

COLECȚIA

~~V=ACUL~~

Împărăția răului:

NEW AGE

*Originile, istoricul, doctrina și
consecințele sale din perspectivă ortodoxă*

Preot DAN BĂDULESCU

COLECȚIA

V=ACUL

Director MUGUR VASILIU
Consilier editorial GABRIELA MOLDOVEANU
Grafica VALERIU PANTILIMON

EDITURA CHRISTIANA
Asociația filantropică medicală creștină Christiana
Șoseaua Pantelimon nr. 27, sector 2, București
www.christiana.scara.ro
e-mail chr@mediasat.ro
telefon/fax 01/2520517

© Asociația filantropică medicală creștină Christiana, București, 2001

I.S.B.N. 973 – 8125 – 10 – 3

CUPRINS

Nota autorului 7

- I. Introducere: cauzele socio-religioase ale new age-ului 9
- II. Originea new age-ului 27
- III. New age: o pseudo-religie mondială? 54
- IV. Doctrina new age-ului 121
- V. Omul „nou” holist: trup și suflet 157
- VI. Preocupările new age legate de om și de mediu 187
- VII. Mișcarea new age: o nouă abordare a științei? 233
- VIII. Încheiere 269

Bibliografie selectivă 299

Termeni și definiții 309

„Începutul” acestui studiu a fost trăit de autor în România la sfârșitul anilor ’70 și începutul anilor ’80. Aceste trăiri s-au desfășurat parte „la vedere”, parte în ascuns, mai ferit de vigilenta cenzură a vremii. Cu toată vigilența ei cenzura fusese penetrată – cu voia sau fără voia ei – de diferite materiale și idei ce constituiau în totalitate apanajul mișcării, lipsind numai... numele! Emigrarea în 1986 în Suedia a constituit un pas mai departe în inima fenomenului, țările occidentale fiind mult mai expuse influențelor sosite din spațiul euro-atlantic (din care de fapt fac și ele parte). În acest timp nu a fost necesară vreo lucrare de taină, noile idei având chiar o încurajare tacită sau explicită din partea societății post-industriale. Dar „unde s-a înmulțit păcatul, acolo a prisosit harul” (*Romani V, 20*), și anii ’90 au adus lumina cunoștinței. Atunci a fost pus începutul lucrării de față, pentru realizarea căreia aduc mulțumiri bunului Dumnezeu, duhovnicilor și profesorilor de la facultatea de Teologie Ortodoxă, soției mele și tuturor prietenilor ce au pus umărul cu sugestii, corecturi și completări.

„Sfârșitul” mișcării se apropie, ea născându-se deja moartă ...

Preot Dan Bădulescu

București, 2001

La prăznuirea Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul

I. INTRODUCERE

CAUZE SOCIO-RELIGIOASE ALE NEW AGE-ULUI

1.1. Noutatea de natură sociologico-religioasă, redimensionarea societății prin crearea de interese în zona spirituală, ideală, nematerială 1.2. Prezentarea mișcării new age 1.3. Răspândirea new age-ului 1.4. O trăsătură importantă a mișcării new age: schimbarea paradigmei 1.5. Politica new age 1.6. New age ca mișcare de mase, de mare popularitate în Vest

I.1. NOUTATEA DE NATURĂ SOCIOLOGICO- RELIGIOASĂ, REDIMENSIONAREA SOCIETĂȚII PRIN CREAREA DE INTERESE ÎN ZONA SPIRITUALĂ, IDEALĂ, NEMATERIALĂ.

New age-ul aduce cu sine, ca noutate care să-i confirme numele, conștientizarea spirituală, acel *spiritual awareness*, despre care se face caz în multe țări dezvoltate industrial. Este un rezultat firesc al societății hiper-industrializate în care valorile „umaniste” nu-și mai găseau un loc decent în goana după bunăstare materială. Reacția firească a forțelor neglijate ale personalității umane a făcut să răsară și să se dezvolte, iar apoi să se implementeze chiar cu bună știință aceste reînnoite forme

de spiritualism, gnosticism sau păgânism. Ele s-au redefinit ca: gândire holistică, ecologică, feminism, contracultură, auto-dezvoltare spirituală sau transpersonală, terapie naturistă, etc. Alături de redefiniții au mai fost utilizate în continuare și vechi denumiri și practici cu iz arhaic sau exotic apelând la curiozitatea demistificatoare a noilor generații: spiritism, vrăjitorie, vindecători, reîncarnare, magnetism, etc. Pentru a da o notă de originalitate activității lor, grupuri de afaceriști sau alți specialiști folosesc aceste noi sintagme sau atitudini. Se face astfel o bună și dezinteresată propagandă new age-ului cu care o mare parte a societății de consum se dorește a fi preocupată. S-a creat astfel o mare piață de desfacere pentru cărți, reviste, filme, benzi audio, expoziții, locuri de odihnă, etc., în care se instalează atmosfera specific „înnoitoare”, dacă o comparăm cu goana după profit a societății din care a pornit.

I.2. PREZENTAREA MIȘCĂRII NEW AGE.

În general, comentatorii din lumea heterodoxă prezintă mișcarea new age ca pe un fapt mai mult social, plin de diversitate, eclectic, non-ierarhic, fluid, tolerant și optimist. În mai toate cazurile s-a evitat senzaționalismul jurnalistic, dacă a fost vorba de studiile documentate ale diverșilor specialiști, acesta fiind lăsat pe seama presei sau a canalelor de mass media. Respectivii specialiști cuprind în primul rând sociologi, antropologi sau psihologi, și în mică măsură teologi, aceștia fiind mai mult „specialiști în studii religioase”, lucru ce spune mult pentru noi. În condițiile în care societatea Vestului a neglijat dezvoltarea duhovnicească a individului, teologii tind să devină niște cercetători ateï care, în fața unui asemenea val de

„misticism” se doresc a fi imparțiali, lipsiți de empatie, și care să prezinte lucrurile în mod științific, faptic, judecata de valoare morală fiind evitată, sau total absentă. Se ajunge până la omiterea totală a unor aspecte negative ale practicilor new age-iste ca de exemplu recrutarea înșelătoare, convingerea coercitivă, abuzurile, excrocheriile. Aceste lucruri însă sunt pe bună dreptate prezente în presa de scandal sau în comentariile cu mult mai critice ale unor teologi, dar mult mai puțini la număr, catolici sau protestanți.

I.3. MODALITATEA DE RĂSPÂNDIRE A NEW AGE-ULUI ȘI STANDARDUL SĂU IDEOLOGIC

Mișcarea new age are o mare arie de răspândire, atât în rândul cunoscătorilor, cât și al neofiților. Deși unele practici sunt explicite și se recunosc aparținând new age-ului, altele sunt infiltrate în mișcările ideologice sau spirituale sau religioase deja existente în zona respectivă, grefându-se pe acestea ca o plantă parazită.

Încă din anii '60, au existat curente care s-au opus standardelor societății din Apus, statele occidentale fiind în situația de a face față unor fenomene sociale cum au fost mișcarea „hippy” și muzica rock. Tinerii din acea vreme vor ajunge ca, la vârsta maturității, să aplice chiar un anumit spor de conștiinciozitate înfăptuirii idealurilor din acele vremuri „de aur”. Mișcarea new age răspunde într-un fel cerințelor spirituale ale generației „hippy”, preocupată printre altele de găsirea unor noi „canale” de cunoaștere a fenomenelor psihice consecutive consumului de droguri, a fenomenelor paranormale, și, mai ales a *naturismului* - dorința de a trăi oarecum mai aproape de

natură, mai lipsit de stresul și de sofisticatul mod de viață al Occidentului.

Au existat încă din acea vreme chiar curente contra-culturale, care aveau ca sarcină de a găsi modele noi și utopii chiar de tip comunist, care să aducă un aport de tinerețe într-o societate lipsită de vigoare, bazată pe acumulări materiale. Conștientizarea problemelor de mediu, căutarea unei noi spiritualități, descentralizarea executivului în stat, au fost subiectele la modă în vremea anilor '60-'70, relevantă în acest sens fiind de exemplu lucrarea lui Mark Satin *New Age Politics*, apărută în 1979. Anarhismul romantic mergea până la a declara sărăcia ca ideal, aceasta fiind realizabilă prin auto-oprirea fluxului financiar. În această privință putem menționa ca un exemplu semnificativ, din spațiul euroatlantic, activitatea grupului *Friends* din Suedia, sprijinit de comunitatea anarhisto-ateistă *Comunidad*, fondată în Uruguay în anii '50. Potrivit propriei prezentări, organizația *Friends* nu este ateistă: aceștia se consideră frați, surori și mame, într-o familie extinsă, care cuprinde și un „Isus” și recunosc numai un singur „Tătic” (Daddy), ABBA, căruia îi sunt activați pentru o lume în care acest dumnezeu să nu se afle răstignit în biserici, o lume fără complezență religioasă, fără suferința economică imperialistă și fără tortura pe care a reprezentat-o din totdeauna crucea. Asemenea „crez” politico-teologic vădește o gravă lipsă de elementare noțiuni creștine, și doar cu bunăvoință, putem aprecia poate, o condescendență la adresa religiozității. Ne aflăm la o distanță incomensurabilă de mesajul din utrenia ortodoxă: „*Că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea...*”.

Se poate distinge în context politic o reacție tipică pentru mediile intelectuale de stânga din Occident și o

solidarizare justă cu suferințele „lumii a treia”,¹ cauzate de colonialism și imperialism, de companiile trans-naționale, de eforturile a ceea ce mai târziu se va numi globalizare. Menționăm în acest sens protestele la nivel internațional împotriva conferinței de la Seattle din decembrie 1999, conferință soldată cu un momentan eşec.

Ideologia marxistă aplicată și practică în cultura de mase din Vestul modern, fiind prin specificul său total lipsită de lumină duhovnicească, identifică societatea capitalistă apuseană cu creștinismul, biserica și crucea, considerate în accepțiunea respectivă factori de asuprire a societății pre-capitaliste și de pervertire a naturii paradisiace de tip precreeștin, din datumul de tradiție păgână. Soluția ad-hoc devine, în acest caz, renunțarea hotărâtă la creștinismul „putred” propovăduit oficial și abordarea unor soluții utopice de tip comunist, sau a unora anti-clericale, inspirate din, sau de masoneria atee de tip Marele Orient.

În această ordine de idei, se vede a fi necesară o privire asupra societății moderne, de după cel de-al doilea război mondial, pentru a aprofunda și a înțelege mai bine situația aspectului religios în viața diferitelor grupuri de oameni, în nevoile lor pe cele două planuri, spiritual și material.

După ce o întreagă generație de sociologi au proclamat ideea că religia și-a încetat rolul în societate, iar în locul ei s-a instaurat știința și rațiunea, realitatea arată contrariul, și anume că există o dorință firească a omenirii de a trece de la secularizare la religiozitate. Exemple cutremurătoare sunt marile mișcări fundamentaliste din chiar S.U.A. și, lucru în care suntem direct implicați, reînnoirea fostelor societăți comuniste în care are loc o

¹ mai nou se vorbește și de lumea a 4-a.

efervescentă viață religioasă. O caracteristică a lumii postmoderne este aceea de a fi sau a nu fi structurată religios.

Pentru o mai mare precizie, se poate afirma că new-age-ul este de fapt o mișcare cu caracter mai curând *post-modernist*², pentru că aceasta, conform ideilor sociologului Jean Francois Lyotard³, lasă deoparte mitul raționalismului științific, și proclamă progresul și uniformizarea în dauna elitelor, încurajează marginalizații, în măsura în care aceștia sunt pasibili de a deveni consumatori ai produsului respectiv. Modernismul fiind caracterizat de idealul iluminist, de raționalism, de avangardism și individualism, am putea spune că new-age-ul plin de mituri, magie, religiozitate, este post-modernist și în sensul în care acesta își impropriază în chip formal, exterior, tradiții și mituri cărora le dă un *nou* conținut (lucru de altfel absolut necesar în acoperirea noțiunii de *new-age*). De aici putem extinde și numi *neo-mitologie, neo-magie, neo-păgânism, neo-ocultism* etc. Toate încercările de reînviere ale cultelor păgâne europene pre-creștine de tip wicca și druidism se încadrează în acest curent. În zona „religioasă” a mișcării se acoperă cel mult o atitudine, o religiozitate difuză.

² În termenii filosofici postmodernismul este o parte a unui atac general asupra iluminismului, a valorilor și postulatelor acestuia, și se manifestă printr-o preocupare asupra limbajului ca fiind un vehicul inadecvat de exprimare a oricărui fel de „realitate”; acest mod de gândire este numit uneori “the linguistic turn” (răstălmăcirea lingvistică), și include jocuri lingvistice ale lui Ludwig Wittgenstein și filosofia „limbajului obișnuit” a lui John Langshaw Austin, cf. Enciclopedia „Encarta `98”.

³ J. F. Lyotard, *La condition postmoderne*, Paris, 1979.

Am putea spune că suprasolicitarea ateistă a secolelor trecute a fost cauza unei reacții de rezistență și opoziție care a dat roade. Se observă aici lucrarea satanică desfășurată pe parcursul a sute de ani în lumea creștină prin care s-a impus secularismul, fascismul, bolșevismul și chiar ateismul marxist-leninist, fie și pentru un timp relativ scurt (în secolul XX 50-70 de ani). Urmarea prevăzută și calculată a fost o reacție generală împotriva acestora, dar remediul vizat se vedește a fi *repăgânizarea* societății la scară globală. Celebra frază lui André Malraux: „*Secolul XXI va fi spiritual sau nu va fi*”⁴, revine ca un leit-motiv în preocupările elitei culturale postmoderne, și ca un ecou, în preocupările maselor. Dacă secolul XXI va redeveni „spiritual” sau de ce nu, religios, distincția sacru-profan reappare deja, cu tendința nobilă de re-sacralizare a universului (în terminologia new age acest lucru este egal cu „revrăjirea” universului, sau rezultatul „incantației” la nivel universal). În puține cuvinte, am putea vorbi, folosind termeni ortodocși, despre marea apostazie, sau termenii origeniștilor moderni despre

⁴ Michèle Ressi: *Dictionnaire des citations de l'histoire de France*, Editions du Rocher, 1990, p. 640: „Să sfârșim prin profeția acestui om născut o dată cu secolul (1901) și care l-a parcurs atât în calitate de actor cât și în calitate de martor al Istoriei, fiind pe rând în ofensivă și în retragere, tovarăș de drum și ministru al generalului de Gaulle. Această frază, adesea citată, este citată greșit: Malraux ținea la cuvântul «spiritual» - și nu «religios», a se citi «mistic». Dacă aceasta nu figurează în nici una din operele sale publicate până acum, el a pronunțat aceasta efectiv, cu precădere în 1971 în serialul televizat *La legende du Siècle* (Claude Santelli și Françoise Verny) iar Tadao Takemoto în mod precis face aluzie la acest lucru în eseul său – *André Malraux și cascada de la Nashi*, 1989.”

apocatastază, poate chiar despre rătăcirea vremurilor de pe urmă.

Fenomene asemănătoare de efervescentă religioasă sau culturală au mai avut loc în istorie, și este interesantă și folositoare poate, o comparație cu acestea.

Elenismul, de exemplu, a fost un fenomen social-istoric multicultural care a dat naștere printre altele cosmopolitismului religios, reprezentativ în acest sens fiind orașul Alexandria, unde trăiau în aceeași comunitate un milion de locuitori de origini diferite, cifră de populație extrem de mare la vremea aceea. Cei mai mulți erau evident egiptenii, dar o cantitate însemnată având-o și evreii, grecii și macedonenii, oameni care nu erau născuți acolo, și care au devenit alexandrini la un anumit moment dat al vieții lor. În acest contact inter-etnic, se creau diferite confuzii religioase, culturale, voite sau nu, trecându-se cu tăvălugul peste diferențe, se punea semnul egalității între zeitățile diferitelor popoare, reprezentate de locuitorii Alexandriei, pentru a se putea ajunge la un anumit consens, la un *modus vivendi*, sau la o simplă înțelegere comercială. Astfel, Toth era același lucru cu Hermes sau Mercur. Întâlnirea efectivă dintre filosofia greacă și religia Egiptului, la care au mai contribuit și alte învățături orientale, a făcut ca în acea perioadă să se ajungă la concluzia că există o așa-numită sămânță comună a toate, că Dumnezeu are mai multe nume, că omul este o „scânteie divină” etc., lucruri cunoscute din religiile eleniste, infirmate ulterior de Biserică. Este interesant că, în acea perioadă, diferiții adepți ai amestecurilor de religii se preocupau de metodele de a se recunoaște între ei prin limbaj comun, prin interese comune, sau prin diferite simboluri. Toate aceste contacte culturale au dat naștere unei forme specifice de cultură – cosmopolită, putem spune și acum cu un termen

de origine greacă - dar și așa-numitului *kitsch*,⁵ în care lipsa de rădăcini și adoptarea fără discernământ a uneia sau alteia din atitudinile la „modă” duce în mod inevitabil la lipsa de individualizare, și până la urmă, la o anumită superficializare. Toate aceste fenomene, gnostice în final, începând cu anii 330-350 au făcut obiectul disputelor religioase, al cristalizării concepțiilor creștine în comparație cu cele heterocreștine, eretice cu alte cuvinte. Practic, rezultatele acestei civilizații mozaicale au apus abia în epoca împăratului roman⁶ Iustinian (527-565).

Dar cum în Europa neortodoxă tentația este mult mai puternică decât în zona ortodoxă, și lucrurile nu sunt înțelese pe deplin, toate aceste erezii se ivesc iarăși în epoca Renașterii, cu o putere foarte mare. Sunt cunoscute cursurile de gnosticism ținute de Gheorghios Gemistos Plethon (1355-1452) la Florența, făcute după un manuscris elenist din anii 300 în care dădea diferite învățături gnostice puse pe seama lui Hermes Trismegistos, preot egiptean. Oamenii de cultură ai Renașterii⁷ obișnuiau să

⁵ Termen german apărut în 1925, ce poate desemna pe lângă producțiile artistice de prost gust și amestecarea nepotrivită a două sau mai multe culturi sau subculturi prin mecanismul sintezei dialectice.

⁶ Este termenul corect al titlaturii sale. Constantinopolul se numește și azi în titulatura Patriarhiei ecumenice *Noua Romă*. Termenul de „bizantin” încetățenit astăzi nu exprimă nici *realitatea istorică* (bizantinii după cum se știe se numeau *romei*, iar musulmanii numeau acele ținuturi *Rumelia*) și are și o conotație *anti-ecumenică* prin ocultarea unității Imperiului Roman și crearea unei false opoziții apus-răsărit.

⁷ După cum se poate constata, unitatea Răsărit-Apus (greco-romană) din cadrul Imperiului roman se manifestă și în bine și în rău, și religios, dar și cultural. Fenomenul cultural al „Renașterii” Italiene din secolul XV este *total dependent* de activitatea unor intelectuali greci (bizantini), refugiați

prețuiască o învățătură după cât de exotica era aceasta, lucru cu care se mai pot mândri din păcate, și unii dintre contemporanii noștri. O altă perioadă de cosmopolitism a avut loc în anii 1500 ai *erei noastre* (adică era creștină, „era peștilor”, cea socotită ca și încheiată de „fiii vărsătorului”), și anume chiar la sfârșitul Renașterii, în care se putea constata interferența diferitelor practici și culturi religioase de origine asiatică, printre cele creștine, elemente de astrologie, alchimie arabică, speculații gnostice, și magie rituală. După o anumită perioadă de creștere, hermetismul de exemplu, a căzut sau a fost neglijat rămânând doar într-un fel de *underground*, cu ai săi cabaliști, rozicrucieni etc.

O asemănare cu aceste perioade de cosmopolitism se poate constata și în cazul new age-ului, în condițiile unei societăți cu mijloace rapide de comunicare și sete de spiritualitate mistică. La fel ca și în trecut, lipsa de viață religioasă adevărată, lipsa de preocupări spirituale, superficialitatea și incultura au dus la apariția de importante mișcări sociale cu caracter religios. Aceste mișcări vor sfârși lamentabil, dar nu înainte de a deruta o întreagă generație și de a lăsa urme dureroase, ca și în cazul perioadelor de ateism. Conform celor mai diverse cercetări, new age-ul se înscrie în coordonatele unei mișcări de acest tip, cu aproape toate caracteristicile sale.

Tradiția, atitudinea de mulțumire mic-burgheză, dogmatismul, repugnă adepților noii ere, care se vrea dinamică și înnoitoare. În anii '60 au existat în Occident o serie de curente anti-culturale în care s-a operat o

acolo după ocupația turcească. Acest fapt istoric este îndeobște ignorat *cu bunăștiință*, spre a se minimaliza meritele acelora și a menține clișeul „ortodoxismului slavo-bizantin” retrograd, dușman al bunăstării și integrării în structurile „euro-atlantice”.

distincție între religie și viață spirituală. Religia a fost acoperită de o conotație negativă, legată de tot ceea ce putea fi lipsit de interes, în timp ce „viața spirituală”, a devenit un termen ce cuprindea în primul rând o bucurie a eliberării de legile moral-religioase, iar în al doilea rând un suflu personal, un aport sufletesc nou într-o sferă tânăra. Această atitudine corespunde unei dezvoltări defectuoase a creștinismului de nuanță neo-protestantă, izvor al secularizării.

O altă calitate a mișcării new age este aceea de a fi mereu în pas cu moda, însăși faptul de a fi în mișcare constituind o caracteristică a mondenității, adepții săi fiind oameni la curent cu tot ceea ce este mai nou în sfera de interese din „înalta societate”. Ca în orice modă, focusul de interese este schimbător, anumite fenomene fiind din sfera respectivă, altele ieșind din aceasta, după cum se schimbă cererea publicului, cu alte cuvinte, *piața*.

În lumina celor de mai sus, putem afirma că, în new age, *religia devine marfă*, ca orice produs al societății de consum. Acest fenomen este întâlnit desigur cu o mai mare putere în societatea Vestului, mai puțin în țările de spiritualitate ortodoxă, sau mai precis, la noi, unde spiritul pragmatic încă nu a acaparat „publicul consumator” lipsit de mijloace materiale mai ales pecuniare. În ultimii ani, însă, mai ales în cercurile intelectuale din capitală și din marile centre comerciale ale țării, s-a deschis o piață foarte bună pentru desfacerea produselor new age printre elita comercială, care are mult mai mult contact cu zonele de cultură heterodoxă. Lipsa de informare ortodoxă și de educație în acest sens (sau și în alte sensuri) au făcut ca, în prezent, interesele și curiozitatea acestei elite să se aplece tot mai mult asupra vehiculațiilor de new age venite din străinătate abia acum. În anii '70, deja, în Occident se putea vorbi de „crearea de nevoi”, în paralel cu ritmul de

apariție al produselor noi, unul din acestea fiind „spiritul” sau „sacralul”. Este de prisos să amintim că în contextul respectiv nu există cursuri sau acțiuni gratuite, deschise, ca în biserica tradițională. Cursurile sau perioadele de inițiere sunt integrate, programate și catalogate după planificări bine stabilite, excepțiile fiind, ca și în cazul reclamelor de produse alimentare, niște „eșantioane” gratuite pentru „promotion”. O adevărată „cultură” new-age este destul de costisitoare, cei lipsiți de mijloace materiale sau de timpul liber necesar dedicării intenționate, mulțumindu-se cu aspectul vag, al reclamei din mass-media. Calitățile manageriale indiscutabile cu care sunt înzestrați „întreprinzătorii” acelor meleaguri vin prompt în întâmpinarea cererii cu o bogată ofertă de cursuri, seminarii, terapii și conferințe ce sunt anunțate și care urmăresc să învețe individul să trăiască, să-și realizeze posibilitățile și să se simtă bine sufletește. Un tipic exemplu în această privință îl constituie revista suedeză gratuită *Energivågen (unda de energie)* distribuită în buticurile new age sau magazinele naturiste *hålsokost (hrană sănătoasă din englezescul healthfood)*, ce conțin anunțuri cu diferite moduri de a-ți îmbunătăți calitatea vieții.

Din viziunea utopică milenaristă a mișcării new age decurge și noua concepție paradisiacă asupra omului și societății. Astfel, în cadrul mișcărilor neo-spirituale, feministe, de potențial uman, cu meditații, terapii, medicină holistică și rețele, se face propagandă pentru non-violență, pace, sănătate, pentru salvarea mediului, pentru un stil de viață „solidar”, în care să primeze grija de aproapele și de urmași, pentru cultivare fără chimicale, pentru excluderea din viața noastră a energiei și armelor nucleare. De bună seamă că, în calitate de creștini ortodocși, nu putem fi decât de acord cu astfel de obiective

binecuvântate de Dumnezeu, folositoare semenilor și cosmosului. Dar în privința motivațiilor, scopului și mijloacelor folosite, drumurile noastre se separă radical. Pentru creștinul ortodox, cadrul firesc de evoluție spirituală se află în Biserică și nicidecum în afara ei. Creștinul trăiește „în lume”, dar esențial nu este „din lume”. Unghiul din care se privește problema și axiologia creștină diferă esențial și fundamental de cele new age de tip neo-gnostic și neo-păgân, opuse față de creștinismului și Bisericii. Omul creștin știe că are datoria de a fi preot, proroc și împărat al creației, al cosmosului, iar împărat în acest sens înseamnă slujitorul (nu robul) acestora.⁸ Dacă, așa cum am arătat, creștinii sunt mădulare în trupul mistic al lui Hristos, Biserica, la rândul lor new agerii au căutat o formă de conlucrare eficientă pentru realizarea scopurilor propuse. Iarăși, eficiența, randamentul și pragmatismul occidentalilor în cele lumești (lucru în sine necondamnabil) și-au spus cuvântul prin autoarea Marilyn Ferguson care a lansat noțiunea de „conspirație” mondială.⁹

I.4. O TRĂSĂTURĂ IMPORTANTĂ A MIȘCĂRII NEW AGE: SCHIMBAREA PARADIGMEI

Această mișcare se numește noua eră deoarece comportă o schimbare de paradigmă, de genul

⁸ Această temă a fost dezvoltată strălucit de către Pr. A. Schmemmann în *Euharistia, Taina Împărăției* și de Î.P.S. Mitropolit I. Zizioulas în *Creația ca Euharistie*.

⁹ *The Aquarian Conspiracy*, Tarcher, L. A., 1980.

schimbărilor aduse în conștiința omenirii de Copernic sau Einstein, adică de mari proporții. Schimbarea nu este însă de domeniul material, respectiv științific, politic, sau filosofic, nu este concepută ca un sistem; ea are loc în interiorul omului, este individuală. Această redimensionare presupune o luare de cunoștință și are de-a face cu psihicul personal, deși se răsfrânge și asupra celui colectiv. Indivizii conștienți din mișcarea new age iau act de prezența spiritului în viață, li se revelează că viața e sacră, dobândesc o nouă privire asupra naturii, cu mult mai mult respect, țin cont de viața ce pulsează în natură, o tratează ca pe un lucru sfânt. Este o mare deosebire între punctul de vedere asupra lumii și vieții, al societății de consum, și cel al noii mișcări. De unde până la acest punct de turnură în societatea vestului oamenii gândeau secularizat și pragmatic, acum se pune accentul pe ceea ce ar avea totuși de-a face cu spiritul.

Desigur că aceste afirmații sunt valabile în întregime în spațiul unde s-au născut, adică în societatea de consum a Vestului super industrializat. Ele sunt valabile doar parțial pentru zona țărilor așa-zise comuniste, unde nu e nevoie de o schimbare de paradigmă, chiar dacă ateismul comunist a dorit să distrugă conștiința religioasă la nivelul unei generații. Paradigma spirituală nu a fost complet distrusă, ci doar în mică măsură. Poporul român s-a declarat în covârșitoare majoritate ortodox, fără a mai vorbi de persoanele credincioase de alte confesiuni. Problemele societății de consum nu sunt și cele ale noastre, iar new age reprezintă pentru noi nu o schimbare de genul celei de mai sus, ci un pericol de cu totul alt gen.

I.5. POLITICA NEW AGE

Concepțiile new age au găsit o expresie politică în doctrinele așa-numitelor partide ecologiste sau „verzi” sau care se preocupă de păstrarea și ocrotirea mediului înconjurător. Acestea s-au format în Europa de Vest în a doua jumătate a secolului ce abia s-a încheiat, iar ideologia lor se bazează pe concepțiile holistice ale new age-ului, adică integrarea naturală a omului în mediul în care viețuiește, apelul la conștiința acestuia pentru depășirea limitelor considerate până acum normale. Doctrina partidelor de acest gen este bazată pe faptul că omul este considerat un individ din natură, compatibil cu ea, un element al biotopului, al ecosistemului, cu legături simbiotice multiple, gândirea fiind evident holistică. Acest lucru implică noi dimensiuni în abordarea liniilor conducătoare ale societății. Datorită faptului că omul este astfel deschis tuturor posibilităților, este loc pentru noi experimentări în medicină, în sănătatea publică și în agricultură. Se încurajează noile terapii naturiste, pe principiul unor sanatorii sau case de sănătate, agricultura fiind în special o preocupare cheie a acestor doctrine. Aceasta este privită naturist, se revine în concepții la cultura biologică, la ritmul firesc, neforțat, la îngrășăminte naturale, excluzând folosirea produselor chimice de sinteză. Industria se gândește a deveni nepoluantă din toate punctele de vedere, nu numai îngust fizic, ci și din punct de vedere psihic. Partidele respective au deviza non-violenței și se consideră o componentă a mișcării pentru pacea mondială. Calitatea superioară a vieții se vrea a fi lumina în care să fie privită toată politica viitorului.

Pentru grupurile new age activ angajate în politică, problema se pune într-un mod paradoxal, dacă nu chiar antinomic. Astfel, *„pentru federaliști nu contează decât*

structurile complet descentralizate, constituite din mici celule politice și economice care sunt legate între ele prin rețele de liberă asociere; - din contră, centraliștii își reprezintă un fel de guvern mondial, un «creier global»”¹⁰.

I.6. NEW AGE CA MIȘCARE DE MASE, DE MARE POPULARITATE ÎN OCCIDENT

Pentru a compensa o viață searbădă sau alienată sub semnul consumismului, generațiile actuale, mai tinere sau mai puțin tinere din societatea puternic industrializată, caută explicații de natură nematerială. Dorința colectivă este aceea de a efectua o schimbare în profunzime, în conștiința personală, dar acest lucru, pentru a funcționa, are nevoie de a se produce în proporție de masă. Pentru a produce aceste mișcări în psihicul uman, mișcarea new age se prevalează de o rețea de focare, de activiști subtili și de un mediu nou, plăcut, curat și lipsit de stridență, care să inducă o stare de liniștitoare bună dispoziție. Se apelează la puterea de atracție, convingere, prin crearea de condiții speciale, propice credinței că omul este dotat cu puteri nelimitate, că armonia și progresul însoțesc aventura cunoașterii și că omul, în goana după civilizație materială, a lăsat neexplorată o mare parte a posibilităților sale psihice sau intelectuale.

Datorită acestor idei care convin de minune maselor largi populare din Vest, mișcarea new age crește rapid, răspunzând dorințelor sau visurilor de „mai bine” ale grupului social respectiv. Se dezvoltă astfel o nouă

¹⁰ Cf. K. Lederberger, P. Bieri, *Nouvel Age et Christianisme*, Paris, 1992, p.19.

conștiință, am putea spune cea a „omului nou”, care „crede”, care este deschis necunoscutului, care se comportă altfel decât cel *terre-à-terre*¹¹ materialist de până acum din societatea respectivă.

Viitorul acestei mișcări rămâne deschis, desigur în ambele sensuri. Părintele arhimandrit Iuvenalie Ionașcu atrage atenția în articolul său *Sfârșitul Erei Vărsătorului*:¹² „*Dar și despre acest fast food «plin cu de toate» a început să se vorbească în ultimii ani, exprimându-se îndoieli asupra viabilității sale. De exemplu, Prof. J. Gordon Melton, bun cunoscător al noilor mișcări religioase susținea în vara anului 1994 la un congres, teza «sfârșitului new age-ului».*”¹³ Păreră Părintelui Iuvenalie este că: „*Din new age poate dispărea al său network, dar nu vor dispărea ideile gnostice, ce existau și înainte de new age, și nu va dispărea nici mentalitatea. Relativismul doctrinar și liberalismul moral vor face ca new age-ul să supraviețuiască sub alte forme, eventual una și mai ...«nouă» (new). Panteismul filosofic va continua să se lupte cu Biserica și, împreună cu el, întregul alai de practici demonice (magie, satanism etc.) ce relevă profunzimile întunecate ale istoriei.*”¹⁴

¹¹ „... căci pământ ești și în pământ te vei întoarce”, *Facerea III*, 19. Dar nu trebuie să se rămână în starea omului căzut, nemântuit de Hristos Cel ce S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui și ca Om.

¹² *Telegraful Român*, nr. 29-32/1997, p. 5.

¹³ J. Gordon Melton, *The future of the New Age Movement*, conferință ținută la Congresul internațional despre noile religii și noua religiozitate, RENNORD 94, Greve (Danemarca), 22/25.08.1994.

¹⁴ *Telegraful...*, p. 5.

II. ORIGINEA NEW AGE-ULUI

*II.1. Misterele și filosofia grecească II.2. Gnosticismul
II.3. Misticismul iudaic și Kabbala II.4. Alchimia II.5.
Renașterea II.6. Francmasoneria II.7. Rozicrucienii II.8.
Iluminismul II.9. Spiritismul II.10. Lideri și autori new
age în perioada premergătoare mișcării II.10.1. Perioada
new age propriu-zisă II.10.2. Lucrări semnificative*

În ultimele decenii s-au făcut diferite încercări de a stabili originile și istoricul mișcării new age. Aceste încercări au venit în primul rând chiar din partea new agerilor, ce au căutat să dea o legitimitate istorică acestei mișcări. Interesant este faptul că, deși se numește „nouă”, eforturile adeptilor sunt făcute în sensul demonstrării unei continuități, ba chiar am putea zice unei tradiții ce se întinde până în antichitate.

II.1. MISTERELE ȘI FILOSOFIA GRECEASCĂ

Pentru un început cât de cât documentat se iau ca punct de plecare secolele VII-V î.d.Hr., perioadă caracterizată de o efervescență a ideilor și a personalităților religioase. Astfel, în China au activat Lao-tse și Kung-Fu-tse (Confucius), în India, Buddha și Mahavira, în Persia, Zarathustra, în Palestina erau proorocii *Vechiului Testament* iar în Grecia, filosofii. Aceștia din urmă au elaborat sisteme sincretiste în care se regăseau elemente din riturile de inițiere egiptene, mistere orifice tracice și alte influențe. În perioada elenismului

târziu (secolele II-III d.Hr.) s-a conturat așa numitul *Corpus Hermeticum*, o compilație de cincizeci de texte de astrologie, alchimie, teosofie și teurgie.

II.2. GNOSTICISMUL

În această perioadă a elenismului târziu s-au conturat în sânul Bisericii creștine o serie de curente eretice de inspirație elino-iudaică ce s-au numit cu un termen comun *gnosticism*. Centrul acestor curente, la care s-a adăugat și *neoplatonismul* a fost capitala elenistă a Egiptului, Alexandria. Cu timpul, ideile și reprezentanții gnosticismului au fost combătute de către Biserica catolică și au intrat în obscuritate. În evul mediu apusean aceste idei au fost preluate de către o serie de secte, dintre care cea mai importantă au fost *catarii*, iar mai târziu de unii mistici ca Meister Eckhart și Jacob Böhme (1575-1624).

Începând cu secolele IV-V Biserica era considerată, atât în Apus cât și în Răsărit, singura autoritate a adevărului. Această autoritate se baza desigur pe revelația divină primită, păstrată și transmisă mai departe, așa după cum ceruse Însuși Mântuitorul.

Însă mintea și rațiunea omenească, la rândul lor de sorginte divină, și-au cerut dreptul de autonomie, de a merge pe drumuri proprii, nesupuse cenzurii și controlului eclezial. După ce învățătura de credință, doctrina, dogmele, au fost clarificate odată pentru totdeauna la cele șapte sinoade ecumenice, la care putem adăuga cu egală tărie și sinodul de la Constantinopol din 879, în Răsărit lucrurile s-au statornicit în acest sens. Nu același lucru s-a petrecut în Apus, unde desprinderea Bisericii apusene și căderea acesteia din harul mântuirii în rătăcirile ereziilor a

lăsat teren liber concepțiilor alternative, paralele și opuse Bisericii.

II.3. MISTICISMUL IUDAIC ȘI KABBALA

O altă tradiție ocultă de la care se revendică new agerii este misticismul iudaic. Studiul scripturii efectuat în cheia *kabbalei* (ebr. *tradiție*) a dus la o mistică teosofică și la elaborarea unei doctrine ezoterice în Spania și sudul Franței în secolul XII, având ca precedent *Sefer Jetsira* scrisă între secolele III-VI. *Kabbala* susține existența unei a doua revelații făcute lui Moise în chip tainic și neconsemnată în Sfânta Scriptură, ci transmisă peste veacuri oral, ca disciplină arcană, de către rabinii inițiați.

II.4. ALCHIMIA

Alchimia își trage denumirea din cuvântul arab *el-kimya*, în care *Khem* este numele arab al Egiptului, iar întemeietorul ei ipotetic este Hermes Trismegistul. Baza filosofică a alchimiei este constituită de magia și misticismul ermetic din Egiptul elenist. De pe aceste meleaguri, alchimia a trecut în Spania prin intermediul maurilor, în secolul XII.

Ca și kabbala iudaică și ermetismul, alchimia a devenit apanajul unor inițiați ce au încifrat ideile lor într-un sistem complicat de simboluri accesibile numai celor ce dețineau cheile necesare. Desigur că transmiterea acestor cunoștințe se făcea în secret. Cei mai evoluți dintre alchimiști priveau căutarea pietrei filosofale și transmutarea metalelor într-un sens mistic, dincolo de aspectul material exterior. Cu timpul alchimiștii s-au

organizat în rețele de societăți secrete, model ce îi va inspira peste secole pe francmasoni și pe unii new ageri.

II.5. RENAȘTEREA

Pe lângă binecunoscutele ei aspecte culturale, Renașterea din secolele XV-XVI a avut și laturi mai puțin cunoscute legate de „renașterea” preocupărilor ezoterice, fapt semnalat cu satisfacție de apologeții new age. Asistăm la o nouă înflorire a neoplatonismului, ocultismului și ermetismului. La 1450 s-a deschis la Florența Academia Platonice, iar în 1471 a apărut o traducere latină din originalul grec al lui *Corpus Hermeticum*. Astfel au apărut, mai întâi discret, în secolele Renașterii, neoplatonismul, ermetismul, paracelsianismul, rozicrucianismul, pansofismul.

II.6. FRANCMASONERIA

Originile societăților francmasonice sunt destul de greu de trasat cu siguranță, cronologia prezentând fluctuații semnificative. Totuși, pentru apariția francmasoneriei moderne speculative se propune ca dată secolul XVII și ca loc Scoția.

Francmasoneria operativă – breslele de zidari constructori de catedrale – aveau o organizare în mare parte secretă, bazată pe un „crez” filosofic comun, cum ar fi cel mai timpuriu care s-a păstrat, datat în jurul anului 1400, numit *The Old Charges*, o scriere ermetico-moralistă. Doctrina francmasoneriei se bazează pe o mitologie proprie, fiind legată de Egipt și Templul lui Solomon. Cu timpul masoneria operativă este înlocuită de

masoneria speculativă ai cărei membri provin la început din rândurile burgheziei scoțiene și engleze având ca reprezentanți pe scoțianul William Schaw (1550-1602) și pe astrologul britanic Elias Ashmole (1617-1692), inițiat în anul 1646.

II.7. ROZICRUCIENII

În aceeași orbită a asociațiilor secrete se înscrie și mișcarea rozicruciană apărută în secolul XVII. Cartea de căpătâi a mișcării este *Fama Fraternitatis* (este vorba de *Fraternitatea Ordinului Meritoriu al Crucii Roz*) și este îndeobște atribuită lui Johann Valentin Andreae (1586-1654), un tânăr pastor luteran german. Această fraternitate își propune a face o sinteză a științelor, la rândul ei inițiată de către Marele Ordin ezoteric *Brüderschaft der Theosophen*. Această frăție teosofică se atribuia figurii legendare a lui Christian Rosenkreutz (1378-1484). Am menționat „legendar”, întrucât asupra veridicității acestei apartenențe planează dubii întemeiate atât pe lipsa unor documente sigure, cât și pe binecunoscuta tendință spre mit și fabulație ce caracterizează toate asociațiile oculte din trecut și până astăzi. Baza doctrinară a lucrărilor rozicruciene este extrasă din scrierile ermetice, neoplatonice și alchimiste așa cum au fost receptate și prelucrate în acea epocă de către autori cum ar fi, de exemplu, Paracelsus.

II.8. ILUMINISMUL

Momentul apariției epocii iluminismului este socotit a fi anul 1687, an în care a văzut lumina zilei lucrarea lui Isaac Newton *Philosophiae naturalis principia mathematica*. Printre reprezentanții de seamă ai acestui curent de gândire s-au numărat: Galileo Galilei, Robert Boyle, René Descartes, Francis Bacon și Denis Diderot, autorul binecunoscutei lucrări *Encyclopédie* apărută în anul 1751. În plan filosofic asistăm la apariția deismului critic și anticlezial susținut printre alții de Voltaire, Rousseau, Thomas Jefferson și Benjamin Franklin.

O altă caracteristică a preocupărilor intelectualilor secolului XVIII a fost interesul pentru orientalism, în special cel hindus și chinez. Aceste preocupări au dus la descifrarea unor vechi scrieri orientale, cum au fost pahlavi în 1793, cuneiformele în 1803, hieroglifile în 1822, și avesta în 1832. S-a creat astfel ceea ce s-ar putea numi o *Renaștere a orientalismului*, ce va influența în secolul următor gânditori ca Schopenhauer, Goethe, Heine, Nietzsche, Shelley, Emerson, Baudelaire și Balzac.

II.9. SPIRITISMUL

În jurul anului 1848, în localitatea Hydesville din S.U.A., fetele familiei Fox, Kate (1840-1892) și Margaret (1837-1893) au inaugurat ceea ce se va numi *spiritism* sau uneori *spiritualism*, adică felul de a comunica în stare de transă mediumatică provocată cu spiritele celor morți. Desigur că această preocupare are rădăcini milenare, fiind menționată în Sfânta Scriptură și în alte scrieri sacre. În domeniul metafizicii s-au remarcat Emanuel Swedenborg (1688-1772) și Franz Anton Mesmer (1734-1815). Cel

dintâi, rămas cunoscut pentru conversațiile sale cu îngerii, este socotit pe bună dreptate precursorul teosofiei, spiritismului și al ocultismului modern.

Germanul A. Mesmer, format mai întâi ca om de știință, medic, fizician, cu preocupări de electrotehnică, s-a aplecat asupra fluizilor magnetici din jurul corpului uman, pe care îi putea percepe și chiar manipula cu ajutorul aparatului său. New age-ul îi datorează preocupările pentru aură și diferitele energii vitale. El a fost, prin metoda sa curativă ce folosea „magnetismul animal” și stările induse de transă, și un precursor al spiritismului. O parte din ideile sale au fost preluate mai târziu de către mișcările *New Thought* și *Christian Science*.

Aceste începuturi s-au amplificat pe întreg parcursul secolului XIX. Ocultismul îl are ca reprezentant de seamă pe Alphonse Louis Constant (1810-1875), diacon catolic, fost socialist, ce a adoptat pseudonimul Magus Eliphas Lévi și s-a consacrat studierii și practicării diferitelor practici magice în special prin cartea sa *Dogme et rituel de la haute magie*.

În America, lua naștere, în anul 1836 printre credincioși unitarieni de la Harvard, *Clubul transcendental din America* din care făceau parte Ralph Waldo Emerson, Hedge, Ripley, inspirați de H. D. Thoreau, J. Greenleaf Whittier, B. Alcott și W. Whitman. Aceștia combăteau vehement materialismul epocii, propunând în schimb reîncarnarea, hinduismul și religiile păgâne: greacă, egipteană și persană, idei luate din Kant și Goethe.

Romanticii englezi Carlyle, Coleridge și Wordsworth studiau și adesea modificau în jurul anului 1843 *Bhagavad Gîta*, *Upanișadele*, *Vedele* și *Paranele*, fiind astfel precursori ai post modernismului contemporan.

Întrucât, așa cum vom vedea mai departe mișcarea new age este legată în mod special de America de Nord, vom continua să vedem rădăcinile ei istorice pe aceste meleaguri, continuând prezentarea vieții spirituale din secolul al XIX-lea. Așa cum am arătat, interesul pentru religiile orientale și tradițiile oculte europene a afectat din plin și pe intelectualii americani, printre ei aflându-se chiar și cel de-al doilea președinte, John Adams (1767-1848), cunoscut pentru preocupările sale legate de scrierile orientale. Este deja cunoscută orientarea masonică, spiritistă și rozicruciană a întemeietorilor S.U.A. Pe reversul marelui sigiliu al S.U.A. apare deviza „*A New Order of the Age begins*”.

II.10. LIDERI ȘI AUTORI NEW AGE ÎN PERIOADA PREMERGĂTOARE MIȘCĂRII

Prezentarea „corifeilor” mișcării are un caracter selectiv. Alegerea reprezentanților și lucrărilor celor mai semnificative se lovește de obstacolul următor: în căutarea unei legitimități și autorități cel puțin cultural-științifice, cataloagele și enciclopediile oficiale new age trec nume de personalități ce *nu s-au declarat nicicând explicit* a face parte din mișcare. Așa ar fi nume ca Rudolf Steiner, Carl Gustav Jung, Teilhard de Chardin, Mircea Eliade și alții. Dar pe de altă parte mișcarea își poate revendica niște „prooroci” și chiar „înaintemergători” (precursori) care pe drept cuvânt i-au pregătit - cu știință sau fără știință, cu voie sau fără voie - cărările.

Cazul total opus, de asemenea întâlnit în practică, este acela al unor autori sau savanți *ce propagă idei vădit* de tip new age, însă din anumite pricini se leapădă deschis de apartenența la mișcare, ba mai mult, *o critică vehement*.

Aici se pot încadra nume cunoscute autohtone ca Gregorian Bivolaru, Vasile Andru, Mario Vasilescu, Ion Țugui, Constantin Negureanu, Pavel Coruț, Marian Zidaru.

Prima ediție a *Enciclopediei New Age* a stabilit (chiar dacă neoficial) o cronologie a mișcării în care au fost incluse diferite personalități și instituții considerate a avea, dacă nu o apartenență manifestată, cel puțin o afinitate implicită. Vom spicui în continuare din această Enciclopedie câteva date ce ni s-au părut relevante.

Datarea este începută cu anul 1875, an în care Helena Petrovna Blavatsky (1831-1891), Henry Steel Olcott (1832-1907) și William Quan Judge au format la New York *Societatea Teosofică*. Madame Blavatsky, cum mai era numită în epocă, a dat acestei societăți o doctrină secretă, o proorociță (ea însăși), o origine misterioasă și a încheșat o fraternitate semi-religioasă numită *White Brotherhood*, bazată pe religiile și filosofia hinduistă, pe raja yoga și meditație, al cărei motto era „*There is no religion higher than truth*”. În stările de transă mediumică spiritistă, proorocița teosoafă pretindea că primește mesaje de la înțelepții mahatma ai *Frăției din Luxor* și *Frăției albe din Tibet*. Aceste „revelații” sunt cuprinse în lucrările *Isis Unveiled* și *Doctrina secretă*. Toate aceste activități sunt impregnate de pecetea masonică și spiritistă în care s-a format încă din adolescență Madame Blavatsky, în special în lojile de la Cairo și Paris. Ei i se datorează și conceptul de „univers holistic”, ca și preocupările moderne pentru popularizarea ideilor de reîncarnare și karma.

Conducerea societății a fost preluată în 1889 de către fosta socialistă Annie Besant (1847-1933). Printre altele, aceasta s-a ocupat de educația tânărului Jiddu Krishnamurti (1895-1986), fiul unui brahman, recomandat ei de către C.W. Leadbeater, episcopul bisericii catolico-

liberale (teosofice) în 1909. Dar ajuns la maturitate, Krishnamurti s-a desprins de teosofi formându-și în 1929 propriul grup intitulat *The Order of the Star in the East*.

În anul 1882, s-a fondat la Londra, la inițiativa lui Sir Wiliam Barret, a reverendului Stainton Moses, a lui F. W. Myres și a lui Edmund Gurney *Societatea pentru cercetare psihică*. Printre membrii săi de onoare s-au numărat Wiliam Crookes (1832-1919), Camille Flammarion (1842-1925), C. G. Jung și doamna Curie.¹⁵ Mediumul John Ballou a scris cartea *Oashpe: A New Age Bible*, fiind astfel un precursor al „canalizării” din new age.

În America, o societate similară de studiu al fenomenelor paranormale a fost fondată în 1885 de către psihologul William James (1842-1910), intitulată *American Society for Psychical Research*, ce scoate publicațiile *Journal of the A.S.P.R.* și *Proceedings*.¹⁶

În anul 1893, s-a ținut la Chicago *Parlamentul religiilor* în care s-a afirmat printre alții guru-ul indian Swami Vivekananda, pentru secțiunea hinduism lăuntric, Soyen Shaku de la o mănăstire japoneză rinzai, pentru budismul zen. După congres, Anagarika Dharmapala a fondat ramura americană a primei societăți budiste din Occident, *Maha Bodhi Society*.

O personalitate aparte a fost și Gerard Encausse (1856-1916), medic francez care și-a luat numele de Papus. Sub acest pseudonim el s-a ocupat de magie, alchimie, fiind astfel o sursă de inspirație pentru interesele new agerilor pentru astrologie, tarot, secte ocultiste, satanism etc.

¹⁵ Cf. P. Giovetti, *Lumea misterelor*, Lucman, 1997, p. 22.

¹⁶ Idem.

Trecând în secolul XX, după primul război mondial, în anul 1923 se fondează *Societatea americană de astrologie*, iar soții Alice (pe numele adevărat Alice Ann La Trobe-Bateman) și Foster Bailey pun bazele *Școlii arcanе* și editurii teosofice *Lucis Publishing Company*.

Printre precursorii mișcării s-a numărat și George Ivanovici Gurdjieff (1872-1949), născut în Alexandropol din tată grec și mamă armeană. În timpul revoluției bolșevice, Gurdjieff a colaborat cu antropologul ezoteric rus Piotr Damian Ouspensky (1878-1947). După 1919 cei doi au ajuns în Franța și Anglia stabilindu-și propriile școli. Gurdjieff a fondat la castelul Chateau du Prieuré des Basses-Loges, în 1922, *Institute for the Harmonious Development of Man*.

Pe bătrânul continent, în Anglia, Gerald B. Gardner inițiază în anul 1939 mișcarea modernă neo-păgână *Wicca*. După cel de-al doilea război mondial, anul 1947 inaugurează era „farfuriilor zburătoare” (OZN) prin observațiile făcute la 24 iunie de către Kenneth Arnold lângă Muntele Rainier, Washington. Între anii '50-'60 polonezul american George Adamsky a descris pentru prima dată fenomenul *contactee*, adică întâlnirea directă cu extraterestrii.¹⁷

Ron Hubbard întemeiază în 1955, la Washington, *Biserica scientologică*.

II.10.1. PERIOADA NEW AGE PROPRIU-ZISĂ

În accepțiunea modernă, mișcarea new age a apărut în secolul al XX-lea, în SUA. Până aici, o afirmație de puțină acribie științifică. Dar am ales în mod intenționat

¹⁷ Idem, p. 10.

această formulare generală pentru a sublinia caracterul oarecum difuz al mișcării. Dacă în privința spațiului putem specifica statul California, problema datei de naștere a mișcării e mai controversată. În funcție de perspectiva astrologică, antropologică sau psihologică, diferiți cercetători au plasat momentul incipient fie în anul 1904 sau 1910 sau 1917, după alții la 5 februarie 1962 (când s-a produs o anume grupare a planetelor). După Jung, era Vărsătorului începe în 1997 sau 2154. Această totală imprecizie și lipsă de coerență este tipică mișcării și se datorează faptului că are la bază interpretări astrologice ce sunt supuse arbitrariului și subiectivismului celor în cauză. De altfel una din „virtuțile” reclamate de new age este anti-dogmatismul. Ca ortodocși suntem întru totul de acord, numai că new agerii confundă dogmatismul cu dogmele, combătându-le iresponsabil în egală măsură. Prin dogmatism se înțelege cu adevărat o atitudine condamnată, în vreme ce dogmele sunt garanția statorniciei și adevărului învățaturii creștine.¹⁸

În ce ne privește vom considera ca mai plauzibilă datarea postbelică, fără ca aceasta să fie un element în afara oricărei discuții. Următorul moment ar fi analizarea contextului religios și social în care a apărut mișcarea.

¹⁸ dogmatism 1: pozitivitate în afirmarea unei opinii în special nefondate, (neautorizate) sau arogante. 2: un punct de vedere sau sistem de idei bazat pe premise neexamine suficiente.

dogma *dog.ma.ta* [lat. *dogmat-*, *dogma*, din gr. *δοκεῖν dokein* a apare, a părea] 1 a: ceva considerat a fi o opinie stabilită; în special: un *tenet* definit (lat. el, ea ține), o opinie autoritativă a cuiva sau a unui grup de persoane...c:... 2: o învățătură sau mai multe privind credința sau morala definită formal și proclamată de Biserică. Cf. *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary*.

Aici lucrurile sunt deja binecunoscute și nu necesită lămuriri suplimentare. Este vorba de „noul imperiu roman“, S.U.A., (desigur, titulatura nu apare nicăieri), un imperiu fără împărat, cu formă republicană federativă, dar un imperiu *de facto*. Din punct de vedere istoric sunt la îndemână paralelele cu imperiul roman *păgân*. Ambiția de stăpânire a lumii s-a conturat pe deplin după victoria repurtată în 1945 asupra celor două imperii păgâne rivale: Al Treilea Reich și Imperiul Soarelui Răsare. Totodată a fost întrecut și imperiul aliat, cel britanic, a cărei stea începe să decadă treptat. Va rămâne un singur rival redutabil, și el în mod conjunctural fost aliat, imperiul păgân sovietic cu care se începe războiul rece. Din punct de vedere confesional, SUA se prezintă ca un mozaic în care putem totuși desprinde cu ajutorul datelor statistice furnizate de enciclopedia CD Rom Encarta '98 următoarea structură: „*La jumătatea secolului trecut populația S.U.A. era predominant protestantă; ea includea relativ puțini romano-catolici și evrei, și aproape nici un aderent al religiilor ne-creștine cum ar fi islamul sau budismul... Printre noile fenomene religioase ale secolului trecut se numără fondarea mai multor denominațiuni americane originale printre care Biserica lui Isus Cristos a sfinților din ultimele zile, cunoscută popular ca Mormonii; Biserica lui Cristos, Scientistă; Biserica adventistă de ziua a 7-a și Martorii lui Jehova*”.

În 1998 cel mai mare grup religios american este cel romano-catolic, aproximativ 25% din populație. Printre grupurile majore protestante baptiștii (19,4%), metodiștii (8%), presbiterienii (2,8%), pentecostalii (1,8%) și episcopalienii (1,7%). Biserica ortodoxă are un număr însemnat de membri. (n. a.: nu este indicat în procentaj). În publicația *Solia* a Episcopiei Ortodoxe Române de la

„Vatra” (America de Nord)¹⁹ este indicată pentru anul 1998 suma de 4 600 000 de ortodocși. Cea mai răspândită religie ne-creștină din SUA este iudaismul (2%), dar și islamul, budismul și hinduismul au adepți numeroși.

O situație similară este prezentată de Enciclopedia CD Rom Britannica '99²⁰.

Conform fostului consilier de stat american Zbigniew Brzezinski,²¹ „este necesară o religie personală.” Ca urmare a acestor directive ideologice și a

¹⁹ Martie 1998, p. 10.

²⁰ *Credințioșii din S.U.A. 1900-2000*

Aderenți	1900	% din total	1970	%	2000	%
Creștini:	73.270.000	96,4	186.120.000	90,8	233.475.000	84,9
<i>Creștini practicanți</i>	<i>73.270.000</i>	<i>96,4</i>	<i>186.120.000</i>	<i>90,8</i>	<i>233.475.000</i>	<i>84,9</i>
<i>Romano Catolici</i>	<i>10.775.000</i>	<i>14,2</i>	<i>48.391.000</i>	<i>23,6</i>	<i>56.441.000</i>	<i>20,5</i>
<i>Protestanți</i>	<i>35.000.000</i>	<i>46,1</i>	<i>70.653.000</i>	<i>34,5</i>	<i>82.670.000</i>	<i>30,0</i>
<i>Evangelici</i>	<i>26.598.000</i>	<i>35,0</i>	<i>50.688.000</i>	<i>24,7</i>	<i>76.815.000</i>	<i>27,9</i>
<i>Anglicani</i>	<i>1.600.000</i>	<i>2,1</i>	<i>3.234.000</i>	<i>1,6</i>	<i>2.203.000</i>	<i>0,8</i>
<i>Ortodocși</i>	<i>400.000</i>	<i>0,5</i>	<i>4.387.000</i>	<i>2,1</i>	<i>6.260.000</i>	<i>2,3</i>
Ne-Creștini	2.724.800	3,6	18.928.000	9,2	41.644.000	15,1
<i>Atei</i>	<i>1.000</i>	<i>0,0</i>	<i>200.000</i>	<i>0,1</i>	<i>947.000</i>	<i>0,3</i>
<i>Baha'i</i>	<i>2.800</i>	<i>0,0</i>	<i>138.000</i>	<i>0,1</i>	<i>365.000</i>	<i>0,1</i>
<i>Budiști</i>	<i>30.000</i>	<i>0,0</i>	<i>200.000</i>	<i>0,1</i>	<i>1.070.000</i>	<i>0,4</i>
<i>Religii chineze</i>	<i>70.000</i>	<i>0,1</i>	<i>90.000</i>	<i>0,0</i>	<i>70.000</i>	<i>0,0</i>
<i>Hinduși</i>	<i>1.000</i>	<i>0,0</i>	<i>100.000</i>	<i>0,0</i>	<i>1.200.000</i>	<i>0,4</i>
<i>Evrei</i>	<i>1.500.000</i>	<i>2,0</i>	<i>6.700.000</i>	<i>3,3</i>	<i>5.702.000</i>	<i>2,1</i>
<i>Musulmani</i>	<i>10.000</i>	<i>0,0</i>	<i>800.000</i>	<i>0,4</i>	<i>5.730.000</i>	<i>2,1</i>
Neo-Religioși	0	0,0	110.000	0,0	1.074.000	0,4
<i>Nonreligioși</i>	<i>1.000.000</i>	<i>1,3</i>	<i>10.069.000</i>	<i>4,9</i>	<i>24.126.000</i>	<i>8,8</i>
<i>Religii tribale</i>	<i>100.000</i>	<i>0,1</i>	<i>70.000</i>	<i>0,0</i>	<i>30.000</i>	<i>0,0</i>

²¹ Actualmente membru al Trilateralei Bilderberg, grup ce este creditat a fi un super guvern mondial. Acesta s-a înființat în 1954 în hotelul olandez cu același nume, sub președinția prințului Bernhard al Țărilor de Jos. Principiul său de bază este unificarea Europei și a Statelor Unite. Cultivă menținerea secretului, dar nu vrea să fie considerat o societate secretă (cf. Marc Dem, *Anticrist 666*, Domino, 1997, p. 115).

aplicării lor în practică, potrivit unui sondaj Gallup, în februarie 1978, 10 milioane de americani, tineri de toate categoriile, erau adepții unor religii orientale; 9 milioane erau angrenați în ceea ce se cheamă „*spiritual healing*” (*vindecare spirituală* - o formă tipică a practicilor terapeutice de tip new age inspirată din religiile orientale și practicile șamanilor nord-americani). În anul următor, 1979, 500 000 de catolici americani erau practicanți ai healing-ului carismatic de influență pentecostală. Aici este cazul să menționăm apriga concurență dintre new ageri și carismatici, conflictul și contradicția lor datorându-se mijloacelor lor diferite folosite în același scop: bunăstarea pământească aici și acum.

Fenomenul social cunoscut ca new age a luat amploare vizibilă în anii '60 în mediile contraculturii hippy de pe coasta de vest, statul California, având ca centru orașul San Francisco. Întrucât caracteristica esențială a mișcării este sistemul de rețea (web, net), au existat simultan (*sincronicity*, termen lansat de C. G. Jung) în acei ani și alte centre de egală importanță ca: *Findhorn Community* (Scoția de Nord), *Esalen* și *Comunitatea Ananda* (California), *Lama Foundation* (New Mexico), *Lebensraum-Zentrum* (Zürich) și altele. Din aceste centre, mișcarea s-a răspândit cu repeziciunea informațiilor unei mass-media mobile și (în mare parte cel puțin) necenzurate, mai întâi în S.U.A. și Europa de Vest (spațiul așa-zis „euro-atlantic”), pătrunzând apoi la sfârșitul anilor '70 și în Europa de Răsărit, deci și în România. Aici desigur că new age-ul a întâmpinat de multe ori dificultățile inerente sistemului totalitar: cenzură vigilentă a unui sistem mass-media aflat sub controlul statului-partid.

Pe drept cuvânt s-a considerat că mișcarea new age i-a avut ca precursori moderni pe *hippii* și *flower power*-ii

din anii '60 influențați de anumite părți din gândirea religioasă și filosofică indiană. Mișcarea *flower power* a apărut în cartierul Height-Ashbury din marea metropolă San Francisco, capitala statului California. Data nașterii acestei mișcări este considerată a fi 14 ianuarie 1967, când 10.000 de tineri s-au îndreptat către *Golden Gate Park*. Această zi a fost proclamată în paginile ziarului underground *The City of San Francisco Oracle* ca fiind începutul erei Vărsătorului, iar cei 10.000 ca pionierii unei noi epoci. În 1967 se numărau 250.000 de hippies în SUA. Deși această cifră este socotită impozantă mai ales de nostalgia acelei perioade, să nu uităm că per ansamblul populației S.U.A. ei au reprezentat un modest procent de aproximativ 1%. Aceasta se explică și prin faptul că în multe state hippies lipseau cu desăvârșire. „Decimată” din interior de droguri și amor liber, mișcarea s-a autodizolvat în octombrie 1967. Ea a fost continuată de studenții radicali conduși din umbră de masoneria de stânga a Marelui Orient, formând așa numita contra-cultură, impregnată de interese atât pentru ocultism, gândire religioasă orientală cât și pentru feluritele droguri psihedelice ca hașiș și LSD. Fenomenul culminant al acestei perioade contraculturale a fost festivalul muzical de la Woodstock în anul 1969, unde 400.000 de oameni au trăit timp de trei zile și nopți, în aer liber, cu muzică veselă și haos. Printre intelectualii ce au făcut propagandă pentru valoarea sacramentală a drogurilor s-au evidențiat A. Huxley și Timothy Leary, fost profesor de psihologie la universitatea de elită Harvard, de unde a fost dat afară din slujbă.

Această perioadă cu trăsăturile ei esențiale a fost descrisă cu acuratețe în bestsellerul *The Greening of America*, apărut în 1970, scris de profesorul de drept de la Universitatea din Yale, Charles A. Reich.

Unul din centrele cele mai importante ale mișcării new age a fost *Institutul Esalen* din Big Sur, California, înființat în 1962, care, sub conducerea lui Michael Murphy și Richard Price, a fost timp de trei decenii leagănul mișcării. În cadrul acestui institut s-au experimentat diverse tehnici și terapii alternative, printre care nu au lipsit drogurile. Am arătat deja cum autori ca Aldous Huxley și alții considerau că drogurile psihedelice sunt mijloace sacre de revelație divină a naturii realității.

La Esalen, în 1970, Ida P. Rolf a pus bazele lui *The Guild for Structural Integration (Rolf Institute)*, unde se aplica terapia corporală *rolfing*. Tot aici au activat întemeietorul *gestaltterapiei* Fritz Perls, iar ceva mai târziu părintele psihosintezei Roberto Assagioli. Lor li s-au alăturat ca personalități de seamă din cadrul mișcării Rollo May, Carl Rogers, Alexander Lowen, Fritjof Capra, Christina și Stanislav Grof (n. 1931), fost președinte al *Asociației Internaționale de Psihologie Transpersonală*.

Programul institutului cuprindea meditație, medicină holistică, mental training și diverse forme de masaj, psihologie transpersonală, psihologie budistă, înțelepciunea corpului, vindecare spirituală, șamanism, hipnoză, yoga, tantra, intuiție practică, seminar de poezie, gestaltterapie, metoda feldenkrais, rolfing și *Cursul Miracolelor*. La aceste cursuri au participat anual circa 5.000-7.000 de participanți.

În această perioadă, se distingea în Marea Britanie Sir George Trevelyan (1906-1996) care la 25 de ani era rectorul universității *Attingham Park*. Cursurile sale ținute la sfârșitul anilor '50 pe teme ca „evoluția conștiinței”, „moartea, marea aventură” și „natura spirituală a universului” s-au bucurat de un mare răsnet în rândurile studenților. Odată cu pensionarea sa petrecută în anul 1971, Sir George Trevelyan a fondat *Wrekin Trust*, un nou

centru de propagare a ideilor sale holistice și spirituale. În această concepție, lumea e văzută ca o alcătuire măreață și unitară de natură ne-materialnică, de conștiință vie și creatoare. Nefiind însă teolog, Trevelyan a cerut ca aceste afirmații ale sale să nu fie receptate ca dogme, ci ca idei.

Din păcate, concepția sa holistică era umbrită de credința în reîncarnare, ce am putea spune că este nelipsită în cercurile new age. Pentru activitatea sa prodigioasă în domeniu, Sir George Trevelyan a fost numit „părintele mișcării new age în Anglia” și a primit la rândul său Right Livelihood Award, „premiul Nobel alternativ”.

În anii '70 mișcarea contraculturală tinde tot mai mult să devină mișcarea cu numele de new age. Un nume de referință ce a popularizat în mass media aceste idei a fost jurnalista americană de știință popularizată Marilyn Ferguson. Ea a înființat în anul 1975 ziarul *Brain/Mind Bulletin* în care vorbea de „mișcarea care nu are nici un nume”. În anul 1980 însă autoarea a editat lucrarea denumită *The Aquarian Conspiracy*, titlu ce a lansat pe piață acest termen. Potrivit lui M. Ferguson mișcarea nu are conducător, nici manifest, ci se prezintă sub forma revoluționară a unei rețele (web, net). Adepți ai mișcării se găsesc în S.U.A. pe toate nivelurile de venituri și instrucție, de la profesori și funcționari, savanți celebri, funcționari guvernamentali, legiuitori, la artiști și milionari, șoferi de taxi și celebrități, autorități în medicină, pedagogie, drept și psihologie. Aceștia activează în întreprinderi, în universități și spitale, în școli, fabrici și policlinici, în ministere, în Capitoliu și Casa Albă, în parlament și organizații de ajutor. Marilyn Ferguson aderă la rândul ei la noțiunea de „schimbare a paradigmei”, lansată de gânditorul T. Kuhn.

În domeniul politic și social s-a evidențiat cartea americanului Mark Satin intitulată *The New Age Politics* și

apărută în prima ei versiune în anul 1976. Înainte de a scrie această lucrare M. Satin era un marxist deziluzionat care devenise interesat de ecologie, mediu ambiant, dezvoltare personală și literatură spirituală.

Tot în această perioadă au apărut, la început în 1974, în India, la inițiativa învățătorului spiritual Sant Kirpal Singh, conferințele și festivalurile new age intitulate *Human Unity*. Aceste conferințe erau organizate de fundația umanistă intitulată *The Foundation of Universal Unity*.

De același profil au fost și conferințele *World Symposium on Humanity* din S.U.A., Anglia și Canada, ce au debutat între 26.11 – 4.12 1976 în Vancouver, British Columbia, Canada, 1976 la inițiativa lui Guru Raj Singh și a conducătorului sufist Pir Vilayat Khan, care a aranjat o „rugăciune universală”, într-o atitudine ecumenistă în care nouă religii mondiale erau reprezentate prin câteva descrieri scurte diferite:

Hinduismul – Lumina înțelepciunii; Budismul – Lumina compasiunii; Zoroastrismul – Lumina curățirii; Iudaismul – Lumina legii; Creștinismul – Lumina jertfei; Baha'i – Lumina întregului; Sikhismul – Lumina onoarei; Islamul – Lumina unității; Sufismul – Lumina fraternității.

Printre personalitățile new age de marcă prezente la conferința din 1979 s-au numărat Fritjof Capra, Carl Rogers, Elisabeth Kübler-Ross fondatoarea tanatologiei moderne, Sri Chinmoy, Ram Dass, Hazel Henderson și Al Huang.

Cele mai cunoscute manifestări de acest gen, ce au dovedit și o relativă longevitate în timp au apărut în anul 1977, când Graham Wilson a început să aranjeze expozițiile anuale de la Londra *Festival for Mind, Body and Spirit*, un fel de expoziții alternative. Spre deosebire de anterioarele, aceste festivaluri-expoziție se adresau

publicului larg cu o bogată ofertă new age din care făceau parte diverși guru, yogini, terapeuți, astrologi, piramidologi și ufologi, grupuri sirituale ca teosofii, oamenii lui Bailey, spritualişti, Auroville, Mișcarea Krishna, sufiștii și Findhorn, precum și mișcări health food, asociații de protecția animalelor și chiar și grupuri creștine, budiste și hinduiste. Aici au fost făcute demonstrații de healing, masaj, chiromanție, astrologie și tarot în prezența unor personalități new age ca George Trevelyan și Peter Caddy, precum și învățători spirituali ca Ronald Besley și Paul Solomon și parapsihologi ca Hasted și Dean. Aceste festivaluri au continuat apoi în SUA și în diferite capitale occidentale.

O figură interesantă este și fostul călugăr dominican Matthew Fox, ce s-a preocupat de o nouă viziune asupra muncii în noua eră. Sursa de inspirație pentru această viziune era căutată la misticii de pretutindeni, ce se opun concepției mecaniciste newtoniene despre univers. Fox preconiza un ecumenism profund, în care toate tradițiile mistice ale religiilor mondiale ne vor ușura intrarea în tainele sacre ale universului și ale sufletelor noastre, încadrându-se în acest sens sincretismului mistico-religios.

În Australia, orașul Melbourne, s-a „manifestat” la sfârșitul lui decembrie anul 1986 mediumul danezo-australian Ananda Tara Shan. Aflată în transă mediumnică, ea pretindea că transmite mesajele arhanghelului Mihail. În jurul ei s-a creat o mișcare ce afirma apariția noului avatar al cărui impuls se numea *Shan the Rising Light*, fiind o sinteză a lui Buddha, Hristos și Ananda Tara Shans. Grupurile respective activau sub numele de *Rosenhaven*. Misiunea lor este de a pregăti noua religie mondială cu ajutorul așa numitei filosofii „*Shan Dharma*”.

Suedeza Ulla-Britt canaliza începând cu 13 august 1985 în dicteu automat entitatea Amos.

O altă „proorociță” new-age, care de data aceasta afirmă că este aleasa lui Hristos a fost nemțoaica Gabriele Wittek. Mișcarea internațională răspândită în 40 de țări ce s-a constituit în jurul ei poartă numele de *Viața universală* și își are sediul la Würzburg, Germania. Mesajul Gabrielei este un melanj de creștinism cu reîncarnare și karma.²²

Pe lângă aceste personalități, au existat și altele aflate într-o categorie înrudită cu new age-ul. Dintre aceste personalități, impropriate de altfel prompt de adepții mișcării, vom menționa pe cunoscutul guru indian Osho (n. Baghwan Rajneesh, m. 1990). El a predat un mod practic de viață călăuzit după principii ca: *„realitatea e un mister, dar nu un mister de dezlegat ci unul de a fi trăit, experiat, iubit, de a te topi în el, de a te cufunda în el”*. Pentru preocupările sale în domeniul eliberării sexuale, Osho a fost folosit ca material de referință în mișcarea de yoga din România condusă de G. Bivolaru.

Tot un guru indian influent a fost și Sri Aurobindo (1872-1950), născut la Calcutta, cel ce a introdus termenul evoluționist de „conștiința supramentală”, stadiu superior celui actual și atins în premieră de către el însuși. Ideile sale au fost puse în practică în orașul Auroville din India de sud (Pondicherry) unde s-a constituit o adevărată misiune Aurobindo. Opera sa de căpătâi se numește *Sinteză despre yoga*.

Pe lângă indienii Ramakrishna și Swami Vivekananda, new agerii s-au mai interesat și de autori ca Paul Brunton, Paul Davies și Walt Whitman.

²² Sursă: Sven Magnusson, www.sokaren.se/index211.html .

În ianuarie 1985, s-a înființat la Bologna *Arhiva de documentare istorică a investigației psihice* ce are ca scop studiul istoriei fenomenelor paranormale.²³

În această situație, am căutat pe cât posibil să folosim nume cât mai necontroversate, ce nu ar putea face obiectul unor contestări personale sau din afară. Sursele de bază ale acestor informații au fost extrase din mijloacele post-moderniste de informație: internetul (www), enciclopediile CD Rom, multi-media, e-mail-ul (@). Iată, spre exemplificare, o listă extrasă după un *website* (loc de rețea, denumirea tehnică a localizării în sistemele de explorare *internet explorer* sau *netscape*) cu nume „fierbinți” de autori new-age în vogă în anii '90:

Lynn Andrews, Jose Arguelles, Sun Bear, Do Don Campbell, Dam Dass, Wayne Dyer, Louise Hay, Jean Houston, Barbara Marx Hubbard, Sue Hubbell, Laura Huxley, J. Z. Knight, John Randolph Price, James Redfield, John Robbin, Elisabeth Kübler Ross, Jamie Sams, Virginia Satir, David Spangler, Whitley Strieber, George Trevelyan, Marianne Williamson.

II.10.2. LUCRĂRI SEMNIFICATIVE

Este interesant de remarcat faptul că pe website-ul *New Age Journal Online* există o publicație interesantă măcar și numai prin faptul că se revendică a fi o continuare a revistei „remarcabile și revoluționare” cu numele de *New Age Journal* fondată acum 100 de ani de George Bernard Shaw și prietenii săi vizionari. Aceștia se considerau a fi pionieri în domeniul aspectelor societății moderne ca: educația, tehnologia, sănătatea și spiritualitatea. Această revistă de avangardă (modernistă)

²³ P. Giovetti, *Lumea...*, p. 21.

și-a încetat activitatea în 1922. La 50 de ani după aceasta un grup eclectic de editori și jurnaliști „alternativi” au hotărât continuarea lui *New Age Journal*, de data aceasta în maniera post-modernistă a anilor '70 caracterizată de cultura globalistă. Am menționat caracterul post-modernist deoarece aici, spre deosebire de avangarda și originalitatea moderniştilor se tratează subiecte legate de înțelepciunea tradițională integrată tehnologiei moderne cum ar fi: vechi practici curative tibetane și noile descoperiri în programarea neuro-lingvistică, *feng-shui* (arta chinezească a design-ului de interior în vogă anii aceștia), precum și preocuparea pentru materialele și condițiile ecologice din arhitectură numită „baubiologie”.

Deși *Cursul miracolelor* pretinde că nu are autor (pentru a suscita interesul unor cercuri cât mai largi), totuși, urmărind cu atenție sursele indicate de înșiși propagatorii acestui curs, se pot descoperi persoanele implicate în alcătuirea și distribuirea sa. În website-ul internet numit *THINKING ALLOWED* se putea citi în 1998 un interviu pe marginea Cursului acordat de psihologa evreică Judith Skutch Whitson doctorului Jeffrey Mishlove. J. S. Whitson este printre altele²⁴ președinta fundației *Foundation for Inner Peace*, organizația ce se ocupă cu publicarea și răspândirea acestui curs. Dar adevărații autori se numesc Helen Schucman (a murit în 1981) și William (Bill) Thetford, autori ce din „smerenie” se numesc „canalizatori”, folosind un termen contemporan ce înlocuiește demodatul „medium” spiritist.

²⁴ activă în cercetări parapsihologice, membră fondatoare a institutului *Institute of Noetic Sciences*, participantă la proiectul *The Congressional Clearinghouse for the Future* ș.a.

Acești doi psihologi (Helen Schucman s-a declarat evreică și atee militantă, iar Bill se considera agnostic!), au avut în 1975 o relație personală ce s-a deteriorat, iar în această situație tensionată Helen a primit următorul mesaj: „*Acesta este un curs de miracole. Vă rog să luați notițe.*” Mesajul venea din partea unei entități ce s-a recomandat a fi... Isus! O paralelă interesantă putem face în acest caz, cu mesajul „*tolle, lege!*”, primit de Fericitul Augustin, mesaj cu adevărat dumnezeiesc, ce a dus la convertirea acestuia. Dar atei și agnosticii de care ne ocupăm n-au avut darul deosebirii duhurilor, și nici precauția de a consulta pe cei competenți ce ar fi putut să-i ferească de rătăcire. Și aceasta în situația când în America există de zeci de ani milioane de ortodocși organizați în diverse eparhii, publicații ortodoxe și Institutul Saint Vladimir din Crestwood New York cu teologi de prestigiu, sau chiar și mănăstiri californiene cu viață ascetică exemplară. Cursul a avut o răspândire fulgerătoare în mediile „baby boom” din America, generații postbelice total debusolate spiritual, în căutare neîncetată a adevărului trecând prin experiența rockului, drogurilor, perioada hippy, meditație transcendențială și alte tehnici și filosofii orientale, astrologie, terapii naturiste sau psihologice, mediul ideal al new age-ului. Astfel în ianuarie 1987 existau în circulație 300 000 de copii ale cursului. Judith Skutch caracterizează acest curs - să reținem, una din cărțile „canonice” ale mișcării new age - ca fiind un sistem metafizic de psihoterapie spirituală.

În cadrul literaturii, se pot detecta ca precursori ai genului „*New Age fiction*” lucrările de ficțiuni oculte produse în a doua jumătate a secolului XIX de autori ca Bulwer-Lytton (*Zanoni, The Coming Race*), Marie Corelli (*A Romance of Two Worlds*) și alții. Acest gen a continuat în sec. XX cu autorii de literatură ezoterică Baird T.

Spalding (*Life and Teaching of the Masters of the Far East*), Guy „Godfre Ray King” Ballard (*Unveiled Mysteries*), Eugene E. Whitworth (*Nine Faces of Christ: Quest of the True Initiate*), Joss Arguelles (*The Mayan Factor*), Betty Eadie (*Embraced by the Light*) și mai recent la cărțile lui Carlos Castaneda și Lynn Andrews.

În anii '60 cartea lui Scott Peck *A Road Less Travelled* a constituit un deschizător de drumuri pentru spiritualitatea new age în curs de formare, un amestec de aforisme ale vechilor religii cu noua psihologie. De asemenea, se remarcă lucrarea *Wisdom and Folly* scrisă de autoarea Elizabeth Lesser, cofondatoare a *Institutului Omega*, cel mai mare centru de învățământ holistic al Americii.

Începând cu 25 aprilie 1982, Benjamin Creme a răspândit în lume mesajul întoarcerii lui Maitreya Crist în publicațiile *The Reappearance of the Christ and the Masters of Wisdom* și *Maitreya's Mission* vol. 1 și 2. Cărțile cuprind învățături despre viața în viitoarea new age, evoluție și inițiere, meditație, healing și transformare socială etc. În lucrarea *A Master Speaks* se tratează printre altele subiecte ca: rațiune și intuiție, sănătate și healing, viața în noua eră, drepturile omului, misiunea lui Maitreya, rolul omului. În calitatea sa de „canalizator”, Creme a redat 140 de mesaje ale lui Maitreya în lucrarea *Messages from Maitreya the Christ*, obținute prin telepatie mentală. În cartea *Transmission - A Meditation for the New Age* sunt descrise tehnicile de transmitere a energiei prin intermediul unor grupuri de transmisie. Toate aceste lucrări sunt recenzate și recomandate în numerele publicației ezoterice *Share International*.

De pe site-ul internet cu literatură *The Life Quest New Age Bookshop*, am mai spicuit următoarele cărți: *The Speech of the Grail: A Journey Toward Speaking That*

Heals and Transforms de Linda Sussman, în care este descris mitul procesului de inițiere în limbajul imaginației; *Tying Rocks to Clouds: Meetings and Conversations with Wise and Spiritual People* de William Elliott, conținând interviuri cu reprezentanți ai diferitelor tradiții religioase cum ar fi: Robert Schuller, Rabbi Harold Kushner, Dalai Lama, Jack Kornfield, Ram Dass, Maica Teresa și psihologul B.F. Skinner.

În sondajul de opinie realizat de Marilyn Fergusson în cartea sa *Către o nouă eră*, au fost desemnați de către new ageri în ordinea importanței următorii autori: Pierre Teilhard de Chardin, Carl Gustav Jung, Abraham Maslow, Carl Rogers, Aldous Huxley, Roberto Assagioli și J. Krishnamurti. Alături de aceștia au fost numiți și Paul Tillich, Martin Buber, Margaret Mead, Willis Harman și Erich Fromm. Printre cei mai importanți autori new-age sunt considerați și André Gorz, Barbara Ward, Amory Lovins, Barbara Brown, E. F. Schumacher.

Recent (anii '90), au apărut noi cărți care aspiră la statutul de „carte de căpătâi” și au un autor bine cunoscut, deși acesta locuiește retras într-un loc necunoscut din SUA. James Redfield a scris mai întâi *The Celestine Prophecy*²⁵, apoi mai multe urmări ale acesteia, în volumul doi, care se numește *The Tenth Insight*²⁶. Pe internet se poate citi o producțiune literară înrudită, și anume *The Celestine Journal*. Dar tot pe internet n-au întârziat să apară și recenzii critice, în special venite din zona neo-protestantă evanghelistă harismatică și chiar fundamentalistă. Una din cele mai pertinente critici se

²⁵ James Redfield., *The Celestine Prophecy An Adventure*, Warner Books, New York, NY, 1993.

²⁶ *Insight* = capacitatea de a înțelege adevăruri ascunse, cf. dicționarul Encarta '98.

intitulează *Reflections on a Best Seller* de Rolf Nosterud.²⁷ Acolo se arată între altele că, prin deghizarea conceptelor oculte într-o terminologie creștină, cărțile new age au introdus înșelător o mulțime de așa-ziși creștini în cercuri new age și neo-păgâne, a se remarca astfel marea căutare de care se bucură îngerii contrafăcuți și distorsiunile feministe despre Dumnezeu. Întrucât cei mai mulți dintre „căutătorii de adevăr” contemporani nu cunosc nici datele și nu au nici voința de a rezista acestor iluzii seducătoare, o nouă paradigmă - o schimbare masivă în viziunea Americii despre realitate - transformă cultura americană. În timp ce națiunea americană raționalizează păcatul și idealizează păgânismul, Rolf Noserud susține că adevărații creștini ar trebui în schimb să ia aminte la avertismentele Scripturilor și la învățăturile Duhului Sfânt.

Aceste recenzii urmăresc - și realizează - o poziție creștină apologetică, dar din păcate ele eșuează în zona eterodoxiei, propunând soluții ce trădează carențele duhovnicești tipic neo-protestante: lipsa ierarhiei și continuității apostolice, neînțelegerea catolicității și a Sfintelor Taine, critica cultului sfinților și liturgicii bisericești în general, subiectivismul în interpretarea (adesea literală, fundamentalistă) Scripturii, considerată ca autoritate supremă și suficientă. Aceste grave abateri dăunează chiar și celor cu cele mai bune intenții, cum ar fi C. Cumbey, C. Matrisciana, D. Hunt sau L. Gassmann.

Mai rar se întâlnesc luările de poziție ortodoxe, ce vin mai ales din spațiul american (OCA, Patriarhia ecumenică, Patriarhia Antiohiei), dar și din surse atonite. Considerăm ca o necesitate și abordarea mai sistematică a acestor probleme în spațiul nostru, întrucât aceste atacuri

²⁷ Apărută în *The Spring*, vol. 2, nr.1 din 1995, scos de *Pneuma*, magazinul de orientare spirituală al Bisericii Evanghelice Luterane din Canada.

anticreștine se fac tot mai simțite în această perioadă tulbure de tranziție.

În ultimele sale apariții editoriale: *Inviazia sectelor și Sectologie*, Părintele profesor doctor P. I. David s-a aplecat asupra fenomenului sectar contemporan și prezenței acestuia în țara noastră. Astfel, în capitolul V al primei lucrări, intitulat *New age: o „religie” mistico-păgână și sincretistă la dimensiunile întregului univers*²⁸, este prezentat mai întâi un scurt istoric, urmat de un extras doctrinar. New age-ul este considerat pe bună dreptate a fi o provocare pentru creștini, aceștia urmând să aleagă liber și conștient între Hristos sau Vărsătorul.

²⁸ Op. cit., Ed. „Crist-1”, București, 1997, p. 417 și urm.

III. NEW AGE: O PSEUDO-RELIGIE MONDIALĂ ?

III.1. Relația omului cu o Ființă divină înfinit superioară, adorarea ei și căutarea unei mântuiri III.2. Credința în divinitate și într-o lume de „dincolo” III.3. Un cult organizat ce cuprinde rugăciune, sacrificii (jertfe), clasă sacerdotală ce operează sacrificiile la altar și conduce rugăciunea de obște, distincție între sacru și profan. III.4. Existența unui locaș sacru (templu), a unor locuri sacre cu eventuale pelerinaje și perioade sacre de timp III.5. Revelații naturale sau supranaturale făcute de clarvăzători, de prooroci, o structură mai mult sau mai puțin dogmatică a doctrinei, consemnată în cărți sacre, fiind prezentă totodată și o tradiție orală III.6. Caracter vădit social, comunitar, presupunând existența unui cod moral încheiat

*„Nu combaterea falsei religii,
ci descoperirea adevăratei minciuni”*

Vladimir Soloviev

Semnul întrebării pus după titlul acestui capitol nu este deloc întâmplător. Vom vedea în continuare cât de controversată este această problemă, ce nu și-a găsit încă nici pe departe un răspuns concludent și unanim satisfăcător. Dacă această întrebare ar fi pusă direct adeptilor mișcării, este mai mult ca sigur că răspunsul ar fi: nu. Să eliminăm atunci elementul peiorativ „pseudo” și să pornim cu întrebarea simplificată: *este new age o*

religie? (alternativ: o nouă religie, actuala religie, sau chiar *religia viitorului?*)

Autorul american Jonathan Adolph, în *The 1988 Guide to New Age Living*, editată de revista americană *New Age*, s-a întrebat mai simplu: „În ce constă noua eră?” și tot el a răspuns că ar fi un fel de utopie.

Potrivit unei alte autorități în materie, scriitoarea Marilyn Ferguson, ceea ce apare acum sub numele de mișcarea new age nu este un nou sistem religios, ci o nouă conștiință, un nou *weltanschauung*,²⁹ ce cuprinde anumite gânduri noi și revoluționare în știință cât și o parte de concepții străvechi. De aici rezultă concluzia lui Jonathan Adolph că mișcarea new age nu este o religie, chiar dacă mulți gânditori new age susțin că o conștiință spirituală este necesară³⁰ dacă vrem să realizăm schimbări pozitive în noi înșine și în societate. Această conștiință spirituală presupune în stadiul incipient sentimentul comuniunii cu totul, prin aceasta arătând caracterul monismului panteist. David Spangler introduce o viziune a sacralității (*heiligtum*) integrale ca un nou fel de a privi lumea.

New age, „era nouă”, este tot mai insistent propovăduită de noii „prooroci mincinoși” (*Matei XXIV, 11; Marcu XIII, 6*) apăruiți mai întâi în spațiul denumit astăzi „euro-atlantic”, cu alte cuvinte SUA și Europa de nord-vest anglo-saxonă, stăpânii lumești temporari ai acestui veac. Pentru că se cheamă „nouă” presupunem

²⁹ welt.an.schau.ung subst., pl weltanschauungs sau welt.an.schau.ung.en [din germ *Welt* lume + *Anschauung* viziune] (1868): o concepție comprehensivă sau aprehensiune pentru explicarea lumii dintr-un punct de vedere specific. Copyright (c) 1994 Merriam-Webster, Inc. All Rights Reserved.

³⁰ Această observație are nuanța tipică a neo gnosticismului.

desigur că trebuie să ia locul celei vechi în virtutea evoluției dialectice de tip hegelian optimist spre progresul Spiritului lumii.

„Erele” la care se referă acești prooroci de sorginte ocultă francmasonică și teosofică se delimitează după criteriile astrologice potrivit cărora soarele parcurge în chip regresiv, timp de aproximativ 2160 de ani, un sector celest din cele 12 numite zodii. Acest parcurs are consecințe majore ce determină schimbări cu un caracter evolutiv ciclic în mentalitatea, cultura și chiar spiritualitatea omenirii. În momentul de față, suntem „martorii trecerii” de la era Peștilor la cea a Vărsătorului sub semnul căruia se va instala noua eră. Se poate constata cum procesul de precesie (mișcare astronomică inversă) devine o utopie de tip dublu milenist (2000 de ani de fericire în Vărsător). În filmul muzical (operă rock) hippie al anilor '60 *Hair* (Broadway, 1968) una din temele cheie este piesa programatică *The Age of Aquarius*:

*Când Luna va fi în casa a șasea / Și Jupiter aliniat
cu Marte / Atunci pacea va călăuzi planetele / Și
dragostea va mâna stelele / Sunt zorii erei Vărsătorului*³¹.

Iar în alt loc:

*Armonie, justiție și claritate / Simpatie, lumină și
adevăr / Nimeni nu va pune căluș libertății / Nimeni nu va
îngreuia spiritul / Mistica ne va da cunoaștere / Omul va
învăța din nou să gândească / Datorită Vărsătorului,
Vărsătorului.*

³¹ *When the moon is in the seventh house/ And Jupiter aligns with Mars/ Then
peace will guide the planets/ And love will guide the stars/ This is the dawning
of the Age of Aquarius.*

Din punct de vedere astronomic observațiile astrologilor new age suferă de grave fisuri, ce fac să apară o multitudine de cronologii diferite cu privire la momentul acestei treceri. Ceea ce ne interesează pe noi în acest studiu sunt însă implicațiile teologice prezente în aceste concepții și efectul lor asupra credinței și învățaturii creștine. Căci, departe de a fi o simplă aberație astronomică și mărunță superstiție, mișcarea new age se conturează ca un periculos adversar al creștinismului la scară mondială.

Era Peștilor a fost identificată forțat cu era creștină plecând de la binecunoscutul semn întrebuițat alături de cruce de vechii creștini, semn preluat din anagrama *ΙΧΘΥΟΣ* (*Ἰησοῦς Χριστός Θεοῦ Υἱός Σωτήρ*). Adepții new age presupun că această eră, la sfârșitul său, va antrena totodată și dispariția creștinismului, în orice caz cel tradițional așa cum îl propovăduiește cea „una, sfântă, catolică (καθολικη) și apostolică Biserică”. Este ușor de presupus ce se prevede a apărea în locul erei creștine, în viziune *necreștină*.

Binecunoscuta frază a lui André Malraux, citată mai sus și mult prea des în mass-media, abordată din punct de vedere al teologiei ortodoxe, poate fi considerată o butadă de efect, cu valoare cultural-sociologică, dar în fond o „pseudo-profeție” (asemenea celor ale lui Nostradamus) ce nu lămurește nimic serios din punct de vedere duhovnicesc. Ceva adevăr este totuși conținut aici, și anume faptul că ne așteaptă o reinstaurare a atitudinii religioase ce a fost zdruncinată în secolele XIX-XX prin secularizare și descreștinare în masă, marea apostazie pe care am și trăit-o din plin. Ceea ce se propune este însă o re-păgânizare a omenirii, și anume sub forma unei religii mondiale unitare de tip păgân sincretist. Acest avertisment foarte serios a fost lansat mai întâi de acei care au

întâmpinat nemijlocit fenomenul la fața locului: creștinii din teritoriile așa numite euro-atlantice. Din S.U.A. s-au ridicat vocile din zona „fundamentalistă”, urmând apoi reacțiile luterane și romano-catolice. Vom cita ca exemple numele lui Constance Cumbey, Caryl Matrisciana și Dave Hunt reprezentanți ai neoprotestantismului evanghelic harismatic, Lothar Gassmann și Holger Nilsson ai luteranismului, cardinalul Godfried Danneels, reprezentant al romano-catolicismului. Toți aceștia (și desigur încă mulți alții) sunt unanimi în a semnală pericolul unei religii mondiale instaurată de un guvern mondial, ambele fiind încununarea acțiunii de secole a lojilor francmasonice. Aceste loji sunt înfățișate ca niște înaintemergători ai lui Antihrist, lucru ce nu poate fi cu nimic exagerat dacă avem în vedere adevăratele proorocii ale Sfintei Scripturi³². În cartea apologetului suedez Holger Nilsson: *New age banar väg för antikrist* (*New age pregătește cărările antihristului*) se află capitolul intitulat *O nouă religie mondială*³³; cardinalul Danneels ne vorbește despre *O „religie” la dimensiunile universului întreg*³⁴; cunoscutul autor catolic Jean Vernet, vicarul general al diocezei de Montauban tratează subiectul: *„Il ritorno del Cristo, il «New age» e la nuova religione mondiale”*.³⁵ Avertismentele legate de instaurarea unei religii mondiale sunt continuate și de către Alexander Brooks care scrie: *„Această religie mondială ne va oferi «Înțelepciunea*

³² Vezi și Δημητρίου Κ. Σκαπτσίου, *Profeții despre Antihrist*, Atena, 1991.

³³ Holger Nilsson, *New age banar väg för antikrist*, Evangelipress, 1992, p. 30.

³⁴ Cardinalul Godfried Danneels, *Cristos sau Vărsătorul?* București, 1992, p. 13.

³⁵ Jean Vernet, *Il New age*, Pauline, 1992, p. 64 .

străveche» și «Adevărul ascuns» care stă la baza tuturor formelor religioase ale istoriei. În realitate, nu va fi însă vorba de nici un fel de adevăr, ci de o minciună.»³⁶

Potrivit acestui autor, religia mondială a viitorului va avea următoarele caracteristici: negarea realității blestemului morții; negarea adevărului proclamat de Dumnezeu; negarea dragostei lui Dumnezeu; promisiunea înțelepciunii; promisiunea de a dobândi o natură divină; promisiunea puterii.

Reacția ortodoxă a fost mai târzie și vine în primul rând tot din spațiul „fierbinte” american, de la ieromonahul Serafim Rose care atrage atenția asupra proiectatei „religii a viitorului”³⁷. Aflat în misiune ortodoxă în Occident ca paroh al parohiei ortodoxe române din Roma, ieromonahul doctorand Iuvenalie Ionașcu a scris pe această temă articole pertinente în paginile *Telegrafului român* de la Sibiu³⁸. Pe coperta a patra a revistei *Gazeta de vest*³⁹ stă scris cu litere de o șchioapă: „*New age - noua eră care vrea să schimbe creștinismul cu păgânismul!*” În concluzie, constatăm că acest pericol este real și iminent, el trebuie luat în serios și întâmpinat cum se cuvine acestui fel de ispită (*πειρασμον*, încercare, probă, test, experiență) ce se profilează cu tot mai multă pregnanță și la orizontul nostru.

³⁶ Alexander Brooks (sub pseudonimul Otto Zeit), *The Coming World Religion*, SCP, Berkley CA, citat în S. Pfeifer, *Vindicarea cu orice preț?* p. 140.

³⁷ Ieromonah Serafim Rose, *Ortodoxia și religia viitorului*, Chișinău, 1995, p. 231.

³⁸ În numerele 29-32/97, p. 5; 7-10/98 p. 3 și 11-12/98 p. 2.

³⁹ numărul 30 (94), febr. 1994.

Definițiile mai noi ale religiilor au în vedere anumite trăsături care pot fi aplicate unui număr restrâns de credințe, crezuri și concepții așa zis religioase, din trecutul nu prea îndepărtat. Astfel, termenul de religie a fost aplicat creștinismului, iudaismului și islamului, pe deplin, și cu o anumită condescendență hinduismului, budismului și șintoismului. Aceste definiții și catalogări sunt rezultatul abordării științifice (*religionwissenschaft*) începută în secolul trecut de Max Müller. În ce ne privește, vom căuta să tratăm această temă din perspectiva teologiei creștine ortodoxe, perspectivă care diferă în puncte esențiale de abordările științifice, sociologice, filosofice, istorice sau psihologice. Nu interesează aici nici perspectiva culturală, mult răspândită de altfel în mediile intelectuale. Aceasta nu însemnează desigur renunțarea la criteriile respective, ci includerea lor în contextul ecleziologic.

Din cele peste 100 de definiții și accepțiuni ale noțiunii de religie vom reține aspectul de *re-lație, re-legare, re-luarea* comuniunii omului cu Creatorul său. Astăzi este acceptat aproape în unanimitate faptul că oamenii din cele mai vechi timpuri și din toate spațiile geografice au simțit imperios prezența divinității ca fiind altceva decât omul și dincolo de natura văzută. Fie că adoptăm terminologia lui R. Otto – *numinosul* – fie că nu, primul sentiment în fața divinului al oamenilor căzuți în urma păcatului strămoșesc din harul comuniunii cu Dumnezeu a fost, desigur, teama: „*Am auzit glasul Tău în rai și m-am temut, căci sunt gol și m-am ascuns.*” (Facere III,10). Așa mărturisește potrivit revelației divine a Sfintei Scripturi protopărintele nostru Adam, cel care vorbise fără teamă până atunci cu Dumnezeu. De aici însă drumurile se despart: partea „cea dreaptă” alege calea religiei, venerarea Ființei supreme cu teama sfântă („începutul

înțelepciunii este frica de Dumnezeu”); „cei de-a stânga” aleg calea magiei, adică năzuința de a putea controla și manipula forțele supranaturale și chiar supraomenești în scopuri personale de dobândire a dominației asupra naturii și semenilor. Am relatat aceste lucruri prea bine cunoscute cu scopul de a face o distincție esențială, recunoscută de altfel în zona teologică, dar amestecată în câmpul culturii și științei profane (secularizate): anume distincția clară între vrăjitorie, magie și religie.⁴⁰

Astfel, aserțiuni ca „sentimentul magico-religios” devin inoperante în acest context. Dacă însă vrem să continuăm a căuta zone comune magiei vom afla ocultismul, ezoterismul, divinația, vrăjitoria și spiritismul. În *Sfânta Scriptură* și în Sfânta Tradiție, cu un cuvânt în Biserică, distincția enunțată era pusă cu tărie și claritate, fără confuzie, echivoc sau amestecare. Începând însă cu secolul „luminilor” francmasonice, al XVIII-lea, critica raționalistă a pus la stâlpul infamiei amestecând laolaltă fără discernământ (dreapta judecată *διακρισις*) creștinătatea, religia, mistica, superstiția, magia, divinația etc., instalând în locul lor societatea secularizată, fenomen ale cărei urmări se manifestă și astăzi pe plan global.

⁴⁰ Vrăjitoria, termen desemnând principalele mijloace prin care s-a considerat că oamenii au manipulat magicul, adică să provoace schimbări prin propria voință, folosind mijloace supranaturale. Magia trebuie separată de religie, în care oamenii sunt total dependenți de zeitatea căreia îi aparțin, pentru a li se îndeplini dorințele, și de asemenea să fie deosebită și de farmece, în care, puterea supranaturală este dobândită printr-un proces de studiu, ce presupune cărți, și *ucenicie la un maestru* (subl. n.). Vrăjitoria a fost privită pe de o parte ca o putere înnăscută, și pe de altă parte ca un lucru lăsat moștenire, prin tradiție mai mult sau mai puțin nescrisă. (cf. *Encarta Encyclopedia '98*)

Lojile masoneriei de stânga au impus după 1848 ateismul în diferitele lui variante, marxiștii s-au desprins dând naștere aripilor radicale a comuniștilor ce a fost continuată în secolul XX de Lenin, Stalin cu consecințe prea bine cunoscute pentru a mai zăbovi asupra lor.

Religia era o componentă principală a societăților precreștine. „Nu am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc” (Matei V, 17) a zis și a făcut Mântuitorul explicit, dar de aici decurge implicit: Nu am venit să stric religia mozaică, nici să întemeiez o religie nouă. Hristos este și plinirea Legii, dar și *plinirea religiei*. „Creștinismul nu era o nouă religie, ci o cotitură în istoria lumii, apariția Domnului în luptă cu cel ce Îi uzurpase autoritatea”⁴¹. „Creștinătatea este, orice s-ar spune, într-un sens mai profund, sfârșitul tuturor religiilor... De fapt, nicăieri în Noul Testament, creștinătatea nu este prezentată ca un cult, ca o religie. Religia este necesară acolo unde există un zid de separare între Dumnezeu și om. Dar Hristos, care este atât Dumnezeu cât și om, a dărâmat zidul dintre Dumnezeu și om. El a inaugurat o nouă viață, nu o nouă religie”.⁴² În acest sens, putem afirma cu îndreptățire că trăirea creștină se opune celei „religioase”, caracteristică perioadei precreștine. Suntem cu totul de acord cu părintele Al. Schmemann în faptul că este vorba de o gravă degradare a socotii creștinismul ca *una* din religiile lumii, sau una din marile religii ale lumii (H. von Glasenapp), trecută în dicționarul religiilor la litera „C” (Eliade-Culianu)⁴³. De aceeași părere este și Părintele profesor doctor Ioan Sauca:

⁴¹ Al. Schmemann, *Historical Road of Eastern Orthodoxy*, New York, 1977, p. 35.

⁴² idem, *For the Life of the World*, New York, 1988, p.19.

⁴³ Eliade, Culianu, *Dicționar al religiilor*, Humanitas, 1992, p. 98.

„Creștinismul, în general, și Ortodoxia, în special, nu a fost considerat la început ca fiind religie. Religia caută să pună omul în legătură cu Dumnezeu; Creștinismul este viața în Dumnezeu, prin Hristos în Sfântul Duh.”⁴⁴

Nu este mai îndreptățită nici încadrarea creștinismului la religii monoteiste alături de iudaism și islam, cum afirmă de exemplu Papa Paul al VI-lea: „Evreii, mahomedanii și creștinii sunt trei expresii ale aceluiași monoteism...”⁴⁵. Dimpotrivă așa cum afirmă Sfinții Părinți ai răsăritului, creștinismul este la egală distanță atât de mono- cât și de poli-teism⁴⁶. Cele trei „mari religii” au mai fost grăbit încadrate la „religiile cărții”, termen folosit în imperiul otoman cu referire la statutul special al creștinilor și al iudeilor, statut ce-i deosebea de celelalte religii și credințe din imperiu. Dar creștinismul este locul unde „Cuvântul trup S-a făcut”, iar *Sfânta Scriptură* este doar o componentă, excepțională e adevărat, dar nu exclusivă, a revelației divine desăvârșite de Mântuitorul Hristos.

În acest domeniu ne atrag atenția lucrările unor specialiști europeni în istoria religiilor trecuți la sufism sau cel puțin abordând fenomenul din perspectiva sufistă: René Guénon (1886-1951), Fritjof Schuon, Julius Evola (1898-1974) și Henri Corbin. La nivelul inițiatului sufist (ne referim aici la mistica islamică a secolului XX, și nu la perioada medievală a lui Ibn-Arabi), în planul ezoteric,

⁴⁴ În *Vestitorul Ortodoxiei*, 1 august 2000, p.5. Credem totuși că aserțiunea „Creștinismul, în general, și Ortodoxia, în special...” au sens doar în planul cultural sociologic. Teologic și ecleziologic vorbind nu poate exista „creștinism în general”, ci doar un singur creștinism.

⁴⁵ *La Croix*, aug. 11, 1970.

⁴⁶ Henry Corbin, *Paradoxul monoteismului*, Apostrof, 1997, p. 10.

există „o unitate transcendentă a religiilor”, cel puțin a celor trei religii „abraamice” sau monoteiste.⁴⁷ Nici această categorie nu rezistă, deoarece iudaismul actual și islamul nu sunt nicidecum o continuare organică a credinței lui Avraam, ci dimpotrivă constituie abateri grave de la aceasta. Originea lor rămâne exclusiv în spațiul ereditar semit (la evrei) și semito-hamit la arabi (Agar egipteanca cf. *Facere XVI, 1*, iar la *Facere X, 6* pentru fiii lui Ham... Mișraim, adică Egiptul). În această privință nu ar trebui acceptată această categorisire a istoriei religiilor (*Ioan VIII, 39-40*): „Dac-ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam.” (vezi și *Matei III, 9*). „Faptele” de care vorbește aici Iisus Hristos sunt faptele credinței, deci este vorba de a fi urmaș al lui Avraam după credință, în duh, nu după ereditate biologică. De altfel chiar și din acest punct de vedere *Scriptura* proorocește: „vei fi tată a mulțime de popoare...” (*Facere XVII, 4-6*), însă ceea ce contează este, cum s-a mai spus, continuitatea duhovnicească.

Odată ce am adoptat punctul de vedere enunțat și argumentat mai sus, consecința logică este aceea că religia a apărut în mod necesar mântuirii oamenilor, după căderea în păcat. Momentul Turnului Babel a însemnat cu siguranță nu numai diversificarea umanității pe etnii și etosuri diferite, ci și într-o multiplicitate de religii și credințe diferite, uneori chiar contrare unele altora. Dintre toate etniile, a fost aleasă de Dumnezeu aceea întemeiată de Avraam. Poporul ales a avut astfel parte de cea mai aleasă și desăvârșită dintre religii: Vechiul Legământ, Legea și Proorocii, numită în *Sfânta Scriptură* „pedagog către Hristos”. Rolul tuturor religiilor încetează odată cu

⁴⁷ Vezi Frithjof Schuon, *Despre unitatea transcendentă a religiilor*, Humanitas, 1994, cap. „Aspectul ternar al monoteismului”.

întruparea lui Dumnezeu Cuvântul și unirea omului cu Dumnezeu.

Preocupările pentru studiul religiilor (istoria religiilor, știința religiilor, filosofia religiilor, psihologia religiilor, sociologia religiilor, antropologia religiilor, fenomenologia religiilor etc.) au apărut, așa cum am arătat, în Occident la sfârșitul secolului XIX.

Ele au avut diverse motivații, unele practice, de interes colonial, altele misionare sau chiar teologic – culturale. În ceea ce privește acestea din urmă, putem încerca o analogie în evoluționismul darwinist.

Astfel, potrivit Î.P.S. Mitropolit I. Zizioulas, darwinismul a avut și un rol benefic, prin aceea că l-a reintegrat pe om în natură, de unde fusese scos secole de-a lungul prin teologia defectuoasă apuseană. Darwinismul a corectat această eroare, căzând însă în cealaltă extremă, aceea de a-l socoti pe om în rând cu animalele (*Psalm 48, 12*), el fiind doar „cea mai evoluată specie”.

În mod analog, teologia apuseană, atât cea romano-catolică, dar și cele protestante au avut tendința de a disprețui total religiile ne-creștine. Reacția a fost tocmai această preocupare pentru studiul religiilor, ce a redus creștinismul în rând cu celelalte religii.

Dar, ca și în cazul darwinismului, s-a căzut în extrema de a se socoti creștinismul ca fiind pur și simplu una din marile religii, eventual cea mai bună dintre ele. Acest lucru se bazează, ca și în evoluționism, pe niște elemente comune religiilor și creștinismului, cum ar fi: preoție, jertfă, altar, cult, etc.

Atitudinea religioasă, atât de naturală omului și societății, a fost contestată nu numai de pe pozițiile creștinismului, ci și ale copilului său degenerat, *secularismul* de tip iluminist al Occidentului secolului al

XVIII-lea. Astfel în viziunea specialistului suedez în istoria religiilor Nathan Söderblom, în religie *sacrum* e mai esențial ca Dumnezeu, religia fiind nu numai re-legarea omului cu Dumnezeu, ci și cu orice este considerat a fi sacru. Această trăsătură specifică secularizării duce la consecința logică (deși aberantă) că, prin extensie, pot fi și religii atee. Nu se poate accepta așa ceva, deoarece conceptul de religie se diluează până la extrem, putând astfel include orice manifestări, cum ar fi, să zicem, fotbalul. Se observă evident confuzia făcută între religie ca relație cu divinul și manifestarea psihologică a sentimentului religios. Împotriva abordării antropologico-psihologice a religiei vom adopta punctul clasic de vedere, după care o religie trebuie să conțină *sine qua non* următoarele elemente: 1. Relația omului cu o Ființă divină infinit superioară, adorarea ei și căutarea unei mântuiri; 2. credința în divinitate și într-o lume de „dincolo”; 3. un cult organizat ce cuprinde rugăciune, sacrificii (jertfe), clasă sacerdotală ce operează sacrificiile la altar și conduce rugăciunea de obște, distincție între sacru și profan; 4. existența unui locaș sacru (templu), a unor locuri sacre cu eventuale pelerinaje și perioade sacre de timp; 5. revelații naturale sau supranaturale făcute de clarvăzători, de prooroci, o structură mai mult sau mai puțin dogmatică a doctrinei, consemnată în cărți sacre, fiind prezentă totodată și o tradiție orală; 6. caracter vădit social, comunitar, presupunând existența unui cod moral încheiat.

III.1. RELAȚIA OMULUI CU O FIINȚĂ DIVINĂ INFINIT SUPERIOARĂ, ADORAREA EI ȘI CĂUTAREA UNEI MÂNTUIRI

Potrivit etimologiilor de filieră latină ale lui Cicero și Lactanțiu, fie că e vorba de *re-ligere* sau de *re-legare*, recunoaștem acea legătură, acea relație ce se dorește a se restabili între omul-creatură și Ființa Supremă, indiferent cum ar fi aceasta reprezentată (în chip teist personalist, mono- sau politeist, henoteist sau kathenoteist⁴⁸). Sensul acestei relații este dat de aspirația general umană de salvare din condiția actuală, percepută a fi o „cădere” și dorința de „mântuire”, de întoarcere la starea cea dintâi. Această dorință presupune și nădejdea (*ελπις*), care alături de credință (*πιστις*) și dragoste (*αγαπη*) alcătuiesc cele trei virtuți teologice, cea de-a treia virtute, dragostea, fiind cu adevărat caracteristică doar creștinismului.

III.2. CREDINȚA ÎN DIVINITATE ȘI ÎNTR-O LUME DE „DINCOLO”

Aici intervin categoriile exprimate în filosofie prin noțiunile de *transcendent* și *imanent*. Omul are conștiința că dincolo de lumea „văzută” se mai află și alte lumi, desigur populate cu ființe supra- și sub-naturale. Ființa

⁴⁸ *Henoteism*: adorarea unui zeu suprem fără negarea existenței altor zeități subordonate; *kathenoteism*: literalmente credința momentană într-un singur zeu (termenii de dicționar sunt adaptați după *Merriam-Webster Dictionary* 1994).

Supremă nu își are sălașul în această lume fizică, iar legătura omului cu Ea (în cazul cel mai înalt unirea *ενοσις*) se va face în *acea* lume.

III.3. UN CULT ORGANIZAT CE CUPRINDE RUGĂCIUNE, SACRIFICII (JERTFE), CLASĂ SACERDOTALĂ CE OPEREAZĂ SACRIFICIILE LA ALTAR ȘI CONDUCE RUGĂCIUNEA DE OBȘTE, DISTINCȚIE ÎNTRE SACRU ȘI PROFAN

Cultul este un element de nelipsit în orice religie. Dacă acceptăm faptul că sentimentul religios primordial este teama de Dumnezeu, urmează în mod coerent acțiunea de „îmbunare” a divinității de către oameni prin intermediul rugăciunilor și jertfelor (sacrificiilor, ofrandelor). Prin aceasta se recunoaște explicit atotputernicia divinității și dependența omului față de ea. În cartea *Facerea IV, 4-5* este descrisă apariția primelor jertfe: „*După un timp, Cain a adus jertfă lui Dumnezeu din roadele pământului. Și a adus și Abel din cele întâi-născute ale oilor sale și din grăsimea lor*”. Jertfele pot fi de mai multe feluri: vegetale, animale, pietre și metale prețioase, ba chiar și oameni. Menționăm aici că în cazul canibalismului avem de a face cu un act cultic (ritual), ce nu are o justificare trofică, deoarece nu constituie pur și simplu o hrană, ci este urmarea credinței deviate după care, prin asimilarea directă trupească se pot moșteni calitățile celui consumat. În acest caz avem o religie decăzută la starea de magie. În mod general, existența jertfelor reclamă existența unui altar, de obicei din piatră și situat pe o înălțime sau într-un loc deosebit. Cu timpul jertfele și rugăciunile, într-un cuvânt cultul, au început să fie oficiate de anumiți oameni special aleși din rândurile

obștei, alcătuiindu-se astfel o clasă sacerdotală, preoții, ce s-au ordonat mai târziu în chip ierarhic (desigur în cadrul religios superior).

Prin cult și sentiment religios, oamenii au putut face distincția între sacru și profan, delimitându-și astfel acțiunile. Aici desigur s-ar putea aduce obiecția că în vremurile străvechi această distincție nu exista și că toate acțiunile omenești erau desfășurate în zona sacrului. Dar la această obiecție se răspunde prin aceea că în această situație ideală jertfele, cultul și religia nu-și mai au rostul enunțat. Este punctul de vedere vehiculat în ultima vreme mai ales de către antropologii orientați spre viața idilică a indienilor nord-americani, ce trăiau în „perfectă” armonie cu natura, cu Mama Pământ, armonie tulburată de agresiunea și imixtiunea brutală a omului alb creștin. Acest caz tipic de neo-rousseauism nu se poate susține în fața necesității evidente a cultului cu distincțiile între sacru și profan. Chiar și în cadrul magiei, cercul magic de protecție față de duhurile rele arată clar o delimitare spațială, a sacrului și a profanului.

III.4. EXISTENȚA UNUI LOCAȘ SACRU (TEMPLU), A UNOR LOCURI SACRE CU EVENTUALE PELERINAJE ȘI PERIOADE SACRE DE TIMP

Cultul, așa cum l-am descris mai sus, are nevoie în faza cristalizată de un cadru deosebit de desfășurare. Altarele erau la început sub cerul liber, pe dealuri sau în pădure, dar cu timpul s-a ivit și necesitatea plasării lor interioare din nevoia mai clară de delimitare a spațiului sacru. Așa au apărut corturi și colibe sfinte, culminând cu construcțiile mai ample de piatră, templele. De altfel chiar termenul *profan* vine din grecescul *προφανω*, ce s-ar

traduce „în fața (înaintea) templului”. Arhitectura deosebită din punct de vedere tehnic și artistic (în grecește artă = *τεχνη*) ne introduce în domeniul artei sacre. Aici intră muzica, imnurile, imaginile, sculptura și obiectele de cult. Momentul apariției cultului sub forma de slujbă religioasă este relatat în cartea *Facerea IV*, 26: „Atunci au început oamenii a chema numele Domnului Dumnezeu. ...”

Delimitarea sacrului de profan nu este numai o operație omenească. Aceasta capătă o mult mai mare autoritate atunci când se face prin intervenție supranaturală. Este cazul așa-numitelor *cratofanii* (manifestarea forței divine) și chiar *teofanii*, în care locurile capătă un caracter unic și pot deveni loc periodic de pelerinaj.

Desigur că nu numai coordonata spațială se supune delimitării sacru-profan, ci și cealaltă dimensiune esențială a cosmosului fizic: *timpul*. Chiar dacă el este conceput ciclic și nu liniar, măsurătoarea și ritmul astronomic sunt completate de periodizarea calendaristică cu distincția sacru-profan. În acest fel cultul capătă un contur tot mai deplin, desfășurându-se după o rânduială precisă, un tipic cu anumite rugăciuni, anumite jertfe, în anumite locuri și în anumite perioade.

III.5. REVELAȚII NATURALE SAU SUPRANATURALE FĂCUTE DE CLARVĂZĂTORI, DE PROOROCI, O STRUCTURĂ MAI MULT SAU MAI PUȚIN DOGMATICĂ A DOCTRINEI, CONSEMNATĂ ÎN CĂRȚI SACRE, FIIND PREZENTĂ TOTODATĂ ȘI O TRADIȚIE ORALĂ

Este adevărat faptul că revelația naturală - descoperirea lui Dumnezeu din contemplarea și observarea fenomenelor naturii - este deschisă mai mult sau mai puțin tuturor oamenilor. Dar pentru expunerea unui mesaj coerent care să ducă mai departe la structurarea unei învățături (doctrine) este nevoie de revelații deosebite primite de aleși, clar-văzători, prooroci, șamani, oameni cu vocație specială ce comunică obștei aceste mesaje și învățături. În cazul cel mai înalt ei devin întemeietori de religii precum au fost Buddha, Zoroastru, Mani, Moise, Mahomed și alții. Mesajele menționate sunt comunicate oral și se transmit spre însușire și spre păstrare fie pe cale orală, fie prin cărți sacre adunate într-un canon. Are loc astfel închegarea unei doctrine revelate, ce își revendică o autoritate supraomenească, și are un caracter mai degrabă conservator, în unele cazuri chiar dogmatic, devenind cu timpul normă și tradiție.

Atragem atenția că în rândul acestor întemeietori s-a obișnuit a se trece și numele lui Iisus Hristos, ceea ce constituie o gravă eroare. Așa cum am arătat mai sus, Mântuitorul nu este un simplu prooroc, nici întemeietor de religie, ci este Însuși Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu-Omul, Cel ce *a împlinit* religiile și l-a unit pe om cu Dumnezeu, mai întâi în persoana Sa cea cu două naturi (divino-umană), urmând ca omul să continue acest proces de îndumnezeire (*θεοσις*).

III.6. CARACTER VĂDIT SOCIAL, COMUNITAR, PRESUPUNÂND EXISTENȚA UNUI COD MORAL ÎNCHEGAT

Astăzi se vehiculează conceptul de religie privată sau individuală, ca fiind caracteristic perioadei postmoderniste. Unii oameni întrebați fiind asupra credinței lor afirmă: „*Cred, dar în felul meu.*” Acesta este un principiu al statului laic secularizat ce „tolerează” credința și garantează constituțional libertatea religioasă și de conștiință, însă în mod tacit caută pe cât posibil să alunge cultul din viața publică izolându-l în sfera privată. Or, se constată în mod evident că religia are, spre deosebire de magie, un caracter social, ea fiind îmbrățișată de membrii unei comunități umane și practică în grup. Cazurile speciale de pustnici și sihaștri nu fac decât să confirme această regulă.

Caracterul comunitar al cultului religios implică totodată și aplicarea în viața practică de zi cu zi a învățăturii (doctrinei) și anume *morală*. Codul moral cu prescripțiile sale precise se bazează pe legea morală naturală înscrisă în inimile tuturor oamenilor: „*Ceea ce arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia conștiinței lor și prin judecățile lor, care îi învinovățesc sau îi și apără.*” (*Epistola către Romani II, 15*). De aici vin criteriile binelui și răului, codurile de onoare, tabuurile religioase. Desigur aceste legi pot fi scrise sau nescrise, important este că ele există și trebuie să fie respectate de toți. La o primă evaluare a acestor criterii, observăm că religia care a corespuns la cel mai înalt nivel acestor criterii a fost religia mozaică a *Vechiului Testament*. Celelalte „mari religii” suferă în anumite privințe diferite imperfecțiuni și scăderi ce elimină mai mult sau mai puțin

conținutul termenului *religie*. Astfel, *hinduismul* se prezintă ca un conglomerat religios ce nu poate oferi un corp dogmatic unitar, un cult sau o morală unanimă. *Budismul*, cel puțin în versiunea originală, se prezintă ca a fi o religie atee, *Ființa divină* fiind un concept pe care Buddha a evitat consecvent să-l clarifice. Este adevărat că în dezvoltarea ulterioară petrecută mai ales în Indochina (în țara de origine, India, budiștii numără aproximativ 1% din populație!), Buddha este venerat în temple ca un zeu. *Monahismul budist* a existat de la bun început și joacă până astăzi un rol decisiv, dar despre o clasă sacerdotală ce aduce jertfe la altar cu greu poate fi vorba. La fel se prezintă lucrurile în cea mai recentă mare religie mondială, *Islamul*, unde absența preoților, a jertfelor și altarului ridică serioase semne de întrebare. Am menționat desigur marile religii contemporane. Cercetătorul suedez în sociologia religiilor Olav Hammar⁴⁹ face o analiză „apofatică” a mișcării arătându-ne ceea ce, după opinia sa, *nu este new age*:

a) mai întâi de toate new age *nu este o religie „privată” pentru acasă, ci una socială.*

Observația de mai sus nu-și are sens decât în cadrul concepției secularist-iluministe prezentă în special în SUA, după care religia sau credința în general aparține domeniului privat, domeniul public, statul și societatea declarându-se neutrale din punct de vedere religios și „laice” din punct de vedere confesional. Iată cum termenul bisericesc *λαος* capătă un sens cu totul diferit de cel inițial, acela de „poporul lui Dumnezeu” devenind poporul secularizat de tip francmasonic, adică *poporul fără Dumnezeu* (și chiar împotriva Lui). Astfel, Biserica trebuie separată de stat, nu mai există în această viziune nici

⁴⁹ Olav Hammar, *På spaning efter helheten*, W&W, 1997.

biserica de stat protestantă, nici *biserica stat* romano-catolică și se anulează și „vulturul bicefal bizantin”, simfonia ortodoxă a trupului cu două capete: Biserica și Statul. De aceea și astăzi în mod curent prin Biserica se înțelege *clerul*, iar prin societatea (instituția, mentalitatea) *laică* se înțelege o grupare secularizată quasi atee. Conform punctului 6) de mai sus, religia are însă în mod *obligatoriu* o componentă comunitară, socială.

Și b) *new age nu este ocultismul secolului al XIX-lea.*

Ocultismul și ezoterismul secolului trecut pot fi considerate izvoare, gestații hibernale ale fenomenului ce va ieși la lumină peste 100 de ani. Prin desfășurarea publică „la arătare”, se pierde caracterul arcan, de inițiere elitistă. Fenomenul se exteriorizează, se vulgarizează, și, potrivit lui René Guénon⁵⁰, se depreciază catastrofal. *New age* are ca elemente comune cu „spiritualismul” secolelor XVII-XIX: spiritele, ocultismul, maeștrii spirituali, societățile esoterice, lumile paralele, evoluția spirituală, puterile supranaturale, filosofii și concepțiile orientale. De altfel trebuie menționat că două dintre conceptele de temelie ale *new age*, karma și reîncarnarea, sunt luate din teosofia occidentală, nu direct din hinduism sau budism.

Să observăm acum succint cum se prezintă mișcarea *new age* în raport cu criteriile mai sus menționate.

⁵⁰ René Guénon, *Domnia cantității și semnele vremurilor*, Humanitas, 1995.

III.1. RELAȚIA OMULUI CU O FIINȚĂ DIVINĂ SUPERIOARĂ, ADORAREA ACESTEIA ȘI CĂUTAREA UNEI MÂNTUIRI

Aici, lucrurile se prezintă destul de confuz, deoarece trebuie să ținem seama de orientarea inițială a adeptilor new age. Cel mai răspândit și tipic concept new age în această privință este „holismul” (engl. *whole*, grecescul *το ολον*) de inspirație hinduistă. Cunoaștem însă că astfel se cade în monismul panteist, acest tot unitar fiind străbătut de o *energie* care unește, energie ce este oarecum un dumnezeu imanent, deosebit de Dumnezeuul creștin. Autorul new age-ist J. B. Priestley se referă la religie ca „*la existența reintegrată în totalitatea monistă a holosului universal, refăcând sistemul și totalitatea unei paradigme*”⁵¹. Alice Bailey (1880-1949) descrie la rândul ei religia new age ca fiind „*exprimabilă printr-o punte, un curcubeu, antakharana*,⁵² *sub deviza «totalitate» și «inițiere»*”.⁵³ Remarcăm astfel că simbolul cheie al mișcării este *curcubeul*, dar nu cu semnificația revelată din *Facere cap. IX*, ci cu o interpretare ezoterică bazată pe tradiții orientale păgâne. La Nathan Söderblom întâlnim conceptul de religiozitate mistică. Acesta este caracterizat prin monism, unirea cu Absolutul, individualism, ezoterism, toleranță, toate fiind binecunoscute trăsături ale religiozității de tip new age care au influențat probabil pe teologul protestant.

O energie omniprezentă nu poate fi temută și adorată, divinitatea ba chiar și omul în new age pierzând

⁵¹J. B. Priestley, *Literature and Western Man*, 1990, cf. Bruno Würtz în *New Age*, Timișoara, 1992, p. 23.

⁵² din sanscrită *antar* (lăuntric) și *karana* (organ de simț).

⁵³ B. Würtz, *New age*, p. 131.

caracterul de *persoană*, - o altă caracteristică a religiozității orientale. Ființa divină, infinit superioară, se evaporă în acest fel, iar mântuirea capătă în consecință alte dimensiuni. Fundamentul în new age se regăsește în mântuirea de tip hinduist. Văzută ca iluminare și realizare - intuitivă la început - a unității pan-cosmice între Brahman și Atman, revelația devine: *tat twam asi*, - „tu ești acesta”, destrămarea iluziei (*maya*), ce acoperea adevărul. Drept urmare mântuirea capătă aici o conotație gnosticistă, nefiind însă și unica. În sensul de salvare (engl. *save*, franc. *sauver*), mântuirea e văzută prin ecologie, prin terapie, alimentație naturistă, termenul extrapolându-se apoi chiar și asupra animalelor, într-o viziune practică, terestră. Această mântuire, așa cum o descrie de pildă Alice Bailey, este de fapt o *automântuire* cu forțele proprii prin trezirea unor puteri supraomenești ce se găsesc latent în om, trezire ce se realizează prin diferite tehnici de meditație de tip oriental, sau terapii alternative de sorginte psihologică transpersonală ce modifică funcțiunile creierului (lucru ce se obține uneori și prin folosirea drogurilor de tip LSD sau ecstasy). Această cale a fost propovăduită mai ales de către psihologii Alpert și Timothy Leary (m. 1996): „*Ei (Leary și Alpert) au ales această carte sfântă (Cartea morților tibetană), deoarece socoteau că LSD era un "sacrament chimic" care ar putea declanșa trăiri spirituale... Leary și Alpert voiau să lege imprezizibila escapadă LSD cu un sistem de gândire asemănător ramurilor oculte ale catolicismului și islamului... Leary l-a întâlnit pe Aldous Huxley (un alt favorit al lui John Lennon) în 1960 și a fost frapat de profeția acestuia că drogul va face experiențele oculte*

*accesibile maselor și va declanșa o trăire religioasă ce va fi o revoluție”*⁵⁴.

Aldous Huxley (1894-1963) este binecunoscutul autor de proză engleză. Ceea ce se știe însă mai puțin despre el este faptul că, după ce a fost un observator intelectual și agnostic, Huxley a avut preocupări legate de mistică, elaborând chiar în 1945 o „filosofie perenă”, bazată așa cum vom vedea pe concepte de filosofie hindusă. Potrivit acestei filosofii, esența lucrurilor este o realitate divină, în viață și în suflete. Sufletul este ceva similar realității divine, sau pur și simplu identic cu ea. În acest punct, constatăm greșeala fundamentală, atât a lui Huxley, cât și a hinduismului: neînțelegerea doctrinei de la Calcedon și a energiilor necreate. Neînțelegerea este bazată, este aproape cert bazată, pe necunoașterea lor. De aici vine și o formulă de genul: „*Dumnezeu, fundamentul lumii, este esența tuturor. Ceea ce e în adâncul meu este și în adâncul tău. Tu ești eu însumi într-o altă formă.*” Temeiul acestei forme de filosofie vedantică este indicat a fi în intuiție, nu în gândirea rațională. Putem accepta acest lucru, notând onestitatea lui Huxley ce nu invocă revelația, mistică sau de altă natură. Religia are la bază tocmai revelația, rațiunea și chiar intuiția fiind incapabile a se ridica la nivelul cunoașterii revelate. Din păcate, așa cum am văzut, Huxley și ceilalți nu s-au mărginit la intuiții, ci au mers mai departe, căutând și găsind confirmarea acestora în trăirile produse de drogul *mescalina*, trăiri descrise în cartea *O poartă către cealaltă lume* (1954). În această privință, Aldous Huxley a adoptat concepțiile celorlalți „indieni”, cei central-americani, după care mescalina extrasă din cactusul peyote și alte câteva

⁵⁴ I. McDonald, *The Beatles - Inspelningar och 60-talet - A Revolution in the Head*, Bo Eneby forlag, 1995, p.157.

droguri erau considerate niște sacrameinte religioase. Peste un deceniu, antropologul hispano-american Carlos Castaneda a abordat aceeași temă sub forma ficțiunii literare a mai multor romane ce-l aveau în centru pe vrăjitorul indian Don Juan. În Aldous Huxley vedem cu îndreptățire un precursor ideologic al hippy-lor, mai puțin ținuta exterioară: barba, blugii, pletele, amorul liber, hainele largi și florile.

În altă lucrare pe aceeași temă,⁵⁵ se afirmă că drogurile sunt religia secolului XX. Printre efectele acestor practici nesănătoase putem cita una din cele mai obișnuite „stări modificate” obținute prin LSD: pierderea personalității. Cel în cauză nu-și mai percepe eul ca o entitate proprie, ci se pierde în ceea ce Jung numea „conștiința oceanică”: senzația că totul e una, iar conștiința individuală e o iluzie.

Acești autori sunt departe de a fi singurii ce susțin folosirea drogurilor în vederea obținerii unor stări de conștiință modificate (alterate). În lucrarea sa *Știință și magie*⁵⁶ parapsihologa britanică Serena Roney-Dougal enumără la sfârșitul „tehnicilor de a deveni conștient de psihicul subliminal” *plantele psihotrope*. „Șamanii siberieni folosesc alcoolul și Amanita muscaria, vrăjitoarele europene foloseau belladonna, ciunăfaia, măsălarița și mandragora; indienii nord-americani folosesc tutunul, peyote și psilocininul; americanii din sud folosesc harmalinele (yaga, ayahuasca etc.) ș.a.m.d. În misterele, eleusine, pâinea, dată din mână în mână participanților, conținea, probabil, ergotină.”⁵⁷

⁵⁵ *The Politics of Extasy*.

⁵⁶ Editura Elit, nu are anul apariției..

⁵⁷ Op. cit. p. 42.

Potrivit adeptilor new age, mântuirea creștină din era Peștilor și-a ratat rezultatele și menirea, drept care este de așteptat o mult mai mare eficiență de la zodia Vărsătorului, aceasta fiind varianta astrologică a utopiilor mileniste. De la sine înțeles este că în acest sistem optimist Judecata de apoi, raiul și iadul nu au nici un loc, eventual (deoarece nu este acceptată nici doctrina păcatului originar) fiind acceptată apocatastaza. Pentru că în Creștinism scopul ultim al mântuirii este îndumnezeirea, unirea cu Dumnezeu *θεοσις*, vedem că diferența față de new-age este dată de dualismul Creator - creație cu discontinuitate de natură, unire liberă de persoane, după definiția Sinodului de la Calcedon fără amestecarea firilor (*ασικκικος*), fără schimbarea lor (*ατρεπτος*)”, desigur că nu și în modul ipostatic al lui Iisus Hristos.

În acest punct trebuie să facem următoarea observație importantă. Analiza de mai sus este adecvata unui anumit tip de new age, cel *mărturisit și afirmat deschis*. Căci alături și în paralel cu acesta s-au dezvoltat o serie de religii neo-păgâne ce tind într-adevăr să aibă într-o măsură aproape completă datele necesare. Avem în vedere cultele neoceltice, druzii și Wicca, unde putem întâlni zeități ale naturii, politeism chiar, se adoră zeițe ca Gaia, Demeter, Shing-Moo, Cybele, Astarte, Isis, Diana, Frigga etc. Observăm prin urmare legăturile neo-păgânismului cu magia rituală și cu vrăjitoria modernă. Rădăcinile neo-păgânismului se pot găsi în romantismul secolului XIX, cu asociații de genul *The British Order of Druids*. În secolul XX, maniera postmodernistă, cu eclecticismul și reconstrucționismul ei, a înlocuit treptat modernismul anterior, începând ca din anii '60 să se dezvolte sub influența ideilor lui C. Jung (psiholog arhetipal neo-gnostic) și ale scriitorului Robert Graves.

Aria de răspândire a acestor mișcări cuprinde în special SUA, Anglia și Scandinavia. Cităm în continuare după *Enciclopedia CD Encarta '98* unele din cele mai importante grupuri neo-păgâne: *The Church of All Worlds*, cea mai numeroasă dintre toate mișcărilor păgâne, care se centrează pe adorarea zeiței mame a pământului; *Feraferia*, bazată pe vechea religie greacă și de asemenea centrată pe adorarea zeiței; *Pagan Way*, o religie naturistă centrată pe adorarea zeiței și a anotimpurilor; *The Reformed Druids of North America*; *The Church of the Eternal Source*, care a reînviat vechea religie egipteană și *The Viking Brotherhood*, care celebrează rituri nordice.

Despre planul mondial Wicca se vorbește și în lucrarea lui Robert D. Doyle *Witches and Witchcraft*. *Wicca* este un termen paleo-englez ce înseamnă *vrăjitor*. Rădăcinile indo-europene ale cuvântului *wic* sau *weik* duc la noțiunea de „a se apleca, a se îndoii, a se întoarce, a se suci.” Aici putem face o referire la termenul bisericesc latin *curbatus*⁵⁸, pe care Martin Luther l-a descris pe bună dreptate ca desemnând *orice* aplecare (îndoire, curbare) spre cele materiale, nu numai în sensul sexual, cel folosit îndeobște. Wicca sau cultul vrăjitoresc contemporan se bazează pe cărțile din anii 20 ale scriitoarei americane Margaret Murray, care a redactat în 1921 articolul intitulat *Witchcraft*, publicat ulterior în a XIV-a ediție a *Enciclopediei Britannica* (1929). Teoria ei susține în linii mari ideea că vrăjitoarele Europei apusene erau aderentele unei religii generale păgâne antice care a fost înlocuită, deși nu complet, de Creștinism. Această ipoteză n-a putut fi demonstrată în nici un chip și a căzut în desuetudine chiar în cercurile academice unde a fost expusă. Cu toate acestea ea a fost continuată de englezii Gerald Bosseau

⁵⁸ Ce a dat la noi *curvar*, termen vechi cronicăresc.

Gardiner (1884 -1964), Alex Sanders (1926 - 1988) și Aleister Crowley. Gerald Gardner a proclamat în 1951 existența unei religii păgâne înviate bazată pe feminism și cultul naturii numită wicca - despre care el pretindea a fi aceeași credință, reapărută în lumea modernă. Aleister Crowley a scris în anii '50 cărțile *Witchcraft Today* și *The Book of Shadows* în care a creat o religie numită *Thelema*. Aceste ramuri enunțate mai sus nu se revendică a face parte din new age, ba chiar în anumite circumstanțe se delimitează deschis de mișcare. Motivul (cel puțin cel declarat) ar fi tocmai absența elementelor propriu-zis religioase. S-ar mai putea ca new age, așa cum a fost descris, datorită curențelor respective, să nu corespundă unor persoane, mai ales femei, dotate cu o sensibilitate religioasă pentru rit și cult, fie ea și de tip păgân, moștenire a trecutului creștin. Se știe că, prin creștinarea treptată a popoarelor europene, componenta păgână din străfundul sufletelor acestora n-a fost niciodată extirpată din rădăcină. Chiar Mântuitorul a arătat în parabola grâului și neghinei cum se va petrece acest fenomen, evoluția sa și finalitatea eshatologică. Această „neghină”, păgânismul, crește astăzi cu o vitalitate impresionantă înlăturând din calea sa „pleava” credinței creștine căldicele și secularizate lipsită de orice vlagă ce a caracterizat spațiul european în ultimele două secole. Vom analiza, așadar, în continuare, când vom vorbi despre elementele religiei în new age și situația din cadrul cultelor de tip wicca. Aici se adoră Marea Zeiță și Zeul cornut (identificat uneori cu Pan, alteori cu însuși satana). Diferitele grupări de tip wicca nu au o învățătură omogenă sau un cult stabil, drept care vom întâlni oarecare variațiuni în funcție de sursa de inspirație folosită. Astfel în wicca se mai întâlnesc numele de zeiță *Aradia* și *Cerriwen*, în timp ce în druidism se preferă numele

Mireasa. S-a mers până într-acolo încât unele grupuri au refuzat s-o numească pe „Ea”, spunându-i simplu „Zeița” sau „Cea-al-cărei-nume-nu-poate-fi-rostit”⁵⁹, parodie evidentă a interdicției vetero-testamentare. Neopăgânismul este mult îmbrățișat de femei, iar în cea mai dezvoltată țară a lumii, S.U.A., teologia feministă este susținută în mod deosebit de o personalitate remarcantă în domeniu, Zsuzsana Budapest, auto-intitulată vrăjitoare, într-o ramură a societății wicca, adoratoare a „Zeiței-mamă”, și care exclude bărbații din societate.

Ajunși în acest moment, putem trece succint la apropierea de o altă ramură specifică a neopăgânismului contemporan: satanismul. Istoricul și publicistul român stabilit în S.U.A., Prof. dr. Traian Golea ne informează într-un material apologetic ce dezvăluie pericolele new age: *„Tot lui Satana Lucifer i se închină adepții religiei pământului, cum își zic cei ce cred și practică vrăjitoria, înregimentați într-o multitudine de «biserici»: Biserica Wiccan Nouă, Păgânii pentru Pace, Copiii Pământului Verde, Biserica Copacului Rowan, Biserica Întregii Lumi, Oul Verde, Universitatea Pomilor, Alianța Femeilor, Centrul pentru Resursele Comunității, Seminarul Seax-Wicca, Convenția Zeiței, Biserica Georgiană, Biserica Izvorului etern, Druizii Reformați și ne-reformați, Fundația pentru Studiile Șamanilor”*.

Un astfel de adept al vrăjitoriei, Matthew Fox, a reușit să convingă sute de preoți și călugărițe catolice să i se alăture în credința lui panteistă grupați în culte, ca de exemplu: *Colegiul Sfintelor Nume, Centrul pentru Spiritualitatea în jurul Creației și Prietenii Spiritualității Creației*. Există și sinagogi ale Noii Ere, ca *Makom Ohr*

⁵⁹ Cf. Enciclopedia CD, *Encarta '98*, Microsoft.

Shalom din Woodland Hills, California, care se roagă și Mumei Pământului (*Mother Earth*) alături de Yehova.⁶⁰

Trebuie să subliniem că în sursele citate de tipul *Enciclopediei Encarta*, materialele respective sunt alcătuite de antropologi, etnologi, sociologi, și nu au nici o relevanță teologică. De aceea tonul lor este dacă nu binevoitor, cel puțin neutral, imparțial, neangajând vreo opinie dogmatică sau măcar morală din partea autorilor respectivi.

III.2. CREDINȚA ÎN DIVINITATE ȘI ÎNTR-O LUME DE „DINCOLO”

În concepția noii paradigme holistice (aici, în sensul de mai sus al monismului panteist), nu mai există o distincție clară între om și divinitate, între Creator și creație, între imanent și transcendent. Mântuitorul a spus că împărăția Sa nu e din lumea aceasta. Dar noii „evangheliști” nu se sfiiesc să aducă revelațiile lor în totală contradicție cu *Sfânta Scriptură* ca și când nici n-ar fi auzit avertismentul Sfântului Apostol Pavel: „*Mă mir că așa degrabă treceți de la cel ce v-a chemat pe voi, prin harul lui Hristos, la altă Evanghelie. Care nu este alta, decât că sunt unii care vă tulbură și voiesc să schimbe*

⁶⁰ Toate acestea și încă multe altele sunt încadrate astăzi în termenul sociologiei religiilor ca NRM (*New Religious Movements*). Astfel, lor li se conferă în Occident un statut „legal” de coexistență cu celelalte „denominațiuni” și culte acceptate de stat. Întrucât asupra statului nostru se fac presiuni de aliniere a legislației la standardele euro-atlantice, tragem și noi un serios semnal de alarmă asupra acestui pericol ce se anunță la orizont cu consecințe foarte grave pentru viața duhovnicească.

*Evanghelia lui Hristos. Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o - să fie anatema!" (Galateni I, 6-8). În „evanghelia new age” Hristos are doar numele în comun cu Domnul și Dumnezeuul creștinilor. El este considerat a fi un avatar, un maestru, un inițiat sau întemeietor de religii ca Moise, Hermes, Zaratuștra, Manu, Ram, Budha și alții, ce apare ciclic spre a duce mai departe progresul spiritual al lumii. Acest Avatar este așteptat de mai multe religii sub numele de: *Maitreya* (budism), *Krishna* (hinduism), *Messia* (iudaism), Imamul *Madhi* (islamul sunit), *Bodhisattva*... În acest context, putem aminti și de ne-chematul și non-apostolul apocaliptic Peter Lemesurier care amenință omenirea că, dacă refuză să accepte un fel de nou Mesia, un nou arhetip, nu vor face, se înțelege, parte din el. Numai cei ce-l vor accepta vor plămădi Noul Om, Al doilea Adam sau Finalul Mesia, restul, inevitabil, nu va avea așadar accesul în jinduitul regat... Toți cei ce vor pătrunde în Noul Regat vor fi, prin definiție, parteneri la conducere... "hristosul colectiv" fiind "entitatea supremă". În același fel conglăsuiește Alice Bailey, care a primit pe căi mediumnice de la spiritele *Koothumi* și *Djawl* (sic!) *Kuhl* „revelațiile” de tip nou și care explică foarte binevoitor că, atunci când conștiința care este "hristos" (cel colectiv, new age) a fost deșteptată în toți oamenii, abia atunci va trebui să dobândim pacea pe pământ și bunăvoirea între semeni, că expresia divinității noastre va pune capăt urii dezlănțuite asupra pământului și va zdrobi toate zidurile despărțitoare care separă pe om de om, grup de grup, națiune de națiune, religie de religie.*

III.3. UN CULT ORGANIZAT CE CUPRINDE RUGĂCIUNE, SACRIFICII (JERTFE), O CLASĂ SACERDOTALĂ CE OPEREAZĂ SACRIFICIILE LA ALTAR ȘI CONDUCE RUGĂCIUNEA DE OBȘTE, O DISTINȚIE ÎNTRE SACRU ȘI PROFAN, O ARTĂ SACRĂ

Aici lucrurile se prezintă mai simplu. Mișcarea propriu-zis new age nu prezintă, nici cel puțin în stadiu de embrion, vreun cult specific, un ritual și celelalte elemente ale punctului 3. În locul rugăciunii este prezentă meditația de tip oriental sub diferite forme: meditație transcendentală, meditații de tip yoga, zen, rozicruciene, antroposofice ș.a.m.d. Meditația se deosebește de rugăciune prin faptul că în vreme ce aceasta din urmă este dialogul omului cu Ființa supremă, meditația rămâne în ultimă instanță un monolog al omului cu sinele său, ce nu-l poate lega pe om de ceva superior lui. Sesizând această carență și importanța majoră a rugăciunii, Alice Bailey a alcătuit așa - numita „Marea Invocație” ce preia atribuțiunile rugăciunii „Tatăl nostru” pentru creștinism. „Nu trece zi fără ca însuși Cristos să nu o recite.”⁶¹ Stilul

⁶¹ Alice Bailey, *La grande invocation*, Bonne Volonté Mondiale, Genève, pp. 7-8: *Din izvorul de Lumină al cugetului lui Dumnezeu/ Lumina se va revărsa în cugetul oamenilor/ Lumina va coborî pe pământ.*

Din izvorul de Iubire al inimii lui Dumnezeu/ Iubirea se va revărsa în inimile oamenilor/ Iar Cristos se va putea reîntoarce pe pământ.

Din centrul în care s-a născut voia lui Dumnezeu/ Planul călăuzește slaba voire a oamenilor/ Planul pe care îl cunosc înțelepții.

Din centrul pe care îl numim neamul omenesc/ Înmugetește planul Iubirii și al Luminii/ Și se poate încuia poarta locașului răului

Lumina, Iubirea și Puterea vor restaura/ Planul pe pământ.

compunerii arată fără tăgadă sorgintea teosofică, simbioza de elemente creștine și de ocultism francmasonic.

Din punct de vedere al ritualurilor, new age nu se prezintă deloc satisfăcător. Omul modern este refractar ideii de rit, pentru omul occidental secularizat această noțiune a devenit cu timpul un termen cu încărcare negativă, gesturi fără sens, ambalaje goale. De aceea, mișcarea new age nu arată vreo dorință de a trece la un ritual consacrat, chiar consacrarea și instituționalizarea fiind termeni oarecum anti-new age. Tradiția, atitudinea de mulțumire mic-burgheză, dogmatismul repugnă adeptilor noii ere, care se vrea dinamică și înnoitoare. În anii '60, au existat dincolo de „cortina de fier” o serie de curente contra-culturale în care s-a operat o distincție între religie și viața spirituală. Religia a fost acoperită de o conotație negativă, legată de tot ce putea fi mai lipsit de interes, în timp ce viața spirituală a devenit un termen ce cuprindea în primul rând o bucurie a eliberării de legile moral-religioase, iar în al doilea rând un suflu personal, un aport sufletesc foarte nou în această sferă tânără. Această atitudine corespunde unei dezvoltări defectuoase a creștinismului de nuanță neo-protestantă, izvor al secularizării actuale.

Spre deosebire de cele afirmate mai sus, în cadrul mișcărilor neo-păgâne amintite ritualurile își au un loc stabil, având funcțiunea de a marca diferitele faze ale ciclului vieții individului. Pentru început vom sublinia faptul că, fiind vorba de *neo-păgânism*, aceste culte sunt improvizate prin parodiarea cultului bisericesc (romano-catolic), având puțin în comun cu vreo tradiție păgână de la care se revendică. Aceasta este explicabil prin faptul că

aceste culte păgâne, fie ele celtice, galice sau proto-germanice-scandinavice, au ieșit practic din istorie de cel puțin o mie de ani. Ceea ce se mai caută a se învia este mai degrabă duhul decât forma păgână. Aceasta nu face lucrurile mai puțin grave din punct de vedere duhovnicesc, fiind chiar o apostazie mai gravă decât cea a lui Iulian Apostatul din secolul IV. Atunci se putea spune că păgânismul era încă viabil, creștinismul având oficial în spate doar câteva decenii de afirmare publică. Acum, la aproape 2000 de ani, situația este (în Europa desigur) cumva inversată. Revenind la ritualuri, începutul este imitat după Sfânta Taină a Botezului: există o ceremonie simplă de punere a numelui la naștere, făcută de mamă sau de către preot, în care copilul este uns cu ulei ca să fie asigurată protecția zeităților familiei.

În ciuda variantelor locale, putem detecta un „pattern” (paradigmă, model) comun acestor mișcări.⁶² Pe scara ierarhică a vrăjitoarelor există trei grade în ordine crescătoare: preot și vrăjitoare a Marii Zeițe; regină vrăjitoare sau – pentru bărbați – mag; mare preoteasă și mare preot. Inutil a mai repeta că și aceste grade parodiază cele trei trepte ale harului în sacerdoțiul creștin.

La inițierea în primul stadiu, aspirantul este adus în cercul magic dezbrăcat, cu ochii legați și cu mâinile legate la spate. După ce conducătorul grupului a bolborosit niscaiva cuvinte oculte, viitorul membru primește *sărutul pentagramei* (pe picioare, genunchi, părțile sexuale, sâni și buze) și 40 de lovituri de bici, după care el sau ea trebuie să jure astfel: *În prezența Atotputernicului, jur solemn și*

⁶² Informațiile ce urmează se bazează pe lucrările lui F.X. King, *Häxkonst och Trolldom*, Hamlyn-Lettura, 1987; P. Fersling, *Naturligt Övernaturligt* Politikens Forlag, Köpenhamn, 1986; *** *Transformations*, Ladumann, Malmö, 1992.

de bunăvoie ca totdeauna să păstrez secretele artei, exceptându-i pe cei vrednici și pregătiți într-un cerc ca acesta. Și niciodată să refuz a-i arăta secretele artei unei astfel de persoane dacă un Frate sau o Soră a artei sunt garanți pentru ea. Acestea toate le jur pe nădejdea vieții viitoare, și fie ca armele mele magice să se întoarcă asupra mea dacă voi călca acest jurământ solemn. În acest caz, inspirația vine direct din jurămintele rituale de inițiere francmasonică ce au fost puse la punct cu o sută-două de ani mai înainte.

După depunerea jurământului i se înmânează candidatului diverse ustensile și este informat cum trebuie să le folosească. El primește un *athame*, un pumnal negru cu care poate forma toate cercurile magice, domina, înrobi și pedepsi toate spiritele răzvrătite și demonii de asemenea, poate intra în legătură cu îngeri și spirite bune.

Înainte stadiului următor, candidatul este întrebat dacă e dispus să sufere chinuri pentru a învăța, și dacă răspunde că da, primește 40 de lovituri de bici. După aceasta, conducătorul grupului declară că „*în wicca trebuie totdeauna să întorci întreit înapoi ceea ce ai primit*”, drept pentru care candidatul întoarce 120 de lovituri celui ce l-a biciuit. Legenda despre Marea Zeiță se prezintă sub forma unui mister. La sfârșit, aspirantul este plimbat în interiorul cercului și se proclamă că s-a inițiat un nou mag sau o regină vrăjitoare.

Al treilea stadiu se concentrează pe contactul sexual în interiorul cercului dintre candidat și maestru, în vreme ce asistența stă întoarsă cu spatele. În multe grupuri, aceasta se petrece sub o formă simbolică.⁶³ Apoi

⁶³ Aici „simbolic” este înțeles în sensul de „în loc de...”. Părintele Al. Schmemann a arătat pertinent deficiența acestui mod de percepere a simbolului în lucrarea sa *Euharistia*.

se cufundă ceremonios pumnalul magic athamen într-un pocal cu vin și cei din cercul înconjurător sunt informați că *așa cum e femeia pentru bărbat, la fel e pocalul pentru pumnal*.

Caracteristică cultului neo-păgân este și *sacralizarea*: a spațiului, prin delimitarea unui Cerc magic protejat de cei Patru Păzitori ai celor Patru zări, stăpânii celor Patru elemente: aer, foc, apă și pământ; timpului, prin ceremoniile din anumite perioade, apariția unui calendar magic. Preoția este destul de deschisă, femeile au acces egal în ierarhie. Vrăjitoarele moderne țin opt sărbători sau *sabbaturi*. Ele sunt: Noaptea Valpurgiei (30 aprilie), Noaptea tuturor sfinților (31 octombrie), messa cimbrului (2 februarie), lammas (2 august), cele două echinocții (21 martie și 23 septembrie) și cele două solstiții (22 iunie și 23 decembrie).

Ritualurile acestor sărbători variază destul de mult de la un grup la altul, dar următoarele caracteristici luate din sabatul messei cimbrului apar ca fiind tipice. Se merge la locul cu pricina în pași de dans cu ramuri în mâini și cu făclii aprinse, iar Marea preoteasă poartă o coadă de mătură formată ca un *fallus erectus*. Dansatorii formează cercul magic. Marele preot vine purtând în mâna dreaptă sabia magică, iar în mâna stângă un fallus de lemn. Preotul și preoteasa își dau sărutul pentagramei, după care preoteasa invocă zeul din preot cu cuvintele: *Înfricoșatule domn al morții și al renașterii, domnul vieții, dătătorule de viață, tu al cărui nume este taina tainelor, dă-ne nouă curaj în inimile noastre! Fie ca lumina ta să se cristalizeze în sângele nostru și să ne ducă la înviere. Căci nu este nici o parte din noi care să nu fie de la zei. Te rugăm: miluiește pe preotul și pe robul tău. Acum se face eventual o inițiere, urmată de ceremonialul pâinii și al vinului, o serbare și un dans.*

Ceremonialul pâinii și vinului începe cu un act sexual între preot și preoteasă. Ceea ce urmează are o „asemănare” (parodie și batjocură) cu euharistia creștină. Atât vinul (de obicei sherry dulce), cât și pâinea se binecuvântează de către Marea preoteasă. Pâinea, făcută din sare, miere, vin, făină, untdelemn și, în anumite grupuri, sânge, este de obicei în formă de semilună, în cinstea Zeiței lunii. Această pâine se folosește de asemeni, într-o ceremonie magică ce îmbină fel de fel de blasfemii legate de Zeița lunii cu o orgie sexuală în cinstea ei.

Cultul modern al vrăjitoarelor este o religie în dezvoltare și, de la moartea lui Gardner (1964), ea s-a dezvoltat în mai multe direcții. Tot mai mulți încearcă să se *întoarcă* la cultul naturist păgân și de aceea se dezic de ritualurile sado-masochiste ale lui Gardner. Unii duc aspectele cultice sexuale mai departe decât Gardner, iar alții se dedau cu râvnă magiei, atât albe cât și negre. Prin magie albă se înțelege în acest context producerea elixirelor dragostei sau a mixturilor de plante vindecătoare. În mai multe grupuri se folosesc ritualuri speciale în care se adună plante mai ales noaptea, întrucât se spune că puterea plantelor este concentrată în faze speciale ale lunii.⁶⁴ Magia neagră este adesea de tipul în care păpuși ce simbolizează victima sunt înțepate cu ace, și dacă întreg grupul de 13 persoane se concentrează pe obiect, se spune că victima va suferi aceleași chinuri (magie simpatică).⁶⁵

⁶⁴ Vezi în legătură cu aceasta cercetările „științifice” ale antroposoafei Lili Kolisko. Nu este de altfel singurul caz în care antroposofia se învecinează direct cu vrăjitoria și ocultismul.

⁶⁵ Pasaj tradus și adaptat după P. Fersling, *Naturligt Övernaturligt*, pp. 212-213.

Dar nu numai cultul wicca, ci și așa - numita biserică satanistă și-a înjghebat un cult-parodie. „În Occident au apărut diverse secte sataniste, localizate în special în S.U.A. Cea mai mare biserică satanistă cu sediul la San Francisco a fost fondată în 1966 de Anton Szandor La Vey. Se crede că la ora actuală (anul 2000), biserica are în jur de 10 000 de membri în toată lumea. Această biserică satanistă se distinge de alte secte satanice din S.U.A. care leagă în principal cultul satanic de sex și de droguri. Un englez care a participat la o mesă neagră tipică acestor sataniști o descrie astfel: *Messa neagră a început la ora 23 ca să poată fi încheiată exact la miezul nopții. Atmosfera din încăperea era aproape insuportabilă, respingătoare, dar relaxantă (!?). Într-un fel ciudat te simțeai ușor după ce erai acolo un timp. Lumânarea neagră conținea smoală și puțea infect. Putoarea ei se amesteca cu aroma ce fumega dintr-o farfurioară ce era la stânga altarului. Aroma era întărită cu hașiș. Printre aceste miresme am simțit mirosul de trupuri goale. Toți trebuiau să-și lase toate hainele în antreu și să-și mențină doar o mască neagră pe față. Preotul... a început să citească messa. Era identică celei catolice, doar că numele lui Dumnezeu era înlocuit cu cel al lui satan. După aceasta s-a împreunat în văzul tuturor cu o femeie întinsă pe altar și în timpul acesta o biciuia la sânge. Aceasta făcea parte din ritual. Seara s-a încheiat cu dans extatic, grupsex, băutură și droguri.*”⁶⁶

Înfățișăm în continuare, ca termen de comparație, inițierea într-o lojă francmasonică. Aceste ritualuri au fost înconjurate pe cât s-a putut de o aură de secrete, fiind protejate de jurăminte înfricoșate. Dar, ca orice lucru omenesc, aceste „taine” n-au putut să scape dezvăluirilor,

⁶⁶ Idem, pp. 233-234.

cum ar fi cea făcută în ziarul suedez *Expressen*⁶⁷, în care se scrie că „*francmasonii cei mai importanți din Suedia s-au dedat într-adevăr unor ritualuri ale sângeului. Aceștia se taie la degetul mare, picură sângele într-o cupă, îl amestecă cu vin, și adaugă sânge de la alți frați deja introduși. Apoi, cu toții în jurul altarului, beau amestecul de sânge cu vin.*”

Urmează în continuare descrierea ritualurilor de inițiere:

GRADUL I *Discipolul Sfântului Ioan*

Acesta este primul grad, care are un ritual de debut, din care fac parte săbii, bastoane și altele. Viitorul discipol este legat la ochi și răspunde la unele întrebări. Are loc jurământul de tăcere, iar maestrul de ceremonie spune că acela care încalcă jurământul va fi înfățișat unui tribunal competent... Discipolul trebuie să răspundă acum la întrebarea: *Ești gata să-ți amesteci sângele cu cel al confrăților?* și maestrul care face inițierea bate de trei ori într-un compas îndreptat spre inima neofitului...

GRADUL III *Maeștrii Sfântului Ioan*

Localul va fi o capelă mortuară întunecată. În mijlocul camerei se află un coșciug, iar pe capacul acestuia se află un cap de mort. Pe altar se află o Biblie, un craniu și două oase de mort încrucișate. Acum are loc o înmormântare rituală. Cel ce va deveni maestru al Sfântului Ioan se întinde în coșciug și este purtat în sunete de muzică mortuară. Se mai introduce și o altă noțiune de către maestru: *Mac-Benac*, ceea ce înseamnă *carnea se desprinde de pe oase*, sau cu alte cuvinte *corpul a început să se descompună*. Maestrul spune *memento mori*. O mistrie atârână de o panglică albastră pe șorțul maestrului Sfântului Ioan.

⁶⁷ Nr. din 11.01.1997, p. 12.

GRADELE IV-V *Discipolii sau confrății Sfântului Andrei*

...Cel care va fi discipol sau confrate în loja Sfântului Andrei este expus acum unei noi incursiuni simbolice pe tărâmul morții. El merge singur printr-un coridor decorat cu capete de mort și oase. În final, maestrul îndreaptă pumnalul ritual către ochiul drept al neofitului, apoi către gura acestuia.

GRADUL VI *Maestrii Sfântului Andrei*

Pe altar se află Biblia, o lampă, trei sfeșnice cu trei brațe și un craniu de mort pe două oase încrucișate. Într-o cameră alăturată, pe podea, se află un coșciug. Discipolul devine aici maestru al Sfântului Andrei. I se leagă o panglică la gât și maestrul deputat spune: *Pe baza angajamentelor făcute de tine, te leg cu această panglică aurită legământului, astfel încât, după terminarea probei să devii o verigă din inseparabilul nostru lanț frățesc....*

GRADUL VIII *Cavaler Templier*

Pentru acela care este numit cavaler templier se deschide o lume mult mai largă, care este necunoscută celor de grade inferioare. Ordinul are o capelă proprie. Pentru ritualul de grad VIII, în camera de pregătire se află o masă cu o Biblie deschisă. Acolo șade maestrul de ceremonii care deține un formular cu 9 angajamente pe care aspirantul trebuie să le semneze... În marea sală a capelei, altarul este îmbrăcat în negru. Coșciugul este acoperit cu o pânză neagră cu margine de aur. Pe aceasta este cusută o cruce roșie. Cel ce va deveni Cavaler Templier sau, mai complet, *Mult Strălucitor Cavaler al Ordinului Templierilor al Domnului nostru Isus Cristos sfânt și sărac* se va îmbrăca dinainte în armură de cavaler...

GRADUL IX *Gradul Luminii*

Pentru ritualul de gradul IX este nevoie de mai multe încăperi: camera de pregătire, camera capitoliului, camera albă și camera de curățire. Toți cavalerii ordinului poartă haine albe și pumnale...

GRADUL X:1 și X:2. *Gradul Secret*

Gradul al zecelea este împărțit în două: unul deschis, cunoscut, X:1, și altul care, până în prezent este strict secret, X:2, respectiv *Legământul intern*, care necesită ritualuri de sânge. Ceremonia pentru X:1, cuprinde angajamente și proceduri simbolice, maestrul de ceremonii bate în altar și toți cei de față pornesc în procesiune către capelă, iar acolo un preot conduce un ritual cu frângerea pâinii. Înaintea ceremonialului pentru gradul X:2 se amintește solicitantului jurământul făcut de acesta încă de la gradul I asupra amestecului de sânge, iar apoi acesta va trebui să-l exercite. Un preot ia cupa ordinului în care se află vin. Înainte, cel care voia să fie primit se tăia la degetul mare de la mâna dreaptă și picura sânge în cupă. Astăzi, acest lucru se face doar simbolic. Conform ritualului, preotul ia și aduce o cupă de cristal cu sânge vechi, al fraților deja primiți, și lasă doar trei picături să se amestece cu vinul cel roșu din cupa Ordinului. Preotul citește ceva din Biblie și invită pe aspirant să bea din amestecul de vin cu sânge. Apoi bea și preotul însuși și trimite amestecul de vin cu sânge și celorlalți confrăți ce se află în jurul altarului.

GRADUL XI *Gradul de maestru Templier*

Acest grad este de fapt o funcție care decernează titlul de *Mult Iluminat Frate Cavaler* și comandor al Crucii roșii. În timpul ceremoniei, coșciugul se află în mijlocul sălii înconjurat de 81 de lumânări aprinse. Maestrul cel mare deschide adunarea, un preot conduce rugăciunea și cântări de psalmi. Cavalerul care va fi primit în noul grad este adus în sală îmbrăcat în mantie albă, iar

ceremonialul are multe similitudini cu hirotonirea de preoți sau călugărirea din biserica romano-catolică...”

Pe rețeaua internet se pot accesa mai multe documente legate de prezentarea unor figuri marcante ce au făcut sau fac parte din masonerie. Iată un extras de acest gen:

LISTA FRANCMASONILOR RENUMIȚI

PREȘEDINȚI S.U.A: George Washington, James Monroe, Andrew Jackson,... Theodore Roosevelt,... Franklin D. Roosevelt, Harry S. Truman, Lyndon B. Johnson, Gerald R. Ford.

LIDERI POLITICI: Winston Churchill, Simon Bolivar,... Benito Juarez, Edward VII, George VI,... Pandit Nehru, Lajos Kossuth,... Giuseppe Mazzini, Eduard Benes,... Regele Hussein al Iordaniei, Yasser Arafat, François Mitterand, Helmut Köhl, Gerhard Schröder, Tony Blair, Yitzak Rabbin, Cecil Rhodes,... Benjamin Franklin,... Rev. Jesse Jackson,... Robert Dole,... Al Gore, Prințul Phillip, Zbigniew Brzezinski, Lordul Peter Carrington, Andrew Carnegie, W. Averell Harriman, Henry Kissinger,... Robert McNamara.

ARTIȘTI: W.A. Mozart, Leopold Mozart, Ludwig van Beethoven, Jean Sibelius, Franz Liszt, Josef Haydn,... Richard Wagner,... George Gershwin,... Count Basie, Louise Armstrong, Nat King Cole, Giacomo Meyerbeer,... John Wayne,... Clarke Gable,... Ernest Borgnine, Oliver Hardy,... Walt Disney, Duke Ellington, Douglas Fairbanks, Leonardo da Vinci,... Bob Hope, Harry Houdini, Al Jolson,... Harold C. Lloyd,... Ronald Reagan,... Peter Sellers, William Shakespeare,... Cecil B. DeMille.

MAGNAȚI AI FILMULUI: Jack Warner, Louise B. Mayer (MGM), Darryl F. Zanuck (20th Century Fox).

INDUSTRIE, COMERȚ, FINANȚE: Henry Ford,... Walter P. Chrysler,... Pehr G. Gyllenhammar (Volvo), Percy Barnevik (ABB), André Citroën, Samuel Colt (revolverul Colt),... familia Rockefeller, familia Rothschild, King C. Gillette (lame de ras), Charles C. Hilton (hoteluri), Sir Thomas Lipton (ceai),... Ransom E. Olds (Oldsmobile), David Sarnoff (părintele televiziunii),... Edgar Bronfman Jr. (Seagram Whiskey), Rich DeVos (Amway), Alan Greenspan (Fed. Reserve), Giovanni Agnelli (Fiat), Peter Wallenberg (SE-Bank Sweden).

AVENTURIERI: Charles A. Lindbergh,... Roald Amundsen, Amiralul Richard Byrd,... Casanova, William "Buffalo Bill" Cody, Davy Crockett,...

FILOSOFI: Johann Wolfgang von Goethe, Gotthold E. Lessing, Voltaire.

ASTRONAUȚI: Buzz Aldrin, Neil Armstrong, Leroy Gordon Cooper,... Edgar D. Mitchell,... John Glenn.

SCRIITORI: Mark Twain, Sir Walter Scott, Rudyard Kipling, Robert Burns,... Heinrich Heine,... Alexander Pușkin, Sir Arthur Conan Doyle, Jonathan Swift, Oscar Wilde, Jules Verne, H.G. Wells, Carlo Collodi (Pinocchio), Edward Gibbon,... Rudyard Kipling,... Lewis Wallace (Ben Hur), Alexander Pope .

ȘTIINȚĂ: Carl Sagan, Hans C. Orsted, J.J Frk. von Berzelius,... Albert Abraham Michelson (viteza luminii),... C.F.S. Hahnemann (homeopatie),... Alexandre Gustave Eiffel,... Joseph Ignance Guillotin (inventatorul ghilotinei),... Franz Anton Mesmer (hipnotism), Albert Einstein, A.J. Sax (saxofonul).

DIVERȘI: Frederic A. Bartholdi (Statuia Libertății), Daniel Carter Beard (fondatorul Boy Scouts),

EDUCAȚIE: Leland Stanford (Railroads & Stanford University).

LIDERI RELIGIOȘI: Billy Graham, Rev. Jesse Jackson,... Joseph Smith (fondatorul Mormonilor),... Brigham Young (al doilea lider Mormon),... Aleister Crowley (Satanist), Gerald B. Gardner (Wiccan), Wynn Westcott (Golden Dawn).

ORGANIZAȚII: Jean Henry Dunant (Crucea Roșie), Melvin Jones (Lions Int.), Giuseppe Mazzini (Iluminații Italiei), Albert Pike (Ku Klux Klan).

*SERVICII SECRETE: Edgar Hoover.*⁶⁸

Lista de mai sus este desigur greu de verificat în totalitate, iar numele sunt înșiruite aleatoriu. Totuși am întâlnit în ea nume familiare cu care am avut legătură pe parcursul acestei lucrări.

Din cele expuse și compararea lor se desprind următoarele concluzii preliminare: trăsătura lor comună de ocultism, păgânism și satanism, multe parodieri ale cultului romano-catolic. Nu vrem să afirmăm că francmasoneria, satanismul și wicca sunt fenomene propriu-zis new-age, dar au servit de multe ori ca surse de inspirație pentru adepții mișcării. Teosoful new age Foster Bailey nu se sfiește însă să facă o apropiere directă și nemijlocită între new age și masonerie: „*Vom avea nevoie de un nou limbaj masonic pentru New Age. Va dura mult și va trebui să apară ca un mijloc de a face Masoneria mai reală într-o lume aflată în transformare.*”⁶⁹

O altă caracteristică a vieții adepților new age este *ambianța muzicală adiacentă*. Noua religiozitate impune o exprimare muzicală foarte modernă, industrializată, făcând uz de materialele și metodele cele mai noi ale domeniului.

⁶⁸<http://usa.nedstat.net/cgi-bin/viewstat?name=Countermason>
(Constructed 26 February 1999).

⁶⁹ Citat în Marc Dem, *Anticrist 666...*, p. 179.

Atributele acestei muzici sunt faptul că este meditativă, fără contur, de atmosferă mistică, magnetizantă. Ca și „scrierile sacre” ale mișcării, se pretinde ca fiind fără autor, dictată de anumite „entități divine” din lumea spiritelor, nescrisă de mână omenească⁷⁰. Aceste producții artistice sunt în general caracterizate de specialiști ca fiind de domeniul kitschului sau foarte aproape de acesta. Părerea adepților mișcării este că muzica lor specifică este o armă împotriva stresului și a încordării, iar o altă muzică fără caracteristicile respective are o „încărcătură negativă”. Muzica aceasta mai este folosită și ca suport pentru diverse *terapii și meditații*, sau ca ghid în fanteziile „visării cu ochii deschiși” (*day dreaming*) practicate de tineri pentru a-și exersa puterile viitoare. Unul din „compozitorii” recunoscuți totuși în cadrul mișcării, se pronunță asupra lui Bach ca fiind cel ce pune bazele muzicii stresante, încordate, fiind în același timp convins că inspirația de sorginte asiatică este mult mai benefică, deoarece în culturile asiatice s-a păstrat ceea ce s-a pierdut în Occident: spiritul.

Nu începe îndoială că absența elementelor cultice din cadrul mișcării new age a fost sesizată și din interiorul mișcării, chiar dacă acest lucru s-a petrecut la o scală redusă. Mișcarea, având ca tendință acoperirea unui spectru total (holistic), trebuia să apară și un corespondent ecleziologic, în cazul de față așa - numita *New Age Community Church*, ce se consideră a fi prima biserică new age capabilă să emită o teologie profundă comprehensivă, bazată istoricește. Datele următoare

⁷⁰ Unele din aceste lucrări ca de exemplu: *Pharaon, Spirit of Tibet, Medicine Woman, Drifting in a Calm Bay, Spirit of the Rain Forest, The Underwater World of Dolphins and Whales Misteries, Edge of Dreams* sunt bine cunoscute adepților mișcării.

despre această comunitate sunt extrase de pe site-ul internet www.aznewage.com:

Cartierul general al bisericii este în clădirea originală a bisericii, 6418 S. 39th Avenue în Phoenix la poalele lui South Mountain, aproape de minunatul Alvard City Park. Scopul bisericii este de a propovădui adevărul în lumina conștiinței new age, să inspire și să ghideze o omenire nou trezită. Intenția noastră este de a promova responsabilitatea personală, dragostea frățească, respect pentru mediu și devoțiune pentru Dumnezeu. The New Age Community Church a fost fondată la 26 februarie 1972 de un mic grup de studiu condus de Rev. Dr. John Rodgers. Odată cu a treia publicitate poștală, publicația grupului de rugăciune s-a numit The Omega Director și este astăzi (1999) cea mai veche și mai mare publicație metafizică de acest gen din S.U.A. Unul din scopurile bisericii a fost acela de a promova armonie religioasă și toleranță în noua eră, să prevină ridicarea zidurilor de suspiciune și bigotism dintre diferitele biserici și filosofii, și să dărâme acele ziduri care există deja. În 1987, biserica și-a început programul său de seminar pentru pregătirea de preoți new age, ce vor propovădui toleranță și înțelegere pentru toate credințele și filosofiele.⁷¹

⁷¹ Punct de vedere tipic masonic și hinduist(n.n).

III.4. LOCAȘ SACRU (TEMPLU), LOCURI SACRE CU EVENTUALE PELERINAJE (GEOGRAFIE SACRĂ) ȘI PERIOADE SACRE

Specific mișcării, în Occident, sunt atelierile de lucru (*workshop*), cursurile de „dezvoltare personală” sau educația pe internet, care dobândesc anumite caracteristici în cadrul unor societăți secularizate deja. Interesul spontan al individului pentru cele sfinte fiind general uman, aceste mici „școli” devin un fel de locuri sacre pentru cei ce le caută. Dar statutul de loc sau obiect sacru a fost atins de anumite categorii renumite în mișcarea new age. Astfel, obiecte sacre devin cristalele care se folosesc la anumite terapii ca instrumente medicale sau amulete, anumite simboluri, ca de exemplu, micile bijuterii cu semne zodiacale, alte simboluri preluate din diferitele culte sau chiar mici obiecte investite direct de posesor cu o semnificație conștientizată doar de el însuși (fetișuri).

Așa numitele locuri sacre ale mișcării pot fi considerate și locurile de pelerinaj de la Findhorn din Anglia, unde, deși nu s-au realizat chiar minuni, după cum s-ar fi dorit, (în domeniul agriculturii alternative) s-a ajuns totuși la crearea unei școli în acest sens. Alte locuri de pelerinaj cu o aură oarecare de loc sacru pot fi considerate Sedona în S.U.A., unde se crede că există o fereastră deschisă spre cer, loc de aterizare a OZN-urilor și al unor „spirale energetice”, sau diferitele „ashramuri”, domenii ale unor secte care pretind că dăruiesc puteri deosebite celor ce se află în interiorul acestora. În țara noastră, o încercare de a „sacraliza” în acest fel un anumit loc s-a făcut în legătură cu *platoul Bucegilor*, presupus loc de existență al altarelor păgâne din Dacia: *Or, vom vedea că acestea sunt bine cunoscute adepților mișcării, "vortex", acest Polus geticus, această "reprezentare" a Polului,*

există în România în Carpați (Munții Riphei), pe Muntele "Omul", care este încă numit de popor "Osia Lumii", "Buricul Pământului"⁷². După alte surse de aceeași factură,⁷³ muntele sfânt al dacilor *Kogaion* este identificat cu Ceahlăul.

Adeptii new age sunt implicați și în mișcarea ecologică, având ca bază de plecare concepția monist-panteistă. Pământul întreg este sacru. El nu trebuie agresat, iar energia divină, care este un fluid universal, sacralizează totul, inclusiv omul și animalele. Dar cu toate acestea, anumite animale, și anume delfinii și rudele acestora, balenele, au ajuns la un statut deosebit în concepția new age. Delfinii au o poziție aparte, deoarece aceștia comunică prin „canalizare” cu oamenii, fiind de multe ori socotiți încarnarea unor entități de „dincolo”. Se poate considera, în acest sens, că, prin aceste pretenții, mișcarea new age pune bazele creării de noi „mituri”, legende, care, în perspectivă istorică, ar putea umbri pe cele deja existente.

⁷² V. Lovinescu, *Dacia hiperboreeană*, Rosmarin, 1994, p. 21.

⁷³ P. Coruț, I. Țugui, C. Negureanu, dar și alții înaintea lor.

III.5. REVELAȚII NATURALE SAU SUPRANATURALE FĂCUTE DE CLAR-VĂZĂTORI, DE „PROOROCI”, O STRUCTURĂ MAI MULT SAU MAI PUȚIN DOGMATICĂ A DOCTRINEI CONSEMNAȚĂ ÎN CĂRȚI SACRE, DAR TOTODATĂ FIIND PREZENTĂ ȘI O TRADIȚIE ORALĂ

Alături de aceste scrieri, există în mișcarea new age o serie de „mesaje” sacre, răspândite sub formă de mijloace audio, rezultatul așa - numitelor „canalizări”,⁷⁴ și care accentuează aceleași caracteristici ale atitudinii de new age: redescoperirea sacralității universale, exaltarea stării de pietate, redobândirea facultăților paranormale, acordarea de semnificații spirituale unor anumite întâmplări, încrederea în sine, nelimitarea energiei uman-universale, neutralizarea „răului” prin exerciții spirituale etc.

Scrierea care a dobândit deja statutul de scriere sacră este *Cursul Miracolelor*, care, cu toate că s-ar dori cât mai repede parcursă de cititorii din diverse locuri ale lumii, nu poate fi tradusă în mod oficial decât după o perioadă de „acomodare” de un an, timp în care se învață și se studiază temeinic, traducătorul dobândind astfel o anumită stare de spirit. În cadrul mișcării există multe scrieri de specialitate, biblioteci sau librării cu produse de interes specific, dar nu toate au dobândit „sacralitate”. *Cursul miracolelor* pretinde că nu are autor uman, ci este o carte inspirată de către entitatea Isus, „poseoare” a acesteia fiind psihologa americană Judith Skutch, cei cărora li s-a „dictat” textul fiind, de fapt, alte persoane.

⁷⁴ Channeling (engl.) = canalizare, dicteu automat sau scriere în transă, termen contemporan ce înlocuiește mai vechiul „medium” al spiritismului secolului XIX.

Bineînțele că literatura de new age este mult mai abundentă și mai dezvoltată, bazându-se pe scrieri și surse mult mai vechi, fiecare din ele pretinzându-se a fi foarte importantă, însă noi ne-am limitat doar la aceste două tipuri de scrieri care sunt specifice pentru mișcare în general.

Judith Skutch este departe de fi unica voce autorizată în mișcare. Un alt „înainte mergător” este Benjamin Creme, cel care pregătește cărările lui Maitreya. Acest veritabil prooroc new age și-a desfășurat activitatea atât în paginile publicației *The Emergence March 1996 A Free Monthly New Age Publication* cât și pe site-ul www.shareinternational.com. Acolo putem afla că: „Maitreya, de asemenea, este gata să ne arate drumul în viitor. El cunoaște bine sarcinile uriașe ce-i stau înaintea dar, fără șovăială, are încredere că omul își va îndeplini rolul său.

El știe că ghidarea și conducerea sa vor elibera ce e mai bun din omenire și, hrănind această aspirație, va trezi natura divină care este dreptul din naștere al tuturor oamenilor. Aceasta va fi. Astfel Marele Domn, Învățătorul și Mântuitorul oamenilor își va începe misiunea Sa. Astfel omenirea va cunoaște pacea și dreptatea, libertatea și dragostea și se va privi ca pe o reflecție a divinului.”

Benjamin Creme este în contact telepatic constant cu acest Maestru Care îi dictează articolele. Citatele următoare sunt din *Share International*, mai 1994:

„Iminența unui Învățător Mondial – pe scurt:

Toate marile religii cuprind ideea unei revelații ulterioare ce va fi dată de un viitor Învățător. Creștinii speră în a doua venire a lui Hristos, budiștii așteaptă venirea unui alt Budha (Domnul Maitreya), în timp ce musulmanii îl așteaptă pe Imamul Mahdi, hindușii așteaptă o reîncarnare a lui Krishna, și evreii pe Messia. Discipolii tradiției ezoterice cunosc toate aceste nume

diferite ale aceleiași individualități – Domnul Maitreya, Învățătorul lumii, conducătorul Ierarhiei spirituale de Maeștrii, și ei așteaptă acum întoarcerea Lui iminentă.”

În iulie 1977, Maitreya a ieșit din centrul din Himalaya, când nimeni nu-l aștepta, „ca furul în noapte”. Potrivit doctrinei ezoterice Maitreya s-a manifestat acum 2000 de ani în Palestina prin umbrirea ucenicului său Isus - acum Învățătorul Isus. De data aceasta Maitreya a venit el însuși.

Doctrina spirituală a lui Maitreya.

„Maitreya nu intenționează să întemeieze o nouă religie în jurul său, nici să creeze adepți, ci vrea să învețe omenirea arta auto-realizării. Primii pași sunt sinceritatea minții, sinceritatea spiritului și detașarea. În Nairobi, Kenya, pe 11 iunie 1988, el a apărut miraculos, "din ceruri", la o întâlnire în aer liber de rugăciune și vindecare. A fost fotografiat adresându-se (în limba lor) miilor de oameni care l-au recunoscut pe loc a fi Cristos. Maitreya va „umbri” mental toată omenirea simultan. Fiecare dintre noi va auzi lăuntric cuvintele sale, telepatice, în propria noastră limbă și toți vom ști că învățătorul lumii se află printre noi”⁷⁵

Urmează o listă a aparițiilor timpurii ale lui Maitreya, printre care aflăm cu mare surprindere următoarele:

„8 noiembrie '92: Belgrad, 27 decembrie '92: București, 7 februarie '92: București, (??) 8 august '93: Sofia etc.”

La întrebarea firească, și anume cum se face că aceste apariții atât de importante au trecut nebagate de seamă până și de presa de scandal, B. Creme furnizează următorul răspuns, invocând opacitatea așa - numiților

⁷⁵ O parodie penticostală (n.n).

„fundamentațiști“ de toate nuanțele confesionale ce:
„variază mult dar au în comun factorul consistent că sunt
toți extrem de dogmatici în credințele lor.

Maitreya le apare ca să-i mai înmoaie. Acestea sunt grupurile din partea cărora, în toată lumea, El așteaptă opoziție majoră și respingere. Dacă El apare ca învățătorul lumii și ei își așteaptă învățătorul în proprii lor termeni – ca pe Hristos, Buddha, Krishna, Imamul Mahdi, Messiah – cu viziunile lor foarte fixate, ei vor fi înclinați să-l respingă.”

Cel mai important lucru este „crearea apelor curative”,⁷⁶ ce se face mai întâi. Când Maitreya a „magnetizat apele” [sic!], într-o perioadă de timp - ar putea fi câteva săptămâni – ... El nu spune: *Sunt Maitreya, Sunt Cristosul sau Sunt imamul Mahdi.*

„El apare pur și simplu din senin, dar într-o formă în care ei îl vor recunoaște - așa cum a fost în Nairobi, în Kenya, pe 11 iunie 1988, o apariție de la care ne-au rămas și fotografiile. Maitreya lasă aceste grupuri, în forma de gândire în care le-a apărut, să-L recunoască sau nu. Unii vor zice: Feriți-vă, poate fi anticristul: înainte de a doua venire a lui Hristos va veni antihristul. Ei cred că este fie Cristos, fie Anticristul; sau sunt încurcați deoarece El nu a spus cine este. Probabil 80% din oameni cred că au experiat pe Cristos, sau pe Mahdi, sau pe Messia – oricine se întâmplă a fi – și sunt cu totul mulțumiți să accepte aceasta și să aștepte ca să se întâmple ceva în legătură cu aceasta. Când se va întâmpla să-l vadă pe Maitreya la televiziune, vor spune: «Acesta ce ne apare este – poate că până la urmă este cine trebuie; probabil că nu este Anticrist.»”

⁷⁶ Aici, o parodie la aghiasma mare (n.n).

Următoarele extrase sunt din Share International, mai 1994:

„Î.: Ai vreo părere despre măsurile curente de a introduce codul bar (EAN) pe toate bunurile și pe toți oamenii din lume în anticiparea unei societăți fără bani gheață ?

R.: Instinctiv, nu-mi place ideea codificării indivizilor – poți codifica bunuri dacă vrei – dar vei afla că o nouă agenție a Națiunilor Unite (sub călăuzirea fie a unui Maestru sau cel puțin a unui inițiat de gradul 3) va fi înființată ca să supravegheze redistribuirea resurselor. Că aceasta va implica codificarea bar sau nu, depinde de noi, dar pe cât am înțeles, nu aceasta este metoda care a fost adoptată în diferitele planuri deja formulate.”

Am reținut acest aspect deoarece este legat de o serie de afirmații ce vin din spațiul elen (inclusiv Sfântul Munte Athos). Astfel, la noi în țară s-a publicat în 1993 broșura *Nu vă lepădați de Hristos; nu vă însemnați cu 666* a autoarei Μαρία Ι. Ανωτοπουλου⁷⁷; lucrarea *Apocalipsa 13; Sfârșitul libertății umane* a inginerului Mircea Vlad.⁷⁸ În Grecia, discuțiile pe marginea acestei controversate probleme a codării buletinelor cu numărul 666 a început prin anii '80. În acest sens, Sfântul Sinod al Bisericii Elene a emis circulara nr. 2676 din 7 aprilie 1997 cu titlul: „*Acordul Schengen și legea pentru protecția persoanei la prelucrarea datelor cu caracter personal.*” Această circulară a fost citită în toate bisericile Greciei, în Duminica Ortodoxiei din 1997 și apoi publicată în buletinul Biroului Tipografiei Sfântului Sinod *Pros ton lao* (Către Popor), nr. 21 din aprilie 1997. Printre recomandările adresate Guvernului spicuim: „*A nu fi acceptat drept cod numeric al sistemelor electronice de*

⁷⁷ Apărută la Atena în 1987.

⁷⁸ Axioma Edit, București, 1999.

stat pentru protecția persoanei numărul 666.... Sub nici un motiv să nu se aplice drept cod numeric numărul 666 în noul sistem de identitate al țării noastre...”

La 8 septembrie 1997, Sfânta Sinaxă Dublă Extraordinară a Sfântului Munte s-a conformat recomandărilor Sfântului Sinod, îndemnând la rândul ei poporul să nu accepte noile buletine codificate.⁷⁹ În spațiul nostru eclezial, reacțiile în această problemă au fost mult mai nuanțate. Motivațiile unei atari atitudini ar fi pe de o parte etosul creștinismului românesc, mai puțin combativ și reactiv decât acela al grecilor, iar pe de altă parte orientarea pro-euro-atlantică din această perioadă ce duce la o abordare mai „irenică”, în locul celei polemice, față de Occident. În acest sens, este interesant de consemnat răspunsul unuia din marii duhovnici români contemporani, Părintele Arsenie Papacioc, în capitolul „Despre Antihrist” al lucrării *Ne vorbește Părintele Arsenie 3*.⁸⁰ „În ce privește buletinele de care se face caz, nu trebuie să vă temeți. Luați buletinele și mergeți mai departe. ... Dracul nu se poate pecetlui pe buletin. Orice semne ar fi pe mărfuri, folosiți-le, nu vă temeți. Vei fi vinovat când vei consimți tu lepădarea, nu că ai pus mâna pe o hârtie pe care scrie «lepădat de Hristos»”. Aceste poziții ortodoxe față de aceeași problemă sunt contradictorii doar în aparență.

Revenind la Benjamin Creme aflăm că: „În ziua de sâmbătă 26 martie (de sâmbăta lui Lazăr) 1994, am citit noul mesaj al Domnului Maitreya, pe care El l-a dat la 5 membrii ai bisericii anglicane Sfântul Ioan Botezătorul din Glastonbury (Anglia), la praznicul Rusaliilor, 1993.

⁷⁹ *Apocalipsa 13*..., pp. 83, 86, 88.

⁸⁰ Ed. Ep. Romanului, 1998, ediție îngrijită de Arhim. Ioanichie Bălan, pp.155 și urm.

Este, de asemenea, după părerea mea, foarte semnificativ faptul că aceasta s-a petrecut la Glastonbury locul tradițional al Sfântului Graal, potirul ce simbolizează new age-ul.”

III.6. CARACTER VĂDIT SOCIAL, COMUNITAR, DECI EXISTENȚA UNUI COD MORAL ÎNCHEGAT

În spiritul acestor caracteristici, mișcarea de new age s-a impus în fața adepților săi cei mai interesați cu un nou stil de viață. În stilul de viață new age se impun mai mulți factori, dintre care cei mai răspândiți sunt *vegetarianismul și naturismul*. În istoria civilizației creștine a Vestului, traumatizat de felurite proteste religioase, întâlnim pentru prima dată o atitudine vegetariană în anul 1809 la un grup religios autointitulat *Bible Christian Church* din Anglia, nerecunoscut de statul englez. Aceștia au adoptat regimul vegetarian din considerente spirituale și nu din simple motive de sănătate. Bineînțeles, stilul vegetarian este deja cunoscut în istorie ca fiind propriu credințelor asiatice, de unde se presupune a fi fost inspirat.

Medicina ayur-vedică recomandă vegetarianismul, de asemenea, *macrobiotica* propovăduiește același lucru, în diferite stadii de curățire interioară și exterioară, în diferite boli, sau pentru rezolvarea diferitelor probleme. În Occident există multe mișcări de grup ale vegetarienilor⁸¹ care, pe lângă faptul că fac o propagandă specifică a dietei culinare pe diferite stadii, se dedau chiar și la violente proteste ilegale, ca de exemplu atacarea armată a

⁸¹ Există și noțiunea de *vegan* = strict vegetarian, fără „pogorământul catolic“ ouă și lactate.

abatoarelor sau a fabricilor de mezeluri, eliberarea animalelor din crescătorii etc.

Din totdeauna vegetarianismul a avut la bază anumite filosofii de viață. În India mai ales, atât hinduiștii cât și budiștii nu mâncau carnea animalelor datorită credinței în posibilitatea reîncarnării oamenilor și în aceste forme inferioare de viață, a respectării principiului non-violenței *ahimsa*, și a recunoașterii sfințeniei vieții. În sens modern, vegetarianismul s-a impus conștiinței publice în secolul XIX, mai exact în 1847, când organizația britanică nonreligioasă *The Vegetarian Society* a popularizat termenul de vegetarian. În 1908, s-a fondat *The International Vegetarian Union*, uniunea care cuprinde toate societățile vegetariene din toată lumea într-o serie de congrese și funcționează încă pe post de organizație nonprofit.

În cadrul new age, există o serie întreagă de propagatori ai modului de hrănire vegetarian. Dintre aceștia ne-am oprit la exemplul Annei Wigmore (1909-1994), o pionieră pentru o nouă concepție de sănătate și fondatoare a institutului *Hippocrates Health Institute* din Boston, S.U.A.

„Filosofia” ei continuă, pe urmele hinduismului și ale teosofiei, să susțină că alimentația cu carne duce la egoism și materialism, în vreme ce evoluția spirituală e garantată de așa-numita „hrană vie”, adică vegetale crude.

Tot din hinduism este preluată și ideea new agerilor că animalele sunt prietenii noștri, ba chiar frații noștri, care împart cu noi darul vieții, și de aceea trebuie să fie tratate bine.

Iată în acest sens câteva aserțiuni new age:

- *Un motiv pentru vegetarianism este mila de animale.*

- *Un altul este acela că această dietă favorizează evoluția spirituală.*
- *Un al treilea este că putem hrăni mai multe guri dacă trăim vegetarian.*
- *Din punctul de vedere al sănătății vegetarianismul e net superior.*
- *Porunca de a nu ucide cuprinde bineînțeles toate ființele vii.*
- *De obicei oamenii care meditează îndelung au trecut spontan la vegetarianism.*

În fața acestor aserțiuni, să vedem ce ne spune despre alimentație *Sfânta Scriptură*. La *Facere I*, 26, cu privire la relația omului cu animalele stă scris: „*Să facem om după chipul și asemănarea Noastră, ca să stăpânească peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ și tot pământul!*”. Cât despre hrană, se spune mai departe la versetul 29: „*Iată, vă dau toată iarba ce face sămânță de pe toată fața pământului și tot pomul ce are rod cu sămânță în el. Acestea vor fi hrana voastră.*” Până aici, ne apare clar atât poziția superioară a omului față de animale și față de restul creației văzute. Într-adevăr hrana inițială a primilor oameni era de natură vegană. Dar câteva capitole mai departe, la *Capitolul IX*, ni se relatează despre legământul lui Dumnezeu cu Noe, după retragerea apelor potopului. Să mai amintim new-agerilor că acest legământ este pecetluit până la sfârșitul veacurilor tocmai cu semnul lor preferat, curcubeul. Versetele 3 și 4 spun. „*Tot ce se mișcă și tot ce trăiește să vă fie de mâncare; toate vi le-am dat ca și iarba verde. Numai carne cu sângele ei, în care este viață, să nu mâncați.*” Momentul post deluvian constituie deci apariția nutriției complete așa cum o cunoaștem în ziua de azi, ceea ce cu siguranță a cuprins la început și pe hinduși.

Capitolul XVIII este subintitulat *Avraam primește pe Sfânta Treime la stejarul Mamvri*, capitol foarte important atât pentru o proto - teofanie triadică, cât și pentru suportul dogmatic scripturistic al singurei icoane cu adevărat ortodoxe a Sfintei Treimi. Versetul 8 descrie ospătarea celor trei „Oameni”: „*Și a luat Avraam unt, lapte și vițelul cel gătit și le-a pus înaintea Lor...*”. Iată deja cum fundamentul spiritualist hinduso-new-ageist se năruie din temelii.

Dacă porunca: „*Să nu ucizi*” din Decalog (*Facere XX, 13*) ar include și animalele, nu se mai poate cu nici un chip explica versetul 24 al aceluiași capitol: „*Să-Mi faci jertfelnic de pământ și să aduci pe el arderile de tot ale tale, jertfele de izbăvire, oile și boii tăi.*” Împărțirea în mâncăruri „curate și necurate” din *Deutoronom*, Capitolul XIV nu are nici o relevanță în acest context.

Trecând iarși peste câteva capitole și veacuri, în *Cartea III Regi*, la Capitolul XVII, cel despre proorocul Ilie, versetul 6 ne spune că pe timpul secetei: „*Corbii îi aduceau (lui Ilie) pâine și carne dimineața, pâine și carne seara; iar apă bea din pârâu.*” Dacă sfințenia proorocului Ilie nu se pune în mod normal în discuție, în rândul new-agerilor vom vedea că există credința că el s-a reîncarnat în Ioan Botezătorul și contestația faptului că a fost luat la cer și trăiește și în ziua de astăzi.

Ajungând în *Noul Testament*, *Sfânta Evanghelie după Marcu* ne spune despre Sfântul Ioan Botezătorul: „*Și Ioan era îmbrăcat în haină de păr de cămilă, avea cingătoare de piele împrejurul mijlocului și mânca lăcuste și miere sălbatică.*” (*Marcu I, 6*). Se știe că Înaintemergătorul Domnului a trăit aproape 30 de ani în pustie și s-a hrănit desigur în acele condiții ieșite din comun. Pe cei din lume Mântuitorul i-a hrănit cu pâine și pește (*Matei XV, 34*). Și, dacă acestea toate nu ar fi fost de

ajuns, după înviere Domnul face dovada ucenicilor îngroziți la gândul că văd un duh cerând de mâncare: „*Iar ei i-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și luând, a mâncat înaintea lor*” (Luca XXIV, 42-43).

La toate acestea s-ar putea obiecta că, totuși, și aici era vorba numai de pește. De aceea vom trece cu exemplificările la *Faptele Apostolilor*, Capitolul XI, unde Sfântul Apostol Petru le povestește iudeilor circumcisi vedenia sa avută în extaz în cetatea Iope în timp ce se ruga: „*Privind spre aceasta (fața de pânză), cu luare aminte, am văzut dobitoacele cele cu patru picioare ale pământului și fiarele și târătoarele și păsările cerului. Și am auzit un glas, care-mi zicea: Sculându-te, Petre, junghie și mănâncă*” (versetele 6-7). Activiștii ecologiști și prietenii animalelor trebuie să mediteze îndelung asupra acestui pasaj, pe care, în mod curent, fie nu-l cunosc, fie îl sar, căci nu le convine.

Biserica ortodoxă primară a orânduit în canoanele sale dreapta atitudine față de vegetarianism, combătând toate excesele unor rigoriști sectanți de tipul bogomililor de mai târziu. La acest lucru se referă canoanele 51, 53 și 66 Apost.; 14 Ancira; 2, 21 Gangra. Redăm în continuare conținutul Canonului 2 Gangra: „*Dacă cineva ar osândi pe cel ce cu evlavie și credință mănâncă carne, afară de sânge și jertfă idolească și de sugrumat, ca și cum acela nu ar avea nădejde din cauză că se împărtășește cu carne, să fie anatema.*” Comentariile în această privință au devenit de acum de prisos. Dar, desigur, etica de tip new age nu se mărginește la vegetarianism. Sursele de inspirație pentru etică sunt, ca și în cazul precedent, de inspirație hinduistă, asiatică sau nativ americană. Concepția panteistă determină o abordare potrivit căreia granițele dintre indivizi, dintre euri, se evaporază într-un

mare eu (Brahman), ce este în același timp și una cu universul. Monismul panteist determină și aici anularea persoanei. Aproapele tău ești tu însuși, doar că într-o altă formă. Mândria luciferică new age, moștenită din hinduism, socotește această etică superioară tuturor celorlalte etici, inclusiv moralei creștine. Dar, precum am văzut mai înainte, panteismul monist nu are cum să fie o religie, din moment ce totul este una.

Mișcările neopăgâne își extrag principiile morale din diferite tradiții și texte păgâne, cum ar fi *Eddele* nordice, și tind să accentueze valorile comunitare, insistând că fără societate individul nu poate funcționa efectiv sau să crească spiritual și emoțional.

Pe lângă aceasta, adepții new age încearcă să-și elaboreze un cod moral-etic specific insistând asupra ecologiei și feminismului. Aleister Crowley a stabilit în *The Book of Law* legea „morală” a satanismului: „*Singura lege este ca să faci tot ceea ce ai chef*”. În 1966, Anton Szandor la Vey⁸² întemeietorul bisericii sataniste din San Francisco a formulat în *The Satanic Bible* și cea de-a doua regulă: „*Fă-le celorlalți ceea ce-ți fac ei ție*”.

Cercetătorul Bruno Würtz a sesizat cu pertință în privința moralei new age că: „*Avem în continuare și o etică, dar absolut antinormativă. Nu există bine și rău ontologic; nu există păcat și culpă; nu există autoritate divină care să instituie porunci; nu există nici o instanță heteronomă.*”⁸³

Vegetarianismul este o componentă a fixației new agerilor pentru sănătate și terapii. Marilyn Ferguson vorbește despre „boli provocate de medic”: „*Se socotește că aproximativ un milion de pacienți spitalizați pe an se*

⁸² Anagramă pentru Levy a mozaicului maghiaro - american.

⁸³ Bruno Würtz, *New Age*, p. 28.

află acolo din cauza bolii care le-a fost cauzată de efectele secundare ale medicamentelor sau altor forme de tratament.” Într-un capitol de sine stătător, vom analiza mai detaliat aceste „terapii complementare” ce-și trag sursa din viziunea de sănătate holistică new age. Corpul este văzut ca întreg, iar corpul și sufletul ca o unitate. Întreg omul bolnav trebuie îngrijit, pentru nevoile trupești, spirituale și emoționale. Gândurile și sentimentele influențează corpul. Dacă sufletul se simte bine, există șansa ca și corpul să facă la fel. De aceea, unul dintre termenii de bază întâlniți în new age este vindecarea (*healing*).

O altă caracteristică a mișcării este prezența dominantă a femeilor. Deși mișcarea feministă la început nu a avut propriu-zis de a face cu new age-ul, acestea s-au întâlnit în cele din urmă, datorită unor trăsături comune, cea mai importantă fiind protestul împotriva instituțiilor sociale bine stabilite deja, împotriva ordinii tradiționale. Este demnă de reținut remarca potrivit căreia *feminismul* apare în mediile protestante, unde au fost neglijate *feminitatea*, sensibilitatea, afectivitatea familială etc.

S-a constatat faptul că new age-ul este dominat de femei dezaxate, dereglate, divorțate, lesbiene ș.a., dar poate mai puțin evident este că se urmărește chiar *promovarea* femeilor, acestea fiind de obicei vehiculul ideal de răspândire a subculturii religioase ignorante și superstițioase. În SUA sau în alte țări din Europa, interesul pentru fenomene limită, pentru paranormal, pentru ghicit, transă, zodiac, senzațional este crescut în rândul femeilor. O reprezentantă interesantă a feminismului în new-age este feminista Clarissa Pinkola Estès, stabilită în Suedia, autoarea cărții *Kvinnor som slår följe med vargar (Femei care se alătură lupilor)*.

Orientările feministe din new age au monopolul unor domenii exclusive, cum ar fi tarotul, astrologia, terapia cu cristale. În general, în mișcarea feministă există *două curente* deosebite și principale care se mențin și în cadrul new age-ului: primul prezintă *femeia ca pe un bărbat*, ca pe o ființă asexuată, fără vreo deosebire naturală față de acesta, care concurează cu bărbatul în aceleași condiții impuse de bărbați și care câștigă întotdeauna. Al doilea curent prezintă, *femeia ca pe un dat natural*, mult superioară bărbatului și care nu dorește să devină bărbat pentru a-și demonstra superioritatea.

Cu tot respectul datorat femeilor, trebuie constatat că și la baza teoretică, și la cea practică a new-age-ului, se află rătăcirile duhovnicești tipice strămoșei Eva: mândria, curiozitatea (în cazul de față, ghicit în tarot, astrologie, i-qing etc.) și neascultarea (feminismul). Astfel, se explică resuscitarea ocultismului, spiritismului, vrăjitoriei,⁸⁴ neo-păgânismului wicca și al cultelor naturiste politeiste și panteiste, a terapiilor „complementare” sprijinite pe concepții orientale sau în cel mai bun caz sincretiste, paralele cu învățătura Bisericii.

La eventuala obiecție ce ar susține prezența masivă a bărbaților la vârful mișcării, răspunsul este următorul:

1) Este într-un tot adevărat că bărbații domină în eșaloanele superioare, dar asta se datorează capacității acestora de organizare și conducere. Uneori ei sunt acei „lideri carismatici” din fruntea sectelor sau a unor noi curente și terapii, maeștrii și învățători spirituali (guru), lideri de opinie, etc. Acestea sunt date și realități pe care

⁸⁴ Resimțite din plin și la noi prin activitatea prodigioasă a etniei romilor, încurajată ireponsabil pe canalele mass-media: presă, Tv (vezi Tv Prima cu *Dosarele Y*, și chiar *Credo* de pe canalul 2 TVR).

nu le pot contesta nici cele mai înfocate feministe „prigonite de societatea patriarhală”.

2) Pe de altă parte, acești bărbați au ajuns ceea ce au ajuns într-o mare măsură datorită femeilor de care au fost educați: mame, bunice, mătuși, învățătoare, soții, amante. Aceasta nu îi absolvă desigur în totalitate, fenomenul rămâne în picioare. Dovadă de nezdruncinat sunt cazurile Adam-Eva, Samson-Dalila, Răzvan-Vidra, Lady Macbeth, Chopin-G. Sand, J. Lennon-Yoko Ono, ca să nu cităm decât exemple arhi-cunoscute.

Dar tot atât de adevărat este și faptul că „*așa cum printr-o femeie (Eva) a venit moartea, printr-alta (Fecioara Maria) a venit mântuirea*”. În natura gingașă a sufletului feminin există suficiente disponibilități de a redresa erorile de mai sus, exemple fiindu-ne alături de Maica Domnului sfinte mame ca: Antuzza, Emilia, Nona, Monica, Macrina și celelalte, mame de Sfinți Părinți, ce i-au crescut de mici în duhul și evlavia creștină. Deci precum acelea, se poate aștepta și astăzi ca să existe femei capabile de a îndrepta această situație îngrijorătoare.

Să nu se creadă cumva că întrebările legate de „religia” new age aparțin numai teologilor. Pe numeroasele site-uri internet legate de new age există și rubrica intitulată *FAQ (Frequent Asked Questions = Întrebări puse frecvent)*. Iar una din întrebările de bază ce apar frecvent este tocmai aceasta: *Este New-Age-ul o religie?* De aici răspunsurile se despart desigur în funcție de cei ce le dau, care sunt fie apologeți new age, fie apologeți creștini (anti new age), fie antropologi, sociologi, psihologi și istorici ai religiilor de tip „neutral”. Unul dintre aceste răspunsuri de pe rețeaua internet este furnizat de către *Andrew Lutts Salem New Age Center*, deci vine din partea unor reprezentanți avizați ai mișcării: „*Cu toate că ar putea fi considerat ca spiritual, new age*

este departe de a fi o religie formală. De fapt, adepții new age prezintă tendința de a fugi de structuri și de cadrul practicilor religioase tradiționale. Dar în același timp, new age poate fi intens spiritual. Un adept al new age preferă întotdeauna o experiența spirituală directă uneia a unei religii organizate. Toate religiile sunt de fapt instituții culturale care reflectă culturile ce le-au dat naștere. Astfel, creșterea numărului persoanelor care explorează new age ar sugera că noi, atât ca indivizi cât și ca societate am fi interesați de explicațiile alternative date la întrebarea «cine suntem?» ...New age este pur și simplu un drum de creștere spirituală. Nu contează cum se denumește drumul, deoarece până la urmă toate drumurile duc în același punct. Toată lumea caută adevărul etern ca răspuns la cele mai ațâțătoare întrebări ale vieții, doar că, pur și simplu, diferența constă în drumul pe care respectivii îl aleg în timpul acestei căutări. Chiar în aceasta constă explicația de ce new age a devenit așa de popular: faptul ca N.A. pune mai mult bază pe rezultate, decât pe procesul prin care ajungi acolo, adică la adevărurile ultime.”

Având, am putea spune, o „alergie” la noțiunea de religie, teoreticienii (în realitate ideologii) new age recurg la domeniul mai convenabil al metafizicii: „New age este puternic legat de conceptele pe care le numim în filozofia obișnuită ca fiind ale metafizicii. Cu toate că ramura academică a metafizicii se referă mai mult la natura unei realități ultime, subiectele de metafizică mai cunoscute de marea majoritate a auditoriului includ discuții și analize ale unor subiecte care nu ajung până la dimensiunea a treia a fizicii. Astfel de exemple ar fi: energia descătușată (free energy), ieșirea din corp, fenomenul psihic OZN, tămăduirea prin magie, precum și alte subiecte pe care știința convențională nu le poate explica.”

Dar întrucât new age-ul are un caracter mult mai practic decât teoretic (ceea ce este în fond o calitate), new agerii și cei interesați vor să știe la modul concret cum se pot atinge aceste principii și idei: *Care sunt diferitele instrumente specifice new age?* La această întrebare aceiași autori răspund următoarele: „*Cineva poate folosi cristale, lumânări, aromate (santal, smirnă, tămâie chiar), tarot, rune, pendul, gimnastică de mai multe feluri, meditație, cânturi și intonații, tobe etc. Aceste instrumente pot ajuta persoana respectivă să atingă diferite stadii de conștiință, și în ultimă instanță să ajute la privirea și înțelegerea introspectivă.*”

Una din rațiunile pentru care sunt atât de multe instrumente de care se folosește new agerul este aceea că oamenii diferiți găsesc valori diferite cu fiecare unealtă... De fapt, nu contează prin ce mijloace se atinge stadiul superior de înțelegere și înțelepciune. Ceea ce este cel mai important este efortul făcut pentru transcenderea limitărilor noastre și căutarea unui bine superior.”

Aceste afirmații ce par a degaja o stabilă încredere în sine sunt însă întâmpinate neașteptat și dintr-o zonă jurnalistică de bun - simț. Astfel a fost cazul articolului *Bienvenue au Congrès de la Société Américaine des Sorciers*, realizat de Brigitte Bédard.⁸⁵ Autoarea a participat personal la acest congres new age (al 37-lea) al radiesteziei sau vrăjitoriei⁸⁶ din S.U.A., localitatea Vermont, cu 1200 de participanți. În subcapitolul intitulat

⁸⁵ În ziarul *Métro/Courier* din 17.04.1998, p.11.

⁸⁶ A se remarca similitudinea termenilor. La noi în țară, radiesteziștii se dezic hotărât de această apropiere. De altfel, tipic new agerilor români este sincretismul ce include totdeauna și Ortodoxia, spre deosebire de confracții lor din Vest, ce s-au lepădat de mult de Biserica creștină.

„Indispensable Pendule” ea observă privitor la instrumentarul new age: *„Printre atelierile și magazinele care mișună de roci energetice, uleiuri esențiale, bijuterii și pendule, părea evident de la bun început că instrumentele sunt de o importanță capitală. Și totuși, nu se predă faptul că adevăratul răspuns vine din cap? Că un adevărat vrăjitor, dacă crede, posedă în el toate puterile necesare? Pendulul și ansa ar fi atunci facultative? Punând această întrebare unor persoane am primit răspunsul: «Da, e-adevărat».*

Atunci ar fi vorba de o superstiție? Se afirmă că nu: instrumentul ajută la întărirea încrederii. Am continuat: «Deci, n-aveți suficientă încredere în voi înșivă sau în mica voastră voce interioară?» Răspuns: «Da, într-adevăr»”.

Numeroși cercetători au subliniat caracterul eclectic al mișcării, acel *disembedding*, respectiv libera conectare a noțiunilor care de fapt nu au nimic în comun, dar care farmecă mințile autodidaților semidocti. Astfel, un concept dintr-o cultură este desprins din aceasta și se cupleză la cu totul altceva din altă cultură, un exemplu remarcant fiind conceptul de „yoga universală” (pan yoginism) avansat de Osho și adoptat la noi de Mario Vasilescu și Gregorian Bivolaru: *„Yoga nu este o religie. Yoga nu este hindusă sau musulmană. Yoga este o știință universală, la fel ca matematica, fizica sau chimia. Cum fizica nu este creștină chiar dacă aproape toate legile fizicii au fost descoperite de creștini, la fel Yoga nu este hindusă, susțin aceștia, chiar dacă ea a fost descoperită de hinduși⁸⁷. Yoga este o știință pură a transformării ființei*

⁸⁷ Această argumentație de sofism neo-hinduist tipică lui Osho (Bagwan Rajneesh) este o capcană în care pică însuși autorul ei. Cele arătate demonstrează de fapt tocmai contrariul. Fizicienii au descoperit legile

umane astfel că un mahomedan poate fi yoghin, un budist poate fi yoghin, un creștin poate fi yoghin.”⁸⁸.

Dacă înțelegem prin religie sensul extins de relație a omului cu „sacral”, atunci tot rămân descoperite următoarele elemente esențiale ale religiei: sacrificiul, sacerdoțiul, rugăciunea, cultul, aspectul comunitar (instituția) și cel moral-etic. Aceste elemente de bază sunt rezolvate mai mult sau mai puțin în cadrul cultelor neopăgâne (inclusiv sataniste) menționate mai sus.

Să reținem și faptul că unele dintre ele au contestat în repetate rânduri apartenența lor la mișcare. În această privință, părerile pot fi împărțite, însă în ceea ce ne privește ne menținem părerea exprimată în titlu, și anume aceea că new age-ul nu poate fi decât cel mult o pseudo-religie. Mișcarea se prezintă ca fiind mai degrabă o pan-psihologie transpersonală, în cadrul căreia putem detecta în hățișul acestui „ghiveci spiritual sincretist” urmele unei religiozități de tip neo-păgân.

tocmai datorită formației lor creștine (scolastic experimentale de tip Cartesius - Bacon), asemenea și hindușii au ajuns la yoga datorită unei filosofii specifice.

⁸⁸ *Yoga Magazin*, nr. 7, coperta 4.

IV. DOCTRINA NEW AGE-ULUI

*IV.1. Drogurile. Aldous Huxley IV.2. Cosmologia new age
IV.3. Antropologia new age IV.4. Principii
IV.5. Eclectismul și sincretismul religios
IV.6. Reîncarnarea IV.6.1. Credința în reîncarnare astăzi
IV.6.2. Combaterea reîncarnării IV.7. Holism și
catolicitate IV.7.1. Panteismul IV.7.2. Panteism și
panenteism IV.7.3. Dualismul IV.7.4. Monismul
IV.7.5. Holismul IV.7.6. Pluralism și monism
IV.7.7. Monism, dualism sau pluralism*

Oricât s-ar fi dorit de nouă, inedită, antidogmatică, fluidă și tolerantă, mișcarea new age n-a putut să evite cel puțin o încercare de sistematizare, de prezentare a unui minim doctrinar. Fiind în concurență cu marile religii ale erei Peștilor, alternativa Vărsătorului a trebuit să se confrunte cu revelațiile pe care se bazau acelea.

Să spunem de la bun început că, întrucât new age-ul nu a afirmat hotărât dacă este o religie sau nu, și la capitolul revelațiilor situația se prezintă confuz, ele venind spontan din partea diverșilor mediumi, numiți cu termenul actual de „canalizatori”.

Iarăși este adevărat că, cel puțin deocamdată, nu se poate vorbi de vreo teologie new-age. Cu toate acestea, așa cum spuneam în introducere, mișcarea are un anumit fond doctrinar, desigur că eclectic și nedogmatic (cel puțin în intențiile declarate).

IV.1. DROGURILE. ALDOUS HUXLEY

În decursul timpului, diferite personalități marcante afiliate explicit sau implicit mișcării au emis

diferite principii teoretice, uneori chiar la modul coerent. Putem începe prezentarea lor cu A. Huxley, scriitor și teoretician, o personalitate agnostică, care în lucrarea sa *The Perennial Philosophy* din 1946 încearcă să decreteze mescalina și alte droguri drept un dar divin, după modelul indienilor americani care considerau sucii cactusului *peyotl* drept sfânt.

Sub influența mescalinei scriitorul a trăit o experiență artistică deosebită și care a fost luată drept „adevărul” suprem, deosebindu-se de tot ceea ce autorul a experimentat până la ora respectivă.

De asemenea, aflându-se în această specială stare de grație, scriitorul afirmă că „filosofia” sa nu este de natură rațională, ci ar fi una intuitivă. Mergând mai departe și dezvoltând o asemenea idee, el vede că există un adevăr divin comun cu ființa lucrurilor, cu diferitele viețuitoare și cu sufletul uman. Sufletul este înrudit cu acest adevăr, fiind într-un fel, o bucată de adevăr. Astfel „eu” și „tu” și „Dumnezeu” suntem una, și una cu natura, care la rândul ei e sacră. Acest „adevăr suprem” este, conform lui A. Huxley, Dumnezeu. Constatăm aici că această concluzie absurdă la care a ajuns acest scriitor atât de dotat este consecința firească a consumului iresponsabil de droguri și a concepției filosofice panteiste.

Dar această filosofie, departe de a fi nepieritoare, este moartă încă de pe acum, un alt smochin neroditor ale cărui fructe otrăvite și sterile „se vor arunca în foc”.

IV.2. COSMOLOGIA NEW AGE

Potrivit celor mai avizați experți new age, în noua epocă universul e tratat ca un întreg interconexat, un

singur organism, în care părțile sunt legate intim și se condiționează reciproc. Combătând concepția mecanicist deterministă a lui Isaac Newton, cosmologia new age consideră că universul nu este nici o mașină constând din materia moartă și nici opera întâmplării, ci este ceva viu și dinamic, ceva ca o conștiință inteligentă permanent creatoare. Este lesne de sesizat la baza acestor concepții despre univers stă filosofia hinduistă a Vedantei, new age-ul promovând astfel un fel de neo-hinduism deghizat. Substanța universului (esența, natura) este conștiința universală ce constituie astfel baza lumii. Spre totală deosebire de creștinism, new age nu vede apariția lumii ca o creație a lui Dumnezeu în afara Lui Însuși, ci universul se autocreează cu inteligența sa intrinsecă și puterea sa creatoare. Preluând și de data aceasta un concept oriental impersonal despre Dumnezeu, în cercurile new age se poate afirma cu ușurință „universul vrea” în loc de „Dumnezeu vrea”.

Întrucât new age-ul a apărut și s-a manifestat în America secolului XX pentru toate aceste afirmații au fost căutate din necesitate și fundamente științifice. Ele au venit din partea fizicii moderne teoretice, cu personalități ca David Böhm și Fritjof Capra, ce au găsit diferite joncțiuni între fizica teoretică și mistica orientală. În felul acesta se poate susține că vechea concepție despre realitate ateist-materialistă este zdruncinată din temelii. Știința descoperă că materia constă din energie vibratoare.

Cosmosul, sau natura este concepută, potrivit noii paradigme holistice, ca un întreg în care părțile colaborează și se intercondiționează reciproc. De aici, decurg principiile ecologiei potrivit cărora noi, oamenii, trebuie să colaborăm cu natura, să acționăm conform cu legile ei și să nu o exploatăm și distrugem. Sarcina omului este de a administra pământul.

IV.3. ANTROPOLOGIA NEW AGE

Ca și în cazul cosmologiei, și antropologia new age pornește prin a combate de data aceasta concepția antropologică evoluționist materialistă. În locul acesteia, se propune o concepție ce își are originea tot în aceeași filosofie hinduistă potrivit căreia omul este, la originea ființei sale, de aceeași substanță spirituală cu universul însuși. Conștiința umană individuală este ca o picătură dintr-un ocean infinit de conștiință, care este fundamentul universului. În felul acesta, new age-ul consideră un fel de reabilitare, ba chiar înălțare a omului din condiția de animal superior apărut întâmplător. Se merge chiar mai departe cu această reabilitare, contestându-se și poziția creștină a omului păcătos, punându-se în prim plan „divinitatea” sa. Noile cercetări din domeniul neuro-psihic susțin teorii conform cărora capacitățile creierului și conștiinței nu s-au utilizat până acum decât într-o mică măsură.

Din punct de vedere social, oamenii sunt văzuți ca părți ale unui univers în care totul se interconectează într-o unitate organică creativă și fiecare parte își are sarcina ei. Să punem în paralelă cu această afirmație concepția ortodoxă potrivit căreia omul fiind creat după chipul lui Dumnezeu Cel de-o singură Ființă în trei Ipostasuri (persoane), omenirea este Un Om în n ipostasuri.

IV.4. PRINCIPII

După ce am schițat la modul general cosmologia și antropologia de tip new age, vom analiza în continuare

principiile doctrine, așa cum au fost ele expuse de diferiți autori. Astfel potrivit lui Bruno Würtz⁸⁹, cercetătorul Hans Schulze - Berndt surprinde în lucrarea sa *New Age spirituality* următoarele teze new age: 1) depersonalizarea lui Dumnezeu; 2) divinizarea panteistă a omului; 3) derealizarea lumii, realitatea obiectivă fiind declarată iluzie și loc vremelnic de joacă a automatizării prin diferitele tehnici și ritualuri de dobândire a stării de iluminare; 4) identificarea răului cu starea de ne-iluminare spirituală, trăsătură tipică gnosticismului.

Cercetătorul Tibusek surprinde la rândul său următoarele aspecte⁹⁰: 1) lumea vizibilă, materială, nu e singura realitate; 2) lumea este un sistem holistic, în care omul e închis; divinitatea e identică cu universul, acesta fiind trupul ei; omul e de sorginte divină în sensul că reprezintă o părțică sui generis din divinitate; 3) în om sălășluiește (în paragină) un potențial care poate fi și trebuie desfășurat prin meditație și diverse psihotehnici; 4) toți adepții new-age-ului cred în venirea unei ere noi, în care acest potențial uman va fi desfășurat pe deplin și își va produce efectele benefice.

Psihologul american James Redfield, autorul best seller-urilor plecate de la *Celestine Profecy*, sugerează admiratorilor săi niște credințe new age:

1. Vechea înțelepciune sau adevărul a fost făcută ocultă (ascunsă) din cauză că Ortodoxia oficială, ținând la puterea ei, nu a vrut ca masele să cunoască adevărul.
2. Suntem pe marginea unei schimbări de paradigmă în evoluția umană.
3. Când suficienți oameni le vor avea (adică intuițiile), rasa umană va atinge nivelul „masei critice” și va fi

⁸⁹ *New age*, p. 12.

⁹⁰ *Idem*, p. 36.

iluminată. Vom avea pace pe pământ, leul va fi alături de miel, iar noi vom umbla în trupuri de lumină.

4. Biserica creștină a purtat răspunderea pentru reprimarea adevărului că de fapt noi toți suntem „Cristosul”, că noi suntem cu adevărat Dumnezeu numai dacă am putea să ne transcendem ignoranța, sau „spălarea pe creier” (*brainwashing*) impusă nouă de Biserică, de Dumnezeu Bibliei, de consensul popular, sau de savanții moderni.

5. Când suntem treji (ne ridicăm nivelele de energie) la această realitate sau gnoză interioară, putem avea puteri magice cum ar fi clarviziune, healing, invisibilitate și nemurire.

6. Noi suntem co-creatorii universului. Noi ne creăm propria noastră realitate.

7. Dacă scăpăm de „teamă și îndoială”, ne vom menține „nivelul de energie” al „eului superior”. Aici se sugerează că oricine ar critica învățătura” (*The Celestine Prophecy*, în acest caz) își exprimă mai degrabă teama și îndoiala lui (ei), drept care acea persoană nu va căpăta puterile magice sau „intuițiile”, și nu se va mântui.

Cărțile autorului menționat conțin un amestec de psihologie, pseudo-știință, ocultism și viziuni futuriste utopice de genul celor „9 intuiții”:

„Fii deschis și viu către forțele spirituale ce-i călăuzesc din culise pe căutători.

Re-imaginează istoria. Realizează că vechile valori nu se mai potrivesc.

Privește universul ca pe un vast sistem energetic ce răspunde gândurilor și așteptărilor umane .

Realizează că manipularea defectuoasă a acestei energii cosmice este cauza tuturor conflictelor omenești.

Rezolvă conflictele extrăgând energie dintr-o sursă superioară.

Descoperă adevăratul tău sine prin identificare cu energia universală.

Caută călăuzire în vise, gânduri, coincidențe....

Rămâi centrat. Proiectează energie către ceilalți pentru întărire reciprocă.

Imaginează-ți o umanitate evoluată spirituală trăind pe o planetă radiantă de sănătate și energie. Trăiește și împărtășește acest mesaj”.

Pe site-urile internet new age, la rubrica FAQ (*Frequent Asked Questions*) la întrebarea: *Există credințe comune în new age?* a fost prezentată o listă neoficială a credințelor pe care majoritatea new agerilor le au în comun:

„1. Tu îți creezi propria realitate și destinul. Aceasta este o planetă a liberei alegeri, și tu ai propriul liber arbitru.

2. Ai de făcut față unor încercări (challenges) în timpul acestei vieți. Dacă nu-ți înveți lecțiile de data asta, le vei avea încă o dată.

3. Nu există coincidență.

4. În viață există mult mai mult decât ceea ce se vede.

5. Nimic nu contează cu adevărat în această viață dacă nu este făcut în folosul celorlalți.

6. Nu suntem singuri.

7. Suntem ființe multidimensionale care acum avem o experiență umană.

8. Noi toți primim mai mult ajutor decât știm, de la îngeri, spirite ghid, maeștri evoluai și alții.

9. Ne putem vindeca pe noi înșine, societatea noastră și lumea noastră.

10. Transformarea finală a omenirii este înălțarea.⁹¹

Cercetătorul american Lewis a scris în legătură cu etosul mișcării new age următoarele: *„Una din trăsăturile*

⁹¹ Cf. Andrew Lutts, Salem New Age Center.

new age-ului este aceea că subiectele de interes major variază de la o perioadă la alta, astfel încât, în special pentru observatorul dinafară, această subkultură pare să sufere transformare după transformare. Schimbarea de la predominanța învățătorilor spirituali orientali (caracteristică particulară a anilor '70) la accentul pus pe entitățile canalizate (în anii '80) este un exemplu de o astfel de transformare. Într-o manieră similară, interesul în canalizare pare să se evapore în anii '90, iar noul accent se mută pe șamanism și pe spiritualitatea indienilor americani.”⁹²

După cel de-al doilea război mondial se poate vorbi în Occident despre o renaștere a ocultismului în „contra-cultura” specifică anilor '60, în moda simbolurilor și practicilor astrologice, în mijloacele de divinație, în ritualurile magice, și mai târziu în new age.⁹³

Potrivit unor autori printre care cităm pe cercetătorul suedez Olav Hammar⁹⁴ adepții new age pot să creadă (dar nu este neapărat necesar) următoarele: a) că întregul cosmos e un tot unitar (holism, $\chi\omicron\lambda\omicron\varsigma$), lucru uitat de omul industrial; b) conștiința omului creează exteriorul (nu invers); c) acest tot unitar (monism panteist) e străbătut de energie (care unește – această energie este aproximativ Dumnezeu imanent, spre deosebire de Dumnezeul creștin Care este transcendent); d) prin noile metode se găsesc drumuri de a separa integritatea biologică și sufletească; e) pământul (Mother Earth) este viu și e stricat de oameni (împotriva concepției industrialiste, dar și a celei creștine antropologice potrivit căreia omul este cununa creației). Este necesară o nouă relație nouă Om-Pământ; f) cu ajutorul diferitelor tehnici

⁹² Preluat de pe site-ul internet *New Age Ministry Home Page*.

⁹³ Cf. *Encyclopaedia Britannica*, '96.

⁹⁴ În lucrarea *På spaning efter helheten*.

îți găsești locul în univers; g) reîncarnare; h) prin intuiție poți ajunge la știință, prin canalizare (channeling) se primesc mesaje; i) tradiția ne-europeană străveche este preluată chiar de fizica modernă din Occident; j) omul se află în fața unei revoluții social-spirituale, viața social-spirituală de până acum este o „pupă”, după care urmează metamorfoza în fluture.

Sintetizând cele afirmate mai sus trebuie subliniat că fondul teoretic new age se bazează pe cele două principii filosofice: *monismul* (totul este una) și *panteismul* (totul este Dumnezeu). Din primul principiu decurge faptul că întrucât totul din univers este compus din aceeași substanță de bază, înseamnă că totul este interconectat și unit. Desigur aceste principii se opun creștinismului unde Dumnezeu este Creatorul separat în *esență* de creația Sa pe care o penetrează, susține și sfîntește prin energiile Sale necreate.

IV.5. ECLECTISMUL ȘI SINCRETISMUL RELIGIOS

Eclectismul este o trăsătură tipică pentru doctrinele de tip new age. Astfel new agerii extrag și combină după bunul lor plac elemente doctrinare din *Biblie*, *Cartea Mormonilor*, *Cartea Morților tibetană*, *I Ching*, păgânism și ocultism. Următorul pas este sincretismul religios care combină și sintetizează religii diferite și învățături filosofice adesea contrare. Această falsă concepție mistică despre lume le permite new agerilor să fie extrem de deschiși și „toleranți”, spre deosebire de religiile erei Peștilor, ale căror deosebiri au fost adesea apărate cu prețul vieții, sau chiar al unor războaie religioase. Relativismul și arbitrarul conduc la credința în egalitatea

revelațiilor divine făcute prin Moise, Buddha, Krishna, Iisus Hristos și, de ce nu, lui Shirley Maclaine.

Credința într-un Creator personal este înlocuită de credința în energia universală creativă cunoscută sub denumirile de Chi, prana, kundalini, energie psihică, bio-energie, ca sursă a originilor și existenței tuturor lucrurilor.

IV.6. REÎNCARNAREA

Una din credințele *sine qua non* ale mișcării new age este credința în reîncarnare. Dar nu este vorba de credința clasică a *Upanișadelor*, cu rezolvarea „karmei” negative și atingerea perfecțiunii, ci de versiunea apuseană a reîncarnării preluată din teosofie și antroposofie, larg acceptată de new ageri, și care pledează pentru o spirală ascendentă către perfecțiune prin reîncarnare.

Din mitologia egipteană a fost preluat mitul păsării Phoenix, ca imagine a nemuririi făcându-se o analogie forțată cu învățătura reîncarnării. Renașterea periodică a păsării din cenușă nu înseamnă numaidecât o confirmare a acestei teorii. Unii dintre cei care s-au raliat la aceasta au fost autorii Joseph Head și S. L. Cranston. Aceștia au descris diferitele variante ale reîncarnării în timp și spațiu în lucrarea *Reincarnation: The Phoenix Fire Mystery*.⁹⁵ Istoria acestor idei începe cu Pitagora, care a trăit în secolul VI î.d.Hr., continuând cu doctrina metempsihozei și metemsmatozei a lui Platon (m. 347 î.d.Hr.). De la aceștia, ideile s-au răspândit și au avut aderență în rândurile unor stoici.

⁹⁵ Julian Press/Crown Publishers Inc., New York, 1977.

Este cunoscut faptul că nici măcar în Orient nu domnește o unanimitate în privința acestei învățături. Astfel, budismul neagă existența unui „suflet”, și chiar al unui „eu” care revine. În concepția hindusă eul interior (*atman*) nu se naște și nici nu moare, ci se îmbracă în diverse veșminte și se identifică pe sine cu aceste veșminte. În Occident este întâlnită versiunea după care omul rămâne tot timpul om, neputându-se întrupa într-un animal, de exemplu.

Aceași temă a fost tratată de către autorul grec Vitsaxis Vasilis în lucrarea sa *Platon și Upanișadele*.⁹⁶ Astfel, în capitolul 6, intitulat *Reîncarnare-Samsara*⁹⁷ este amintit din opera lui Platon mitul lui Er din *Republica*, ca o ipoteză, amintirea vieților (prezent de asemenea în dialogurile *Menon* și *Phaidon*). Din dialogul *Phaidon* s-a extras următorul citat: „Există o veche tradiție potrivit căreia ele (sufletele) ființează acolo, sosite de aici și, de asemenea, că ele revin aici, în lumea aceasta, și se nasc din morți.” În continuare autorul își propune să facă o paralelă între dialogurile platonice pe această temă și *Upanișadele* indiene: *Brhandaranyaka*, *Katha-Upanișad*, *Maitri*, în care revine tema *Samsarei*.

În dialogul *Republica (Statul)*, conform mitului Er, sufletele preexistente trag la sorți trupurile în care vor descinde. Această situație de hazard nedorită se poate combate prin Cunoaștere (gnoză). De aici decurg două consecințe: 1) libertatea sufletului de a-și alege „carnea”; 2) eternitatea ciclului metempsihozei (metempsomatozei). De această lege morală inexorabilă și implacabilă a karmei omul se poate izbăvi în hinduismul Upanișadelor prin descătușare (*Moksha*).

⁹⁶ Omonia, 1999.

⁹⁷ op. cit., p.70.

Trecând în Evul Mediu european, credința în reîncarnare a fost preluată de grupuri dizidente, cum au fost cabaliștii evrei. Ei au preluat teoria reîncarnărilor din hermetism, o variantă ezoterică a gnosticismului. În cadrul acestor derapaje spre o magie nonconformistă, misticii evrei au abordat problema reîncarnării succesive. Textele sacre nu menționează metempsihoza (sau metemsomatoza). Religiile canonice bazate pe Revelația biblică resping ideea reîncarnării. Potrivit lor sufletele umane nu trăiesc viața pământească decât o singură dată.

„*Sub influența unor curente de idei venite din Orient (ca și a neoplatonismului), unii rabini, mai puțin ortodocși din perioada geonimilor au dezvoltat o antropologie sacră în care sufletele se pot reîncarna de mai multe ori. «Gilgul anaeshef» va fi preluat ulterior de kabbala medievală.*”⁹⁸ E prezent în *Cartea Strălucirii (Sefer ha-Bahir)*, apărută în Franța provensală. Se argumentează astfel și teodiceea. Principiul reîncarnării, *gilgul*, este prezent sub forma ciclurilor pentru purificare și în cartea *Zohar II 99b*.

Spre deosebire de Platon, *Upanișade* sau *Kabbala*, în *Sfânta Scriptură* nu se găsește nimic care să sprijine credința reîncarnării. Cu toate acestea, adepții de sorginte teosofică au invocat anumite pasaje din *Biblie*, cum ar fi cel din *Ioan IX, 1-3*⁹⁹, ca dovadă a răspândirii doctrinei reîncarnării printre evreii din timpul lui Iisus. Această atitudine exprimă o imensă mândrie, sursă a pretenției teosofilor, ocultiştilor, liberi cugetătorilor etc. după care ei

⁹⁸ Constantin Bălăceanu Stolnici, *Introducere în studiul kabbalei iudaice și creștine*, Omnia, 1996, p. 63.

⁹⁹ 1. Și, trecând Iisus, a văzut un om orb din naștere.

2. Și ucenicii Lui L-au întrebat, zicând: Învățătorule, cine a păcătuit: acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?

3. Iisus a răspuns: Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui, ci ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu.

ar putea să repună în adevăr învățătura Bisericii, deformată de cler. Rădăcinile acestei concepții absurde se pot căuta în mișcările contestatate anti bisericești din Evul Mediu apusean. Revenind la pasajul scripturistic, versetul 3 arată explicit că orbirea nu se datora vreunei cauzalități karmice, deci versetele în cauză nu pot constitui vreo confirmare biblică a ipotezei reîncarnării. De altfel, nici în acest caz nu ar fi explicit vorba de reîncarnare, ci doar eventual de preexistența sufletelor. Ucenicii nu cunoșteau concepțiile hinduiste și budiste, ci ar fi putut ști, sub influența elenistă a epocii, doar despre gnosticism, platonism, preexistență. Chiar la însuși Platon întâlnim metempsihoza, dar nu și legea hinduistă a karmei.

O altă credință a evreilor vetero-testamentari, de data asta oficială și răspândită, era credința în înviere. Astfel, se credea că proorocii, mai ales, ar fi putut învia și trăi printre contemporani. Celălalt pasaj evanghelic invocat de ocultști se referă la întrebarea lui Iisus despre cine credeau oamenii că era El și la răspunsul ucenicilor: *„Unii spun că Tu ești Ioan Botezătorul, alții Ilie și alții Ieremia sau unul din prooroci.” (Matei XVI, 13-14)*. Dar și aici exegeza ezoterică se înșeală cras deoarece oamenii credeau, ca și Irod Agrippa: *„Și a zis slujitorilor săi: Acesta este Ioan Botezătorul: el s-a sculat din morți și de aceea se fac minuni prin el.” (Matei XIV, 2)* ceea ce încă odată desemnează foarte clar *învierea*, și nu reîncarnarea. Temeiul acestei credințe era de asemenea biblic, bazându-se pe *Maleahi III, 24*, care prezicea că în ziua cea mare a Judecării, pe care iudeii o identificau cu ziua venirii lui Mesia, se va arăta Ilie (despre care se știa că nu a murit, ci a fost ridicat la ceruri de căruța și caii de foc.): *„Iată că Eu vă trimit pe Ilie proorocul înainte de a veni ziua Domnului cea mare și înfricoșătoare.”* Credința că Domnul ar putea fi Ieremia se baza pe *II Macabei II, 1-8* și

XV, 13-16, după care Ieremia i s-a arătat lui Iuda Macabeul.

Adeptii au mai pretins că Biserica primară a cunoscut învățătura reîncarnării. Și aici este vorba de o dezinformare, deoarece a fost vorba cel mult despre anumite influențe neo-platonice întâlnite la unii gânditori creștini privitoare la pre-existența sufletelelor. New agerii îi invocă în sprijinul lor pe Origen (cca. 185 – cca. 254), Justin Martirul în sec. II și Syneziu din Cyrene sec. V. Despre acesta din urmă aflăm din *Patrologia* Părintelui Coman: „*Syneziu consideră sufletul drept ,o scânteie a inteligenței’ ascunsă în adâncul materiei, ca sămânță a lui Dumnezeu (Imnul 3, vv. 560-562). Nu se descriu alte funcții ale sufletului decât că el vine de la Dumnezeu și prin el inteligența (nous) a fost așezată în trup.*”¹⁰⁰ Se știe că, înainte de convertirea la creștinism, Syneziu credea, ca neo-platonician, în preexistența sufletului, dar încă o dată, nu e vorba de reîncarnare.

Origen credea în preexistența sufletelor, dar nu în transmigație și nici în încarnarea sufletelor raționale în trupuri animale.¹⁰¹ Cu toate că s-a invocat Platon ca sursă a răspândirii credinței reîncarnării în Occident, în realitate aceasta se poate socoti ca fiind mai degrabă de sorginte indiană, introdusă în Europa prin intermediul englezilor și germanilor începând din secolul XVIII.

Se mai susține că în secolul II credința reîncarnării a avut o mare răspândire printre gnosticii creștini. Printre cei mai importanți reprezentanți ai gnosticismului se numără Vasilide (în jurul lui 125), Marcion (în jurul lui 150) și Valentin (m. 160). Înrușiți îndeaproape cu gnosticii au fost în acea perioadă și maniheii, cu peste 70

¹⁰⁰ Pr. Prof. Dr. Ioan Coman, *Patrologie*, vol. 3, Ed. I.B.M, București 1988, p. 282.

¹⁰¹ Cf. Enciclopedia Britannica '99.

de secte, și simoniții. Cu timpul gnosticismul a intrat în conflict cu Biserica și au fost în cele din urmă dați anatemei, iar multe din scrierile lor, printre care și unele Evanghelii apocrife (cum ar fi *Evanghelia lui Toma* și *Evanghelia Mariei*), au fost arse ca eretice. Pretenția neognosticilor de azi este aceea că ei reprezintă pe adevărații moștenitori ai învățaturii lui Hristos care erau gnosticii, creștinism ezoteric ce se opune creștinismului oficial, ezoteric și dogmatic al Bisericii catolice ortodoxe primare.

Condamnarea teologiei lui Origen petrecută la Sinodul al V-lea ecumenic este privită în cercurile new age ca o anatemizare a doctrinei reîncarnării. Vom vedea mai departe cum, rând pe rând, s-au invocat mai multe sinoade în sprijinul susținerii afirmației privitoare la *interzicerea arbitrară și din acel moment istoric* a credinței reîncarnării de către Biserica oficială. Astfel au fost invocate în chip uimitor și sinoadele unioniste din 1274 și 1439. Dincolo de fabulația teosofică se cunoaște documentar că Sinodul II Lyon, socotit de romano-catolici al XIV-lea ecumenic convocat de papa Grigorie al X-lea, s-a ocupat de „unirea” încheiată la 6 iulie cu grecii. Sinodul Ferrara-Florența din 1439-1445, socotit a fi „al XVII-lea ecumenic” convocat de papa Eugeniu al IV-lea, a avut ca temă tot unirea cu grecii.¹⁰² La aceste sinoade s-a dezbătut teologic și s-a stabilit faptul că sufletul merge direct fie în rai, în purgatoriu sau în iad.

În Evul Mediu, s-a mai susținut că inchiziția, înființată în 1184 de papa Lucius al III-lea în conciliul de la Verona sub numele de *Sfântul Oficiu*¹⁰³ și introdusă în Spania în secolul XIII, trebuia să combată o mișcare ce se răspândea foarte rapid, și anume catarii (*καθαροι* „cei

¹⁰² *I.B.U.* (vol. II), Edit. Inst. biblic și de misiune al BOR, 1993, pp. 78-79.

¹⁰³ *Idem*, p. 85.

curați”) care credeau în reîncarnare. Aici întâlnim o nouă supralicitare, deoarece din documente reiese despre catari că erau mai degrabă dualiști, gnostici, maniheiști. Pe lângă acestea, ei mai erau anticlericali, antinomiști, encratiști și vegetarieni iconoclaști, puritani, *anticosmiști*. Opiniile lor au dat naștere curentului cultural *amor curtois*¹⁰⁴. Ei puteau crede cel mult în pre existența sufletelor, dar, ca și în cazul lui Origen, nicăieri nu este menționată explicit reîncarnarea.

După catari este rândul lui Giordano Bruno, care a fost ars pe rug de inchiziție în 1600 să fie creditat cu afiliere la doctrina reîncarnării. Dincolo de această mitologie, se știe despre Giordano Bruno că a fost un călugăr napolitan caterisit. Iconoclast în tinerețe, a fost socotit pe drept cuvânt un cripto-protestant. A susținut printre altele concepțiile lui Copernic privitoare la heliocentrism și infinitatea universului. S-a manifestat deschis ca panteist neoplatonic și magician.¹⁰⁵ Iată cine îl admiră: „... *numele lui a înflăcărat spiritul și glasul nenumărator francmasoni, liber-cugetători, revoluționari, materialişti sau anarhişti ai secolului al XIX-lea, ... cel mai antidemocrat gânditor, devenit simbol al democrației!*”¹⁰⁶ A transformat magia în „știința” manipulării maselor și a individului uman, de unde este pe deplin normal ca să fie admirat de urmașii săi, psihologi etc. A exercitat o mare influență asupra rozicrucienilor, acea mișcare ideologico-ezoterică din secolul XVII-lea. Astăzi urmașii lui în spirit se manifestă în trusturile de inteligență ca psihologi, sociologi și antropologi. În Occident, iar după 1989 și la noi terenul lor de acțiune este mass-media și brain-trusturile.

¹⁰⁴ I. P. Culianu, *Eros și magie în Renaștere*, Nemira, 1994, pp. 40-41.

¹⁰⁵ Ibidem, pp. 94-95.

¹⁰⁶ Ibidem, pp. 119-120.

IV.6.1. CREDINȚA ÎN REÎNCARNARE ASTĂZI

În perioada modernă, în Europa occidentală secularizată și păgânizată au pătruns deja acum 200 de ani concepțiile orientale ale reîncarnării. Acestea s-au răspândit mai întâi în rândul elitelor intelectuale, cum ar fi cazul celebrului W. Goethe, care credea de pildă că prietena sa Charlotte von Stein fusese odată soția sa.

Filosoful pesimist german Schopenhauer a fost influențat într-o mare măsură de filosofia și religia indiană, și a admirat mult *Upanișadele*. De asemenea scriitorul rus L. Tolstoi, care se cunoaște că a avut o perioadă mari simpatii francmasonice, credea că noi am existat înainte de viața actuală și că vom reveni. În Franța, autorii Gustave Flaubert și George Sand cochetau de asemenea, chiar dacă nu explicit, cu gânduri referitoare la reîncarnare.

Reprezentantul de seamă al curentului transcendentalist american, Ralph Waldo Emerson credea că oamenii revin „în noi înfățișări”. Scriitorul belgian Maurice Maeterlinck a pledat pentru întoarcerea la reîncarnare. Aceasta este o credință mai frumoasă, mai dreaptă, mai curată, mai morală, mai roditoare, mai veridică și mai mângâietoare decât teosofia. Aici își găsesc explicația toate inegalitățile fizice și intelectuale, toate nedreptățile sociale, toate blestematele nedreptăți ale sortii. Compozitorul german Richard Wagner ar fost și el în zona de atracție a învățăturilor budiste, trăsătură tipică mediului cultural al epocii, destul de asemănătoare în această privință cu new age-ul apărut un secol mai târziu. La începutul secolului XX, compozitorul evreu austriac

Gustav Mahler se adresa biografului său Richard Specht cu afirmații ce făceau referință deschisă la reîncarnare.

Într-un mod oarecum surprinzător întâlnim aceste concepții și în unele interviuri date de afaceristul american Henry Ford. Aceste idei au pătruns și în lumea prozaică și realistă a politicii. Un reprezentant de seamă în acest sens a fost, potrivit prietenului său Lord Riddell, și premierul britanic David Lloyd George.

În sprijinul ipotezei reîncarnării au fost aduse așa-numite dovezi psihologice constând în amintirea vieții anterioare. Astfel, s-au descris cazuri ale unor copii de doi ani ce vorbeau despre întâmplări trăite într-o altă viață. Asupra acestor cazuri s-au aplecat mai mulți cercetători, dintre care îl menționăm pe profesorul în psihiatrie și parapsihologie de la universitatea din Virginia, Charlottesville, S.U.A., Ian Stevenson (n. 1918). El atribuie tuturor acestor cazuri ciudate explicația confirmării existenței reîncarnării.

În rândul cercetătorilor acestui fenomen s-au manifestat desigur și poziții sceptice. Printre acestea putem menționa pe psihologul S. Freud și pe biologul britanic Julian Huxley. Acesta din urmă a pus fenomenele în cauză pe seama hazardului și eredității, situându-se astfel pe o poziție evoluționistă materialistă.

Parapsihologul american William Roll a introdus ca ipoteză de lucru psihometria, în care „imagini de memorie”, care se atașează de obiecte pot fi sesizate de un medium.¹⁰⁷

Literatura consacrată subiectului numără la ora actuală sute de titluri, multe din ele fiind accesibile cu ușurință și pe piața de carte românească din această

¹⁰⁷ Pentru datele de mai sus sursa internet: Sven Magnusson www.sokaren.se/index110.html.

perioadă. Una dintre aceste cărți este și lucrarea lui A. T. Mann.¹⁰⁸ Autorul în cauză vorbește în numele paradigmelor ecologice și spirituale de azi: karma și reîncarnarea, susținând absurditatea potrivit căreia până acum 200 de ani era o credință universală. Potrivit unui sondaj Gallup citat de Mann în anul 1969, în Occident, 18-25% din catolici și protestanți acceptau reîncarnarea.¹⁰⁹ În anul 1981, 38 milioane americani credeau în reîncarnare.

Ca și ceilalți autori de același calibru din spațiul contemporan occidental, Mann caută cu orice preț să acrediteze ideea că *Sfânta Scriptură* susține în anumite pasaje ideea reîncarnării. De data aceasta este invocat *Ioan III, 5-6*, dialogul Mântuitorului cu Nicodim. O altă gafă monumentală, deoarece nu mai departe de III, 4: „*Cum poate omul să se nască fiind bătrân? Oare poate să intre cineva a doua oară în pântecele mamei sale și să se nască?*” este anulată prin această întrebare orice prezumție a reîncarnării.

Ceea ce este de data asta real este faptul că, spre deosebire de Biserică, unde ideea reîncarnării n-a fost nicicând acceptată, mișcarea teosofică și continuarea ei înrudită, antroposofia, au propagat intensiv aceste păreri. Rudolf Steiner prezenta reîncarnarea și karma într-un mod evoluționist ascendent, perspectivă îmbrățișată ulterior de către new ageri. Cât despre scrutarea ocultă a *Cronicii Akasha*, ne putem face o părere luând numai cazul unei genealogii karmice potrivit avem următorul lanț de reîncarnări: Sfântul Ilie - Sfântul Ioan Botezătorul - Rafael - Novalis - R. Steiner.

Dar nu numai Steiner, ci și alți ocultişti vestiți au pretins scrutări în această „bancă universală de date”.

¹⁰⁸ *Principiile reîncarnării*, București, 1998.

¹⁰⁹ Gallup și Proctor, *Adventures in Immortality*, p. 487.

Unul dintre aceștia a fost „profetul adormit” Edgar Cayce (1877-1945). Inutil să mai menționăm că rezultatele obținute de acesta nu corespund cu afirmațiile lui Steiner, lucru comun de altfel și în cazul diferiților astrologi. Varianta psihologică a *Cronicii Akasha* se numește „inconștientul colectiv”, noțiune ce a fost introdusă de către C. G. Jung.

Sub directa îndrumare a lui Rudolf Steiner, un grup de pastori protestanți conduși de Friedrich Rittelmeyer și Emil Bock au pus, în anul 1922, bazele unui cult alternativ antroposofic intitulat *Die Christen Gemeinschaft*. Unul dintre reprezentanții acestui cult, teologul Frieling Rudolf, a căutat să demonstreze compatibilitatea creștinismului cu reîncarnarea.¹¹⁰ Fiind teolog și familiarizat cu Istoria Bisericii Universale, Frieling se referă în mod expres la condamnarea lui Origen de la Sinodul al V-lea ecumenic 553, citând-o exact în originalul latin: „*Si quis fabulosam animarum praeexistentiam et quae ex illis consequitur monstruosam restitutionem (apokatastasin) asseruent, anathema sit.*”¹¹¹ Astfel se risipesc dubiile și neclaritățile cu privire la ce anume a condamnat acel sinod.

În privința modului de apariție a sufletului, în Apus au apărut două teorii. Prima, apărută în catolicism, este *creaționismul*, căreia protestanții i-au opus *traducianismul*. Ortodoxia respinge ambele concepții, din cauza unilateralității și inexactității lor.

În sprijinul confirmării biblice a noțiunii de *karma* este invocat pasajul din *Epistola către Galateni VI, 7*: „*Nu vă amăgiți: Dumnezeu nu Se lasă batjocorit, căci ce va*

¹¹⁰ În lucrarea *Kristendom och Reinkarnation*, Frieling Rudolf, Stockholm 1985.

¹¹¹ „*Dacă cineva crede în fabuloasa pre existență a sufletelor și în aceea condamnabilă restaurare (apocatastaza), adică restabilirea tuturor lucrurilor așa cum erau la început, să fie anatema.*”

semăna omul, aceea va și secera.” Dar pentru a extrage de aici o aluzie karmică trebuie neapărat să citești acest verset în cheie teosofică, Ortodoxia nicicând nu l-a înțeles ca fiind vorba de consecințe pentru vieți ulterioare.

Frieling a încercat să găsească temeuri și în *Vechiul Testament*, invocând de exemplu¹¹² *Eclesiastul XII, 7*: „*Și ca pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat.*” Dacă acest verset nu pune nici o problemă creștinului, chiar neteolog fiind, următorul pasaj din *Maleahi III, 23* poate întinde o aparentă cursă: „*Iată că Eu vă trimit pe Ilie proorocul, înainte de a veni ziua Domnului cea mare și înfricoșătoare.*” Vom arăta mai departe combaterea acestei prezumții.

Ideile cu caracter teosofico-spiritist n-au lipsit nici din țara noastră. Un reprezentant important în perioada antebelică a fost Scarlat Demetrescu.¹¹³ În lucrarea sa *Din tainele vieții și ale universului*, există la pagina 168 nelipsitul capitol despre reîncarnare, în care autorul se face partizanul unui evoluționism spiritualist.

IV.6.2. COMBATEREA REÎNCARNĂRII

Întrucât, în ultima vreme concepțiile de tip new age își fac simțită tot mai frecvent prezența oficială și la noi în țară, întâmpinând adesea o atitudine duhovnicească slăbită de cei 40 de ani de ateism, socotim necesar a înfățișa o serie de argumente teologice de combatere a afirmației după care *Sfânta Scriptură* și Biserica au cunoscut și acceptat reîncarnarea. Aceste argumente sunt

¹¹² Op. cit., p.127.

¹¹³ *Din tainele vieții și ale universului*, Emet, 1993.

de un real folos atât misionarilor (preoți profesori de religie), cât și credincioșilor obișnuiți într-o eventuală confruntare cu această erezie.

Pentru început, cel mai tranșant argument scripturistic contra reîncarnării se găsește la *Epistola către Evrei IX, 27*: „*Și precum este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceasta să fie judecata...*” O idee asemănătoare cu cea exprimată în *Psalmul 77, 44*: „*Și-a adus aminte că trup sunt ei, suflare ce trece și nu se mai întoarce.*” În *Evanghelia de la Luca XVI, 22-23*: „*Și a murit săracul și a fost dus de către îngeri în sânul lui Avraam. A murit și bogatul și a fost înmormântat. Și în iad, ridicându-și ochii fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui.*” Aici se arată clar cele două ipostaze ale sufletelor după moarte.

Din *Vechiul Testament, Iov X, 21*: „*Mai înainte ca să plec spre a nu mă mai întoarce din ținutul întunericului și al umbrelor morții.*” Și *XVI, 22*: „*Căci acești puțini ani se vor scurge și voi apuca pe un drum de pe care nu mă voi mai întoarce.*” Dar Iov credea nu numai într-o singură viață, ci și în înviere (*XIX, 25*): „*Dar eu știu că Răscumpărătorul meu este viu și că El în ziua cea de pe urmă va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă.*”

Pentru o singură viață urmată de obșteasca înviere pledează și textul din *Evanghelia de la Ioan V, 29*: „*Și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii.*”

Argumentul scripturistic cheie folosit de adepții reîncarnării este acela că, potrivit chiar Mântuitorului, Ioan Botezătorul este însuși proorocul Ilie reîncarnat. Să vedem cum se demontează scripturistic, nu numai cu logica bunului-simț, această prezumție falsă. În *Sfânta Evanghelie de la Luca*, în momentul vestirii lui Zaharia de

către Sfântul Arhanghel Gavriil: „Și (Ioan) va merge înaintea Lui cu duhul și puterea lui Ilie...”(I, 17). New agerii spun și ei: da, duhul înseamnă eul lui Ilie, citând următoarele: „Și dacă voiți să înțelegeți, el este Ilie cel ce va să vină” (Matei XI, 14); și mai departe: „Eu însă vă spun vouă Ilie a și venit, dar ei nu l-au cunoscut...” (XVII, 12).

La aceste obiecții răspunsul ortodox este acesta: „Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului? Iar ei au răspuns: unii, Ioan Botezătorul, alții Ilie, alții Ieremia sau unul din prooroci.” (Matei XVI, 13-14) De aici se desprind două lucruri: 1) nu numai despre Ioan Botezătorul, ci și chiar și despre Mântuitorul se credea că ar fi Ilie; 2) aceste prezumții dovedesc credința iudeilor în posibilitatea învierii și revenirii pe pământ a înșiși vechilor prooroci, și nicidecum a reîncarnării lor în alte persoane. O dovadă în plus pentru această afirmație o constituie Matei XIV, 2: „Și (Irod) a zis slujitorilor săi: Acesta este Ioan Botezătorul; el s-a sculat din morți și de aceea se fac minuni prin el.” Pentru această prezumție Irod și ceilalți aveau ca temei Maleahi III, 24, care proorocea că în ziua cea mare a judecății, pe care iudeii o identificau cu ziua venirii lui Mesia, se va arăta Ilie: „Iată că Eu vă trimit pe Ilie proorocul înainte de a veni ziua Domnului cea mare și înfricoșătoare.” Pentru Ilie citim la Regi IV, 2, 11: „Pe când mergeau ei așa pe drum și grăiau, deodată s-a ivit un car și cai de foc și despărțindu-i pe unul de altul a ridicat pe Ilie în vârtej de vânt la cer”. Momentul acesta este confirmat în Isus Sirah XCVIII, 12: „Când Ilie a fost răpit la cer, în vijelie, Elisei s-a umplut de duhul lui.” Aceeași

afirmație și la *I Macabei II*, 58: „*Ilie, arzând de râvna legii a fost ridicat la cer.*”¹¹⁴

În chip apologetic, se poate trece la un contra-atac teologic pe această temă presupunând următoarele: în caz că Sfântul Ioan Botezătorul era proorocul Ilie reîncarnat, cum se explică momentul *Schimbării la față?* : „*Și s-a arătat Ilie împreună cu Moise și vorbeau cu Iisus*” (*Marcu, IX, 4*). Reîncarnarea presupune că eul lui Ilie s-a reîntrupat după ce în prealabil *a murit*. Și atunci, deoarece Ilie era adult, cine vorbea pe munte cu Mântuitorul? Colapsul logicii new age este acum inevitabil, de aceea cei mai mulți dintre ei în acest moment contestă faptul că Ilie nu a murit, ci a fost doar ridicat la cer.

De aici se trece consecvent în *Noul Testament* la *Ioan I, 21*: „*Și ei l-au întrebat (pe Ioan Botezătorul): Dar cine ești? Ești Ilie? Zis-a El: Nu sunt. Ești tu Proorocul? Și a răspuns: Nu.*” Sfântul Ioan Gură de Aur ne-a lăsat o exegeză patristică ortodoxă la *Marcu IX, 11*¹¹⁵: „*Scripturile vorbesc despre două veniri ale lui Hristos, despre una care s-a întâmplat și despre alta care va să fie... Înainte-mergător al celei de-a doua zice că va fi Ilie, iar al primei a fost Ioan. Pe acesta îl numește Ilie, nu pentru că era Ilie, ci pentru că săvârșea slujba aceluia. Prin urmare, după cum acela va să fie Înaintemergător al celei de-a doua veniri, acesta a fost Înaintemergător al primei Sale veniri.*”

Alternativa la proorocul Ilie, proorocul Ieremia, este bazată pe *II Macabei II*, 1-8 și *XV, 13-16*, potrivit căruia Ieremia s-a arătat lui Iuda Macabeul: „*Iar Ieremia a*

¹¹⁴ Acest pasaj este interpretat de new agerii ufolatri ca o confirmare scripturistică a OZN-urilor.

¹¹⁵ „Și L-au întrebat pe El, zicând: Pentru ce zic fariseii și cărturarii că trebuie să vină mai întâi Ilie?”

întins dreapta și a dat lui Iuda sabia de aur și i-a zis acestea:” (XV, 15)

Împotriva conceptului de karma vom menționa ultimele 5 articole din *Simbolul de credință* al Bisericii alcătuite la Sinodul II ecumenic de la Constantinopol (1 mai - 9 iunie 381) de către cei 150 de Părinți: „*Mărturisesc un Botez întru iertarea păcatelor, aștept învierea morților...*” Legea karmei se opune atât acțiunii Botezului de ștergere a păcatelor, cât și învierii obștești, fiind prin urmare total incompatibilă cu *Evanghelia* și cu învățătura Bisericii.

Drept urmare, pravilele bisericesti au consemnat diferite canoane ce anatemizează concepțiile new age de tip teosofico-antroposofic: „*Dacă cineva învață că ființele raționale, în care iubirea dumnezeiasă s-a răcit, ele au intrat în trupuri grosolane cum sunt ale noastre și au fost numite oameni, pe când acelea care au atins cea din urmă treaptă a răutății, au avut parte de trupuri reci și întunecate, și s-au făcut și se numesc demoni și spirite rele (metempsihoză) să fie anatema.*” – S. Cp. 4. „*Dacă cineva învață că după cum din rânduiala îngerilor și ale arhanghelilor s-au născut suflete, dintre care au ieșit demonii sau oamenii acum pot deveni din nou îngeri și demoni, și toată ordinea ierarhiilor cerești poate să circule în sus sau în jos sau deopotrivă în jos și în sus, să fie anatema.*” – S. Cp. 5¹¹⁶

Toate eforturile new-agerilor de a depăși impasul duhovnicesc al epocii lor s-au dovedit zadarnice, întrucât ele s-au desfășurat constant în afara spațiului revelației divine desăvârșite păstrate și limpezite teologic în cadrul Bisericii ortodoxe. În paralel cu doctrinele new-age, vom

¹¹⁶ Ierom. Nicodim Sachelarie, *Pravila Bisericească*, Ed. III, Valea Plopului 1999, 680-681, p. 164.

aduce câteva din punctele teoretice enunțate de Părintele Stăniloae.¹¹⁷

Filosofia hindusă cu cosmologia ei bazată pe emanație, ceea ce presupune o continuitate de natură între Creator și creație, primește răspunsul ortodox prin afirmarea creării lumii din nimic (*creatio ex nihilo*).¹¹⁸ Concepția ciclică a timpului ar da naștere unei repetiții automate fără sens, repetiție anulată de prezența în creație a spiritului uman.

Împotriva platonismului, gnosticismului și origenismului care susțineau preexistența sufletului, Părintele Stăniloae afirmă poziția ortodoxă potrivit căreia sufletul și trupul încep să existe deodată. Omul viu este ontologic o unitate inseparabilă psiho-somatică. Atunci când se vorbește numai despre un duh (spirit), avem de a face cu un înger, diavol sau o fantomă.¹¹⁹

Sufletul omenesc, chiar în ipostaza de după moarte, nu e nici una dintre acestea. Unirea sufletului și trupului poate fi descrisă după modelul Calcedonului, arătând unirea lor într-un singur ipostas (*hypostasis* sau *prosopon*).

Potrivit afirmației Sfântului Maxim Mărturisitorul „*noi suntem «părticică» a lui Dumnezeu*”, afirmație ce s-ar asemăna la prima vedere superficială cu afirmațiile teosofice după care noi suntem parte din Dumnezeu.¹²⁰

¹¹⁷ Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 1, Ed I. B. M. al B.O.R., 1996.

¹¹⁸ Op. cit., p. 253.

¹¹⁹ Ibidem, p. 260.

¹²⁰ Ibidem, p. 269.

IV.7. HOLISM ȘI CATOLICITATE

IV.7.1. PANTEISMUL

În new age, Dumnezeu este fie *impersonal*, fie o *forță (energie)*, creația este o manifestare, iar toate celelalte concepte: karma, reîncarnarea, ciclurile aparțin în speță filosofiei indiene. În această privință, cercetătorii neo-protestanți americani David K. Clark și Norman Geisler au avut o contribuție deosebită la examinarea adevărurilor propuse de new age și în special a elementului de panteism din concepțiile respective¹²¹. Acești autori sunt de părere că, în general, creștinii și-au apărat cu succes credința împotriva ateismului epicurean, dar că sunt dezarmați în fața panteismului stoic. Panteismul este reprezentat de ideea că Dumnezeu nu este o persoană, ci toată realitatea, adică toate legile, forțele și manifestările unui univers auto-existent. Învățătura creștină este contrazisă de cele cinci tipuri de panteism, vechi și modern (permeativ, absolut, multiplu, emanaționist și modal).

În abordarea învățăturilor new age privind binele și răul, precum și manifestările de panteism cei doi autori argumentează că (a) „*panteismul nu se demonstrează, ci se auto-justifică*”, (b) ca și concepție despre lume, nu e decât o slabă opțiune pentru a explica cât mai bine întreaga experiență a vieților noastre, (c) bazele epistemologice ale panteismului new age nu susțin greutatea metafizică pusă

¹²¹ David K. Clark și Norman L. Geisler, *A Christian critics of Pantheism* Grand Rapids 1990 Baker Book House, recenzent: Rev. Richard L. Dowhower All Saints Lutheran Church Bowie, Maryland. Clark predă la Bethel Theological Seminary iar Geisler este decan la Center for Christian Scholarship al universității Liberty.

asupra lor și (d) dimensiunile religioase ale new age nu pot fi apărate.

Prezentăm în continuare „mărturisirea de credință” panteistă:

Crezul panteist: Ce cred panteiștii științifici.

„1. Adorăm și ne închinăm Universului ca totalitate în veșnică schimbare în trecut, prezent și viitor. Este auto-creator, auto-organizator și de o diversitate inepuizabilă. Puterea sa covârșitoare și taina sa fundamentală îl arată a fi singura divinitate reală.

2. Toată materia, energia și viața sunt într-o unitate interconectată din care noi suntem o parte inseparabilă. Noi ne bucurăm de existența noastră și căutăm să participăm încă și mai adânc la această unitate prin cunoaștere, artă, celebrare, meditație, empatie, dragoste și acțiune etică.

3. Noi suntem o parte inseparabilă a Naturii, pe care o slăvim, o îngrijim și o păstrăm în toată măreța ei frumusețe și diversificare. Ne străduim să trăim în armonie cu Natura, local și global. Credem în tratarea tuturor creaturilor¹²² vii cu compasiune, empatie și respect. Credem în valoarea inerentă a întregii vieți, umane și non-umane.

4. Credem în libertate, democrație, justiție, echitate și non-discriminare, și într-o comunitate mondială bazată pe pace, un sfârșit al sărăciei, al căilor de susținere a vieții, și deplin respect pentru drepturile omului.

5. Credem că există numai un singur fel de substanță, materie/energie, care nu este cu nimic josnic sau inferior, ci e ceva ce este minunat de vibrant și creativ în toate

¹²² Aici panteiștii cad în propria lor capcană: dacă sunt *creaturi* atunci cine le-a creat? (n.n.)

formele sale. Trupul, mintea și spiritul nu sunt separate, ci toate sunt inseparabil unite.

6. Respectăm realitatea și mințile noastre sunt deschise evidenței simțurilor și științei evolutive. Acestea sunt mijloacele noastre cele mai bune pentru obținerea și îmbunătățirea cunoștințelor noastre despre Univers, și pe ele ne fondăm sentimentele noastre estetice și religioase asupra realității.

7. Vedem moartea ca pe o întoarcere a elementelor noastre la natură. Acțiunile noastre, ideile și memoriile noastre trăiesc în lume, potrivit celor ce facem în viețile noastre.

8. Credem că fiecare individ poate avea acces direct prin percepție și emoție la realitatea ultimă, care este Universul și Natura. Nu există nici o înțelepciune secretă accesibilă numai prin intermediul unor guru sau scripturi revelate.

9. Respectăm libertatea generală a religiei și libertatea tuturor panteiștilor de a exprima și celebra credințele lor, atât individuale cât și în grupuri, în oricare formă rituală ori simbolică inofensivă care are sens pentru ei.”¹²³

Purtătorul de cuvânt al panteiștilor științifici, astronomul evreu american Carl Sagan, afirmă în numele lor: „Universul este singura divinitate. Natura este singurul rai adevărat.” Precum se poate constata, acești savanți fac mari eforturi pentru a transforma panteismul în religie. Dar acest lucru este din plecare sortit eșecului deoarece panteismul a fost, este și rămâne o simplă concepție filosofică. De mirare este faptul că niște oameni cu pretenții de înaltă instruire nu observă non-sensul

¹²³ Sursă: site-ul internet <http://members.aol.com/Heraklit1/index.htm>.

termenului. Dacă „*totul este Dumnezeu*”, atunci cine de cine să se mai re-lege?

Germanul Meister Eckhart se dovedește în teologia sa mistică filosofică a fi un panteist stoic și neoplatonic. El a ajuns astfel la concluzia că omul are posibilitatea unirii cu Dumnezeu, ceea ce constituie un punct de vedere ortodox, precum și a unei cunoașteri reale a naturii dumnezeiești, căzând aici în erezie.

IV.7.2. PANTEISM ȘI PANENTEISM

Acești termeni au apărut în teologie relativ recent. Ca adjectiv, *panteismul* a fost folosit pentru prima dată de către deistul irlandez John Toland în cartea sa *Socinianism Truly Stated* apărută în anul 1705. Ca substantiv, el a fost introdus în 1709 de către unul din adversarii lui Toland. Cel de-al doilea termen, *panenteismul* (*panentheism*) (din grecescul *pan*-tot, *en*-în), a fost introdus un secol mai târziu, în anul 1828, de către filosoful K.C.F. Krause. El desemna concepția potrivit căreia lumea este o creație finită aflată în sânul unui Dumnezeu infinit. Ambele noțiuni se opun teismului tradițional, punând accentul pe caracterul immanent al divinității.

Potrivit *panteismului immanent*, Dumnezeu este în același timp atât immanent în creație, cât și o parte a ei. Poziția aceasta este dusă în extrem de către *panteismul monist absolut*, în care Dumnezeu este absolut și identic cu creația.¹²⁴

Aceste concepte ne introduc în miezul doctrinei new age ce se bazează pe *monism* și pe *panteism*.

¹²⁴ Cf. *Encyclopaedia Britannica*, 1996.

Ambele concepte cheie sunt direct contrare creștinismului, unde Dumnezeu și Creația sunt naturi absolut distincte.

O variantă de natură mai degrabă psihologică o găsim în *panpsihismul* ce atribuie cosmosului o omniconștiință. În mod asemănător conceptului hindus de *maya*, iluzia ce se opune realității spirituale, s-a emis doctrina *panteismului acosmic*, întâlnită mai ales în intuițiile unor mistici neoplatonici emanaționiști. Pe lângă hinduiști și buduiști, elementele filosofiei panteiste s-au regăsit în gândirea grecilor antici ca Xenofon, Heraclit, Anaxagora, Platon, stoicii și mai târziu neoplatonicul Plotin.

În perioada Renașterii apusene, misticii de nuanță neoplatonică cum ar fi John Scot Erigena, Meister Eckhart, Nicola Cusanul, Giordano Bruno și Jakob Böhme au preluat în chip eretic aceste elemente eterodoxe. În acest fel, ei au pregătit calea celui ce avea să fundamenteze un adevărat sistem panteist modern: filosoful raționalist evreu olandez Benedict (Baruch) Spinoza (1632-77). La el, Dumnezeu și Natura nu sunt decât două nume diferite pentru una și aceeași realitate. Teologia ortodoxă respinge cu hotărâre toate aceste concepții eretice prin care se insinuează un Dumnezeu impersonal și immanent, dacă nu chiar identic cu creația.

Elementele platonice ale quasi-panteismului au fost preluate pe filieră platonice de către filosofi idealiști germani ai veacului al XIX-lea Johann Gottlieb Fichte, Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling și G.W.F. Hegel. Urmașii lor din secolul XX Alfred North Whitehead și Charles Hartshorne au elaborat o abordare teologică substanțială a panteismului.¹²⁵

¹²⁵ Idem.

IV.7.3. DUALISMUL

Primul atac teoretic a fost cel îndreptat asupra dualismului, ce reprezintă în filosofie, teoria conform căreia universul este explicabil numai ca un întreg compus din două elemente distincte reciproc ireductibile. Dualismul a fost întâlnit și fundamentat filosofic încă din antichitate, de exemplu la Platon. Varianta filosofică modernă s-a manifestat în Europa secolului XVII, în care cele două principii (substanțe) s-au numit acum *minte* și *materie*. În terminologia filosofului francez René Descartes, substanța gânditoare a fost numită *minte*, substanța extinsă, *materie*, între ele existând un conflict major. Modul inexplicabil de interacțiune dintre cele două i-a condus pe unii cartezieni să nege cu totul orice fel de influență reciprocă, punând toate eventualele fenomene observate dar „tainice” pe seama lui Dumnezeu, Care, cu ocazia unei schimbări în una din ele, produce o schimbare corespunzătoare în cealaltă.

Perioadele ce au urmat au constituit derularea unui conflict între dualism și monismul reduționist. O altă împărțire a fost cea operată în secolul XX de către psihologul anglo-american William McDougall, care a împărțit universul în spirit și materie și a susținut că există dovezi solide, atât psihologice cât și biologice, care indică o bază spirituală pentru procesele fiziologice. Tot pe o poziție dualistă s-a situat și filosoful francez Henri Bergson, în marea sa operă filosofică *Materie și Memorie*. Spre sfârșitul vieții însă, filosoful a abandonat dualismul, concentrându-se asupra unicului impuls vital care compune viața și mintea. Pe lângă dualismul de tip filosofic mai există și dualismul etic ce recunoaște

principiile independente și contrarii ale binelui și răului, așa cum se întâmplă în cadrul zoroastrismului și al maniheismului.¹²⁶

IV.7.4. MONISMUL

Contrar conceptului filosofic de dualism este desigur monismul filosofic (grec. *monos*, „singur”), conform căruia realitatea ultimă este alcătuită pe de-a-ntregul dintr-o singură substanță, opunându-se astfel atât dualismului cât și pluralismului.

În definițiile filosofice sunt recunoscute trei tipuri de monism: 1) *monismul materialist*; 2) *monismul idealist*; 3) așa numita *the mind-stuff theory*.

În primul caz, tot ceea ce există în univers, inclusiv fenomenele mentale, este redus la o categorie a materiei, la fel ca în materialism.

În cel de-al doilea caz, materia este doar o formă de manifestare a mentalului.

În sfârșit în ultimul caz materia și mentalul sunt aspecte interșanjabile ale aceleiași realități. Ca atare, termenul a apărut relativ recent, și anume în secolul XVIII, fiind folosit de către filosoful german Christian Wolff pentru a desemna tipurile de gândire filosofică în care s-a făcut încercarea de eliminare a dihotomiei dintre corp și minte (suflet). Filosoful panteist evreu olandez Baruch Spinoza se numără printre adepții unui monism-panteist. Prin teoriile sale el poate fi considerat a fi un precursor al teoriei *mind-stuff*.¹²⁷

¹²⁶ Cf. "Dualism", *Microsoft® Encarta®* '98 .

¹²⁷ Cf. "Monism", *Encarta* '98.

IV.7.5. HOLISMUL

Unul dintre conceptele mult ventilate de mișcarea new age este acela al *holismului*. Ne vom opri în acest capitol asupra paralelei dintre termenii înrudiți și chiar derivați din aceeași rădăcină: *holismul* și *catolicitatea*. Holismul s-a vrut o reacție unificatoare, ca antiteză a viziunii atomiste și scindate asupra cosmosului și omului. Este un nou concept filosofic (din grec. *holos*, „întreg”) potrivit căruia persoana este tratată ca fiind un întreg. Acest termen a apărut mai cu seamă în cadrul medicinei alternative holistice, și este unul dintre pilonii teoretici și practici ai mișcării new age. Medicina holistă subliniază rolul interacțiunii dintre corp și spirit.¹²⁸

IV.7.6. PLURALISM ȘI MONISM

Acestea reprezintă la rândul lor două teorii filosofice contrare care răspund prin „mulți” și respectiv „unul”, la întrebările distincte: *câte feluri de lucruri sunt aici?* și *câte lucruri sunt aici?* În căutarea unificării legității diferitelor fenomene materiale și spirituale, s-a ajuns la diferite forme reduționiste ce au dat naștere așa-numitului *monism substantival*. Aceste preocupări filosofice au avut loc încă din antichitatea greacă, cum ar fi de exemplu cazul lui Parmenide, care susținea că totul este ființă întrucât tot ceea ce este este. Spinoza a susținut existența unei unice substanțe divine și infinite în care toate celelalte își au ființa, modul sau afectul finit. Gânditorul idealist german Hegel a afirmat că tot ceea ce

¹²⁸ Cf. "Complementary Medicine", *Encarta* '98.

există este Ideea Absolută dezvoltată de-a lungul timpului. La rândul lor, filosofii Democrit și Leibniz au exprimat un monism reduționist atributiv, în care multitudinea substanțelor diferite ale lumii este privită ca „fiind de același fel” (*homoousios*).

IV.7.7. MONISM, DUALISM, SAU PLURALISM

În funcție de accentul pus pe unitatea, dualitatea sau multitudinea cosmosului, diferitele concepții filosofice se afiliază la una din cele trei variante enunțate în subtitlu. Astfel, panteismul este în mod esențial monist prin reducerea în ultimă instanță la un unic principiu divin omniprezent; teismul clasic operează cu distincțiile dualiste Creator-creație și suflet-trup. Un caz aparte și complex îl reprezintă *panenteismul*, care este monist atunci când susține unitatea dintre Dumnezeu și creație, dualist în susținerea separării (distincției) esenței (*ousiei*) lui Dumnezeu față de creație și pluralist în considerarea diversității ființelor și evenimentelor din lume, ceea ce îl apropie în mod vădit cel mai mult de Ortodoxie. În filosofia antică greacă s-a întâlnit și interesantul caz al așa-numitului *panteism hylozoic* (grec. *hyle*, „materie”, și *zoe*, „viață”), potrivit căruia divinul (punct de vedere excepțional pentru panteism) este mai degrabă pluralist decât este monist.

Încheiem acest capitol destinat doctrinei new age insistând asupra diferențelor de esență radicale dintre aceasta și învățătura ortodoxă. Abaterile acestea pot fi sesizate, combătute și chiar corectate, cu condiția ca în sufletul înșelat pe moment al new ager-ului să existe căutarea sinceră a Adevărului, a lui Dumnezeu.

V. OMUL „NOU” HOLIST: TRUP ȘI SUFLET

V.1. „Mistica” de tip new age în comparație cu ascetica și mistica ortodoxă. Psihologia V.2. Medicina alternativă V.2.1. Medicina holistă V.2.2. Medicina orientală V.2.3. Acupunctura V.2.4. Homeopatia V.2.5. Medicina erbală V.2.6. Medicina chiropractică V.2.7. Masaj/Somatoterapie V.2.8. Meditația V.2.9. Terapia relaxării V.2.10. Aromaterapia V.2.11. Vizualizare V.2.12. Naturopatia. V.2.13. Vindecările indienilor americani V.2.14. Medicina antroposofică V.3. Perspectiva creștină

V.1. „MISTICA” DE TIP NEW AGE ÎN COMPARAȚIE CU ASCETICA ȘI MISTICA ORTODOXĂ. PSIHOLOGIA

După cum am mai arătat în capitolul anterior, new age mai poate fi numită și „mișcarea holistică”. Conceptul de *holism* se poate astfel extinde la scara întregului univers, conceput astfel ca un imens organism. Relația omului cu semenii, cosmosul, îngerii și Dumnezeu este trăită în new age potrivit misticii moniste de sorginte orientală. Potrivit acestui tip de mistică, la baza lumii se află conștiința, iar materia este constituită din gânduri condensate. Principiul monist presupune unitatea substanțială a acestei conștiințe, indiferent sub ce formă s-ar manifesta ea în natură. Această mistică de sorginte

hinduistă a pătruns în Occident la sfârșitul secolului XIX prin intermediul teosofiei.

În secolul următor, după cel de-al doilea război mondial, o serie de guru indieni au desfășurat în Occident o intensă activitate de propagandă a filosofiei hinduse Vedanta. Principiul de bază al acestei filosofii moniste este cunoscutul *Tat twam asi*, (*Tu ești acesta*), principiu prin care se postulează identitatea sinelui *Atman* cu principiul universal *Brahman* (sufletul lumii).

Printre inspiratorii indieni ai mișcării new age un loc de seamă îl ocupă și învățatul Shankara, care a trăit acum 1300 de ani. Pe linia învățăturilor hinduiste, el socotea în lucrarea sa de 580 de versuri *Vivekachudamani* că sufletul în natura sa e divin. Spicuiim în continuare unele aserțiuni ale învățatului indian, aserțiuni ce au servit ca bază pentru psihologia mistică de tip new age: *„Intuiția identității de sine cu Brahman eliberează de cătușele samsarei”*¹²⁹*/.../ Prin această intuiție înțeleptul ajunge la Brahman, Singura, Absoluta Fericire /.../ În intuiția asupra Celui mai înalt Adevăr numai Unitatea este reală, întrucât nu există nimic altceva decât Eul/.../.*

„Ceea ce este dincolo de castă, obicei și tradiție, familie și rasă, și care nu are nume și formă, care este dincolo de bine și rău și care transcende timp, spațiu și lucru, acest Brahman ești tu; meditează la aceasta în adâncul Sufletului tău! Acest Suprem, Brahman, care este dincolo de orice cuvânt, dar care poate fi atins de ochiul curat al conștiinței, acesta ce este Cunoașterea întrupată, Ființa Veșnică, Acest Brahman ești tu, recunoaște aceasta în adâncul Sufletului tău! Acesta ce nu se supune nașterii, creșterii, evoluției, decăderii, bolii și morții, acesta care nu suferă vreo schimbare dar totuși este cauza creării,

¹²⁹ *Samsara* este ciclul reîncarnărilor.

susținerii și dezintegrării universului, acest Brahman ești tu, meditează la aceasta în adâncul Sufletului tău!”¹³⁰

Potrivit intuițiilor lui Shankara, aflate de altfel cu totul pe linia învățăturilor hinduse, ar trebui ca tot timpul să trăiești în identificare absolută cu Eul Suprem: „*Prin a realiza ce este propriul tău Eu, martorul lăuntric al schimbărilor sufletești, și a medita constant la gândul «Eu sunt El, Eul Suprem» se poate învinge identificarea actuală cu non-Eul.*”

„*Înțeleptul află în sufletul său, prin samadhi, pe Brahman, Eterna conștiință, Absoluta Fericire, dincolo de toate granițele, toate comparațiile, toate proprietățile; nemărginit ca cerul, fără părți, absolutul, perfectul. /.../ Înțeleptul află în sufletul său prin samadhi, pe Brahman, care e liber de schimbările naturii și dincolo de orice gândire, același pentru toți și totuși fără egal, nemăsurat, Brahman, așa cum l-au mărturisit Vedele și care este natura lăuntrică a ființei noastre, Eul Eului nostru, perfectul.*” În acest fel, prin cunoaștere, Eul este „*neatins de orice s-ar putea întâmpla*”. Nu avem aici nimic altceva decât obișnuita gnoză indiană dezvoltată ulterior în neo-hinduism și preluată de acolo prin intermediul teosofiei de către adepții new age: „*Înțeleptul este eliberat de nerealitate. El nu poate face ceva egoist. Absența egoismului este caracteristică pentru el. Simțurile nu mai sunt trase încolo și-ncoace și nu se mai rătăcesc. Sufletul înțeleptului este cu totul confundat cu Brahman, și el trăiește în fericire veșnică.*”

Aceste idei și altele de factură orientală asemănătoare au pătruns după cel de-al doilea război mondial în psihologia contemporană. Dacă am putea socoti

¹³⁰ Aceste citate și următoarele sunt reproduse din revista suedeză *Sökaren*, nr 3, 1997.

acele activități culturale care au făcut în Occident o puternică concurență Bisericii, începând cu arta în perioada 1650-1750, filosofia 1750-1850, știința 1850-1950, este acum rândul psihologiei să se impună ca alternativă a creștinismului. Profesorul de psihologie de la Universitatea din New York, Paul Vitz a scris în legătură cu aceasta: „*Psihologia, ca religie, exercită o mare putere pretutindeni în Statele Unite... (Ea) este în sine fundamental anticreștină... (și totuși) ea este foarte mult susținută de școli, universități și programe sociale finanțate de impozitele luate de la creștini... Dar pentru prima dată, începe a fi înțeleasă logica distrugătoare a acestei religii profane...*”¹³¹

Unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai psihologiei secolului XX a fost fără îndoială psihologul elvețian Carl Gustav Jung (1875-1961). Influența lui asupra mișcării new age a fost unanim recunoscută, în unele cazuri cu o vădită exagerare. El a fost nu numai psiholog, ci și un mistic neo-gnostic. În această calitate, el s-a desprins treptat de școala lui Freud la care fusese format, ajungând să introducă în psihologie noțiuni originale, cum ar fi aceea a *inconștientului colectiv*. Aici se află adunate experiențele și înțelepciunea speciei umane din al cărui subconștient se ridică uneori gânduri și idei, de exemplu în vise sau ca simboluri arhetipale. Aceste simboluri sunt comune omenirii, dar se situează în planul inconștient, depinzând de „structura genetică a psihicului.” La acest nivel colectiv, psihicul e independent și suprapersonal.

Pe lângă ideea inconștientului colectiv, Jung a lansat și *ipoteza sincronicității (sincronicity)*, un principiu

¹³¹ Paul Vitz, *Psychology As Religion: The Cult of Self-worship*, Freedmans, 1977, p. 10.

de legătură non-cauzal. În acest fel sunt explicate legăturile misterioase dintre unele întâmplări, înlăturându-se hazardul și coincidențele întâmplătoare.

Am afirmat mai sus că C.G. Jung a fost și un mistic neo-agnostic. Sursele sale de inspirație în această direcție au fost metodele orientale. El a folosit yoga și stări de conștiință modificate în timpul cercetării sale asupra inconștientului. Fiind conștient că în felul acesta își risca sănătatea și rațiunea, Jung a scris următoarele în cartea sa *Viața mea, amintirile, visele, gândurile*¹³²: „Pentru a ajunge la acele fantezii care, s-ar putea spune, mă puneau subteran în mișcare, a trebuit să mă cufund în ele. Acestea nu numai că nu m-au ademenit, ci chiar m-au umplut de angoasă. Mă temeam să nu-mi pierd autocontrolul și să cad pradă inconștientului, iar ceea ce însemna aceasta îmi era, ca psihiatru, foarte clar”. Cercetarea „lumii spirituale” făcută în acest fel, lipsit de călăuza Bisericii și de harul Duhului Sfânt, și-a arătat rezultatele nefaste, Jung ajungând nevrotic, pradă influențelor demonice scormonite. El începuse să audă voci, era vizitat de „morți” și vorbea cu ei. Se comporta cu totul aberant și nesigur că va putea să rămână cu mințile întregi. Numai cu cele mai mari eforturi a reușit să iasă din „labirint”, „bucuros că a scăpat cu viață”.

Această stare de nevroză provocată conștient a fost denumită de către Jung *Chönyid*. Inspirația pentru acest nume vine din *Cartea morților tibetană*, căreia i-a făcut un comentariu psihologic. Jung a scris cu privire la starea *Chönyid*: „Citim și auzim multe despre pericolele yogăi, în special de riscurile atât de prost-reputatei kundalini-yoga. Iar o stare psihotică provocată conștient, de exemplu la unii indivizi instabili, poate duce ușor la o

¹³² C. G. Jung, *Ma vie, souvenirs, rêves et pensées*, Paris, 1966.

psihoză adevărată, este bineînțeles un pericol ce trebuie luat cu totul în serios. Aceste chestii sunt într-adevăr periculoase, și ar trebui să ne ferim să le folosim în felul nostru tipic occidental. Aceasta înseamnă să provocăm direct soarta, ceea ce poate duce la înșeși rădăcinile existenței noastre umane și să dezlănțuie un potop de suferințe de un calibru de neînchipuit vreodată. Aceste suferințe corespund chinurilor iadului din starea chönyid.”

Aceste avertismente ale lui Jung sunt valabile nu numai pentru *kundalini yoga*, ci în egală măsură și pentru alte metode și tehnici de inspirație ocultă orientală, cum ar fi *Meditația Transcendentală* și alte forme de meditație, respirație eliberatoare și alte exerciții de respirație, Qi-gong, healing, scriere automată, pendul și canalizare. Toate metodele care ținesc de creșterea conștiinței sau în care se anulează controlul în vreun fel sunt însoțite de riscuri fizice și duhovnicești, putând duce în cele din urmă la pierderea mântuirii.¹³³

Un nume de referință în psihologia contemporană este și psihologul evreu-american Abraham Maslow, om de știință, dar totodată și un mistic. Limbajul lui a fost desigur cel contemporan american, el vorbind astfel de acele *peak experiences*, trăiri intense sau maxime. În aceste trăiri universul este perceput ca un întreg – și aceasta nu este numai o trăire intelectuală, ci și un fel de experiență, o viziune, o trăire directă a realității. Această trăire directă duce, potrivit lui Maslow la auto-realizare prin procesul ascultării „vocii interioare” și urmarea ei. Aceste principii au dus la apariția psihologiei umaniste și transpersonale, ce poate fi văzută ca o parte a mișcării new age. Preocuparea de bază a acestei psihologii este

¹³³ Material prelucrat după revista *Sökaren*, nr 3, 1997.

creșterea spirituală a individului și autorealizarea, adică faptul cum individul își poate întâmpina nevoile sale vitale și să-și poată realiza posibilitățile. Conform profesorului Paul C. Vitz, aceste preocupări ale psihologiei moderne sunt „niște forme profane ale mântuirii”.¹³⁴ Această afirmație venea ca o replică dată unui elev al lui Jung, Jolan Jacobi, care a declarat că: „*psihoterapia lui Jung este... un mijloc de vindecare și un mijloc de mântuire... care îl duce pe individ la mântuirea lui... și îi asigură o direcție spirituală.*”¹³⁵

O ramură a științelor umaniste cognitive înrudită cu psihologia este sociologia. Printre sociologii care au influențat în vreun fel ideile new age se numără și americanul de origine rusă Pitirim A. Sorokin (1889-1968), profesor de sociologie la universitatea Harvard din S.U.A. El a susținut teza iubirii ca forță creatoare. Diferitele nevroze, psihoze și angoase ale omului (occidental) contemporan vin în mare parte datorită interesului pentru crime, perversiuni și nebunii. Acest interes bolnav este cultivat intens de către massmedia, literatură, artă și știință. Aceste observații sunt desigur pe deplin adevărate și nu avem nimic de obiectat contra lor. Pentru a contracara această atmosferă negativă, Sorokin a înființat în anul 1948 la Harvard *Institutul de cercetare pentru altruismul creativ*.

Psihologia contemporană are numeroase tangențe cu magia și alchimia. În sprijinul acestei afirmații vine și lucrarea lui Mircea Eliade intitulată *Făurari și alchimiști*.¹³⁶ În această lucrare este citat studiul

¹³⁴ Cf. D Hunt, *Seducerea creștinătății*, Agape, 1994, p. 246.

¹³⁵ Jolan Jacobi, *The Psychology of C. G. Jung*, Yale University Press, 1973.

¹³⁶ *Humanitas*, 1996.

psihologului C.G. Jung¹³⁷ intitulat „*Die Erlösungsvorstellungen in der Alchemie*”¹³⁸ în care este interpretat psihologic simbolul alchimic al mântuirii Materiei. Potrivit lui Jung, inconștientul se supune unor procese de simbolism alchimic: gnoză, mistică, alchimie, ce se desparte radical de lumea profană. Făcând o analogie între simbolismul viselor, fie în stare de veghe, fie halucinații etc., și simbolismul alchimic, Jung introduce termenul de *individuație*, ce ar desemna idealul suprem al oricărei ființe umane, descoperirea și stăpânirea Sinelui, ideal rezervat unei elite spirituale restrânse de inițiați. Concepțiile psihologului neo-gnostic elvețian au avut o înrâurire deosebit de mare în rândurile new agerilor. Paralelele făcute cu alchimia medievală au dus la interpretarea lui *elixir vitae* ca însemnând obținerea Sinelui, eternitate, nemurire, *piatra filosofală* devine o realitate psihică, iar *Opus magnum* reprezintă eliberarea sufletului uman și vindecarea Cosmosului. În viziunea neognostică, alchimia reia și prelungește Creștinismul, care, potrivit adeptilor, a salvat numai omul, nu și natura. Această mare eroare a dat un fundament teoretic și practic ecologiei, naturismului și neo-păgânismului de mai târziu. Ezeziile alchimiștilor se amplifică prin afirmația că *Filius Macrocosmi* vindecă lumea, iar Hristos *Filius Homini* vindecă numai omul. Față de aceste aberații teologice, Biserica a susținut dintotdeauna transfigurarea și sfințirea materiei prin întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Ajungând în cadrul psihologiei transformiste de tip new age, distingem un slogan cheie numit „*evoluția personală interioară*”, aceasta fiind ceva important atât pentru individ, cât și pentru omenire. Unul dintre pionierii

¹³⁷ Op. cit., p. 213.

¹³⁸ *Eranos-Jahrbuch*, IV, 1937.

în acest domeniu a fost psihiatrul și psihologul evreu italian Roberto Assagioli (1888-1974), cunoscut ca fondator în anul 1926 al doctrinei *psihosintezei*, al *medicinii psihosomatice* și al *psihologiei transpersonale*. Înainte de aceasta, el a fost primul discipol al lui Freud în Italia, apropiat de Jung în preocupările sale cultural- ezoterice legate de creativitate, intuiție și transcendență.¹³⁹ Prin noțiunea de „eu”, Assagioli înțelege conștiința noastră pură, ce rămâne veșnic aceeași, independentă și autosuficientă. Acest *eu* este diferit de personalitatea noastră, de trupul, sentimentele, gândurile și dorințele noastre, este neschimbabil și neinfluențabil, ceea ce face să ne simțim în siguranță. Potrivit psihosintezei, *eul* nu este din lumea aceasta, este veșnic, în afara timpului și schimbărilor, în comuniune cu celelalte euri. Locașul *eului* este inconștientul, cel mai înalt stadiu al omului, posesor al dragostei și cunoașterii dincolo de spațiu și timp. Această „ființă” veșnică și neschimbătoare este denumită „*eul transpersonal*”, lucru de care sunt conștienți foarte puțini oameni. De fapt, se poate spune că *eul personal* și *eul transpersonal* sunt nivele diferite ale aceleiași realități. Potrivit ipotezelor psihosintezei, trăirile transpersonale se mai pot numi și *conștiința cosmică*.

Acesta este și titlul lucrării medicului canadian Richard M. Bucke (1837-1902).¹⁴⁰ În această lucrare el scrie printre altele: „...precum atunci, demult, când conștiința de sine a apărut la cei mai buni din strămoșii noștri și apoi treptat s-a răspândit la toată lumea și a coborât pe la vârsta de trei ani – tot așa conștiința cosmică va fi tot mai acceptată în viața individului până când întreaga rasă va avea această însușire. Același rasă

¹³⁹ Cf. Paola Giovetti, *Lumea misterelor*, Lucman , 1997, p. 23.

¹⁴⁰ Richard M. Bucke, *Cosmic Consciousness*, Olimpia Press, 1901.

și totuși una diferită, deoarece o conștiință cosmică nu este rasa care există astăzi, în măsura în care nici rasa de astăzi nu e aceeași cu cea dinainte a conștiinței de sine.

Adevărul simplu este acela că de-a lungul a mii de ani s-au detectat ici-colo la oameni obișnuiți semne slabe ale unei noi rase care se mișcă pe acest pământ, dar respiră un alt aer despre care noi știm puțin sau nimic...”

Conștiința cosmică este caracterizată după Bucke, prin sentimentul de unitate cu universul, a unității universale, un sentiment al nemuririi precum și al unei indescrribibile bucurii. Acest sentiment poate apărea adesea, ca și în cazul convertirii Sfântului Apostol Pavel, în mod brusc, ca o viziune de lumină. Într-o astfel de viziune, Bucke însuși a realizat că universul nu constă din materie moartă, ci este o realitate vie, fiind creat și organizat în așa fel ca totul să funcționeze spre binele tuturor.

Dar nu numai Bucke a vorbit despre conștiința cosmică, ci și misticul danez Martinus (1890-1981). La rândul său, Martinus a ajuns la constatarea că posedă această conștiință superioară permanentă în momentul unei viziuni. Fiind un adept al reîncarnării, misticul danez socotea că esența naturii lui Dumnezeu este prezentă în toți și în toate. Aici el se face părtaș ereziei panteiste, confundând prezența lui Dumnezeu în creație prin energiile Sale necreate, cu prezența *după natură*. În felul acesta eronat, Martinus prezintă posibilitatea unirii omenirii cu Dumnezeu peste 2-3000 de ani.

Această idee este tratată și de către Willis Harman, profesor emerit la Universitatea Stanford din SUA, tehnician futurolog și om de știință la SRI (Stanford Research Institute). Harman propune trecerea de la o viziune scientist-mecanicistă, răspunzătoare cel puțin în parte pentru crizele și problemele globale contemporane,

la o viziune holistică asupra sănătății, mediului și drepturilor lumii a treia și animalelor. Dacă în epoca anterioară a fost contestată viziunea Bisericii asupra lumii, acum se contestă actuala autoritate, știința, întrucât ea neglijează un important aspect al realității, și anume natura noastră spirituală. În consens cu Harman, laureatul premiului Nobel Roger Sperry, autor al cercetărilor legate de „sciziunea creierului” (între cele două emisfere), spune că noi am neglijat conștiința în cercetările noastre asupra lumii. Potrivit celor doi cercetători, conștiința nu este produsul unei evoluții a universului material, ci dimpotrivă, ea este cauza acestei evoluții.

Ideea aceasta este împărtășită și de către un alt laureat al premiului Nobel de la sfârșitul anilor '60, biologul George Wald de la Universitatea Harvard, care susține că în univers a existat conștiință dintotdeauna. Continuându-l pe Jung, Harman susține de asemenea, că, toate conștiințele individuale sunt unite la un nivel profund, alcătuind astfel conștiința universală, conștiință ce determină mai întâi evoluția spirituală și apoi pe cea fizică. Concepția lui Harman afirmă și existența în realitate a unei ființe divine dotată cu o conștiință universală de care suntem mai intim legați decât se consideră îndeobște.

Preluând așa - numita „ipoteză Gaia” lansată de către James Lovelock, autorul Peter Russell (n. 1946) a scris, în anul 1982, cartea *The Awakening Earth*, în care prezintă evoluția pământului ca organism viu pornind de la momentul inițial Big Bang, când a apărut lumea, până la viața de pe pământ de astăzi, propunând și o viziune asupra viitorului. Analogia făcută între organismul uman și planeta pământ este dusă până într-acolo încât se cade în panteismul new age, după care în esență oamenii sunt de aceeași ființă atât între ei, cât și cu întreg universul. Astfel

se conturează binecunoscuta deja mistică a unității de sorginte monistă teosofico-hinduistă.

Ne vom ocupa în continuare de un material psihologic 100% new age: *Cursul Miracolelor*. Așa cum am arătat anterior, această lucrare se datorează dr. Helen Schucman (1909-1981), psiholoagă la Universitatea Columbia din S.U.A., avându-și punctul de plecare în jurul anului 1965. Dând curs îndemnului unei „voci” interioare ce-i cerea „să ia notițe”, H. Schucman a consemnat această dictare timp de aproape 8 ani. În această perioadă s-a extins uzul aparatelor de fotocopiare tip „xerox”, tehnică ce a facilitat în anul 1975 răspândirea de fotocopii ale textului printre cei interesați. Am menționat acest procedeu, deoarece este tipic pentru răspândirea ideilor new age, și s-a practicat inclusiv și la noi în țară. În anul 1976, cursul s-a tipărit cu titlul *A Course in Miracles*, 1188 de pagini, în trei volume.

Conținutul cursului are la bază concepția de inspirație hinduistă potrivit căreia Dumnezeu este în noi toți și noi toți suntem Dumnezeu. În legătură cu miracolele, acestea se proclamă ca fiind întâmplări naturale din viața noastră, iar dacă ele nu se întâmplă, ceva nu e în regulă. Desigur că în felul acesta se pune în chip legitim întrebarea: *ce mai înseamnă miracolele?* Or, prin noțiunea de miracole se înțeleg tocmai acele fenomene și întâmplări care nu se produc *în mod natural*. După moartea Helenei Schucman, *Cursul* a fost continuat printre alții de psihologii evrei americani Judith Skutch și Gerald Jampolsky. Acesta a scris în 1983 cartea *Iubirea este îndepărtarea fricii*, a cărei teză principală este că există numai două sentimente: iubirea și frica. Sentimentul negativ al fricii este dobândit și poate fi combătut prin iertare și evitarea generală a sentimentului de culpabilitate. Urmarea acestei cărți a apărut în 1985 și se numește

Trăiește și învață iubirea. În această carte, se afirmă existența unui singur izvor al întregii vieți a cărei ființă este iubirea. În ambele sale lucrări, Jampolsky nu a căutat să dea o nouă terapie, nici să-l învețe pe om să facă față situațiilor grele ale vieții, ci să-și capete o pace interioară. În acest sens, el a căutat să dea răspunsul alternativ psihoterapiei ortodoxe isihaste, pe care bineînțeles nu a cunoscut-o.

Cursul miracolelor a fost prezentat¹⁴¹ ca fiind la bază un sistem metafizic spiritual de psihoterapie spirituală deoarece nu se ocupă cu lumea formei, se adresează însuși spiritului ca o realitate și vorbește de vindecare (*healing*), și ne spune că toți avem nevoie de vindecare din cauza unei dualități. Modul de receptare a mesajelor de către Helen Schucman a fost denumit de către aceasta *heightened visual imagery*, evitând prin aceasta etichetarea de medium (*psychic*) sau acuzația de a fi scris sub dicteu automat. Esența cursului s-ar putea enunța pe scurt astfel: „*Nimic real nu poate fi amenințat, și nimic ireal nu există. În aceasta constă pacea lui Dumnezeu.*”

Ca metodologie, *Cursul* este un sistem de „dezvățare” a gândurilor, a sistemului de credință pe care îl susținem, și a unor valori curențe ce sunt socotite a fi dăunătoare. Aici se poate lesne face analogia cu așa numita tehnică a „spălării pe creier”. S-a făcut observația că, deși cursul folosește în mod curent o terminologie creștină, conținutul și metodele lui sunt paralele cu învățătura Bisericii. Termenii sunt redefiniți în manieră

¹⁴¹ În site-ul (C) 1998 Thinking Allowed Productions, *Conversations On The Leading Edge Of Knowledge and Discovery with Dr. Jeffrey Mishlove.*

post-modernistă și se adresează studiului autodidacților voluntari, cursul fiind recunoscut ca fiind o evoluție foarte logică a psihologiei occidentale. Ca exemplu tipic în acest sens este faptul că eul superior (noțiune psihologică) este numit în curs „duhul sfânt”.

Conform psihologiei americane contemporane pe linia căreia se înscrie cursul, omul are nevoie de eliminarea sentimentelor de păcat și culpă, ce au fost inoculate de religia și teologia tradițională. Se recunoaște doar existența greșelilor ce pot fi corectate, iar în locul vinovăției se pune responsabilitatea. Această eliminare are loc odată cu apariția dragostei. Învățătura creștină pune de asemenea iubirea pe cel mai înalt plan, dar în nici un caz prin eliminarea pocăinței (metanoia), cu totul necesară omului căzut în păcat și în căutarea mântuirii.

În linii mari, în psihologia new age se vorbește despre interesul pentru evoluție personală, creșterea conștiinței, expandarea capacităților potențiale, dezvoltarea intuițiilor și îmbunătățirea relațiilor interpersonale. Printre metodele folosite la mare preț este așa-numita „gândire pozitivă” propagată printre alții de către Norman Vincent Peale în cartea sa *The Power of Positive Thinking*, în cadrul căreia se lucrează intens cu afirmații și cu vizualizări ale celor dorite, metodă ce amintește flagrant de procedeele magice. Sursele de inspirație ale lui Peale au fost, potrivit tatălui său: „... un amestec de Știință mintală, metafizică, Știință Creștină, practică medicală și psihologică, evangheliism baptist, mărturie metodistă și solid calvinism reformat olandez.”¹⁴²

Unul din ideologiile principali ai mișcării new age, David Spangler, a descris în cartea sa *Legile manifestării*

¹⁴² Charles Braden, *Spirits In Rebellion*, Southern Methodist University Press, p. 391.

(*The Laws of Manifestation*) editată de fundația Findhorn, cum pot fi făcute reale ideile și dorințele, adică să prindă formă în lumea gândurilor. Aceste teorii sunt demonstrate practic prin activitatea *Societății experimentale a noii ere Findhorn* din Scoția, unde David Spangler a lucrat câțiva ani. Succesele acestei societăți sunt puse pe seama așa-numitei „manifestări” a gândurilor respectivă. Ca să preîntâmpine eventuale obiecții din partea teologilor, Spangler a subliniat faptul că manifestarea nu e magie, ci este un proces în care se lucrează după principii și legi naturale în scopul de a transforma energie de la un nivel al realității la altul. Și, ca să înlăture total bănuielile creștinilor, se afirmă că cheia manifestării se află în recunoașterea că Dumnezeu în întregimea Sa este singura realitate. Numai că acest Dumnezeu nu este Dumnezeul creștinilor, ci cel panteist de tip new age. Omul însuși trebuie să se considere pe sine ca fiind o parte a acestui întreg, ca fiind o manifestare a acestuia. Ceea ce este de neînțeles este faptul că Spangler subliniază că adevărata manifestare nu se petrece într-o stare pasivă, o atitudine de așteptare în speranța că viața va avea grijă să îndeplinească toate nevoile, ci într-o stare dinamică, în care se conlucrează cu Dumnezeu pentru a-I realiza planul. Aici nu este vorba de o antinomie sau un paradox teologic, ci pur și simplu de o incoerență datorată faptului că aceste teorii nu au la bază adevărata revelație creștină, ci sunt produsul arbitrar și subiectiv al unui om supus greșelii. Iar în cazul lui Spangler, format de mic într-o biserică fundamentalistă, avem de-a face cu următoarele afirmații, cel puțin șocante: *„Când omul s-a angajat pe cărarea eului, s-a angajat într-o mare aventură creatoare... care a constatat în învățarea semnificației divinității, acceptând să-și ia responsabilitatea într-o lume microcosmică al cărei Dumnezeu este el... Ființa care ajută pe om să atingă acest*

*punct este Lucifer... îngerul evoluției omului... spiritul de lumină în lumea microcosmică.*¹⁴³ „(Lucifer este) un agent al dragostei lui Dumnezeu care acționează prin evoluție.”¹⁴⁴ Aceste afirmații au dus la acuzația de satanism din partea criticilor evangheliști americani printre care se numără Dave Hunt și T. A. McMahon.¹⁴⁵

Nu este de mirare că s-a ajuns până aici, deoarece tehnicile vizualizării au fost puse la punct încă de la începutul secolului XX prin lucrarea lui Annie Besant și C. W. Leadbeater intitulată *Thought-Forms*, în care se afirmă: „crearea unui obiect poate fi definită ca emisia unei imagini mintale și materializarea ei ulterioară... (imaginea) devine după o vreme un fel de creatură vie... (numită) un elemental.”¹⁴⁶

De o mare popularitate se bucură în mediile new age și așa - numita psihoterapie de tip *Gestalt*. Această terapie își propune să restabilească echilibrul holistic individual natural, armonios, prin creșterea percepției. Spre deosebire de psihanaliză, accentul se pune pe experiența prezentului, mai mult decât pe amintirile copilăriei și prunciei, fiind încurajată și confruntarea directă cu propriile angoase.¹⁴⁷

Printre tehnicile preluate de psihologia modernă, meditația joacă un rol foarte important. Este vorba în mod concret de meditația de tip yoga ce a pătruns pe scară largă în Occident după cel de-al doilea război, odată cu o serie

¹⁴³ David Spangler, *Reflections on The Christ*, Findhorn, 1978, p. 36-37.

¹⁴⁴ Ibidem, p. 41.

¹⁴⁵ În lucrarea, *Seducerea creștinătății*.

¹⁴⁶ Annie Besant and C. Leadbeater, *Thought-Forms*, The Theosophical Publishing House, 1971, pp. 3, 15.

¹⁹ "Gestalt Psychology," *Microsoft® Encarta® '98 Encyclopedia*. © .

de guru indieni. Potrivit lui Mircea Eliade, există forme de yoga având o structură „magică” și altele de structură „mistică”.¹⁴⁸ Amploarea pe care a luat-o yoga în America este descrisă în termenii următorii: „*Autointitulându-se știință, yoga (care este însuși miezul hinduismului) a devenit în cursul ultimilor 20 de ani parte integrantă a societății noastre occidentale. Se predă yoga în aproape toate YMCA și YWCA (Young Men/Women Christian Association - Uniuni creștine de tineri și tinere), în cluburi, în industrie, precum și în multe biserici. Îmbrăcată în haine occidentale, yoga s-a văzut acceptată în medicină, în psihologie, în învățământ și în religie, sub denumiri frumoase, ca „centrare”, „terapie de relaxare”, „autohipnoză” și „vizualizare creatoare”. Yoga a fost concepută să ducă la „realizarea” unei „divinități” adevărate a cuiva, datorită unei călătorii meditative interioare, care situează în final sursa ultimă a tuturor lucrurilor în psihicul omului.*”¹⁴⁹ Întrucât aceste practici asiatice au intrat în contact și cu medii creștine, s-au ivit și unele încercări de a armoniza practicile yoghine cu creștinismul. Una dintre aceste încercări a fost făcută în 1972 de către călugărul francez benedictin Yves Dechanet. El a afirmat că: „*Scopurile pe care le urmărește yoga hindusă sunt strict spirituale. A uita acest fapt și a reține doar aspectul fizic al acestei discipline străvechi prin care să se urmărească doar frumusețea și sănătatea fizică echivalează cu o trădare*”¹⁵⁰ Am reținut acest citat mai ales ca pe o replică dată acelor yoghini de la noi, dintre care se distinge Mario Sorin Vasilescu, care susțin neutralitatea spirituală a yogăi. Ei afirmă că religia ar

¹⁴⁸ M. Eliade, *Yoga - Nemurire și libertate*, Humanitas 1993, p. 16.

¹⁴⁹ D Hunt, *Seducerea creștinătății*, p. 132.

¹⁵⁰ S. Rose, *Ortodoxia și religia viitorului*, Chișinău, 1995, p. 79.

merge pe „verticală”, iar yoga pe „orizontală”, neavând prin urmare implicații spirituale. Dar acest lucru este contrazis cu vehemență de covârșitoarea majoritate a yoghinilor, ce susțin, așa cum am văzut, tocmai caracterul cel puțin metafizic al yogăi. Diferitele tehnici yoghine de meditație (*dhyāna*) urmăresc un final ce poate fi numit eliberarea definitivă. Ansamblul acesta de practici alcătuiește o adevărată asceză și mistică, desigur însă că este vorba despre ceva diferit de asceza și mistica creștină. Orice încercare de a apropia isihasmul de yoga trădează necunoașterea în profunzime a acestor deosebiri fundamentale dintre cele două, reținându-se aspectul exterior de relaxare și respirație. Există și varianta yoghină numită „subtilă” (*antarānga*), care nu implică nici o nouă tehnică fiziologică.¹⁵¹ Tehnicile de meditație orientală de tip yoga sau zen au pătruns în psihologia Occidentală contemporană unde au căpătat diferite denumiri moderne, fiind totodată adaptate condițiilor concrete.

Autoarea Serena Roney Dougal descrie cele mai importante dintre aceste tehnici în lucrarea sa *Știință și magie*.¹⁵²

1. *Biofeedback*. Această tehnică este în esența sa identică cu yoga. Prin biofeedback se urmărește obținerea atât a unui control asupra trupului, asupra acelor procese ce se produc în mod normal inconștient, cât și a creșterii conștienței de sine. Acestea se produc prin obținerea unei stări hipnagogice prin conexarea inversă a sunetelor amplificate, și printr-o autodezvoltare a respirației cu ajutorul magnetofonului.

2. *Tehnica Ganzfeld*. Este realizarea „somnului psihic”, cunoscut în Orient sub numele de Yoga Nidra.

¹⁵¹ M. Eliade, *Yoga – nemurire...*, p. 69.

¹⁵² Elit, 1991, p. 38 și urm.

Se realizează cu ajutorul așa numitului „zgomot alb” de fond, ascultat în căști. La aceasta sunt adăugați niște ochelari translucizi speciali și o lumină roșie ce favorizează ambientalul necesar producerii stării respective.

3. *Yoga Nidra*. A fost amintită mai sus, face parte din disciplinele tantrei unde este numită „a 4-a stare a conștiinței”.

4. *Training autogen*. Se realizează prin autohipnoză, vizualizare și imaginație.

5. *Meditația*. Este de mai multe feluri, în realitate variante ale meditațiilor orientale de tip yoga și zen.

6. *Hipnoza*. Este recomandată mai ales autohipnoza.

7. *Transa*. Se întâlnește în cazul posesiunii mediumnice spiritiste și cea de tip șamanic, în care se folosesc cântecul, dansul și tobele.

8. *Plantele psihotrope*. Sunt halucinogene folosite de șamanii siberieni: alcoolul și *Amanita muscaria*. Vrăjitoarele europene folosesc belladonna, ciumăfaia, măsălariga și mandragora. Indienii nord - și central americani folosesc tutunul, peyote și psilocininul.

V.2. MEDICINA ALTERNATIVĂ SAU COMPLEMENTARĂ

Printre preocupările nelipsite din oferta new age-ului, se numără și terapiile alternative sau complementare, numite uneori și naturiste. Acest grup divers poate include homeopatia, naturopatia, acupunctura, hipnotismul și diferitele forme meditative și quasi-

religioase.¹⁵³ Succesul și atracția exercitate de aceste terapii sunt ușor explicabile prin faptul că tot mai mulți oameni au diverse suferințe psiho-somatice, în fața cărora medicina convențională nu mai face față eficient. Pe de altă parte, etosul hedonist al new age-ului cere ca omul să fie cât se poate de sănătos pentru a se bucura în voie de toate plăcerile paradisului pământesc. Combinația celor două atitudini a făcut ca mari mase de oameni, mai întâi în Occident și apoi și în Răsărit, să se îndrepte către vindecători alternativi, quasi-religioși și quasi-magici.¹⁵⁴

V.2.1. MEDICINA HOLISTĂ

Întrucât „holismul” este cuvântul cheie în new age, desigur că și noua medicină trebuie să prezinte aceeași caracteristică. Aceasta ar însemna pe scurt că, spre deosebire de medicina clasică, omul este privit în întregul său, adică suflet și trup. Factorii patogeni nu mai sunt aici atât virușii, microbii, bacilii și bacteriile, cât mediul poluat și modul de viață necorespunzător. Un cunoscut reprezentant al medicinei holiste, Paavo Airola, descrie stressul ca fiind provocat de factorii enunțați mai sus.

¹⁵³ Sursă de informare: "Complementary Medicine", *Encarta* '99.

¹⁵⁴ Descrierile din acest subcapitol nu plasează medicina în planul new age, *pe fond*, ci are în vedere modalitatea în care diferite ramuri ale medicinei pot fi confiscate, pe de o parte, iar pe de alta cum sunt apropiate de această știință tehnici eminentemente oculte, satanice. În principiu sunt adunate la un loc direcții care pot fi încadrate foarte larg în categoria medicală – ca fiind căutătoare de vindecare, tămăduitoare. Însă nu sunt toate egale în raportarea lor la dreapta credință – de exemplu, hipnotismul este fără discuție o modalitate satanică de acțiune – în ciuda aparentelor vindecări la care poate duce. Astfel, ceea ce apare ca esențial este faptul că medicina alternativă sau complementară cuprinde moduri de practică medicală care pot fi folosite impropriu, în afara harului dumnezeiesc.

V.2.2. MEDICINA ORIENTALĂ

Urmând îndeaproape sursele de inspirație pentru doctrina new age, la loc de cinste se prezintă interesul pentru variatele aspecte ale medicinei orientale, incluzând acupunctura, masajul, macrobiotica, și medicina erbală. Toate aceste terapii se bazează pe străvechea filosofie taoistă, în care energia mișcării continue între cei doi poli opuși, *yin* și *yang*, este forța universală activă și constantă a tuturor fenomenelor biologice. Polul *yin* se manifestă ca fiind expansiv, negativ, feminin, pasiv, pământ, lună iar *yang* contractiv, pozitiv, masculin, activ, cer, soare, splendid, cald. Între aceste forțe complementare trebuie să fie un echilibru ideal ca să creeze sănătate și bună-dispoziție, sau să stabilească niște condiții corecte sau optime în univers. Această energie (forță) universală este numită *ki* în Japonia, *ch'i* în China, și *prana* în India. Scopul medicinei orientale este de a regla armonios curgerea acestei energii prin organele corpului, împărțite în organe *yin*, cum ar fi splina sau intestinul subțire, și organe *yang*, cum ar fi inima, ficatul sau rinichii.

V.2.3. ACUPUNCTURA

Este, poate, cea mai cunoscută terapie orientală. Originile ei sunt învăluite în vechile legende chinezești. În forma ei modernă, acupunctura a pătruns în Occident ca o formă alternativă de anestezie post-operatorie, în 1958. Așa cum arată numele, tratamentul constă în aplicarea unor ace speciale în anumite puncte (aproximativ 360 la număr) asociate cu anumite organe sau funcții, ce sunt plasate pe traseul a 26 de meridiane, căi, sau canale în corp prin care curge energia (*ch'i*). Blocajul acestei energii

duce la instalarea stării patologice. Tratamentul constă în localizarea blocajului și intervenția în acel punct cu un ac special, preferabil din aur sau argint. În cazul reușitei, urmează o relaxare și o atenuare a durerii, semn că fluxul energiei a fost reluat. O variantă a acupuncturii este și presopunctura sau *shiatsu*, în care locul acelor este luat de degetele terapeutului.

V.2.4. HOMEOPATIA

Este o terapie cunoscută de Hipocrate și avansată de S. Heineman în secolul XVII. Teoria și practica ei se bazează pe următoarele principii:

1. similia: simptomele unei bolnave pot fi făcute să dispară cu diluția intestinală a unei substanțe, dacă sunt similare cu simptomele induse unui om sănătos prin administrarea acelei substanțe în doze mari(ponderale).

2. diluția intestinală: în prezent există numeroase dovezi, fiziologice, fiziopatologice, experimentale, clinice, care demonstrează că diluția infinetizimală este activă: hormonii, enzimele, mediatorii de sinapsă, etc. circulă în corpul omului în diluții mari; sindroame alergice violente apar la întâlnirea unui bolnav cu alergeni în diluții mari; experiențe pe plante, microorganisme și organe izolate au dovedit că diluția infinitezimală este activă.

3. stricta individualizare: deoarece fiecare bolnav are anumite particularități în exprimarea clinică a simptomelor este firesc ca și tratamentul să fie individualizat.

4. dinamizarea: în tehnica farmaceutică homeopatică la fiecare treaptă de diluare se aplică soluției mai multe necusionări, manual sau mecanic; principiul a fost inspirat din fiziologia organismului uman și din fenomenele naturii: sângele este dinamizat de cord, aerul de plămâni, alimentele - de peristaltica stomacului; vânturile

dinamizează aerul și valurile mării, relieful stâncos – apa de izvor, etc.

Homeostazia este practică de în toată lumea și a câștigat tot mai mulți adepți în lumea medicală datorită faptului remediile homeopatice sunt foarte bine tolerate, lipsite de reacții adverse. Adepții New-Age – ului încearcă să captureze această metodă datorită unui fals mister care planează asupra ei deoarece diluțiile infinitezimale multă vreme nu puteau fi analizate chimic; de asemenea – fiind o metodă contestată de școlile academice de medicină, trezește automat un spirit de fraudă care poate fi exploatat „spiritual”. Homeopatia trebuie să rămână una din metodele de tratament, cu limitele și avantajele ei, fundamentale tot mai mult de mijloacele de analiză moderne, nemitizată și nefăcută salvatoare prin ea însăși.

V.2.5. MEDICINA ERBALĂ

Este o formă ancestrală a medicinei naturiste bazată pe leacurile din diferite plante medicinale. Preocuparea pentru clasificarea științifică a acestor plante a fost veche de sute de ani, exemplu fiind lucrarea lui John Parkinson *Theatrum Botanicum*, publicată în 1640. Leacurile folosesc diferitele segmente ale plantei, sucul ei, infuzia, ceaiurile și tinctura (1 parte plantă, 5 părți alcool). Mai nou, din plante se fac medicamente naturiste sub formă de supozitoare, inhalante, loțiuni, tablete și licori. Cu bune rezultate au fost folosite menta și gingivica pentru răceli și gripă, mușetelul pentru greață și vomă, teiul pentru insomnie etc. Dezvoltarea medicinei academice și atee a pus în inferioritate medicina erbală și, încetul cu încetul, ea a fost în bună parte uitată. Dar îndepărtarea trufașă a medicinei de toate darurile lui Dumnezeu, inclusiv de natura cu care omul este într-o relație ontologică, a dus la ivirea unor efecte secundare ale

tratamentelor alocate mai grave decât bolile tratate. Aceasta i-a făcut pe unii medici, farmaciști și biologi, și pe mulți bolnavi să se reîntoarcă la medicina tradițională. New age-ul a adus ca noutate și într-un spirit idolatru remedii și metode din toate tradițiile lumii, în special din ariile cele mai izolate, îmbrăcându-le într-o aură exotică, conferindu-le calități de panaceu, făcând din ele mari speranțe idolești.

V.2.6. MEDICINA CHIROPRACTICĂ

Chiropractica, de la grecescul *chiros* (mână) datează de pe vremea lui Hippocrate și a apărut în varianta modernă în anul 1895. Medicina manuală nu se folosește nici de medicamente, nici de operații. Astăzi ea este cea mai răspândită metodă de vindecare care nu utilizează medicamente. În afară de manipularea părților dureroase, se folosesc și metode preventive și curative psihologice, măsuri sanitare, de igienă și nutriție. Întrucât se concentrează pe articulații, medicina chiropractică este strâns legată și de medicina osteopatică. Ambele practici folosesc masaj, în special de-a lungul coloanei vertebrale.

V.2.7. MASAJ/SOMATOTERAPIE

În acest domeniu, există astăzi o mare varietate de metode inspirate de masajele orientale *shiatsu* și *do in*. Masajul aplicat anumitor puncte de pe talpă ce ar corespunde unor organe se numește *reflexologie*. Metoda este înrudită cu presopunctura, prin teoria energiei ce curge de-a lungul meridianelor care au 72.000 de punctele terminale în picioare.

V.2.8. MEDITAȚIA

Este o terapie ce se adresează de data aceasta psihicului. În cadrul meditației, prin concentrare intensă se realizează detașarea gândirii de percepție și de sinele emoțional. Tehnicile new age de meditație se bazează pe meditațiile orientale de tip yoga, și zen, în care se urmărește purificarea minții și intuiției. Folosirea mijloacelor isihasmului ca tehnică de liniștire fără integrarea deplină în Biserica ortodoxă, așa cum a început să se întâmple în ultimii ani, amplificarea prezintă riscuri majore pentru practicant.

V.2.9. TERAPIA RELAXĂRII

Terapia relaxării este strâns legată de meditațiile orientale, urmărind eliminarea stresului cotidian, caracteristică a omului occidental modern. Din yoga a fost preluată tehnica respirației (*pranayama*), cu rezultate eficiente, ce duc într-adevăr la eliminarea unor tensiuni nervoase. Atât tehnicile propriu – zise de relaxare, cât și cele de pranayama pot deveni extrem de periculoase dacă practica se prelungește necontrolat.

V.2.10. AROMATERAPIA

Este o terapie complementară ce se bazează pe folosirea de uleiuri aromatice cum ar fi cele de eucalipt, lavandă, cuișoare. În antichitate, a fost folosită printre alții de către egipteni, iar în forma modernă datează din 1930, prin cercetările chimistului francez René Maurice Gattefosse. Uleiurile aromate sunt folosite în egală măsură

atât în inflamații ale pielii, gripă etc., cât și pentru echilibrarea unor stări afective negative.

V.2.11. VIZUALIZARE

Această terapie complementară a fost prezentată printre altele pe canalul satelit *Tv Discovery*, ca fiind o alternativă reușită a anesteziei. Fiind strâns înrudită cu gândirea pozitivă, vizualizarea este folosirea imaginației pentru imaginarea situațiilor sau a condițiilor dorite. În acest caz, se intră în domeniul controversat al psihologiei și autosugestiei, rezultatele obținute fiind supuse interpretărilor și arbitrarului.

V.2.12. NATUROPATIA

Vindecare pe cale naturală inspirată din gândirea indienilor americani. Înlocuiește, ca și celelalte forme de medicină complementară, medicamentele și operațiile din medicina alopată, recurgând la remedii ca: postul, hidroterapia, masajul, terapia cu vitamine și minerale, diete vegetariene, mâncăruri „sănătoase”, ierburi, împachetări cu nămol și mișcare.

V.2.13. VINDECĂRILE INDIENILOR AMERICANI

Întrucât am amintit de indienii americani, foarte la modă în cercurile new age din anii '90, există la ei o medicină specifică practică de către acei „*medicine men*”, un fel de vraci sau șamani, care au la bază concepțiile spiritualiste potrivit cărora Mama - Pământul și tot ce se află pe ea sunt animate. Boala s-ar datora unei dizarmonii între ființe și mediul înconjurător. Metodele folosite de către „*medicine men*” (șamanii) indieni

americani constau în muzică, dans și incantații ce urmăresc alungarea spiritelor rele și refacerea armoniei cu Mama - Pământ. Ca tehnici terapeutice, „tămăduitorii folosesc purificarea (curățirea pacientului de orice rău), evocarea (chemarea spiritelor bune curative în ajutorul bolnavului), identificarea (unirea psihică a bolnavului cu puterile vindecătoare), transformarea (eliberarea bolnavului de maladie), și eliberarea (răsplătirea puterilor curative care au realizat vindecarea).”¹⁵⁵

V.2.14. MEDICINA ANTROPOSOFICĂ

A fost elaborată, așa cum era de așteptat, de către părintele antroposofiei Rudolf Steiner, având la bază antropologia „științei spirituale” care împărțea omul în trei elemente: sistemul nervilor și al simțurilor, ca bază fizică pentru percepția senzorială și gândire; sistemul metabolismului și al mădulelor ca bază, fiziologică pentru voință, și sistemul ritmic circulatoriu și de respirație. Principiile medicinei antroposofice au fost expuse în lucrarea *Geisteswissenschaft und Medizin*.¹⁵⁶ Caracterul ocultismului eclectic al medicinei antroposofice este oglindit de următoarele afirmații: „*Substanțele vitalizante prin procesul argintului trebuie să fie subordonate întregului organism și să nu primească o viață individuală. Ele trebuie să fie conduse către o funcție superioară, printr-un proces facilitat de Mercur... Aici avem de-a face cu un prim principiu al medicinei: bolile sunt rezultatul lipsei unui mediator, iar dacă este prea mult într-un loc – din punct de vedere substanțial sau procesual - în altul va fi prea puțin. Aceasta duce la*

¹⁵⁵ Trad. din *Encarta Encyclopedia '99*, Cap. *The Native American Medicine*.

¹⁵⁶ Rudolf Steiner, *Geisteswissenschaft und Medizin*, Dornach, 1961.

acumulări care sunt dizolvate într-un proces mercurian... Într-un sens mai profund, aceasta e acțiunea vindecătoare și motivul pentru care Mercur a fost ales zeul medicilor. Puterile lui Mercur mediază în plămâni. Ei mediază, prin inspirație și expirație, energiile vitalizante și mortificatoare. În acest proces respiratoriu tipic uman-animal, avem temelia vieții superioare a sufletului, care întrece cu mult planul biologic al vieții.”¹⁵⁷

V.3. PERSPECTIVA CREȘTINĂ

Aceste terapii alternative se bucură la ora actuală de un mare succes, fiind promovate generos pe canalele mass-media, inclusiv cele din țara noastră. În fața acestei ofensive new-age-iste s-au ridicat priviri circumspecte și competente, cum este cea a medicului elvețian Samuel Pfeiffer,¹⁵⁸ care propune „o evaluare a metodelor medicinei alternative din perspectiva spiritualității creștine.” Este evident că dorința intensă de însănătoșire a trupului, manifestată de omul contemporan, nu este urmată de o dorință la fel de intensă de mântuire a sufletului, iar atunci când se caută mântuirea în afara Bisericii drepte – credințe, se ajunge la erezie. Acestei mentalități i s-a adresat Mântuitorul o dată pentru totdeauna cu următoarele cuvinte: „... că este mai bine pentru tine să intri în viață ciung sau șchiop, decât, având amândouă mâinile sau amândouă picioarele, să fii aruncat în focul cel veșnic.” (Matei XVIII, 8). Sunt binecunoscute cazurile suferințelor cauzate de boli chiar incurabile unor sfinți cum au fost Sfântul Apostol Pavel, Timotei, Sfântul Vasile cel Mare și alții. Considerații creștine asupra

¹⁵⁷ O. Wolff, *Anthroposophisch orientierte Medizin und ihre Heilmittel*, Arlesheim, 1977, p. 40.

¹⁵⁸ Dr. Samuel Pfeiffer, *Vindecare cu orice preț ?* Ariel, 1996.

teologiei bolii nu au lipsit nici din zona occidentală ortodoxă. Una din cele mai competente contribuții în acest domeniu a fost făcută de către teologul francez ortodox Jean-Claude Larchet.¹⁵⁹ El a înfățișat căile duhovnicești (creștine) de vindecare¹⁶⁰, căi ce se disting net de terapiile alternative de tip new age. Prima cale este *rugăciunea* (*Iacov V, 13* și *Luca XVIII, 38*). Temeiurile scripturistice legate de vindecările celor doi orbi (*Matei IX, 28*), a robului sutașului (*Matei VIII, 13*), femeii cu scurgere de sânge (*Matei IX, 22*), orbului (*Marcu X, 52*), leprosului (*Luca VII, 19*), și încă în multe alte locuri, înfățișează prioritatea rugăciunii și a credinței în toate aceste cazuri. Rugăciunea se poate face și pentru aproapele aflat în nevoie, așa cum a fost cazul sutașului, al femeii cananeence (*Matei XV, 22*) sau a prietenilor slăbănogului (*Matei IX, 2*). Sf. Apostol Iacov îndeamnă în acest sens: „*Rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați*” (*Iacov V, 16*). Dar cea mai puternică și eficace rugăciune rămâne cea a dreptului (*Iacov V, 16*), a sfinților, între care întâietatea o are, desigur, Maica Domnului. Moaștele și icoanele făcătoare de minuni, sau apele unor izvoare, așa cum era în Vechiul Testament scaldătoarea Vitezda, sau Izvorul tămăduirii, au constituit de asemenea remedii miraculoase pentru tot felul de boli. Mijlocul terapeutic prin excelență al Bisericii este Taina Sfântului Maslu (*Marcu VI, 13* și *Iacov V, 14-15*). Lucrarea harului Sfântului Duh exercitată prin rugăciuni și ungerea cu untdelemn sfințit atacă însăși cauza bolii, trupești sau sufletești, care este păcatul. Pe lângă untdelemnul sfințit se folosește cu folos și aghiasma mare sau cea mică. Așa numita terapie *rei ki*, foarte populară în mediile new age, a preluat metoda scripturistică a vindecării prin „punerea mâinilor” (*Marcu*

¹⁵⁹ În lucrările *Teologia bolii*, Sibiu, 1997 și *Thérapeutique des maladies spirituelles*, Paris, 1991.

¹⁶⁰ În *Teologia bolii*, p.79 și urm.

XVI, 18). În cazurile extreme de posedare demonică, Biserica a pus la îndemână exorcismele. Acestea se practică inițial prin „lepădările” făcute de preot tuturor celor ce se botează. Se cuvine menționat că diagnosticul posedării este unul din cele mai dificile, putându-se face confuzia cu o stare isteroidă sau de personalitate multiplă, fenomene întâlnite în special la femei.

În urma considerentelor de mai sus nu am vrea să se înțeleagă greșit că preocuparea omului de azi pentru sănătatea trupească și sufletească are în sine ceva rău. Starea de sănătate ar trebui chiar să constituie – alături de nemurire – stadiul normal al omului, chip al lui Dumnezeu, creat spre a ajunge asemenea lui. Bolile sunt diferite și au remedii diferite. Însă boala tuturor bolilor și rădăcina lor este una: păcatul. În rest, celelalte cauze (microbi, viruși, bacterii, bacili etc.) sunt la rândul lor cauzate de păcat. Natura nu posedă în sine puteri curative, miraculoase. „Omul sfințește locul” spune cu înțelepciune poporul, dar pe om îl sfințește Dumnezeu. Aceasta este ordinea, așa o privește creștinul ortodox – medic și pacient deopotrivă.

VI. PREOCUPĂRILE NEW AGE LEGATE DE OM ȘI DE MEDIU

*VI.1. Pedagogii alternative VI.1.1. Școala Waldorf
VI.1.2. Pedagogia new age propriu-zisă VI.2. Ecologia
VI.2.1. Ecologia creștină VI.2.2. Perioada timpurie (până
în sec. IV) VI.2.3. Evul Mediu VI.2.4. Timpurile moderne
VI.2.5. Elemente concludente din Tradiție*

VI.1. PEDAGOGII ALTERNATIVE

VI.1.1. ȘCOALA WALDORF

Sistemul de educație și învățământ alternativ Waldorf este o creație a părintelui antroposofiei, Rudolf Steiner. Pentru a înțelege bazele teoretice și practice ale acestei pedagogii alternative trebuie să urmărim mai întâi succint personalitatea și concepțiile lui Steiner.

Acesta s-a născut în 1862, la Kralievec, în Austro-Ungaria ca fiu al unui funcționar la căile ferate. În 1879, s-a înscris la Viena la Școala tehnică și apoi a intrat în contact cu teosoful Friedrich Eckstein care l-a introdus în teosofie și misticism. Steiner a fost angajat activ și în politică, iar în 1890, a lucrat la Weimar la arhiva Goethe ocupându-se de latura științifică a acestuia. În 1891, și-a luat doctoratul în filosofie la universitatea din Rostock.

În 1907, Steiner a fost numit secretar - general al secției germane a *Societății teosofice*. El a introdus în

teosofie ideile ocultismului „creștin” rozicrucian. În 1906, a înființat loja ocultă *Mysteria Mystica Aeterna*, ramură a ordinului *O.T.O. – Ordo Templi Orientalis*. În 1913, s-a produs ruptura cu Annie Besant, conducătoarea *Societății teosofice*, cauzată de prezentarea pe care aceasta o făcea tânărului Krishnamurti ca fiind noul Mesia pe pământ. Urmarea acestei rupturi a fost crearea societății antroposofice.

Concepțiile lui Steiner au un caracter neognostic sincretist, înglobând într-o sinteză originală vechi erezii, gnoze, mistere păgâne, cu filosofii contemporane, teorii și metode științifice combinate cu misticism oriental. Acestea sunt câteva din temele de bază ale antroposofiei.

Preluând din hinduism teoria universurilor reîncarnate, Steiner vorbește despre șapte reîncarnări ale pământului la intervale de 15 120 de ani, actuala fiind a patra. El a preluat din Pseudo Dionisie Areopagitul identic ierarhia cerească, adăugând sub categoria umană regnul animal, respectiv astral, apoi pe cel vegetal, respectiv eteric, și pe cel mineral, respectiv fizic. La nivelul omului întâlnim tripartiția neo-platonică: spirit-eu, suflet (germ.: Seele) și corp, care la rândul lor se împart în trei: eul cuprinde Manas, Buddhi și Atma, sufletul cuprinde sufletul conștienței, sufletul rațiunii și sufletul senzației, respectiv voință, gândire și sentiment, iar corpul cuprinde corpul astral, eteric și fizic. Dezvoltarea culturală a omenirii s-ar produce în perioade de câte 2100 de ani, stabilite după mersul regresiv al soarelui din punctul echinocțiului de primăvară. Astfel, după perioadele „lemuriană” și „atlanteană”, conform lui Steiner ar urma șapte perioade post-atlanteene legate zodiacal astfel: perioada indiană (7000 - 4900 î.d.Hr.) - guvernată de rac; perioada persană (4900 - 2800 î.d.Hr.) - gemeni; perioada egipteană (2800 - 700 î.d.Hr) - taur; perioada greco-

romană (700 î.d.Hr. - 1400) berbec; perioada actuală anglo - saxonă (1400 - 3500) - peștii, urmând apoi perioada americană (3500 - 5600) - vărsător (sic!), culminând cu cea rusă (5600 - 7700), capricorn .

Istoria pedagogiei Waldorf începe în anul 1919 și este legată în mod surprinzător pentru neofitul român, de o fabrică de țigări. Funcționând datorită profitului scos de pe tutun, fabrica „Waldorf-Astoria” din Stuttgart aparținea industriașului Emil Molt, membru al societății antroposofice. Denumirea de Waldorf s-a scindat ulterior de cealaltă, permițând sensibilității publicului modern disocierea de toate implicațiile negative ale noțiunilor legate de tutun și de industria respectivă, nu mai puțin și de concluziile la care s-a ajuns astăzi în studiul cancerului. Pedagogia era destinată la început copiilor funcționarilor și muncitorilor fabricii. Profesorii veneau din toate domeniile, dar trebuiau să fie familiarizați cu principiile antroposofiei.

În 1923, Steiner a ținut un curs pedagogic la Ilkley, un oraș industrial din nordul Angliei. Iată câteva aspecte esențiale ale acestui curs:

Pentru început, este criticată denumirea de „pedagog”, deoarece în traducere exactă ar însemna „conducătorul băiatului”, ceea ce ar exclude fetele din învățământ, conform concepției platonice exprimată în dialogul *Statul*. Criticând punctul de vedere platonice, Steiner acuză pedagogia de până la el de necunoașterea omului ca întreg, de contradicțiile masculin-feminin cu implicațiile ulterioare ale structuralismului lui L. Strauss, care urma să fie anulate în școala Waldorf, atât în ceea ce privește elevii, cât și profesorii.

Mai departe, Steiner remarcă stadiul actual al civilizației, cu cele patru domenii: știință, artă, religie și morală, afirmând că la început acestea erau una. Se poate

constata și acum rădăcina comună a științei și artei și în stadiul actual, în care știința trebuie să fie obiectivă și imparțială, iar arta subiectivă și arbitrară. Putem adăuga astfel că acesta e punctul de vedere scientist, dar mai nou, sub presiunea noii fizici și a psihologiei transpersonale, știința a renunțat la pretenția obiectivității. Această observație pare în aparență pertinentă și la obiect, dar nu este decât pe jumătate adevărată. Ideea unui sincretism originar nu este nouă și nici nu aparține exclusiv lui Steiner. Ea se bazează însă pe conflictul apărut în Europa apuseană între religie, filosofie, știință și artă după epoca Renașterii. Conflictul acesta este rezultatul secularizării și tendinței de autonomie, de emancipare a domeniilor respective de sub tutela Bisericii (în cazul concret, al Bisericii romano-catolice, cu monarhia ei severă și cu presiunea inchiziției și a teologiei scolastice).

Părintele profesor I. V. Felea a demonstrat clar că aceste contradicții nu sunt implicite, ci dimpotrivă, starea inițială a acestor relații reciproce era aceea de armonie. Putem așadar afirma inexistența aceluia sincretism, armonia dintre componentele ce-și păstrau identitatea și specificul respectiv.

Ca și înaintașii săi eretici sau protestanți, Steiner încearcă să emită o critică lucidă, clară a aspectelor negative culturale ale mediului și timpului său: Europa centrală și apuseană la granița secolelor XIX și XX. Remediul lui Steiner era în principal imaginația. Aceasta nu trebuia să fie pentru cei ce o practicau o lume fantastică, ci una reală, obiectivă. Imaginația la Steiner este gândirea în imagini, care în opinia sa a dat naștere cultului religios.

În copilăria sa la Kralievec (Croatia), Steiner a participat activ la slujbele catolice, fiind copil în cor (ministrant). Ulterior, el a părăsit acest mediu plecând în

Austria și apoi, cum am mai arătat, în Germania la Berlin, Weimar, Rostock, iar în ultima parte a vieții s-a stabilit în Elveția la Dornach, lângă Basel. Din punct de vedere confesional, aceasta înseamnă treptat o rupere de mediul catolic și trecerea în spațiul protestant și reformat. Contactele lui Steiner cu Biserica romano-catolică s-au înrăutățit, după cum era de așteptat în urma teoriilor sale, iar apoi s-au întrerupt total. Or, ceea ce a caracterizat din totdeauna spațiul protestant-reformat a fost iconoclasmul, dus la extrem în cadrul sectant neo-protestant. De aici, a decurs un sentiment difuz, dar pregnant de recuperare a acestui handicap, o nevoie de compensare a cultului uscat și văduvit de această componentă esențială. Rudolf Steiner a încercat chiar un anume tip de pictură specific, ușor de recunoscut de către cunoscători, cu anumite acuarele speciale și trăsături originale. Această „iconografie” alternativă a rămas exclusiv în cadrul antroposofic.

Steiner critică din nou, pe bună dreptate, modul materialist ateist de concepție scientistă a apariției universului, a omului considerat animal superior, ruptura dintre știință și religie.

Un alt termen folosit de Steiner este *inspirația*. Inspirația, ca revelație divină ce stă la baza religiei, își are sorgintea în imaginație. La începutul secolului XX, religia se baza pe tradiție, și Steiner cere redobândirea stadiului de inspirație. El nu folosește noțiunea de profeție, ci introduce noțiunea de „impuls cristic” venit din lumile spirituale pentru trezirea „conștienței”. Să nu uităm însă că la Steiner, Cristos nu înseamnă ce înseamnă în teologia creștină, ci desemnează un principiu solar gnostic.

Consecvent principiului tripartit enunțat la început, principiu ordonat și ierarhic, după cum există corp fizic, eteric și astral, Steiner plasează după imaginație și inspirație un al treilea mod de iluminare spirituală, cel mai

înalt: *intuiția*, sigura capabilă să-l pună pe om pe calea adevăratei cunoștințe spirituale și morale. Este iarăși de prisos a aminti comentariul Părintelui Stăniloae asupra termenului de „intuiție”. După cum se observă, avem de-a face cu un element de donatism, antiluteran, combătut deja la vremea sa de Fericitul Augustin, dar în acest caz putem observa efectul contrar al predestinării, reluat după cum se știe de Calvin. Curentul new age îl citează adesea pe Steiner printre precursorii săi, iar concepțiile sale se regăsesc în mod previzibil împletite și cu celelalte surse de inspirație ale mișcării.

Natura simbolică a harului în protestantism și absența Tainelor îl duc pe Steiner la ignorarea lor completă; harul Duhului Sfânt este înlocuit cu un „impuls cristic”, iar tainele cu imaginație, inspirație și intuiție. Ce e drept, în „biserica” alternativă antroposofică înființată de Fr. Rittelmayer și E. Block sub numele de Christen Gemeinschaft se practică un soi de „sacramente”, dar ele sunt atât de departe de tainele Bisericii, încât nu sunt recunoscute ca valide nici măcar de bisericile protestante.

Morala este creată de omul individual, iar cunoașterea este soluția mântuirii. Armonia dintre știință, artă, religie și morală, topite însă într-un mod sincretist în afara cadrului eclezial creștin constituie pecetea gnosticimului de tip postmodern contemporan. Să nu uităm că Steiner a fost o vreme redactorul unei reviste ce se intitula sugestiv *Lucifer gnosis*.

Cu privire la imaginație trebuie amintită observația Sfântului Nicodim Aghioritul: „... după concepția marelui teolog Sfântul Maxim, Adam a fost creat fără imaginație. De aceea nu-și închipuia nimic, nici nu se robea simțurilor, nici formelor și lucrurilor ce decad sub simțuri... Omul (prin imaginație) a umplut cu diferite amăgiri etica filosofică, fizica a umplut-o cu multe opinii

neadevărate (ψευδ), iar teologia cu dogme false. Răul cel mare este că au îmbrățișat această minciună și o țin de adevăr. În loc de teologi apar niște fantasmagoriști, care se bazează pe iscusința minții, cum zice Apostolul. Sârguiește-te, deci, a-ți păstra mintea curată și fără forme, culori, distanțe și orice fantezie, cum a creat-o Dumnezeu.” Părerea Sfântului Nicodim Aghioritul credem că este suficient de reprezentativă și clarificatoare pentru a sintetiza punctul ortodox de vedere în privința metodei imaginative steineriene.

Un alt principiu de bază în teoria educațională Waldorf este cifra mistică 7. Astfel, întâlnim împărțirea în perioadele de vârstă 0-7, 7-14, 14-21. Acești ani corespund dezvoltării respective a corpurilor fizic, eteric și astral. Este cunoscută desigur vârsta de 7 ani ca vârstă la care până nu demult începea școala, perioadă numită în popor și „cei 7 ani de-acasă”. Pentru Steiner însă, 7 ani e vârsta schimbării danturii „de lapte” cu dinții permanenți, fenomen fiziologic real. Acesta ar fi semnul exterior al activității corpului eteric personal. Aici întâlnim o altă mare eroare a autorului nostru: dezvoltarea scindată a diferitelor componente (reale sau imaginare) ale organismului uman, ceea ce trădează influența unei mentalități și formații scolastice și carteziene, lucru care, odată descoperit, ar fi de fapt respins cu tărie de antroposofi și adepții lor din ziua de azi. Astfel, Steiner demonstrează că efectul unirii spiritului, sufletului și trupului ar fi o prelungită copilărie, concluzia logică fiind astfel dobândirea de dinți de lapte în fiecare an! Apariția sexualității în jurul vârstei de 14 ani – în perioada pubertății – este văzută ca prezență a activității corpului astral personal.

Educația Waldorf se întemeiază pe aceste teorii pretinse a fi adevăruri incontestabile, deci, cu alte cuvinte,

dogme, o nouă noțiune respinsă cu vehemență de antroposofi și new ageri. Antroposofia îmbină preexistența sufletelor pe filiera Pitagora – Platon – neo-platonici – Origen, cu reîncarnarea hinduistă preluată din teosofie. Să amintim încă o dată că Steiner a fost o perioadă secretarul secției germane a *Societății teosofice*. Reîncarnarea fiind valabilă numai pentru ființa umană, aceasta urmează o alternanță „karmică” de compensare, alternând sexele, popoarele sau rasele.

Ca bază de plecare în pedagogie se ia atitudinea justă a grecilor antici. Steiner recunoaște în mod realist că idealul pedagogic al acestora: „să păstrăm copilul din noi” nu poate fi atins astăzi. În primul rând pentru că această atitudine se adresa unei elite și presupunea sclavia. În al doilea rând era vorba de poziția izolată a femeilor, iar în al treilea de prezența unei înțelepciuni a misterelor păgâne pe care noi nu o mai posedăm. Aici se face simțită alunecarea tipică mediului materialist-naturalist european la granița dintre cele două secole.

Dacă ar fi fost un creștin adevărat, după cum susținea, Steiner ar fi putut vedea că înțelepciunea Scripturilor întrece cu mult pe cea tulbure și păgână a grecilor. Cât despre perioada Bizanțului, vom căuta în zadar vreo cât de mică aluzie în întreaga operă a lui Steiner, care oscila între materialism, păgânism și gnosticism de nuanțe ezoterice neo-masonice care nu puteau conduce decât la erori.

În secțiunea ce descrie antrenarea memoriei ca fiind tipică Evului Mediu apusean și fiind exercitată de către clerul legat de tradiție, se vedește ignorarea datelor privitoare la metodele școlilor iudaice din Ierusalim și Babilon contemporane cu învățământul elenistic. Cercetători ca Arthur Rowe au descris clar metodele de memorizare orală ca: repetiția continuă, începerea fiecărei

propoziții sau a fiecărui rând cu următoarea literă din alfabet, povestirea evenimentelor, folosirea predaniei în forma poetică a versurilor, metode utilizate în aceste școli. În paranteză fie spus, Steiner se referă la o pedagogie „greacă” nedistingând între spartani, atenieni și elenomacedoneni, o dovadă clară a unor gafe în elementare informații, datorate diletantismului în materie de cultură, istorie și pedagogie a unui amator autodidact ale cărui calificări erau școala tehnică, un doctorat în filosofie obținut în condiții neclare la Rostock și „ochii suprasensibili ai clar-văzătorului” de sorginte spiritist-teosofică.

Sistemul aberant de gândire antroposofică dă naștere unor afirmații ca, de pildă: „*Copilul își dezvoltă dinții* – și oricât de paradoxal ar suna aceasta în zilele noastre, afirmația continuă: – *pentru funcția gândirii.*” Simpla enunțare a acestei afirmații, și nu este singura, ne face o idee asupra autorului și asupra nivelului pe care publicul îl avea, format în marea majoritate din doamnele înaltei societăți din vremea sa, preocupate din plictiseală de spiritism, magie, ghicit, ocultism, dornice să intre în loji masonice mai mult sau mai puțin „acceptate”.

În domeniul matematicilor, pedagogia Waldorf pornește la adunări și scăderi de la rezultat la ipoteză, respectiv de la sumă la termeni, de exemplu: „*dacă ai 7 cât trebuie să scoți ca să faci 3? în loc de: cât face 7-4?*”. La înmulțire și împărțire este recomandat să nu se întrebe: „*cât face 10:2?*” ci: „*cu cât trebuie împărțit 10 ca să dea 5?*”. Motivațiile acestor inversări de procese aritmetice sunt întâi de ordin moral – se combate tendința de acumulare egoistă (prin însumare). Se recomandă de asemenea și predarea operațiunilor aritmetice într-o ordine deosebită, și anume începând cu împărțirea, tot din aceeași cauză morală. Este fără îndoială firesc pentru

situația „tânărului bogat”, cel ce moștenește o mare avere, să poată gândi începând de la o anumită sumă, mai mare sau mai mică. Ne întrebăm însă cum pot înțelege sau primi copiii cei săraci, din România zilelor noastre, sau cei ai emigranților din Germania sau Europa de Vest acest mod de gândire care nu le este accesibil. Ei nu pot porni de la o „sumă”, și nu au nimic de împărțit, pentru că nu au conștiința averii, a acumulării deja existente. Împărțirea lui „zero” este absurdă, ea nu poate face pe un copil de școală primară să „înțeleagă” nimic concret, nu mai vorbim și de sensul moral.

Această derulare inversă a gândirii este un punct de sprijin în concepțiile didactice ale lui Rudolf Steiner. El a recomandat să se practice în mod constant seara înainte de culcare retrospectiva zilei și chiar retrospective săptămânale, lunare, etc. Până aici un gând sănătos, Sfinții Părinți recomandau cercetarea atentă a cugetului și a păcatelor în scopul cunoașterii de sine și a metanoiei. Dar iată că după Steiner trebuie să se procedeze cronologic în sens invers, ca și cum s-ar derula un film. Motivația ar fi faptul că la ieșirea sufletului din corp, prin fața ochilor se perindă întreaga viață în timp de o treime din timpul real trăit în sensul recurent, de la moarte la naștere. Este foarte puțin cunoscut faptul că la punerea pietrei de temelie a Goetheanumului (clădirea sediu a *Școlii libere de știință spirituală* de la Dornach, Elveția), Steiner a rostit rugăciunea „*Tatăl nostru*” de la sfârșit la început, procedeu tipic de magie întâlnit și în satanism. Aceste gânduri și altele de același fel sunt rodul inițierilor oculte din lojile rozicruciene și teosofice, la care se adaugă și contribuțiile creatoare ale celui ce se considera a fi noua călăuză spirituală a omenirii, și căruia colegii teosofi îi garantaseră o ascendență de avatari (reîncarnări) redutabilă: proorocul Ilie, Ioan Botezătorul, pictorul

Rafael, poetul Novalis! Aplicarea consecventă a acestor procese de gândire combinată cu metodele de meditație antroposofică sunt menite să producă niște mutații în conexiunile și modul de gândire a creierului uman, o parodie a metanoiei, lucru evident periculos pentru buna funcționare a psihicului.

Nu mai puțin gravă este invocarea *Evangheliei Sfântului Ioan* cu prologul: „*La început a fost Cuvântul (Logosul)*”. Pentru Steiner și cei din cercul său, Logosul înseamnă cu totul altceva decât pentru creștini, și anume un principiu solar. Cauza acestei deosebiri este de găsit și în ritualurile masonice de rit suedez, în ale căror loji se inițiază ucenici „ioaniți” în fața unui altar pe care se află o Biblie deschisă la *Evanghelia lui Ioan*.

În conferința a XI-a din 15 august, predarea religiei este prezentată astfel: „o școală (*Waldorf*) nu trebuie să fie o școală cu o amprentă religioasă și filosofică anume.” Predarea religiei urmează apartenența confesională a elevilor. Antroposofia nu trebuie predată în școală la nici un nivel, ea fiind apanajul adulților care o pot alege și înțelege la maturitate. Acest lucru rămâne un simplu deziderat utopic înșelător deoarece, în realitate, o pedagogie creată de R. Steiner, părintele antroposofiei, cu profesori antroposofi activi, formați în seminariile Waldorf, sau cel puțin simpatizanți, cu un anumit plan școlar și metode specifice, nu poate să rămână „neutrală” din punct de vedere moral-religios. Chiar dacă se evită noțiunile directe, elementele acestei atitudini se impregnează în sufletele copiilor începând cu grădinița (există și un învățământ preșcolar Waldorf de care nu ne-am ocupat în studiul prezent), și putând continua timp de 12 ani. „Libertatea” elevilor de care se face atâta caz este desigur știrbită, și anume chiar la nivelul subconștientului. Au loc desigur și fenomene de respingere

a acestei pedagogii, dar ea poate lăsa urme negative, un fel de a gândi specific, ce este mai greu de remediat.

Cât privește predarea creștinismului, Steiner atrage atenția asupra pericolului predării lui înainte de 9-10 ani. Până atunci ar trebui să fie făcută o educație religioasă panteistă. Nu vedem la ce ar mai ajuta atunci atmosfera de slujbă religioasă ce se recomandă însă profesorilor, sau chiar așa - numitele „înlocuiri de cult” din zilele de Duminică. Majoritatea elevilor primei școli Waldorf erau copii de liber-cugetători și de ate ru pți total de Biserică. Aceste substitute păgâno-gnostice nu pot nicidecum înlocui harul adevărat ce izvorăște în biserici, în cadrul adevăratelor slujbe, taine și ierurgii. Pentru aceasta constatăm încă o dată deosebiri și incompatibilitățile pedagogiei alternative față de învățământul tradițional și de metodele kerigmatice și catehetice ale Bisericii.

Inspirându-se în continuare din lumea fantasmelor, Steiner a creat împreună cu a doua sa soție, Marie von Sievers, *euritmia modernă*, care se dorește a fi vizualizarea sunetelor consonantice și vocalice, sau a intervalelor muzicale (terță, cvintă etc.) prin anumite gesturi și mișcări ce pretind a fi întocmai cu cele făcute de Dumnezeu (sau mai bine zis dumnezei, întrucât Steiner se prevalează de pluralul ebraic *Elohim*, pe care îl interpretează a însemna *exousiai*, ființe îngerești din triada a doua a Sfântului Pseudo Dionisie Areopagitul, împotrivindu-se astfel revelației vetero- și neotestamentare, și punând creația pe seama unor creaturi!) în momentul creației. Această nouă artă fiind fantasmagorică și nebazată pe nici o tradiție, sursa invocată fiind ocultismul și suprasensibilul, ambele deopotrivă de neverificabile, putem însuma încă o componentă himerică aflată la baza pedagogiei Waldorf.

O altă trăsătură specifică planului de curs al acestei pedagogii alternative este împărțirea în așa-numitele „perioade”. Aceasta înseamnă renunțarea la orarul normal, de exemplu.: 8-9 aritmetică, 9-10 istorie, 10-11 religie etc., și înlocuirea lui cu un obiect principal care se predă 2 ore dimineața timp de 3-5 săptămâni. Urmează apoi alte 5-6 săptămâni cu un alt obiect principal în același moment al dimineții.

La întrebarea îndreptățită: *ce se întâmplă în cazul uitării cunoștințelor?* Steiner răspunde că procesul se continuă în zonele subconștiente în timpul somnului. Aceste concepții sunt tipice pentru spiritul locului și epocii în care au apărut: Austria și Germania începutului de secol XX, când înflorea școala psihanalitică a lui S. Freud, continuată de discipolii săi Adler și Jung, creatorii psihologiei moderne. Astfel se pun bazele învățământului de tip nou – new age – în care apar meditațiile, concentrările și relaxările de tip asiatic yoga, meditația transcendențială etc. Steiner s-a arătat în principiu adversar al practicilor orientale, etichetate de el ca „luciferice”, dar propriile sale concepții ocultiste pornind din sursa comună – teosofia, gnoza indianistă – nu se deosebesc esențial de acelea.

În aprilie 1924, la cinci ani după apariția primei școli Waldorf, R. Steiner a ținut cinci conferințe la Stuttgart în fața a 1700 de auditori pe tema „*Învățământ și educație*”. În linii mari se repetă cele afirmate în cursurile precedente. În cea de-a doua conferință (9 aprilie) aflăm cu oarecare surprindere, chiar din mărturisirea personală a autorului, o caracterizare pertinentă și la obiect făcută lui Steiner de către M. Maeterlink în cartea sa *La grande énigme*: „*El (Maeterlink n.n.) a citit multe cărți de ale mele (Steiner, n.n.) și spune următoarele: Când cineva începe să citească vreo carte de-a mea, eu apar ca o*

persoană echilibrată, logică, precaută. Cu cât avansează lectura, până la sfârșit i se pare că mi-am pierdut mințile.” Din păcate Steiner nu a luat în serios această afirmație îndreptățită și a continuat netulburat în eroare.

Să privim acum, pentru o mai clară aplicație concretă, la 80 de ani de la debut, cum se prezintă situația școlilor Waldorf într-o țară unde acestea au funcționat o lungă perioadă, cu însemnate contribuții în acest domeniu: Suedia. Desigur că în acest domeniu supremația este deținută în continuare de Germania, țara de origine a acestei pedagogii. În anul 1949, s-a înființat la Stockholm Kristofferskolan, în 1960, Järna Waldorfskola. În 1976 existau 3 școli, în 1995 s-a ajuns la 23. În toată lumea existau în 1977, 150 de școli, actualmente sunt peste 450. Aceste date sunt luate din cartea lui G. Wilson *Jag trodde på Waldorfskolan (Am crezut în școala Waldorf)*, în care sunt descrise aprecierile critice ale unui părinte ce a avut un copil la Johannaskolan din orașul Örebro. Cartea este instructivă cu toate că, din păcate, autorul se situează pe poziție umanist ateistă, însă, așa cum am observat și în cazul lui Steiner, Wilson emite unele critici ce se dovedesc a fi fondate și argumentate.

Explicațiile succesului școlilor Waldorf sunt mai întâi imaginea negativă (și în cea mai mare parte îndreptățită) pe care o au mulți părinți despre învățământul de stat, iar în al doilea rând abilitatea reclamei (în limba spaniolă *propaganda*, termen sugestiv!) și prezentării acestei „pedagogii a viitorului”, liberă și superioară celei vechi. În reclamele lor se promite: *învățământ religios la alegere, nonconfesionalitate, o școală liberă și deschisă, libertate interioară și integritate*. Cum se prezintă în realitate aceste deziderate?

Trebuie reamintit că la baza planului de învățământ Waldorf se află sistemul antroposofic pe care această

pedagogie stă sau cade. În legătură cu aceasta este foarte nimerit a cita comentariul lui F. Vicedom făcut în cadrul secțiunii cultice de inspirație antroposofică intitulată *Die Christen Gemeinschaft* (Comunitatea creștină): „*Aceasta ne duce înapoi spre India. Această imagine cosmogonică, percepția mistică a unității cosmice, învățătura karmică, eliberarea din lanțurile materiei, preschimbarea materiei prin sângele lui Cristos, până și accentul pus pe etică, mijloc al mântuirii, totul vine din India prin intermediul teosofiei. Ideile creștine trebuie să fie interpretate prin prisma înțelepciunii indiene. Ele se contopesc în gnoza indiană. Omul devine astfel măsura tuturor lucrurilor. El trebuie să se auto mântuiască și să se străduiască pentru a se elibera de cele pământești.*” Aducem în continuare și opinia unui cercetător suedez al religiilor, Hjalmar Sundén: „*O influență puternică exercită școlile Waldorf care se numără printre cele mai selecte din Germania și formează un fel de elită. În aceste școli, principalul obiectiv nu este învățământul profan obișnuit, ci introducerea gândurilor antroposofice, care produc schimbări în personalitate de o natură neîntâlnită în cazul școlilor particulare (confesionale n. n.) creștine.*” Acest lucru este constatat și de alți autori cum ar fi C. Cumbeș și C. Matrisciana în lucrările lor critice la adresa fenomenului sincretist new age. Autoarele menționate (și nu numai ele) încadrează antroposofia și pedagogia Waldorf în cadrul fenomenelor new age. În replică poate fi adus contra-argumentul că antroposofii înșiși pot respinge vehement această încadrare, fiind la rândul lor critici la adresa mișcării în care nu se socotesc a fi parte. Dacă antroposofia și pedagogia Waldorf nu s-au declarat niciodată explicit a fi fenomene new age, nu este mai puțin adevărat că au multe identități ideologice, iar apropierea lor nu este nicidecum forțată.

În anumite cazuri, ca de exemplu la noi în țară, s-a încercat introducerea unor procedee Waldorf în învățământul comun. După părerea lui F. Calgren, autoritate incontestabilă în domeniu, modalitatea aceasta nu poate da rezultatele scontate deoarece specificul pedagogiei Waldorf nu constă în procedee noi și inedite, ci în însăși atitudinea de viață a profesorilor educatori. Atunci s-a încercat compromisul de a avea clase speciale de tip Waldorf în cadrul unei școli generale. Oricum ar sta lucrurile, datele de bază nu se schimbă, iar eventualele influențe pozitive ce s-ar putea prelua din această pedagogie sunt atât de diluate homeopatic, ca să folosim un limbaj specific medicinei antroposofice, ca și diluția D 30 – adică practic nule. Învățământul de stat are multe carențe, multe elemente chiar de structură ce pot fi perfectibile, dar nu orice soluții sunt folositoare.

VI.1.2. PEDAGOGIA NEW AGE PROPRIU-ZISĂ

Dacă pedagogia Waldorf a apărut în Germania anului 1919, și prin urmare apartenența sa la new age poate fi contestată, există concepții pedagogice apărute după 1960 ce recunosc uneori deschis caracterul lor aquarian. Aceste noi pedagogii au apărut și s-au răspândit în școlile de stat mai întâi în S.U.A., iar apoi, treptat, în celelalte țări occidentale. Un exemplu în acest sens îl constituie activitatea psihologei dr. Beverly Galyean, care a primit fonduri federale ca să-și creeze două din programele ei educaționale pentru *L.A. School District*. Ea a admis deschis că la baza întregului ei program de învățământ public se află păreri spirituale umaniste particulare. Aceste păreri se bazau pe credințe religioase orientale având următoarea premisă de bază: „În esență

noi nu suntem indivizi ci părți ale conștiinței universale (care este Dumnezeu). A realiza această unitate esențială și a se experia pe sine ca pe o parte a ei este un țel major pentru înțelepciunea copilului și dragostea lui față de univers. Această înțelepciune și dragoste este eul superior. Copilul poate accede la această minte universală pentru a căpăta îndrumări... Aceasta se face de obicei prin meditație și spirite ghid.”

Dr. Galyean continuă: *„Fiecare persoană își creează realitatea sa proprie alegând ce și cum să o perceapă... Odată ce începem să vedem că noi toți suntem Dumnezeu... întreg scopul vieții este acela de a recâștiga divinitatea din noi; dragostea perfectă, înțelepciunea perfectă, înțelegerea perfectă, inteligența perfectă, și când facem aceasta ne re-creăm acea unitate primordială esențială care este conștiința. Astfel, întregul meu sistem este bazat pe această idee.”*¹⁶¹

Autorii Leland and Mary How scriu în cartea lor *Personalizing Education*:¹⁶² *„Clarificarea valorilor nu se face potrivit scopului de a-i învăța pe elevi ce este «bine» și ce este «rău». Ea este mai degrabă o metodă destinată a-i ajuta pe elevi să admire și să acționeze potrivit propriilor lor valori alese în mod liber. În acest fel, clarificarea valorilor se ocupă cu procesul prin care elevii își stabilesc propriile valori, neglijând conținutul acestora.”*¹⁶³

În practicile pedagogice din școlile din Los Angeles s-au introdus astfel exerciții de tip new age, cum ar fi acesta în care profesorul le spune elevilor: *„Imaginați-vă că faceți ceva perfect.”* Copiilor li se

¹⁶¹ Sursă: [www.New Age Ministry](http://www.NewAgeMinistry.com) HOME Page. Education in New Age.

¹⁶² Idem.

¹⁶³ Ibidem.

inoculează ideea că sunt desăvârșiți, și atât de inteligenți încât conțin într-înșii toată înțelepciunea universului. Personalul didactic din aceste școli a preluat această filosofie new age, propunându-și să realizeze completa „resocializare” a copiilor – adică o schimbare totală a sistemului de valori morale și de credință, educându-i pe copii să devină mai târziu niște indivizi autonomi, ce ajung în felul acesta pe marginea anarhiei.¹⁶⁴

Succesul și ușurința cu care se propagă astfel de idei în pedagogie, sănătate, știință, politică, psihologie și alte domenii se datorează în primul rând puternicei secularizări a spațiului euro-atlantic. În școli, copiilor li se predă meditația, imaginația proiectivă și tehnici orientale de relaxare. Elevii creștini sunt îndoctrinați în sensul acceptării globalismului, ce reprezintă o concepție monist-sincretistă ce promovează unitatea tuturor religiilor, un binecunoscut țel francmasonic.

În fața acestui atac, creștinii trebuie să manifeste trezvie și să opună adevărurile revelate, păstrate și predate de către Biserică. Acest lucru este valabil și în țara noastră, chiar dacă presiunea globalismului new age este mult mai atenuată decât în Occident.

VI.2. ECOLOGIA

Preocupările pentru salvarea mediului, ecologia, constituie unul din pilonii mișcării new age. Noțiunea cheie este aici „Pământul - Mamă”, noțiune analizată și de Mircea Eliade în lucrarea sa *Făurari și alchimiști*.¹⁶⁵ Această denumire implică un simbolism

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Humanitas, 1996.

sexual: nașterea oamenilor din pământ.¹⁶⁶ Simbolistica aceasta a supraviețuit ca legendă în Europa, mai ales în Germania. Dar și misterele delphice (*delph* = uterus) se refereau în egală măsură la mitologia oamenilor născuți din pietre, pietre ce ar fi oasele Pământului-Mamă.

În nota P intitulată *C. G. Jung și alchimia*¹⁶⁷, Eliade analizează această problemă prin prisma unuia din maeștrii săi, psihologul C. G. Jung, reputat pentru analogiile sale între simbolismul viselor și simbolismul alchimic făcute printre altele în studiul „*Die Erlösungsvorstellungen in der Alchemie*” (*Eranos-Jahrbuch*, IV, 1937). Împotriva lui Jung s-au ridicat „hermetiștii” și „tradiționaliștii” care susțin că aceste simboluri și operații sunt transpsihice. Din punctul de vedere al teologiei și filosofiei de asemenea s-a afirmat că operațiile alchimice se socotesc a fi fapte religioase și metafizice, și prin aceasta nu ar cădea sub incidența studiului psihologiei abisale. În ciuda acestor critici, Jung, în calitate sa de neo-agnostic, a realizat o intersectare a psihologiei de către procesele de simbolism alchimic: *gnoză, mistică, alchimie*, ce se despart radical de lumea profană. Legătura pe care o facem aici cu preocupările ecologiei contemporane de tip new age, se bazează pe operația alchimică a „transmutării în aur”, prin care se înțelege libertatea de a schimba lumea. Această libertate este luată în Occident după modelul faustic, tipic francmasoneriei speculative. Dorința de a salva lumea este binecuvântată, dar ea nu se poate realiza în afara lui Hristos și a Bisericii.

¹⁶⁶ A se vedea *Tratatul de istorie a religiilor* pp. 195 și urm. cât și *La Terre-Mère et les hiérogamies cosmiques*, pp. 60 și urm.

¹⁶⁷ *Făurari și alchimiști*, p. 213.

Un tipic exemplu al acestei atitudini alchimice în varianta ei contemporană îl găsim în revista *Magazin istoric*¹⁶⁸: „*Avem nevoie de două lucruri în vederea creării unui viitor compatibil cu viața: să stabilizăm creșterea populației și să stabilizăm clima*” afirmă Lester Brown, fondatorul Institutului Worldwatch din Washington D. C. și al revistei *State of the World* (Starea lumii).

Potrivit alchimiștilor, creștinismul a salvat numai omul, nu și natura. Această afirmație constituie baza doctrinară a ecologiei, naturismului și neo-păgânismului occidental de azi. Aici s-a ajuns datorită rătăcirilor bisericii apusene medievale și a unei teologii văduvite de cunoașterea energiilor necreate. Desigur că acel „creștinism” la care se refereau alchimiștii apuseni, având la îndemână doar o *gratia* creată, era incapabil să mântuiască natura.

În Sfânta Scriptură se găsesc, începând cu Vechiul Testament, o serie de referiri la problematica ecologică, referiri ce constituie o bază teologică de abordare a acestei teme. Unele din aceste citate au fost folosite și de către new ageri în sprijinul afirmațiilor lor. Astfel sunt de exemplu textele de la *Facerea III, 19*: „*În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce.*” și *Psalm 145, 4*: „*Ieși-va duhul lor și se vor întoarce în pământ. În ziua aceea vor pieri toate gândurile lor.*” Ele își pot avea continuarea logică la *Eccleziastul III, 19-21*: „*Căci soarta omului și soarta dobitocului este aceeași: precum moare unul, moare și celălalt și toți au un singur duh de viață, iar omul nu are nimic mai mult decât dobitocul. Și totul este deșertăciune! Amândoi merg în același loc: amândoi au ieșit din pulbere*

¹⁶⁸ Aprilie 1999, p. 1.

și amândoi în pulbere se întorc. Cine știe dacă duhul omului se urcă în sus și duhul dobitocului se coboară în jos către pământ?” La o primă lectură în cheia ecologistă, omul este integrat total naturii, la fel ca și restul vietăților. Însă răspunsul scripturistic ce anulează această presupunere vine tot dintr-un psalm: *„Și omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor.”* (Psalm 48, 12). pasajul de la *Eccleziastul III, 20* este lămurit în același text, câteva versete mai departe: *„Și ca pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat.”* (*Eccleziastul XII, 7*), și în *Înțelepciunea lui Solomon II, 3*: *„Când se va stinge, trupul nostru se va face cenușă și duhul se va risipi ca aerul cel ușor.”*

În ceea ce privește presupusa stare de sacralitate a naturii, acest „paradis” al ecologilor și indienilor nord-americani, proorocul Isaia spune: *„Pământul este în chin și sleit, lumea tânjește și se istovește, cerul împreună cu pământul vor pieri. Pământul este pângărit sub locuitorii lui, căci ei au călcat legea, au înfrânt orânduiala și legământul stricatu-l-au pe veci!”* (*Isaia XXIV 4-5*).

Printre precursorii ecologismului contemporan la mare cinste se află gânditorul elvețian J. J. Rousseau. La rândul său, Rousseau s-a ridicat în mod radical împotriva ideologiei iluminismului, a încrederii sale nelimitate în posibilitățile rațiunii și științei omenești. Propriile sale idei îmbinau etica aristotelică și principii creștine, pregătind în acest fel drumul romantismului. În anul 1750, Rousseau a participat la un concurs al Academiei din Dijon pe tema *Cultura și omul*, câștigând premiul întâi cu un eseu critic la adresa civilizației. Omul propus de gânditorul elvețian este anistoric și în „starea naturală”, concept apărut astfel în premieră. Potrivit dreptului natural toți oamenii sunt la

fel, și prin urmare egali. Omul aflat în acea „stare naturală” presocială și prepolitică este un animal (*zoon*). Rousseau a fost și un precursor al psihologiei new age, folosindu-se de noțiunea „*amour de soi-meme*”, preluată din teologia secolului XVII. În acest stadiu natural, omul este una cu natura într-un cadru amoral și asocial. În natură, în contrast cu societatea, domnește uniformitatea și egalitatea. Conflictul social creează și un dezechilibru intern psihic și moral.

Urmând fidel aceste idei, plus inspirații venite din zona contemporană neo-păgână celtică, soții Peter și Eileen Caddy împreună cu secretara lor Dorothy Maclean au înființat în anul 1962, în Scoția, un centru de mare importanță pentru mișcarea new age: *Societatea experimentală Findhorn*, centru ecologic inspirat de „*noua conștiință*” despre care se afirmă că a apărut la tot mai mulți oameni. La originea înființării acestei societăți stă, ca și în multe alte cazuri de acest gen, un fenomen (real sau pretins) spiritist. Aflată în meditație, Eileen Caddy a auzit în anul 1953 o voce lăuntrică, ce i-a dat o călăuzire detaliată pentru toată viața. Ea a primit-o ca pe vocea Domnului, fenomen cu totul asemănător *Cursului Miracolelor*. Urmând aceste indicații, cei doi soți împreună cu secretara lor s-au instalat în zona nisipoasă de la Findhorn. Aici ar fi avut loc adevărate miracole prin apariția uluitoare a unor plante și flori de dimensiuni și aspecte ieșite din comun. Dar nu numai Eileen, ci și Dorothy a avut parte de experiențe paranormale intrând în contact cu elfi și silfi, care i-au dat instrucțiuni cum să îngrijească grădinile din Findhorn. Centrul numără aproximativ 350 de locuitori permanenți, primind zilnic oaspeți pentru diferite cursuri și conferințe. Tot de Findhorn este legată și activitatea unui stâlp al mișcării: americanul David Spangler, sosit acolo în anul 1970,

pentru o perioadă de trei ani. Pentru a primi „revelații”, el se plasa într-o stare de „transă lucidă” în care primea instrucțiuni în detaliu. De la acest veritabil profet new age provin diferite afirmații mistice despre puterea lui Dumnezeu și a oamenilor ce trăiesc în armonie cu acest Dumnezeu lăuntric și imanent în natură. Universul este văzut ca un întreg nematerial în care Dumnezeu a infuzat viață și a cărui activitate totală este o expresie a vocii Domnului. Ca plinire a vieții, Dumnezeu este socotit a fi singurul proprietar al creației, punct de vedere ce coincide desigur și cu învățătura creștină de unde e posibil să se fi inspirat. În anul 1979, soții Peter și Eileen s-au retras de la conducerea societății. Dar ideile societății au inspirat în continuare emuli, cum a fost cazul Jaqueliniei Demornex, amintită mai sus, care afirmă în privința ecologiei următoarele: *„Căci, în New Age, viitorul omului nu se separă de cel al pământului, considerat drept un organism viu. Unii fac din el chiar o zeiță: Gaia.”*¹⁶⁹ Acest lucru nu este chiar atât de nevinovat pe cât pare, deoarece, potrivit lui Marc Dem: *„...ideile despre mediul înconjurător, despre protecția stratului de ozon, despre lupta împotriva efectului de seră, despre ecologie, care însuflețesc asociațiile internaționale, formează un cadru perfect adaptat unui cult al zeiței Gaia, care își are sărbătoarea liturgică anuală în societatea actuală. E vorba de Ziua Pământului”*.¹⁷⁰

Anii '70 au continuat curentul contraculturii inițiat pe la mijlocul anilor '60. În căutarea unor noi forme alternative de conviețuire socială, au apărut, inspirate în mare parte de *kibbutz*-urile evreiești și având la conducere americani de origine israelită, așa - numitele colective. În

¹⁶⁹ Citat în Marc Dem, *Antihrist 666...*, p. 156.

¹⁷⁰ Op. cit., p. 157.

anul 1971, s-a înființat în Tennessee, S.U.A., de către profesorul de colegiu din San Francisco, Stephen Gaskin și un grup care s-a adunat în jurul lui, un colectiv de tip new age numit *The Farm*. În mediul secularizat al Americii acelor ani, cei 400 de membri ai *Fermei* trăiau un fel de renaștere (*revival*) spirituală bazată pe învățăturile lui Iisus și ale lui Buddha, care potrivit lui Stephen, învățau în fond același lucru. Aici este vorba despre un sincretism religios tipic acelor perioade și locuri. Pentru activitatea lor și propaganda pentru un stil de viață ecologic vegetarian *The Farm* a primit în 1980 *Right Livelihood Award*, așa-numitul premiu Nobel alternativ, dat de societatea internațională de ajutorare, *Plenty International*.

VI.2.1. ECOLOGIA CREȘTINĂ

Cu toate că termenul ca atare (ecologia) nu se întâlnește explicit, în Ortodoxie nu au lipsit preocupările și răspunsurile teologice la problema pusă de acest subiect. În perioada patristică, aceste aspecte au fost tratate în special de către sfinții Grigorie de Nyssa și Maxim Mărturisorul. Pentru acesta din urmă, omul realizează o serie de cinci medieri ca realizare desăvârșită a dimensiunii teandrice a universului, dintre care cea de-a doua este între paradis și lumea locuită.¹⁷¹ Paradisul nu este niciodată o realitate transcendentă pentru Sfântul Maxim. Lumea locuită (*oikoumene*) a fost sfințită de Hristos prin învierea Sa. În cea de-a treia mediere, cea între cer și pământ¹⁷², este afirmată unitatea de esență a

¹⁷¹ Lars Thunberg, *Omul și cosmosul în viziunea Sfântului Maxim Mărturisorul*, Ed. Inst. biblic și de Misiune al B.O.R., 1999, p. 77.

¹⁷² *Ibid.*, p. 79.

naturii sensibile dincolo de orice separare. O treaptă mai înaltă este urcată în cea de-a patra mediere: între cele inteligibile și cele sensibile¹⁷³ care, fiind create și unele și celelalte, nu sunt esențial diferite între ele. Dihotomia fundamentală dintre inteligibil și sensibil este depășită prin existența unui singur *logos* adevărat al întregii creații care unifică totul, *logos* ce tinde să fie în armonie cu *Logosul* universal, Hristos. Cea de-a cincea mediere, cea între Dumnezeu și creația Sa a fost realizată exclusiv de Iisus Hristos prin întruparea Sa.¹⁷⁴ Deși prin întrupare cosmosul a devenit teandric, el rămâne însă în întregime o lume creată, complet separată ontologic de realitatea incompreensibilă a lui Dumnezeu. Punctul ortodox de vedere referitor la unitatea creației este exprimat de Sfântul Maxim în felul următor: „... *Prin aceasta (Hristos) a arătat că toată creația este una, ca un alt om, împlinindu-se prin convergența părților ei între ele și ținându-se toată în ea însăși prin solidaritatea totalității ei ca aceeași substanță sau ca rațiunea unică, simplă, indefinită și nediferențiată a creației din nimic, în baza căreia toată creația poate primi una și aceeași rațiune cu totul indistinctă, ca una ce are pe «nu era» mai bătrân decât ca «nu este»*”.¹⁷⁵

Poziția negativă a new agerilor ecologiști față de Biserică are la bază un mai vechi conflict protestant, o reacție la ecleziologia eronată a Bisericii medievale apusene. Acolo, printre altele, s-a produs o separare între Biserică și cosmos. Dar pentru gândirea ortodoxă a Sfântului Maxim lumea este o biserică având cerul ca altar, iar pământul ca naos, arătându-se astfel legătura

¹⁷³ Ibid., p. 81.

¹⁷⁴ Ibid., p. 83.

¹⁷⁵ *Ambigua*, 41, P.G., 91, 1309 C –1312 B.

lumii cu Biserica.¹⁷⁶ Dar lumea este legată nu numai de Biserică, ci și de Însuși Dumnezeu, Care umple întreaga creație cu prezența Sa divină, al Căru Logos personal a intrat direct prin întrupare în lume și istorie devenind om.¹⁷⁷ Înainte de Sfântul Maxim, în Tradiția ortodoxă răsăriteană au vorbit despre *logoi*-i creației Sfântul Atanasie cel Mare și Sfântul Pseudo Dionisie Areopagitul care a numit aceste rațiuni „intenții divine și bune”. În opoziție cu „Cristosul cosmic” al new agerilor preluat de la T. de Chardin, Hristosul cosmic este în Ortodoxie Hristosul Crucii și Cel al Învierii. Diferența dintre cele două puncte de vedere pleacă din aceea că T. de Chardin se plasează într-o perspectivă istorică și evoluționistă, lucru ce-l împinge pe panta eronată eterodoxă. Sfântul Maxim poate fi considerat și un precursor implicit al Sfântului Grigorie Palama cu ale sale energii necreate, care ar putea fi chiar acei *logoi*.¹⁷⁸ Aceasta deoarece *logoi*-i sunt preexistenți în Dumnezeu, sunt *atât transcendenți, cât și imanenți*, dar necreați și se materializează în ordinea creată. Am spus înainte că doar *ar putea fi* energiile necreate, deoarece în această privință plutește un fel de ambiguitate ce nu permite o afirmație mai categorică decât aceasta.

Filosoful creștin rus Vladimir Soloviov a abordat tema respectivă într-un studiu intitulat „*Despre natură, moarte, păcat, lege și har*”¹⁷⁹. În acest studiu se arată că

¹⁷⁶ *Mystagogia* 2, P.G. 91, cap. 2.

¹⁷⁷ Lars Thunberg, *Omul și cosmosul...*, p. 123.

¹⁷⁸ *Idem*, p. 127.

¹⁷⁹ În Vladimir Soloviov, *Fundamentele spirituale ale vieții*, Deisis, 1994, p. 9.

sufletul omenesc năzuiește după nemurire și dreptate, fiind lipsit în ordinea naturii și de una și de alta. În locul nemuririi și al dreptății, în natura căzută de după păcatul originar, domnesc păcatul și moartea. La nivelul biologic natural, nevoile și funcțiile animalice se reduc la cele două capitale: hrănirea și înmulțirea. Acestea au în vedere susținerea bazei vieții prin nutriție și reproducere. Din punct de vedere filosofic, viața generațiilor e lipsită de sens, fiind înlocuită cu „viața speciei” și cu moartea veșnică. Spre deosebire de *Împărăția cerurilor* cu viața cea veșnică, împărăția naturii este împărăția morții. Articolul filosofului rus servea și ca o replică dată curentului evoluționist darwinist al epocii, ale cărui ecouri nu sunt stinse nici până astăzi. Deviza naturaliştilor „*Trăiește conform naturii*” însemna practic a ucide pe alții și pe tine însuși, constituind prin aceasta un păcat de moarte. Spre deosebire de animalul care năzuiește doar să viețuiască, omul, ca ființă creată după chipul lui Dumnezeu, adică liberă, rațională și morală are datoria de a viețui așa cum trebuie. Este momentul în care glasul conștiinței devine mai întâi *lege* (cf. *Romani IV, 15*) ca în *Vechiul Testament*, iar ce era mai înainte de lege în natură era păcat, dar nu se osândește (*Romani V, 13*). La capătul căii naturii se află moartea naturală, iar la capătul căii legii moartea spirituală (*Romani VII, 7-11*). În absența harului conștiința noastră osândește prin lege natura căzută, are morală (bine-rău), dar nu are puterea de a schimba ceva (*Romani VII 14-23, 25*). Natura noastră păcătoasă are ca sfârșit natural al vieții moartea (*I Corinteni XV, 56*). Deși face parte din natura căzută, animalul nu e vinovat de pornirile sale rele (*Romani VIII, 20*).

Textul scripturistic din *Întâia epistolă sobornicească a lui Ioan* „*Știm că suntem din Dumnezeu și*

lumea întreagă zace sub puterea celui rău.” (V, 19) vine în totală contradicție cu ecologia new age. Lucrurile nu se prezintă mai bine nici din punct de vedere antropologic: nici omul nu e bun (*Romani III, 10-12*).

Între 20-28 septembrie 1997 a avut loc Simpozionul *Religie, Știință, Mediu / Marea Neagră în criză* organizat sub înaltul patronaj al Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I și al Domnului Jacques Santer, Președintele *Comisiei Europene*. În *Cuvântul* ținut la acest simpozion, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teocrist arăta că *„Diversele științe și în special ecologia, pe care dumneavoastră le slujiți pentru salvarea firii spre binele omului și slava lui Dumnezeu, devin punți de legătură între noi și Creator. Ele ne conving în spiritul culturii moderne, - predominant scientiste, că omul este nu numai beneficiarul creației lui Dumnezeu, dar chiar împreună-creator răspunzător, ne deschid orizonturi dincolo de care la lumina lor vedem cum sporește a lumii taină și înțelegem parcă mai bine cât de minunate sunt lucrurile Ziditorului. Astfel, dumneavoastră, oamenii de știință, orientați în sensul cel bun și ziditor în cercetările pe care le întreprindeți, ajutați pe omul de la acest sfârșit de secol și mileniu să conștientizeze că a primit o harismă deosebită, harisma de cântăreț și slujitor al naturii, sau, în termenii Sfântului Grigorie Teologul¹⁸⁰, purtător de grijă, împărat și preot al acesteia.”*

Privind relația omului cu lumea zidită de Dumnezeu, aceasta consta în misiunea omului de a îndumnezei întreaga creație astfel ca ea să se transforme într-un paradis cosmic după modelul grădinii Edenului. Rolul de stăpânitor al omului peste peștii apelor, peste

¹⁸⁰ Sfântul Grigorie Teologul, *OratioXLV*, 7 în J. P. Migne, *Patrologia Graeca*, vol.XXXVI, col. 632B.

păsările aerului și peste toate vietățile pământului decurge tocmai din această misiune încredințată lui din vecie de către Dumnezeu. Acest rol de Împărat a fost însă greșit înțeles de către primii oameni, care, ca urmare a păcatului originar, au pierdut (temporar) și capacitatea și stăpânirea asupra creației. În ciuda acestui fapt, omul se consideră și astăzi îndreptățit să exploateze natura în propriul său interes, fără referință la Dumnezeu, provocând în consecință dezastrele ecologice actuale. După cum observa ultima *Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericii* (Canberra, 1991), „întreaga creație este rănită mortal¹⁸¹. Este cutremurător să te gândești că specia umană a fost capabilă...în numai 200 de ani, de la începutul epocii industriale, să submineze baza vieții umane. Economia din era industrială tratează natura ca și cum n-ar fi decât o ‚resursă naturală’, materie fără valoare spirituală și abuzează de ea în mod iresponsabil, în vederea propriului profit și a puterii sale, amenințând grav echilibrul ecologic al întregii noastre planete”. Soluțiile ortodoxe la aceste probleme pleacă mai întâi de la eliminarea opoziției dintre om și natură, iar apoi de la înțelegerea justă a „stăpânirii” asupra naturii, ceea ce înseamnă ca omul să fie împreună lucrător și administrator al naturii cu ajutorul și puterea lui Dumnezeu. Această înțelegere a „sacralității” misiunii omului nu este una de tipul celor descrise de către Mircea Eliade, întrucât ea face parte integrantă din ființa omului creat de Dumnezeu. Numai pe această bază solidă se poate face o adevărată educație ecologică. Iar cei care sunt cei mai îndreptățiti să o facă sunt slujitorii sfintelor altare care aduc în numele tuturor darurile creației ce vor fi sfințite la Sfânta Jertfă

¹⁸¹ Epistola către Romani VIII, 21-23.

cea fără de sânge: „*Ale Tale dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toate și pentru toate.*”

Aceleași idei sunt exprimate în acest context și de către Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I¹⁸², care spune că Logosul suprem a înzestrat toate lucrurile cu o raționalitate imanentă. Termenul de „ecologie” vine din grecescul „*oikos*” = „*casă*”, ceea ce înseamnă că natura este casa omului, adică există pentru om și nu invers.

Dintre teologii ortodocși contemporani ce s-au aplecat asupra problematicii ecologice, s-a remarcat în chip cu totul deosebit Î.P.S. Ioan Zizioulas (n. 1931, doctor în teologie la Atena), Mitropolitul Pergamului. În contribuția sa la acest simpozion,¹⁸³ Ioan Zizioulas a pus problema dihotomiei dintre religie și știință, prezentă mai ales în societățile occidentale dezvoltate. Așa cum am amintit înainte în scurtul istoric al apariției științei moderne în secolul XIII, ea își are originile în teologia creștină, mai exact în două doctrine creștine: 1) creația este rațională 2) creația este contingentă, adică nu este o extensie a naturii dumnezeiești, ci este diferită de ea, și își are propriile ei legi. Reprezentații de seamă ai acestei gândiri științifice, Descartes¹⁸⁴ și Newton au introdus în abordarea naturii un spirit mecanicist și atomist, responsabil de-atunci încoace pentru criza ecologică. O parte de vină revine și teologiei scolastice apusene medievale, ce nu a cunoscut energiile necreate, plasându-L dreptat pe Dumnezeu într-o transcendență ce lăsa creația la

¹⁸² Hobson, S. David Mee, L. *The Black Sea in Crisis*, World Scientific, 1998, p. 19.

¹⁸³ Idem, Mitropolitul Ioan al Pergamului, *Știința și mediul: O abordare teologică*, p. 39.

¹⁸⁴ Ibid., Descartes în *Discours de la methode*: „... am putea deveni stăpâni și posesorii (*maîtres et possesseurs*) naturii”, p. 40.

dispoziția omului. În noua abordare holistică a științei propusă la ora actuală de savanți, omul și creația depind unul de celălalt. Ecologiștii îl situează pe om fie în rând cu creația, fie chiar mai prejos de ea. Dar punctul de vedere al teologiei ortodoxe rămâne ferm antropocentric. Unii savanți contemporani au aderat la acest punct de vedere, acceptând *Principiul Antropic* potrivit căruia universul are sens numai cu oameni în el. Dar se afirmă că „*New age și toate felurile de mișcări semi-religioase promovează o gândire ecologică ce exclude raționalismul și implicit, știința.*”¹⁸⁵ În continuare, Î.P.S. Zizioulas propune un model de cooperare creativă a științei cu religia pe următoarele trei căi:

1. *Pe calea eticii (moralei)*. Religia creștină apuseană este o forță morală. Astăzi este necesară apariția sistematică a unei etici ecologice (eco-etică).

2. *Pe calea motivației*. Știința nu este o sursă de conduită etică și nu crede niciodată că descoperirile ei sunt definitive și concluziile infailibile (în această privință ne permitem să avem serioase rezerve, întrucât am cunoscut îndeaproape timp de 40 de ani acel aspect de-a dreptul dogmatic al științei materialiste ateist-marxistă ce avea exact acele pretenții pe care le preda și le impunea în învățământ și societate).

3. *Pe calea conceptuală*. Timp de secole, teologia și știința au folosit limbaje proprii, separate, exclusive și ezoterice. Trebuie găsit un limbaj comun la nivelul conceptelor teoretice.

În concluzie se afirmă că știința și religia sunt responsabile de criza ecologică pe care trebuie s-o rezolve. Iarăși s-ar impune precizarea că textul se adresează științei și teologiei occidentale, spațiu în care a apărut

¹⁸⁵ Ibid., p. 42.

problematica ecologică, și într-o mai mică măsură țărilor răsăritene, ce nu au dezvoltat nici această teologie, nici viziunea industrială a exploatării naturii. Este drept că și în spațiul răsăritean au apărut zone marcate de grave catastrofe ecologice, dar acestea se datorează tocmai viziunii materialist „științifice” impuse cu forța în timpul comunismului. Ceea ce a urmat după 1990 în acest spațiu este o anarhie și un capitalism sălbatic de tip mafiot ce nu țin seama nu numai de factorii ecologici, dar nici de factorul uman. De aceea este greu de crezut că tinerii noștri pot fi preocupați de soarta să zicem a balenelor albastre sau a urșilor panda, atunci când ei se confruntă cu probleme sociale și economice și cu un viitor incert, pe care încearcă să și-l asigure pe calea emigrației temporare sau definitive.

În contribuția sa la acest simpozion¹⁸⁶, Episcopul Londrei, Richard J. C. Chartres, reprezentând Biserica anglicană, subliniază că în legământul făcut de Dumnezeu cu Noe este cuprinsă întreaga natură. În cadrul acestui legământ, al cărui semn, curcubeul, a fost preluat de new ageri cu o altă semnificație, este menționată expres interzicerea consumului sângelui animalelor și păsărilor. R. Chartres amintește că înainte de secolul XVII și Occidentul credea că natura era sacră și purta semnătura divinității. Potrivit însă afirmației lui Descartes, potrivit căruia omul este „*maître et possesseur de terre*”, natura a fost văzută de atunci încolo, ca o mașină neînsuflită ce trebuia să fie dominată și exploatăată de către om. Dar nu numai natura, și despre sclavi și popoarele aborigene s-a presupus că sunt fără suflet uman.

În 1509, filosoful francez Charles de Bouvelles a comparat omul emancipat cu Prometeu (gr.

¹⁸⁶ Jertfă și Legământ, Prometeu și Noe, p. 60.

Înaintegânditorul) în sens pozitiv. În cartea sa *De Sapiente*, el a spus că omul „nu mai este o parte a universului, ci ochiul și oglinda sa; și e ca o oglindă ce nu primește imaginile lucrurilor din afară ci le făurește și formează în el însuși.”¹⁸⁷ Așa cum am mai arătat, aceste idei au fost preluate peste veacuri de către psihologia new age. De atunci, omului (apusean) prometeic și faustic, i-a crescut facultatea de calcul rațional, dar i-a scăzut intuiția, a pierdut percepția caracterului sacru și însuflețit al cosmosului. Astăzi se abuzează de termenul „sacru”, dar acest cuvânt are un caracter preponderent sentimental. Soluțiile propuse de preotul anglican sunt acelea ca omul să se considere o persoană pontificală (preot), să arunce punți și să fie o parte a ordinii naturale, oferind jertfe și respectând legământul. Aceste soluții corespund aproape în totalitate cu cele propuse de Î.P.S. Ioan Zizioulas.

Este interesant de văzut în acest context care au fost opiniile reprezentanților hinduismului. Primul autor, Arabinda Basu,¹⁸⁸ arată în introducere că, potrivit scrierii sacre hinduiste *Vedanta*, Dumnezeu este *Sat*, *Chit*, *Ananda*, adică *Existență*, *Conștiință* și *Beatitudine*. Termenul *Chit* ar corespunde termenului creștin de *Logos* (Rațiune) al lui Dumnezeu. Cât despre omul real, adică adevăratul sine al omului, el este de aceeași esență (fire, *homoousios*) cu Dumnezeu. Legea universului numită *Dharma* vine din sanscritul *dhr* (*dhri*) care înseamnă a susține, de unde ar fi posibilă o analogie cu termenul creștin de *providență* (pronie). Tot în *Vedanta* se afirmă că Dumnezeu a devenit lume, fiind cauza instrumentală și materială a lumii. A. Basu respinge acuzația de panteism, prin faptul că Dumnezeu e atât transcendent cât și immanent

¹⁸⁷ Ibid., p. 61.

¹⁸⁸ Ibid., Arabinda Basu, *Sacralitatea tuturor organismelor vii*, p. 96.

în univers, care este Dumnezeu în devenire (sanskrit *srj*). Dar această respingere este neconvingătoare, atâta vreme cât omul este de aceeași natură cu Dumnezeu, iar noțiunea de „devenire” a lui Dumnezeu implică, dacă nu o extensie panteistă, în orice caz o lipsă în atotputernicia și plenitudinea Lui.

Aceste concepții filosofice au făcut ca în India antică să nu existe vreun conflict între știință și religie. În contrast cu această situație, gânditorul francez ateu Auguste Comte a propus o Religie a Omenirii¹⁸⁹ ca alternativă la creștinismul oficial ce putea fi compatibilă cu știința vremii. Arabinda Basu susține că astăzi avem nevoie de o religie a Naturii, propunând ca bază de inspirație gândirea hindusă antică, în care omul era copilul Pământului, care era mama, iar Cerul era tatăl. Prin analogie: „*Cel ce iubește omul, dar nu iubește natura, nu iubește nici omul*”, punct de vedere total acceptabil.

Cel de-al doilea reprezentant al gândirii ecologice hinduiste, Ravi Ravindra (n. 1939, doctor în fizică la Toronto),¹⁹⁰ atrage atenția asupra mării diferențe dintre tradițiile biblice și cele hinduse: în Biblie cauza răului (păcatului) este *liberul arbitru* al omului opus voii lui Dumnezeu revelată în cele 10 porunci. În hinduism, răul (dar nu și păcatul) e cauzat de ignoranță, ce duce la suferință (*dukha*) și la iluzie (*maya*). Rezolvarea acestei situații se face prin acțiunea „*săbiei cunoașterii*” (*gnosis, jnana*) ce taie nodul ignoranței. Hinduismul ar pune accent pe unitate (*oneness*), în vreme ce Biblia ar accentua unicitatea (*uniqueness*). Aceste observații trădează o necunoaștere a faptului că pentru teologia creștină omenirea este *o ființă în n persoane*, cuprinzând în acest

¹⁸⁹ În *Considerations on the Spiritual Power* – 1826.

¹⁹⁰ Ravi Ravindra, *Vindecând sufletul în The Black Sea in Crisis*, p. 133.

fel deopotrivă unitatea omenirii (ființa), cât și unicitatea și irepetabilitatea fiecărei persoane în parte.

Din punctul de vedere antropologic, în creștinismul primar, filosofia greacă și gândirea indiană, apare trihotomia *Pneuma*, *psiche*, *soma*. În hinduism *Pneuma* este o entitate suprapersonală ce se manifestă în persoană. Spre deosebire de aceasta, *psiche* este personal. Prin urmare nu se poate vorbi de „Spiritul meu”, nici de „Dumnezeul meu”, ci de „Spiritul din mine”.

Trihotomia aceasta a fost înlocuită; mai târziu a apărut dihotomia suflet (spirit)-trup. Începând cu Descartes, „sufletul” este spiritual, nu natural. În hinduism sufletul e considerat a fi în domeniul materiei, se supune legilor naturii materiale și poate fi studiat științific. Iată un punct de vedere ce justifică existența psihologiei moderne. Fenomenele psihice și cele paranormale se desfășoară în domeniul *Prakriti* (*Natura*), al materialității și cauzalității. Din acest motiv, fenomenele numite „*miracole*” nu sunt supra-naturale, ci naturale. Acest punct de vedere a fost preluat și susținut printre alții de către filosoful panteist evreu olandez Baruch Spinoza. Desigur că în creștinism miracolele (minunile) sunt exact fenomene *ne-naturale*, întrucât nu fac parte din ordinea naturii căzute, ci din acea natură îndumnezeită, pe care o aduc ca o „*pregustare*”. Încă o dată, ca și în new age, se face confuzia dintre cele două stadii diferite, socotindu-se doar cel din urmă (un fel de monofizitism).

Pentru tema articolului (*Vindecarea sufletului*) este recomandată auto-cunoașterea întrucât sufletul e orientat către întreg. Această autocunoaștere este sinonimă cu cunoașterea de Dumnezeu, pecete a unui gnosticism de tip panteist. Autorul a luat ca puncte de plecare pentru dialogul de nuanță ecumenistă mai multe aserțiuni din spațiul creștin. Astfel, eul nostru profund și interior este

numit de către Meister Eckhart „*spiritul sufletului*”, de către Hugo de Saint Victor, *acumen mentis*, de către Tereza de Avila „*centrul sufletului*”, iar la Fericitul Ieronim se întâlnește noțiunea de „*scânteia sufletului*”. În cartea indiană *Mundaka Upanishad*, eul este considerat a fi „*persoana divină care este dincolo de dincolo*”.

Printr-o analogie macrocosmos-microcosmos, persoana umană desăvârșită (*mahapurusha*) oglindește întregul cosmos fiind una cu el, o afirmație ce nu poate fi acceptabilă din punct de vedere creștin. Pentru înțeleptul yoghin spiritual fiecare ființă umană este o manifestare a Unicei Energii Divine, este în același timp unică și una cu Izvorul. Aici se creează o antinomie, dar să luăm aminte că nu orice antinomie sau paradox este în mod automat receptat ca fiind și just. În orice caz, în aceste câteva pagini este condensată viziunea ecologică și teologică new age bazată pe hinduism și pe gândirea indienilor americani. Acestei viziuni i se opune pasajul evanghelic de la *Luca XIV, 26*: „*Dacă vine cineva la Mine și nu urăște... chiar și sufletul său însuși, nu poate să fie ucenicul Meu.*”

Reprezentantul iudaismului, rabinul Naftali Rothenberg (doctor în filosofie),¹⁹¹ aduce în discuție, în mod firesc, următoarele pasaje din *Vechiul Testament: Facere II, 15*: „*Și a luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care-l făcuse și l-a pus în grădina cea din Eden, ca s-o lucreze și s-o păzească.*” Apoi *Eccleziastul III, 14*: „*Atunci mi-am dat seama că tot ceea ce a făcut Dumnezeu va ține în veac de veac și nimic nu se poate adăuga, nici nu se poate micșora...*”, și *VII, 13*: „*Socotește cu mintea faptele lui Dumnezeu: cine poate să îndrepte ceea ce El a strâmbat?*”.

¹⁹¹ Naftali Rothenberg, *S-o lucreze și s-o păzească: despre ecologie în viața de toate zilele*, în *The Black Sea in Crisis*, p. 147.

Rabinul Rothenberg afirmă că potrivit concepțiilor post-modernismului:

- 1) omul e total deasupra naturii, poate face ce vrea.¹⁹²
- 2) natura și protejarea ei sunt scopul suprem, oamenii sunt numai niște elemente, egale cu celelalte componente, dar diferite numai ca nivel. Aici suntem în plină ecologie, o reacție la punctul 1), un moment cu adevărat post-modernist, impregnat de panteism și neo-păgânism.
- 3) religiile afirmă că lumea e creată pentru oameni care sunt în centru, dar lumea (ca și oamenii) aparține lui Dumnezeu.

Prin urmare oamenii ar trebui să „(pre-)lucreze” natura, dar și să o „conserva (păstreze)”, realizând un echilibru între cele două, în ciuda unei antinomii ce se creează în aceste activități. Acest lucru este afirmat scripturistic și la *Deuteronom XX, 19*: „*De vei ține multă vreme înconjurată o cetate, ca s-o cuprinzi și s-o iei, să nu strici pomii ei cu securea, ci să te hrănești din ei și să nu-i dobori la pământ. Copacul de pe câmp este el oare om să se ascundă de tine după întăritură?*” Tema ecologică este sintetizată în esența ei biblică în tot cuprinsul *Psalmului VIII*.

Î.P.S. Ioan Zizioulas și-a dezvoltat pe larg ideile ecologice ortodoxe în lucrarea sa *Creația ca Euharistie* (1992)¹⁹³. La rândul său, Zizioulas ia ca punct de plecare textul de la *Facere II, 15*, arătând că lumea în întregime este o „Liturgie cosmică” care „aduce” la tronul lui

¹⁹² O afirmație curioasă, deoarece aceasta este o concepție tipică modernismului, industrialismului și materialismului ateu.

¹⁹³ I. Zizioulas, *Creația ca Euharistie*, Ed. Bizantină, 1999.

Dumnezeu întreaga creație. De aceea este greșit a se diviza cosmosul în „sfânt” și „lumesc”.

Momentul liturgic al Intrării (Vohodul mare) cu Cinstitele Daruri reprezintă și înaintarea lumii către Sfânta Masă. Prin faptul că darurile (creației) sunt aduse de către om lui Dumnezeu la fiecare Sfântă Liturghie nu se afirmă, dar nici nu neagă stricăciunea lumii, aceasta constituind din nou o falsă dilemă. Întrucât chiar și această creație căzută și stricăcioasă ce „zace întru cel rău” și „suspină”, rămâne tot lumea lui Dumnezeu, rostul Liturghiei este acela de a transfigura lumea, nu de a o distruge, de a o renaște și reface, de a o reînnoi din început.

Șirul falselor dileme ce au zguduit spiritualitatea apuseană continuă cu disocierea între natural și supranatural. Omul modern (occidental) fie respinge integral supranaturalul, fie cade în dihotomie, schizofrenie, acceptând supranaturalul pe fragmente, rupt de viața cotidiană. Din punct de vedere liturgic, nu există această diviziune, după cum nu există nici cea dintre „*sacru*” și „*profan*”. La *Vohodul mare* se afirmă explicit în imnul Heruvic („*Noi care pre heruvimi...*”) că realitatea cerească se identifică cu cea pământescă. În cadrul liturgic bisericesc eternitatea și timpul (liniar istoric) sunt distincte, dar nu opuse, ci integrate la Epicleză în timpul eshatologic: „*Aducându-ne aminte, așadar, de această poruncă mântuitoare.... Ale Tale dintru ale Tale...*”

În vederea rezolvării crizei ecologice mondiale pentru care sunt în cea mai mare parte răspunzători, apusenii caută soluții în cadrul etic kantian al unei comportări „raționale” și „morale”, ce implică un nivel de trai mai scăzut, bazat pe un consum energetic redus. Aceste soluții se înscriu pe linia utopiei iluminismului din secolele XVIII-XIX, când salvarea se aștepta de la

cunoaștere (gnosticism) și raționalism. Preluând erorile teologice carteziene și baconiene, Occidentul modern a ajuns treptat pradă mai multor dihotomii: natură-istorie, sacru-profan, rațiune-mit, artă-filosofie etc. Împăcarea acestora nu poate veni decât din teologia Bisericii, care realizează unitatea dintre „transcendent” și „imanent”, morala separată de Biserică fiind, ca și Legea veche, neputincioasă. Soluția ortodoxă propusă de I. Zizioulas (ca și de alți teologi contemporani de seamă, printre care și Pr. Al. Schmemmann) este aceea ca omul să devină ceea ce trebuia să fie inițial, și anume un *preot al creației*. Superioritatea omului față de restul creației se manifestă în posibilitatea lui de a comunica, de a fi „inelul de legătură” al cosmosului cu Dumnezeu. Omul nu este în antiteză cu natura, ci o recapitulează.

În cadrul gândirii ecologice new age, problema crizei ecologice este imputată tradiției intelectuale apusene raționale și teologiei Bisericii, nediferențiind însă *despre care* teologie și Biserică este vorba. De cele mai multe ori în mediile culturale apusene prin „biserică” se subînțelege biserica apuseană, mai ales cea romano-catolică. Cercetătoarea americană Lynn White¹⁹⁴ a făcut această afirmație în 1968, lansând astfel o provocare la care I. Zizioulas răspunde printr-o scurtă istorie problemei ecologiei.

¹⁹⁴ Op. cit., p. 34.

VI.2.2. PERIOADA TIMPURIE (PÂNĂ ÎN SECOLUL IV)

În cadrul iudaismului au predominat preocupările legate de *istorie*, natura jucând un rol secundar, dacă nu chiar negativ. Profetia și evenimentul final (*eshatonul*) aveau prioritate evidentă asupra cosmologiei.

În contrast cu iudaismul, *elenismul* se ocupa într-o mică măsură de istorie, pe care o considera un domeniu supus schimbărilor, tulburărilor și transformărilor. În schimb, domeniul naturii oferea siguranță, o mișcare ritmică a astrelor, repetare ciclică a anotimpurilor, frumusețea și armonia climei blânde și echilibrate (de atunci și de acolo). Această stare predictibilă și controlabilă crea omului un confort și o dispoziție pentru studiul cosmologiei. Zeii erau considerați a fi prezenți în cosmos, căruia îi dau legi regulate, mișcări ciclice și reproducere naturală. Materia era considerată în filosofie ca fiind preexistentă (veșnică). Fiind un produs cultural sincretist, elenismul a preluat din spațiul mesopotamian cultul astrelor.

Creștinismul a realizat o sinteză a acestor două tendințe pentru prima oară în cartea *Apocalipsei* ce reprezintă astfel o „profetie cosmologică”. Așa cum s-a arătat, pentru elini cosmosul și energia sunt veșnice și raționale (*logice*), o poziție combătută de către creștinismul primar ce afirma o „cosmologie euharistică” în care cosmosul este finit și limitat în firea lui. Întrucât pentru elini lumea era veșnică și indestructibilă, ea era prin urmare bună și frumoasă (pentru aceasta ei foloseau același termen *kalo*), căzând astfel în idolatrie. Dar în creștinism lumea este un „fapt”, nu o realitate în sine și se raportează prin om (ca preot) la Dumnezeu, Cel care a creat-o.

VI.2.3. EVUL MEDIU

I. În Răsărit, curentul neo-platonismului din secolele II-III a dus la subestimarea lumii materiale, care în gnosticism era de-a dreptul rea. Pe această linie, au mers în Alexandria Origen și unii monahi din Egipt, dar nu și Sfinții Macarie Egipteanul și Maxim Mărturisitorul.

II. În Apus, omul a fost socotit superior naturii și centru al ei (antropocentrism). Pentru filosofia Fericitului Augustin și a lui Boetiu, Dumnezeu și omul erau definiți prin noțiunile de „rațiune” și „minte”, iar ființa umană a fost separată de natură. Centrul euharistic a devenit cel spiritual și sufletesc, trupul fiind tot mai mult neglijat.

III. În Evul Mediu și Renașterea apusene, apare în teologie *scolastica*, pentru care „chipul lui Dumnezeu” din om este rațiunea. Acest lucru a crescut prăpastia dintre om și natura „irațională”. Filosoful francez Descartes, l-a continuat pe Fericitul Augustin prin adagiul: *Dubito ergo cogito, Cogito, ergo sum*, aducând astfel gândirea în centru. *Iluminismul* a continuat și a dezvoltat aceste tendințe ducându-le la extrem, fapt ce a provocat reacția culturală a romantismului ce a reabilitat natura, dar a întărit dihotomia dintre omul gânditor conștient și natura inconștientă și negânditoare. Secolul XIX marchează în apus apariția pietismului și misticismului, ale mișcărilor de „trezire” neo-protestante, ce nu se raportau la natură. Așa cum a fost analizat cu mare relevanță de către sociologul Max Weber, puritanismul calvinist a înțeles porunca biblică: „creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul” în sensul capitalist al exploatării resurselor naturale (și chiar umane).

VI.2.4. TIMPURILE MODERNE

În secolul XX au apărut în Apus doi „anticorpi” de combatere a ideilor menționate anterior:

I. *Darwinismul* în care se afirmă că și celelalte viețuitoare au rațiune și conștiință, iar diferența dintre animale și om este una *de grad*, și nu *de specie*. Plecat din teologie neo-protestantă, Darwin a ajuns la acest tip de antropologie decadentă, de care, potrivit lui I. Zizioulas s-ar putea folosi, parțial, și teologia contemporană, corectând bineînțeles aberațiile lui și păstrând doar ideea evoluționismului și legăturii omului cu restul viețuitoarelor.

II. Filosofia naturală. La începutul secolului Einstein și școala modernă a fizicii cuantice a marcat în știință și în filosofie sfârșitul dihotomiei *natură (substanță)* și *fapt*. Lumea e și ea un fapt, dar și un *act* în care orice fenomen „este” și se „întâmplă”. Așa cum vom vedea în capitolul despre știință, observatorul și observatul formează o unitate indisolubilă ce se influențează reciproc.

VI.2.5. ELEMENTE CONCLUDENTE DIN TRADIȚIE

În textul vechilor Liturghii era inclusă sfințirea materiei și a spațiului, iar serviciul divin se adresa tuturor simțurilor. Sfintele slujbe erau centrate pe „oferirea” darurilor de pâine și vin Părintelui Creator, adică ceea ce se numește în liturgică „anafora”, și nu pe jertfă. În cadrul

ascezei creștine se realiza o armonie a omului cu natura, întrucât chipul lui Dumnezeu este și în *trup*.

Cu privire la creație, au existat încă din secolul I-II gânditori atei care considerau lumea ca fiind rezultatul unor legi fizice, așa cum au fost naturaliștii (condamnați de Platon în *Legile*) și epicureicii, care susțineau că lumea apare din pură coincidență.¹⁹⁵ Deși primii scriitorii creștini considerau că lumea este zidirea lui Dumnezeu, gnosticii socoteau lumea ca fiind creația unui demiurg rău, și prin urmare la rândul ei rea. În tratatele sale apologetice antignostice, Sfântul Irineu al Lugdunumului (secolul II), afirmă, potrivit revelației veterotestamentare, că lumea materială este „bună foarte”. Răul prezent în creație nu provine nici de la Dumnezeu, nici de la lume, ci din libera voință a îngerilor căzuți (diavolii), mai întâi, și apoi a oamenilor căzuți în păcate.

Preluând mai multe elemente din Orient, elenismul considera că lumea era îmbibată de prezența divină în toate elementele ei, căzând astfel în panteism (toate sunt pline de zei). Pentru Platon, lumea era creată de un Părinte, sau Minte, sau Creator, din materia preexistentă și limitată în spațiu, dar bună și frumoasă. Se observă de aici o atitudine pozitivă față de lumea materială, atitudine ce s-a schimbat mai târziu în sens negativ la neo-platoniiști.

O altă problemă importantă ce trebuia clarificată este cea legată de începutul creației. Pentru vechii greci acest început nu exista întrucât materia era veșnică. În dialogul *Timaios*, Platon acceptă un început al creației, dar nu unul absolut, adică din nimic, afirmând că lumea a fost creată din *materie, idei și spațiu* preexistente. În etapa „platonismul intermediar” (secolele I-II) și la Filon din Alexandria „ideile” lui Platon reprezintă gânduri ale minții

¹⁹⁵ Op. cit., *Concepții despre creație în primele veacuri*, p. 53.

lui Dumnezeu. Pentru platonicii creștini ca Origen (secolul III), creația este veșnică, iar sufletele preexistă din veșnicie, excluzând la rândul lor, ca și Platon, un început radical și absolut (ex nihilo). Aici creștinismul se desparte total de filosofia antică greacă, întrucât susține că spațiul și timpul încep *odată cu creația*. De aici se desprind următoarele consecințe:

a) Timpul e organic legat de spațiu, lucru neacceptat de către platonisti. Cosmosul este un „întreg”, o ipostază în sine, *finită*, muritoare și cu totul *altceva* decât Dumnezeu.

b) Prin urmare, ființele create luate în parte sunt limitate și muritoare.

Crezând în pre existența sufletelor, Platon socotea sufletul ca având *natură* nemuritoare. La filosoful Aristotel, nemurirea speciei se obține prin reproducere.

După o perioadă de câteva sute de ani în care s-a bazat pe aceste concepții filosofice, astăzi fizica modernă acceptă dogma creației *ex nihilo*. Sfinții Părinți ai Bisericii au respins teoria „emanatiilor” neo-platonice, și odată cu aceasta atât platonismul și origenismul veșniciei și pre existenței sufletelor, cât și veșnicia aristotelică a materiei. Singura verigă de legătură între cosmos și Dumnezeu este omul, care la rândul său este creat în timp și nu din veșnicie.

Rezumând cele de mai sus, se poate afirma că la originea crizei ecologice contemporane se află raționalismul și iluminismul. Darwinismul a combătut aceste curente moderniste, reprezentând în acest mod un post-modernism *avant la lettre*.

Spre deosebire de animale, omul creativ își poate crea propria sa lume prin civilizație, istorie, artă etc. Dar creativitatea este adesea anti-rațională, conducând la dezamăgire și impas. „Chipul lui Dumnezeu” ca însușire

distinctă a omului față de creație este *libertatea*. Fiind vorba însă de o ființă creată și relativă, și această libertate nu este așa cum și-ar dori-o omul, adică una absolută. Din libertatea omului decurge și poziția inițială a lui Adam, așezat în rai ca stăpân al întregii creații. I. Zizioulas face o afirmație îndrăzneată afirmând că a fost mai bine că Adam a căzut păstrându-și aspirația spre libertatea absolută, decât să nu fi avut-o căzând în animalitate.¹⁹⁶ Creația căzută se poate mântui numai prin omul eliberat.

Prin constituția sa, din fire, omul dorește să stăpânească orice lucru:

a) În folos propriu, modul *utilitarist*. Ateismul (ruperea de Dumnezeu și negarea Lui) este legat de ruperea de creație, în sensul unei libertăți rău folosite.

b) Ca să le personalizeze. Persoana, spre deosebire de individ, nu poate exista decât în comuniune, în relație. Persoana umană colaborează cu Persoana Dumnezeu și cu natura impersonală. Persoana conține *ipostas* sau *universalitate*, fiind unică și irepetabilă, în vreme ce individul este o unitate, ca atomii din concepția antică.

Potrivit unei interpretări făcute de Fericitul Augustin la un pasaj paulin, moartea a intrat în creație după neascultarea lui Adam. I. Zizioulas contestă ideea,¹⁹⁷ invocând în acest sens pe Sfinții Irineu și Maxim ș.a., care susțin evoluția într-o creație, supusă morții de la început, așteptând venirea omului ca împărat, preot și prooroc, pentru a o salva și a o „consacra”. Este exact ceea ce se și întâmplă în cadrul epiclezei la rostirea cuvintelor: „*Ale Tale dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toate și pentru toate.*” Respectul față de natură vine din faptul că ea este făcută de Dumnezeu și Îi aparține Lui. Dar în ceea ce

¹⁹⁶ Idem, p. 83.

¹⁹⁷ Ibid., p. 88.

privește sacralitatea ei, aceasta este dobândită și nu înăscută.

În încheiere, Mitropolitul Zizioulas pune față în față cele două soluții contemporane de rezolvare a crizei ecologice:

1) Calea *idolatriei*. Aici lumea este sacră și trebuie adorată, fără a se interveni în ea deoarece este „bună foarte” așa cum e. Această concepție despre natură ca „*Mother Earth*”, în care omul este o *parte* a lumii este inspirată din naturismul păgân și din religiozitatea indienilor americani, fiind preluată ca atare de către ecologiștii new age.

2) *Poziția creștină*. Și aici întâlnim respect pentru creație, dar nu adorația ce se cuvine numai Creatorului. Omul nu este o parte a naturii, ci este veriga de legătură dintre Dumnezeu și creație, acel preot care sfințește natura.

VII. MIȘCAREA NEW AGE: O NOUĂ ABORDARE A ȘTIINȚEI?

VII.1. Relația Ortodoxie-știință VII.2. Noua fizică și Ortodoxia VII.3. Știința atee-știința new age VII.4. Noul mit scientist: extraterestrii

VII.1. RELAȚIA ORTODOXIE - ȘTIINȚĂ

În cadrul de referință al mișcării new age, fizica și cosmologia joacă un rol deosebit de important. Aceasta se datorează faptului că fundamentul „teologic” atât de fragil al mișcării are nevoie în lumea în care a apărut spațiul euro-atlantic de o acoperire și susținere de tip *scientist*, cea în care crede cu cea mai mare tărie omul secularizat al acestui spațiu și epoci. Astfel, fizica modernă a apărut în secolul XIX ca o sinteză a mai multor științe ale naturii ce studiau mai multe aspecte ale formelor de energie. Dar înainte de a cerceta impactul a ceea ce se cheamă „noua fizică” asupra concepțiilor new age, să vedem pe scurt istoricul fizicii în context filosofico-religios.

Originea științelor naturii trebuie căutată în Grecia antică, și anume la filosofii secolelor VI-V î. d. Hr. mai exact în școlile din Miletul Ioniei. Acești filosofi se mai chemau și *hylosocii* - „cei ce cred că materia e vie”, o concepție organicist-monistă ce nu făcea distincție între spirit și materie. Heraclit din Efes folosea pentru această unitate termenul de *logos*, termen ce a fost preluat ulterior

de Sfântul Evanghelist Ioan cu binecunoscutele semnificații teologice creștine.

Revenind în antichitate, *școala eleatică* a introdus un *principiu henoteist*, promovând o cosmologie de tipul raționalismului materialist, consecință a viziunii dualiste *spirit - materie*. Ultimul domeniu fiind cel accesibil simțurilor, s-a urmărit să se răspundă întrebărilor existențiale legate de apariția cosmosului din haos, a originii multitudinii și varietății aspectelor și fenomenelor naturale, s-au cercetat cauzele mișcării și schimbării, relația dintre formă și materie. Materia (*φύσις*) ca atare era considerată a fi universală, veșnică și necreată. Metodele folosite de acești filosofi au fost atât observarea empirică directă a fenomenelor naturale, cât și folosirea pe scară largă a ipotezelor generale și speciale, urmărindu-se elaborarea unor teorii ale mișcării de natură metafizică și matematică. Din această nevoie de explicare a antitezei unitate-diversitate observată în natură, a luat naștere și s-a dezvoltat în secolele V-III teoria „*atomistă*” susținută de Leucip, Democrit și Epicur. În esență, această teorie presupune că la baza materiei se află particule indivizibile (*α-τομος*), identice, veșnice și indestructibile. Organizarea materiei era socotită a fi *discontinuuă*, ea fiind alcătuită din corpuri solide, lichide și gazoase. Atomii respectivi au o mișcare liberă într-un spațiu ce conține elemente de tip „vid”.

Această teorie a fost combătută în aceeași perioadă de către stoicii Zeno, Chrisip și mai târziu de Poseidon din Apamea. Aceștia au subliniat caracterul de *continuitate* a naturii, elaborând concepția „pneumatică” potrivit căreia spațiul și materia reprezintă un continuum străbătut și unificat de un fel de spirit aerian pe care l-au numit *πνευμα*, cuvânt cu înțeles atât de familiar mai târziu creștinilor vorbitori de greacă. Științele naturii fiind un

domeniu supus fluctuațiilor și arbitrariului, subiectivității și unilateralității inerente posibilităților limitante ale înțelepciunii (*σοφία*) omenești, au beneficiat de gândirea unei noi personalități care a răsturnat ambele concepții: Aristotel. Acesta s-a preocupat în primul rând de problema filosofică a mișcării constante, ce are o cauză constantă și se produce într-un mediu de rezistență. De aici el a dedus imposibilitatea existenței vidului, acesta fiind cum se știe un mediu de rezistență zero. În fizica lui Aristotel, cosmosul a fost divizat în două domenii, unul celest și celălalt terestru, guvernate de legi calitative diferite.

În secolul următor, notăm activitatea și contribuția remarcabilă a lui Arhimede, care a aplicat fizicii soluții matematice și geometrice, urmând în acest sens avansatelor cunoștințe ale egiptenilor aplicate în construcția piramidelor, preluate după cum se știe de Pythagora și aduse astfel în spațiul elenistic. De la Arhimede ne-a rămas legea sa legată de echilibrul forțelor hidrostatice.

Ultimul reprezentant de seamă al antichității grecești (perioada elenistă) este Ptolemeu, în secolul II î.d.Hr., a cărui concepție astrofizică a rămas normativă în Europa timp de peste 1500 de ani.

Până în acest moment, cu privire la ceea ce se va numi mai târziu Europa, constatăm o diviziune de tip *latitudinal* nord-sud. Astfel preocupările la care ne referim sunt specifice spațiului mediteranean, spațiu ce devine după cum se cunoaște o *mare internum* a Imperiului Roman. În secolele erei creștine, se profilează următoarea „falie” culturală, de data aceasta *longitudinală* est-vest, iar imperiul se va împărți în două. Romanitatea capătă doi centri de putere, vechea și noua Romă, iar cele două părți se vor „latiniza” în Apus și „eleniza” (greciza) în Răsărit.

Din punctul de vedere al științelor naturale, se constată o stagnare pe toată perioada milenară (500-1500), numită de către savanții iluminiști ai secolului XVIII „*evul mediu întunecat*”. Această stagnare este explicabilă prin avântul creștinismului, prin creștinarea treptată a Europei cu ponderea din ce în ce mai mare a Bisericii universale (catolic-ortodoxă), și deci a concepțiilor de viață superioare propovăduite de aceasta. Accentul se mută pe viața și fericirea veșnică, pe mântuire, sfințire, urmărind ca scop suprem îndumnezeirea (*θεοσις*), pentru care se cereau alte eforturi, o altă cunoaștere, și mult mai puțin cercetarea științifică. Dar aceste preocupări duhovnicești s-au dovedit a fi prea înalte pentru popoarele din jumătatea apuseană a imperiului, în special cele creștinate mai recent, cum au fost francii și germanii (saxonii), normanzii, longobarzii și alții. Ponderea lor a început să copleșească Apusul, iar după anul 800 de apogeu al personalității lui Carol cel Mare, interesele duhovnicești din zonă încep să scadă treptat, făcând locul unor interese de dominație lumească, de concurență cu partea răsăriteană mult mai civilizată și mai cultă. La rândul ei, aceasta a suferit două șocuri puternice: apariția islamului cu ascensiunea sa fulgerătoare și pierderea în numai 2-300 de ani a jumătate din teritoriu. Al doilea șoc strâns legat de acesta a fost iconoclasmul, biruit în final în secolul al IX-lea.

După ruptura din 1054, cele două părți ale Europei vor avea o traiectorie separată și adesea presărată de conflicte. De această situație au știut cu dibăcie să profite popoarele islamice, mai întâi arabii, care și-au întins califatul până în Peninsula Iberică amenințând cu invadarea Franței. Contactul creștinătății apusene cu cea răsăriteană s-a produs în timpul cruciadelor, dar, după cum se știe, cu rezultate nefaste ce au adâncit ruptura

anterioară. Apusenii au intrat însă în secolele XII-XIII în contact direct și cu arabii, atât cu cei din Spania, cât și cu cei din Orient. Acesta este momentul care ne interesează în ceea ce privește dezvoltarea ulterioară a fizicii. Dacă rolul arabilor în răspândirea aristotelismului în Evul Mediu apusean (Peninsula Iberică) începând cu anul 1000 este arhicunoscut, constatăm că în mod curent lipsește din această perspectivă culturală curentă veriga anterioară: și anume cum au putut ajunge arabii la Aristotel? Aflați sub ocupația arabă (secolele VII-VIII), unii gânditori sirieni, cunosători ai limbii grecești, (așa cum a fost de exemplu familia Mansour a Sfântului Ioan Damaschinul), au putut traduce opera Stagiritului mai întâi în siriacă și apoi în arabă. Urmărind expansiunea și apogeul califatului arab din Bagdad și mai târziu al celor din Spania Alhambra, Cordoba avem lanțul completat cu această verigă trecută sub tăcere: creștinii orientali monofiziți. Astfel apusul primește pe această cale întortocheată moștenirea greacă pe care se va baza temelia de granit a teologiei, filosofiei și în final a științei sale: scolastica.

Ne aflăm în spațiul apusean unde de aici înainte se vor dezvolta științele naturii, deci și fizica, într-un ritm nemaiîntâlnit. Explicația acestui fenomen constă în rolul atribuit cunoașterii. Un dicton german spune: „*Cunoașterea este putere*”, inspirat din scripturistul: „*Cel știutor îl va stăpâni pe cel neștiutor*”. Ispita luciferică din Eden, fructul oprit al cunoașterii de acest gen, se manifestă cu putere în această cultură, ducând la o mentalitate de tip magic, faustic. Mai sus, am arătat că prin cunoaștere se obține o putere, dar accentul specific acestui mod de gândire se referea la o putere de dominație *asupra* a ceva, a cuiva, un accent practic. Cunoașterea se îndreaptă astfel către ceva *inferior* ce poate fi analizat, demontat, controlat. Motto-ul științei și mentalității

apusene va fi până astăzi: „*Cum funcționează?*”, spre deosebire de aristotelicul „*de ce?*”. Acest domeniu inferior care poate fi astfel cunoscut este lumea fenomenală, cosmosul, imanentul, materia. Cunoașterea lui Dumnezeu și a împărăției Sale devine din ce în ce mai depărtată de preocupările acestei lumi.

Având ca bază de plecare fizica aristotelică, savanții medievali au început să dezvolte mai întâi mecanica, în special mișcarea corpurilor într-un mediu și forțele ce sunt angrenate în acest fenomen. Precursorii acestor preocupări au fost Ioan Filippon din Alexandria în secolul VI, iar în secolul XI Avicenna și Abu al Barakat al-Baghdadi.

Cu timpul, influența arabă care și-a pus amprenta decisivă prin al-chimia și al-gebra dezvoltate cu precădere de către savanții arabi, începe să scadă treptat, savanții europeni din Apusul scolastic se grupează în universități ce susțin pe mai departe cercetările din domeniu. La sfârșitul Evului Mediu, în secolul al XIII-lea, teologii universității din Paris au sesizat ca inacceptabilă ideea veșniciei materiei, aceasta neputând, din punct de vedere al dogmelor, să fie coeternă cu Dumnezeul creștin, un Dumnezeu Creator și nu demiurg de tip platonico-gnosticist. Se știe că în această perioadă autoritatea operei lui Aristotel în Biserica romano-catolică era egală cu cea a Sfintei Scripturi, ambele fiind prezente pe Sfânta Masă. Și totuși, în anul 1227, în apogeul scolasticii, papa Ioan al XXI-lea a condamnat un număr de 219 propoziții, în majoritatea lor emise de Aristotel și urmașul acestuia, *doctor ecclesiae*, Toma d’Aquino.¹⁹⁸ Printre aceste propoziții se afla și aceea precum că „*prima cauză (Dumnezeu) n-a putut face mai multe lumi*”. Primul

¹⁹⁸ Cf. *Encyclopaedia Britannica*, 1996.

articol al Crezului afirmă: „...*Făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute.*” La ce se referă propoziția incriminată? Dacă se are în vedere lumea fizică (cele văzute), ne raliem poziției ce susține unicitatea¹⁹⁹. Astăzi se vorbește despre universuri paralele, anti-materie și găuri negre prin care s-ar putea trece dintr-un univers într-altul, universuri multidimensionale, simple speculații nefundamentate suficient nici măcar științific, ca să nu mai vorbim teologic.

Extrapolând, bineînțeles că nimic nu ne îndreptățește scripturistic să presupunem existența altor lumi fizice, eventual locuite de alte ființe cu inteligență superioară nouă. De aici și până la noua mitologie OZN nu e decât un pas, pe care teologic nu-l putem accepta în nici un caz, nici măcar ca ipoteză de lucru (vom vedea mai târziu cum a fost tratată această problemă în cadrul new age). Această metodă de investigație științifică este foarte periculoasă în teologie, putând duce la grave erezii, așa cum a fost cazul eruditului Origen, condamnat definitiv la două sinoade ecumenice, în ciuda unor încercări recente de „reabilitare” a sa, unele venite, surprinzător, chiar din spațiul teologic ortodox.

Odată cu căderea Constantinopolului în 1453, ia sfârșit perioada Evului Mediu, iar o parte din „inteligenția” Bizanțului, în frunte cu Ghemistos Plethon, se refugiază în Italia, unde acești intelectuali bizantini de formație gnostică și neo-platonică vor pune bazele a ceea ce s-a numit peste veacuri „*Renașterea*”. Nu se spune explicit că era vorba de renașterea unui duh păgân panteist, a practicilor astrologice și magice, a alchimiei. În ceea ce ne interesează pe noi, științele naturii capătă un avânt fără precedent, tinzând să devină autonome, adică

¹⁹⁹ De aici și termenul latinesc *uni-vers*, nu există *multi-vers*.

libere de tutela bisericii. Ne aflăm de acum înainte în spațiul apusean în care domina după cum se știe scolastica aristotelică, de care savanții renascentiști decid să se îndepărteze treptat, dar totodată ei se „emancipează” de doctrina și revelația creștină în general, inclusiv cea ortodoxă, recurgând din ce în ce mai mult exclusiv la resursele intelectului omenesc mărginit, arbitrar, imperfect și atât de supus greșelii. De aici urmează binecunoscutul drum al ipotezelor și teoriilor științifice, unele cu pretenții de adevăr absolut și veșnic, dar a căror durată n-a depășit 200-300 de ani, după care au fost infirmate de noi ipoteze și teorii, și așa mai departe. Caracterul acestor științe devine unul predominant raționalist, cantitativ și mecanicist. Universul descris de fizica clasică este determinist și infinit, cu legi fixe. Savanții din această perioadă, în rândul cărora a strălucit Galileo Galilei au abandonat sistemul ptolemeo-aristotelic cu pământul ca centru fix într-un univers static cu legi ale mișcării naturale. Sub influența lui Copernic fizica face un salt important prin aceea că în centrul universului se află soarele iar pământul execută o mișcare circulară (care în sistemul ptolemeic era rezervată planetelor).

La 24 martie 1616, la Roma, comisia teologică de sub conducerea cardinalului Bellarmino a combătut următoarele propoziții ale lui Galilei:

„1. Soarele se află așezat în centrul lumii și, prin urmare, este lipsit de mișcare locală.

Cenzura: Cu toții au spus că o asemenea teză era neghioabă și absurdă, *din punct de vedere filosofic, și categoric eretică* (subl. ns.), deoarece contrazicea în mod expres afirmațiile Sfințelor Scripturi din multe pasaje.

2. Pământul nu se află așezat în centrul lumii și nici nu este nemișcat, ci se mișcă în întregime, într-o rotire zilnică.

Cenzura: Toți au spus că această teză merită o cenzură identică cu cea anterioară, din punct de vedere filosofic: *dacă este analizată din punct de vedere teologic, ea este greșită cel puțin în ce privește modul cum se referă la credință.*” (sublinierile ne aparțin).²⁰⁰

La 5 martie, a urmat emiterea edictului de condamnare a operei lui Copernic. A urmat abjurarea lui Galilei din 1633, iar pentru apologetica „liber cugetătorilor” s-a născut un „martir”, sau cel puțin „mărturisitor” al adevărului de pe altarul științei, „prigonit pentru dreptate”. Pentru a-l face și mai impresionant, „hagiografia” științifică a pus în gura lui Galilei celebrele cuvinte: *E pur si muove.*

Dar, dincolo de aspectul pur științific și al libertății de cercetare și gândire,²⁰¹ trebuie să fie luat în considerație efectul în plan *duhovnicesc* al acestor descoperiri, și anume anularea treptată a importanței pământului ca centru *spiritual* al universului. Aici este viața, aici a fost creat omul - chipul lui Dumnezeu, stăpânul universului și cunună a creației, pe acest pământ S-a întrupat Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu Omul. Confuzia planurilor, tipică spiritualității occidentale din această perioadă, a dus până azi la conflictul dintre știință și

²⁰⁰ *Magazin istoric*, aprilie, 1999, pp. 80-81.

²⁰¹ Figurile lui Galilei și Giordano Bruno sunt folosite ca tipice argumente anticlericale și antiecleziale ale ateilor și liber-cugetătorilor de tip secularizat iluminist, la care se adaugă și nelipsitul „crede și nu cerceta”. Această „poruncă” nu se găsește ca atare în *Scriptură*, ci este unul din imperativele metodologice ale Ordinului iezuit. În spațiul ortodox, ea s-ar apropia de o recomandare a Sfântului Ioan Gură de Aur cu privire la oprirea de a se iscodi unele taine mai presus de cuget și simțire.

teologie cu consecințe încă nu vindecate, ba dimpotrivă, „exportate” și în alte spații datorită puterii și dominației mondiale exercitate în ultimii 200-300 de ani de către națiunile vest-europene. Este adevărat că lui Galilei i se datorează descoperirea legii căderii libere în care distanța s variază după pătratul timpului t , aflarea unei traiectorii parabolice a unui proiectil folosind principiul inerției, cu aplicațiile ce au dus tehnologia occidentală pe culmi, de la balistică până la zborurile interplanetare de astăzi. Dar poate că în măsură mai mare chiar decât de Galilei, fizica a fost sute de ani influențată de marele matematician și filosof francez René Descartes, preocupat în secolul XVII de a rezolva problemele materiei și mișcării, creând astfel filosofia mecanică. Contrar atomiștilor antici, Descartes a respins existența spațiilor libere din univers (a vidului în termeni moderni), introducând astfel noțiunea la fel de ipotetică a „eterului”.

Sfârșitul acestui secol „de aur” care a reprezentat pentru fizică ceea ce a însemnat secolul IV în teologia patristică, a fost încununat de figura lui Newton (1643-1727), cu preocupările sale din domeniul calculului integral și diferențial, al masei, forței și inerției, în celebra sa operă *Philosophiae Naturalis Principia Mathematica* (1687). În acest tratat, s-au pus bazele celor trei legi ale mecanicii clasice ce vor governa fizica timp de 300 de ani. Mai mult decât atât, Newton a depășit limitele carteziene și galileice, postulând o forță a gravitației, a cărei propagare rămâne până astăzi un mister încă neexplicat satisfăcător de știință. Tot în cadrul preocupărilor fizicii secolului XVII, se încadrau și calculele privind viteza luminii, cea care ulterior a rămas unicul punct de sprijin, constanta, în sistemul relativității einsteiniene.

În secolul următor, asistăm la apogeul iluminismului, în care matematicienii se despart de

fizicieni și astronomi, acestea devenind de acum ramuri de cunoaștere independente. Matematicile se orientează spre o abstractizare tot mai mare, având ca rol un fel de substituție a filosofiei și teologiei de tip pitagoreic, dar lipsite de mistica numerelor din antichitate. Acum se desăvârșește mecanica clasică, ajungându-se prin Euler și d'Alembert, în *Tratat de dinamică*, 1743, la mecanica rațională a „filosofiei naturale”.²⁰²

Începând cu anul 1738, se manifestă în Franța preocupări intensive legate de razele luminii și atracția universală, domenii ce au avut, peste 170 de ani, rolul decisiv în mecanica relativistă a lui Einstein. De asemenea, s-au dezvoltat cercetările legate de căldură și, ca o premieră la început firavă, electricitatea și magnetismul. În privința spațiului, în secolul XVIII avem în continuare spațiul-timp euclidian, uniform și fix pre-relativist.

Din punct de vedere teologic, doctrina creștină a suferit, mai întâi din partea filosofilor și apoi a oamenilor de știință, atacul deismului. Apărut în special în Anglia ca un sistem filosofic raționalist, deismul a căutat să promoveze așa - numita „religie naturală” rațională, opunându-se minunilor, tainelor, revelației supranaturale și învățăturilor (dogmelor) *oricărei* Biserici. După cum știm, și în teologia dogmatică se recunoaște existența unei revelații „naturale”, iar apologetica, sau teologia fundamentală, a căutat să argumenteze în disputele de credință cu ajutorul metodelor filosofice și chiar științifice. Dar savanții apuseni, hotărâți să cucerească autonomia domeniului lor cu orice preț, s-au îndepărtat tot mai mult de Biserică mai întâi, iar peste o sută de ani chiar

²⁰² Cf. Pierre Chaunu în *Civilizația Europei în secolul luminilor*, București, 1986, p. 355.

de Dumnezeu, căzând în ateism. Deocamdată suntem în secolul XVIII, când Montesquieu scrie: „*Dumnezeu Se află în raport cu universul, în calitatea Sa de Creator și de Păstrător, (proniator n.n.) al acestuia: legile după care l-a creat sunt și cele după care îl păstrează... El cunoaște regulile pentru că El este Cel Care le-a făcut și pentru că ele sunt în raport cu înțelepciunea și cu puterea Sa.*”²⁰³

Putem observa în aceste cuvinte continuarea liniei carteziene a dualismului, în care se face diferență, și separație între subiect și obiect, conținut și conținător, între cunoașterea rațională și revelație, și se neagă în chip agnostic posibilitatea unei intuiții globale. Vom vedea ulterior că fizica de tip new age s-a ridicat tocmai împotriva acestei „paradigme”, înlocuind-o cu noua paradigmă de tip holist. Nu este aici altceva decât neputința scolasticei medievale, moștenitoare în acest caz a nestorianismului, incapabilă de a recepta definiția catolică și unificatoare a Sinodului de la Calcedon. Pentru filosofii și savanții iluminiști, universul era fragmentat în „fenomene” separate, ele putând fi studiate și cunoscute rând pe rând, neexistând în calea acestei cunoașteri nici un fel de cenzură transcendentă de tipul Marelui Anonim al lui Lucian Blaga.

Ajunși în acest punct socotim necesar a ne opri asupra conceptului de „energie”, deoarece el va juca un rol preponderent atât în noua fizică relativistă, cât și în cadrul mai larg al new age-ului.

Termenul vine din grecescul *εργον* ce a dat *εργα* însemnând *lucrare, activitate, acțiune*. În fizică, energie înseamnă capacitatea unui sistem fizic de a presta o lucrare sau acțiune. Materia produce energie, ca rezultat al mișcării sau poziției în relație cu forțele active ce

²⁰³ Idem, p. 390.

constituie *energia mecanică*.²⁰⁴ Pe lângă aceasta mai există multe alte forme de energie dintre care *bioenergia* constituie un domeniu pe care se pune mare accent în new age. Din punct de vedere științific bioenergetica este studiul proceselor prin care celulele vii folosesc, stochează și eliberează energie. Aici se încadrează și procesul fotosintezei.²⁰⁵ Dar în cadrul noii mitologii scientiste, new age, bioenergia are un conținut oarecum diferit, definit în cadrul filosofic asiatic ca fiind acea *qi* a chinezilor, sau *prana* hindusă.

Întrucât s-a observat în secolul XIX că diferitele forme de energie se pot transforma unele într-altele, savanții Sadi Carnot, Rudolf Julius, Emanuel Clausius și Lordul Kelvin au formulat *legea conservării și transformării energiei*, în care mai importantă este *a doua lege a termodinamicii* (1850), potrivit căreia într-un sistem izolat componentele interne de temperaturi diferite vor tinde întotdeauna către o unică temperatură uniformă de echilibru. Aplicarea consecvent logică la scara universului (privit ca un sistem închis și izolat) a principiului numit de Clausius *entropie*, ce ne arată stadiul de echilibru termic, a dus la așa - numita „*moarte termică*”, sistarea tuturor proceselor termice posibile. S-a observat că această lege se aplică numai în domeniul microscopic, ea nefiind validă în microscopic, întrezărindu-se astfel viitoarele descoperiri ale mecanicii cuantice și ale teoriei relativității.

Savanții secolului XIX se bazau desigur pe observații empirice, lipsite de lumina revelației divine. Ei sesizau necesitatea permanenței energiei solare pentru întreținerea vieții pământești, dar această energie era și ea la rândul ei creată și prin aceasta în mod necesar *finită*.

²⁰⁴ Cf. *Encarta Encyclopedia '98*.

²⁰⁵ Idem.

Ceea ce le-a lipsit teologilor romano-catolici medievali, *energiile necreate* prin care lucrează pronia lui Dumnezeu, le lipsea cu atât mai mult savanților secularizați și cvasi atei ai secolului trecut. Așadar, părerea acestora era că energia se transformă, dar nu poate fi creată sau distrusă, ceea ce în mod necesar ne duce direct la caracteristicile energiilor divine.

Ne apropiem astfel la sfârșitul secolului de apogeul mecanicii clasice urmată de fizica modernă care susține că, la viteze apropiate de cea a luminii, energia și materia sunt interconvertibile, producându-se astfel unificarea conceptelor de energie și masă.

VII.2. NOUA FIZICĂ ȘI ORTODOXIA

Preludiul fizicii moderne l-a constituit, asemănător fenomenului muzical de pildă, fizica clasică newtoniană, cu preocupările sale din domeniul naturii compuse a luminii și a forței gravitației. Dar a sosit acel moment de cotitură din istoria științei, anul 1905, când Albert Einstein a publicat teoria specială a relativității. El a plecat de la preocupările din domeniul câmpurilor electromagnetice în care a excelat Maxwell, cu noutatea renunțării la spațiul absolut și introducerea unei constante în cadrul de referință valabile pentru toți observatorii, indiferent unde s-ar afla, viteza luminii $c = 300\,000$ km/sec. Astfel a căzut și ideea timpului absolut, introducându-se noțiunea ce a dat numele teoriei, cuprinsă în celebra formulă $E = mc^2$. Constanta c este, cum am arătat, *absolut* necesară pentru a salva sistemul de pericolul pan-relativismului.

Cu numai câțiva ani înainte, în 1900, germanul Max Planck a marcat o nouă etapă de referință în fizică prin introducerea conceptului de *cuantă* de energie, mai

întâi ca o ipoteză ce venea să infirme conceptul clasic *natura non facit saltus*, stabilindu-se prin aceasta că în lumea microscopică domnește discontinuitatea.

Trebuie amintit faptul că în gândirea europeană au început să strălucească savanți de origine evreiască. Lor li se datorează în timp creșterea influenței, ca metodologie de abordare a fenomenelor, modul de gândire talmudic. Astfel, se cunoaște adagiul lui Descartes *dubito ergo cogito, cogito ergo sum*. Dar mult mai puțin cunoscut este faptul că în gândirea rabinică talmudică principiul contestării, al *îndoielii*, al *dubiului*, al dezbaterii critice, polemice, este unul din pilonii de bază. De aici provine atitudinea refractară în fața dogmelor și autorităților: totul poate fi contestat și contra-demonstrat prin gimnastica minții, precum făceau sofisții greci sau fariseii și cărturarii din vremea Mântuitorului. Îndoiala a fost folosită și în știință ca motor al progresului, dar cu rezultate modeste. Totodată, așa cum am arătat la începutul acestui capitol, fizica a fost și este în continuare strâns legată de filosofie. Mecanica clasică newtoniană se baza pe conceptul filosofic al determinismului, al strictei cauzalități predictibile și astfel controlabile. Este cunoscut faptul că relația funcționează și în sens invers: școlile materialismului, naturalismului au pus fizica la baza demersului filosofic, lucru familiar generațiilor post-belice, educate decenii de-a rândul în acest spirit pozitivist.

Să ne întoarcem acum asupra conceptului de eter, discutat ceva mai înainte în fizica clasică. Într-o celebră comunicare făcută de către Albert Einstein la data de 5 mai 1920 universității din Leyden, a fost tratată tema *Eterul și Teoria relativității*. Pentru început, Einstein menționează rolul lui Newton cu a sa teorie a gravitației, interpretată ca fiind o acțiune de la distanță. Ipoteza

existenței eterului a devenit pentru savanții secolelor următoare o axiomă necesară explicării unificate a universului și relațiilor dintre corpuri. În secolul al XIX-lea preocupările legate de proprietățile luminii și cele ale undelor elastice au folosit în continuare această ipoteză. Eterul a ajuns a fi privit ca un mediu luminifer cvasi-rigid, iar explicația pur mecanică a naturii a fost treptat abandonată. Cu toate acestea, dualismul de care voiau să scape savanții a persistat, în ciuda introducerii și studierii noțiunilor de vid (eter liber) și câmpuri electromagnetice (de către savanții Maxwell și Lorentz). O ieșire din acest impas a fost ipoteza inexistenței eterului, câmpurile electromagnetice fiind considerate entități autonome ireductibile, asemănător concepției antice de atomi ai materiei.

O personalitate de prim rang din lumea științei ce este revendicată de către mișcarea new age a fost părintele iezuit și antropologul francez Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955). Din opera sa a fost reținută ideea potrivit căreia lumea este un întreg în care totul se leagă împreună și este interdependent, adică *„totul se ține împreună”*. Fiind ca formație științifică biolog, Teilhard vedea toate ființele *„ca pe niște fibre fără fir țesute într-un proces universal”*. Încercând să împacă biologia cu teologia, savantul iezuit a ajuns la o formă originală de evoluționism, de la primele forme simple și aparent neînsuflețite către forme din ce în ce mai complicate, cu o conștiință din ce în ce mai înaltă. În acest fel, el a strecurat erezia scientistă evoluționistă deghizată într-un limbaj creștin. Teilhard de Chardin deschide perspectiva evoluției omului spre o formă superioară de viață, în loc de îndumnezeire și urcuș duhovnicesc, dovedind în fond o viziune materialistă. Elementul ce evoluează neconținut în cosmos, căpătând grade de complexitate tot mai mari, este

conștiința. În acest fel, universul evoluează tot timpul prin propria sa putere și voință. Nu este de mirare că prin concepțiile sale naturalist panteiste Teilhard a intrat în conflict cu învățătura Bisericii. Mărturisirea sa de credință ia forme tot mai subiective, văzându-L pe Hristos ca pe coroana lumii și ca pe o expresie a „sufletului lumii”²⁰⁶.

Savantul de renume mondial Erwin Schrödinger, cel care, alături de Broglie, Bohr și Heisenberg a fost unul din întemeietorii teoriei cuantice, a scris în lucrarea sa *Ma conception du monde* următoarele: „*Oricât de imposibil de conceput ar putea să pară gândirii obișnuite, voi și toate ființele conștiente ca atare, sunteți totul în totul. Din cauza aceasta viața pe care o trăiți nu e numai un fragment al existenței întregi, ea este într-un anumit sens, totul.*”²⁰⁷ Am ales acest nume, deoarece în concepțiile sale Schrödinger ne apare ca un precursor al savanților fizicieni new age D. Böhm și F. Capra (n. 1939). Ca și aceia mai târziu, acest new ager *avant la lettre*, a avut revelația corespondenței observațiilor sale științifice cu tradiția indiană, Toma d’Aquino, Meister Eckhart și alți mistici occidentali. Potrivit constatărilor sale, înainte de apariția fizicii moderne, savanții și filosofii erau aceiași, iar concepția lor avea două ipoteze fundamentale: 1. Lumea este formată din așa-numiții atomi care formează la rândul lor corpuri. 2. Lumea formează o realitate independentă de cel ce o observă. După apariția fizicii secolului XX, s-a constatat că elementele constitutive ale universului nu mai pot fi considerate separate unele de altele, și nici observatorul de ele.

²⁰⁶ Cf. *Encyclopaedia Britannica* '98.

²⁰⁷ Cf. *Le Mail*, 1982.

În lucrarea sa *Hristos și karma*²⁰⁸, teologul francez François Brune face o mică antologie a noii metafizici începând cu citate din Michael Talbot, *Mysticisme et physique moderne* (Mercure de France, Le Mail, 1984), anume că fiecare particulă le afectează pe toate celelalte, că structura materiei nu poate fi independentă de conștiință, că psihicul uman este în interferență cu toate punctele din univers, că nu mai este prezentă deosebirea dintre subiect și obiect, iar realitatea este una și *omnijectivă*.

În acest fel, pe nesimțite aproape, autorul ne introduce în lumea concepțiilor noii lumi: *paradigma hologramei*. Dându-și seama ca teolog de acest lucru, F. Brune ne previne că acestea nu sunt intuiții new age, ci lucrări științifice. Ajungând la unul din autorii mai sus citați, fizicianul englez D. Böhm, se afirmă că lumea toată e o hologramă, fiecare dintre noi este un punct hologramic ce reflectă întregul univers într-un raport static și dinamic. Potrivit lui Böhm: „...marea hologramă numită Creație, care este EUL fiecăruia dintre noi.”

Fizicianul francez Olivier Costa de Beauregard susține, în lucrarea sa *La Physique moderne et les pouvoirs de l'esprit* (Le Hameau, 1981) că „*separarea spațială a obiectelor este în parte un mod al sensibilității noastre*”. Se constată din nou afinitatea acestor gânditori ai noii ere cu tradițiile religioase orientale, cu spiritualitatea indienilor americani și cu misticii apuseni. Pentru toți acești fizicieni, Dumnezeu nu este o persoană și nu au o relație de iubire cu El, după modelul creștin, sau măcar al marilor religii recunoscute.

Vom aduce în discuție, în legătură cu aceste observații, și unele puncte de vedere ale Pr. prof. Dumitru

²⁰⁸ François Brune, *Hristos și karma*, Univers enciclopedic, București, 1997.

Popescu prezentate în referatul său *Creația lumii în lumina Sfintei Scripturi și a științei contemporane. Reconcilierea dintre credință și știință la început de mileniu*.²⁰⁹ În viziunea optimistă a Părintelui profesor, se arată că: „Știința contemporană a ieșit în întâmpinarea acestor intuiții biblice și patristice prin faptul că fizicienii au ajuns la concluzia că organizarea lumii este rezultatul «dansului cosmic al particulelor elementare» și al «plusurilor de informație», care modelează natura în diversitatea lucrurilor și ființelor din cuprinsul ei.” Și mai departe: „În acest fel, știința contemporană deschide o nouă epocă în modul de a înțelege lumea și organizarea ei, și pășește pentru prima dată în întâmpinarea dialogului cu teologia răsăriteană și Sfânta Scriptură.”²¹⁰ Dar părintele D. Popescu este nevoit mai departe să recunoască faptul că, savanții citați cum ar fi F. Capra și D. Böhm, au deschis mult mai larg porțile dialogului cu filosofii orientale panteiste decât cu Părinții Bisericii Orientului ortodox: „Dar din momentul în care fizicienii încep să prezinte Divinitatea drept «Ceea Ce Este» fără să ne spună «Cine» este Divinitatea, ei devin tributari unei concepții panteiste, care nu mai poate face deosebire între Divinitate și lume.”²¹¹ Personal, ne temem că în realitate lucrurile se prezintă, cel puțin deocamdată, în acest stadiu, iar „reconcilierea dintre credință (ortodoxă) și știință la început de mileniu,” rămâne în stadiul de deziderat al părții ortodoxe. Spunem acesta deoarece cercetând studiile și afirmațiile noilor fizicieni, nu se întrezărește explicit nici o înclinare spre mistica ortodoxă, abundând în schimb referirile la mistica orientală de tip panteist impersonal.

²⁰⁹ Apărut în *Vestitorul Ortodoxiei*, numerele februarie /martie 2000.

²¹⁰ *Vestitorul*..., 15 febr. 2000, p. 6.

²¹¹ *Vestitorul*..., 1 mart. 2000, p. 5.

VII.3. ȘTIINȚA ATEE - ȘTIINȚA NEW AGE

Așa cum am mai spus, fizicianul britanic David Böhm (1917-1992) este unul dintre cercetătorii cei mai avizați citați de obicei de către scientismul de tip new age. El și-a expus ideile sale în lucrarea *Wholeness and the Implicate Order*, apărută în 1980. Böhm susține că toate lucrurile par a fi părți ale unui întreg mare, nedespărțit, în care totul plutește și se amestecă organic împreună cu toate celelalte, precum mișcările dintr-un curent de apă. În tot acest timp, hazardul este desigur exclus. Böhm introduce noțiunea de *implicate order*, ce înseamnă aproximativ *ordine construită apriori, ordine rațională și nevăzută* ce se manifestă în lumea experiențelor noastre pe care Böhm o numește *explicit order*, sau *ordinea aparentă*.

Tot în rândul savanților new age se înscrie și anatomistul și profesorul pensionar de la universitatea din Yale, Harold Saxton Burr care a anunțat în anul 1972, în cartea sa *Blueprint for Immortality* descoperirea așa-numitului câmp vital. În consonanță cu D. Böhm, S. Burr afirmă existența în cosmos a legii și ordinii. Contribuția sa originală constă în explicarea științifică a acestei legi ordonate. Potrivit savantului american, cauza ar fi existența unor câmpuri electrodinamice care așează toate particulele pe locurile lor potrivite și chiar determină mișcările lor.

După cum se poate constata, descoperirea sensului existenței și cosmosului este lăudabilă, dar explicarea prin introducerea acestor ipotetice câmpuri vitale trădează un fond materialist pueril ce nu poate nicidecum să ajungă la esența fenomenelor descrise.

În cadrul fizicii noii ere un loc de frunte îl ocupă fizicianul teoretic american Fritjof Capra (n. 1939). Cartea sa de căpătâi se intitulează *The Tao of Physics* și a apărut ca știință popularizată în anul 1975. Numele de *Taofizica* se datorează paralelelor găsite de autor între fizica modernă și mistica orientală chineză. Ceea ce l-a frapat pe Capra este faptul că atât fizica științifică rațională cât și mistica intuitivă au ajuns la concepții similare asupra realității, potrivit cărora materia nu există propriu-zis. Lumea materială este o iluzie (maya), realitatea fiind de natură spirituală, ne-materială. Capra se încadrează în curentul științific și filosofic contemporan ce încearcă să depășească fragmentarea imaginii științei clasice și unificarea concepțiilor pentru a da naștere unei imagini holistice asupra realității. Din păcate, urmărind exclusiv linia misticei orientale, el ajunge ca și aceia să nu mai conceapă divinul ca pe o putere care a creat și conduce din afară lumea, ci ca pe o putere care conduce dinăuntru. Astfel, Dumnezeu se află în toate și lucrează dinăuntru, devenind de fapt sufletul nostru nemuritor, ceea ce constituie o gravă erezie panteistă. În demersul său, Capra subliniază, pe bună dreptate, superioritatea gândirii intuitive și religioase asupra gândirii raționale scientiste de tip iluminist. Această valoare a intuiției a fost sesizată în chip magistral de către Părintele Stăniloae, iar în acest caz, faptul că ea s-ar aplica și în știință nu poate decât să fie un lucru binevenit și necesar. Totodată, fizicianul american a constatat cu justete și existența unui element rațional în mistică.

Potrivit ultimelor descoperiri ale fizicii moderne, la nivelul subatomic nu se găsește nici un fel de materie solidă, ci numai spațiu vid și câmpuri energetice, posibilități, tendințe și probabilități statistice. Realitatea apare ca o țesătură complicată de relații între diferitele

părți ale unui întreg, o parte importantă a realității fiind chiar observatorul care influențează ceea ce observă. Capra afirmă că: „*În fizica atomică nu putem niciodată să vorbim despre natură fără ca să vorbim în același timp despre noi înșine*”.

Dar Fritjof Capra nu s-a rezumat la abordarea concepțiilor taoiste, ci a continuat paralelele sale și cu filosofia hindusă, ajungând la conceptul realității supreme numită *Brahman*, ce se socotește a fi sâmburele tuturor lucrurilor, sufletul lumii, infinitul, veșnicul și imposibil de cuprins cu mintea omenească. Corespondentul lui în sufletul omenesc este, conform filosofiei vedanta, *Atman*. Și budismul susține faptul că lumea este o unitate. Capra însuși aderă la noțiunea lui T. Kuhn, acea viziune holistică asupra lumii, ce duce la schimbarea vechii paradigme. Suportul teoretic pentru această nouă viziune vine din partea fizicii și a misticii, deci a acestei taofizici. În sprijinul afirmațiilor sale, Fritjof Capra aduce teoria laureatului premiului Nobel, Ilya Prigogine, potrivit căruia organismele vii sunt un sistem autoorganizat, o deviație aberantă de la acele rațiuni plasticizante, reluate în teologia ortodoxă contemporană de către Părintele Stăniloae după Sfântul Maxim Mărturisitorul. Cu această teorie este răsturnat eșafodajul teoriei evoluționiste a lui Darwin. La rândul său este citat și un alt savant al noii ere, Gregory Bateson, după care conștiința este o urmare necesară și inevitabilă a unei anume complexități ce a început să se constituie mult înainte ca organismele vii să-și fi dezvoltat creierul și sistemul nervos superior. El a afirmat: „*Conștiința este ființa tuturor ființelor vii.*” Combătând distincția operată de Descartes în materie și conștiință ca două categorii diferite, Capra vede conștiința ca pe însăși dinamica, forța creatoare din spatele autoorganizării organismelor vii. Pentru a descrie forțele

mentale ale unor organisme vii inferioare el folosește noțiunea *mentație*. Mai multe conștiințe omenești conectate formează macroconștiința, adică sistemul social și ecologic, iar acesta la rândul lui e inclus în sistemul mental al planetei, care la rândul său trebuie să fie inclus într-o conștiință universal cosmică. Toate aceste elemente laolaltă conduc inevitabil către acea viziune holistică de care aminteam mai devreme.

O problemă controversată a biologiei, știința vieții, a constituit-o originea vieții și evoluționismul. Naturalistul francez Lamarck a sugerat că speciile se schimbă în cursul timpului, aceasta făcându-se și sub acțiunea unui impuls conștient către perfecțiune din partea organismelor. Aceste idei au fost contestate printre alții de către Georges Cuvier dar au fost îmbrățișate și dezvoltate ulterior de către Charles Darwin. Acesta a elaborat un sistem de ipoteze ce susțineau noțiunea transformării speciilor, sugerând chiar un mecanism prin care o atare evoluție să aibă loc fără recursul altor cauze decât cele pur naturale, conform așa numitei selecții naturale în lupta pentru existență. Ideile respective au fost expuse în lucrarea *On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life*, publicată în 1859.²¹²

La vremea sa, scriitorul și filosoful român Lucian Blaga s-a aplecat și el asupra acestei problematici în studiul său dens *Trilogia cosmologică*²¹³. Gânditorul român face o interesantă paralelă a evoluționismului darwinist cu mecanica newtoniană. Ca și aceasta, sfârșitul

²¹² Cf. L. Pearce Williams, Profesor John Stambaugh de Istoria Științei; Directorul Programului de Istoria și Filosofia Științei și Tehnologiei de la Cornell University, Ithaca, New York.

²¹³ *Trilogia cosmologică*, Humanitas, 1997.

secolului XIX a adus contestații precum cea a lui Max Planck cu a sa teorie a cuantelor. În domeniul biologiei, acest lucru a fost făcut de către Louis Dollo în lucrarea sa din anul 1893 *Legile evoluției* în care se afirmă că „*evoluția este discontinuă*”.²¹⁴ Cu șapte ani mai înainte, în 1886, savantul De Vries elaborase teoria mutațiilor. La începutul secolului XX, în 1903, s-a produs un adevărat seism în lumea biologiei prin apariția lucrărilor savantului și călugărului G. Mendel, care a descoperit legile eredității demonstrând fără putință de tăgadă că „*natura face salturi*”.

Urmând modul actual de propagare a informației, internetul, am întâlnit și o nouă viziune asupra acestui subiect, intitulată *Ipoteza spectrului vital: o explicație posibilă pentru natura, creația și evoluției moleculei ADN și a vieții*²¹⁵. Motivul pentru care am reținut acest articol este faptul că autorul său caută o corelare între diferitele ramuri ale științei cu vechile texte teologice.

Punctul de plecare teologic al acestei ipoteze este luat din *Noul Testament*, și anume *1 Ioan - I, 5*: „*Și aceasta este vestirea pe care am auzit-o de la El și v-o vestim: că Dumnezeu este lumină și nici un întuneric nu este întru El.*” Această afirmație poate fi pentru început luată în sens literal. Versetul 7 continuă „*Iar dacă umblăm întru lumină, precum El este în lumină, atunci avem împărtășire unul cu altul și sângele lui Iisus, Fiul Lui, ne curățește pe noi de orice păcat.*”

Ipoteza *spectrului vital* susține că ADN-ul ar putea fi manifestarea fizică a luminii. De aici decurge posibilitatea convertirii energiei luminoase în materie. Dacă acest lucru este real, atunci avem de-a face cu latura

²¹⁴ Op. cit., p. 193.

²¹⁵ copyright© by greg h. hatton, asct, mcasi – 24 iunie 1995.

opusă a legii de echivalență masă-energie a lui Einstein: $E=mc^2$. Afirmatia că Dumnezeu este lumină apare în *Sfânta Scriptură* de cel puțin zece ori. Reținem părțile bune ale intuițiilor lui Greg Hatton, urmând ca cercetări ulterioare aprofundate în lumina revelației ortodoxe să dea un răspuns satisfăcător acestei problematici.

Întrucât mișcarea new age a apărut și s-a dezvoltat într-un mediu impregnat de scientism în care, așa cum am arătat, oamenii de știință reprezentau până la cel de-al doilea război autoritatea supremă, era de la sine înțeles că printre preocupările noii spiritualități se vor număra și cele legate de știință. Potrivit viziunii astrologice, era Peștilor s-a caracterizat printre altele printr-o separație a religiei de știință, ajungându-se după Evul Mediu chiar la un conflict deschis. Prin urmare, noua eră conciliantă a Vărsătorului va realiza și această împăcare a celor două domenii divergente. Acest lucru a fost descris printre alții de către Marilyn Fergusson în lucrarea sa *The Aquarian Conspiracy* apărută în anul 1980, la capitolul „*Psi: necunoscutul în fizică și parapsihologie*”²¹⁶. Prin termenul grecesc „psi” (ψ) se înțelege aici necunoscutul în fizică teoretică și parapsihologie. Potrivit ultimelor cercetări din domeniul fizicii, materia are doar „*tendința de a exista*”, particulele fac „*quantum leaps*”, iar universul este o „*scattering matrix*”. Aceste afirmații au la bază lucrările unor savanți ca elvețianul J.S. Bell, autorul teoremei ce-i poartă numele (1964), precum și a efectului Einstein-Podolsky-Rosen. O altă lucrare de referință din domeniul new age legată de noua fizică este *The Dancing Wu-Li Masters* de Gary Zukav. El aduce în discuție printre altele teoria complementarității enunțate de către danezul Niels Bohr, și afirmația francezului Paul Dirac ce susține că

²¹⁶ Tharcer, LA, p. 170.

„*materia este creată din nimic*”. Ca și Fritjof Capra, G. Zukav găsește la tot pasul analogii evidente între noile descoperiri ale fizicii și mistică orientală taoistă. Îmbinarea științei cu psihologia a dus la afirmarea așa numitului domeniu al „paranormalului”, în care fenomene cum ar fi sincronicitatea propusă de Wolfgang Pauli și C. G. Jung nu pot fi supuse experimentului. Printre cercetătorii celebri preocupați de "psi" sunt citați J. J. Thomson, William James, Alexis Carrel, Max Planck, cei doi Curie, Schrödinger, Einstein, C. G. Jung, Wolfgang Pauli, Pierre Janet și Thomas Edison.

În fața acestor încercări stau operele Sfinților Părinți Bisericești, păstrate și continuate de către marii teologi ortodocși contemporani, între care la loc de cinste stă Părintele Stăniloae, care în lucrarea sa *Teologia dogmatică ortodoxă*²¹⁷. La paragraful intitulat: „5. *Lumea, operă rațională a lui Dumnezeu, pe măsura rațiunii umane în progres continuu spre sensuri tot mai înalte ale ei*”, îl reia pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, arătând că toate lucrurile își au rațiunile lor în Logosul dumnezeiesc sau în Rațiunea supremă.²¹⁸ Această raționalitate a naturii își are scopul și sensul tocmai în slujirea omului. Rațiunile lucrurilor (*logos*) sunt stricte și eterne și își au sensurile lor (*noema*), fiind cuprinse în Rațiunea divină, în Logos, Cuvântul lui Dumnezeu. Omului îi este dată această înțelegere a sensului lucrurilor (*noesis*) prin actul cunoscător sintetic și direct numit *intuiție*. Iată aici o punere în lumina justă a acestei calități cognitive invocată atât de des de new ageri. Pentru teologia ortodoxă a Părintelui Stăniloae, lumea („*lume*” din lat. „*lumen*”) reprezintă o „*lumină*” inepuizabilă. Spre deosebire de

²¹⁷ vol. 1, Ed. I. B. M. al B.O.R., 1996, p. 237.

²¹⁸ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, P.G. 91, 1365. H.C. 27.

intuiție, rațiunea analitică reprezintă numai o rațiune parțială, punct de vedere ce nu poate fi decât îmbrățișat de către new ageri. Deși omul este alcătuit din trup și suflet, există în alcătuirea sa și ceva mai înalt ce scapă analizei, și anume harul necreat, element constitutiv, și nu acea *grație* creată a teologiei scolastice apusene și nici harul dobândit la Sfântul Botez. Deși lumea e deosebită de Dumnezeu, (contrar afirmațiilor panteist-moniste new age), ea nu e despărțită de El nici în existența ei, nici în sensul ei.²¹⁹ În final când Dumnezeu va fi totul în toate, se va uni cu creația așa cum a formulat Sinodul de la Calcedon: fără amestecare (*asinkitos*), fără schimbare (*atreptos*), fără împărțire în două categorii (*adiaretos*), fără separare (*achoristos*), în felul acesta realizându-se îndumnezeirea naturii, a creației. Gânditorii new age au considerat cu totul greșit că acest stadiu *a și fost atins*, omului nemairămânându-i decât să conștientizeze acest lucru (gnosticism hinduist). Este însă adevărat și pentru teologia ortodoxă că rațiunea analitică nu poate ajunge la explicația finală, așa cum se străduiește și speră să o facă mai devreme sau mai târziu știința. Întrucât în creație totul este rațional în lucruri și în energiile componente, omul are datoria față de Dumnezeu de a o cunoaște. Așa cum am mai arătat, raționalitatea lumii este *pentru* om și culminează *în* om,²²⁰ punct de vedere ce se opune ecologismului pancosmist de tip new age. Acest proces de cunoaștere presupune obligatoriu un efort din partea omului, lucru ce pare să nu fie pe placul adeptilor new age, dispuși să găsească tot felul de procedee quasi-magice de a înlătura tocmai suferințele și efortul omului, într-un cuvânt Crucea.

²¹⁹ *Teologia dogmatică ortodoxă*, p. 240.

²²⁰ Op. cit., p. 241.

VII.4. NOUL MIT SCIENTIST: EXTRATEREȘTRII

Fenomenul OZN a devenit în deceniile actuale cea mai populară religie din America. Această afirmație a fost făcută, printre alții, de către cercetătorul John Whitmore în studiul *Religious Dimensions of the UFO Abductee Experience*.²²¹ Suntem de aceeași părere cu autorul american, după care descrierile cazurilor de răpire (*abductee*) au puternice conotații religioase. Una dintre ele este legătura dintre inițierea șamanică și relatările curente de răpiri extraterestre. J. Whitmore compară momentul dramei șamanice cu obișnuitele relatări de răpiri extraterestre, demonstrându-și teoria după care fenomenul OZN are o încărcătură religioasă considerabilă și că urmează căutarea veșnică omenească după ființe supraomenești de obârșie cerească. Ca surse de informație pot fi folosite în acest caz și filme SF pe această temă cum ar fi: *Dosarele X. Fila 3. Răpirea și Intrușii*. Ambele tratează răpiri OZN și descriu în amănunțime cum trăiește subiectul fiecare etapă a fenomenului.

De aceste fenomene s-au ocupat și alți cercetători, cum ar fi de exemplu Rasmussen, care relatează²²² diferitele momente care alcătuiesc inițierea, așa cum au fost povestite de Aua, un șaman din rândul inuiților Iglulik, un trib ce trăiește la nord-vest de Hudson Bay. Aspirantul, care poate fi o femeie sau un bărbat,

²²¹ În *The Gods have landed – new religions from other worlds* editată de James R. Lewis, New York, 1995, p. 74.

²²² Cf. D. Merkur, *Becoming Half Hidden: Shamanism Among the Inuit* Stockholm, 1985. (Acta Universitatis Stockholmiensis), pp. 120-123.

contactează un șaman mai bătrân și îi dă un dar prețios, destinat plăcerii spiritelor. Șamanul își cheamă spiritele ajutătoare pentru a îndepărta tot ce poate sta în calea dezvoltării spirituale a aspirantului. Aceasta se face prin faptul că aspirantul și părinții săi au mărturisit toate eventualele călcări de tabu. După ce s-a purificat în acest fel, începe adevărata instruire a aspirantului, ce se izolează împreună cu bătrânul șaman. În următorul moment, sufletul aspirantului este predat viitoarelor sale spirite ajutătoare pentru ca acestea să recunoască pe noul șaman, prin aceea că șamanul îi plasează în ochi, creier și măruntaie. Aceasta face posibilă prima experiență de senzație extracorporală a aspirantului.²²³ După aceea șamanul îl va învăța lucruri importante pe aspirant, *angakua*, ceea ce în mod deosebit arată statutul spiritual al șamanului. Aspirantul va experia *quameq*, o iluminare interioară ce îl ajută să vadă în întuneric și să se înalțe deasupra tuturor obstacolelor posibile. Cu ajutorul *quameq*-ului șamanul poate identifica sufletele oamenilor vii care s-au împotmolit în împărăția morții.

O sarcină pe care aspirantul o execută singur este aceea ca prin concentrare să se contemple pe sine ca schelet, și să poată număra și numi fiecare os cu termeni care sunt folosiți numai în limba sacră a șamanilor. Ca urmare, neofitul s-a eliberat de carnea și sângele său, ce sunt pieritoare, și și-a sfințit acea parte care rămâne după moartea sa, pentru a fi recunoscut de sufletele șamanilor morți. Apoi aspirantul trebuie, și de această dată singur, să-și caute un spirit, *apersaq*, care devine ajutorul său. Aceasta se face prin cunoștințele căpătate până acum: pentru a vedea când se apropie un spirit, acesta se umple

²²³ Șamanul nou inițiat va continua în această stare să călătorească în lumea spiritelor ca să recupereze sufletele rătăcite sau să se lupte cu spiritele rele.

de o lumină interioară. Spiritul poate lua o formă umană sau animalică. Aspirantul este ales de spirit, și nu-l poate aduce într-o formă anumită.

În final, inițierea reușită se marchează prin aceea că șamanul nou numit primește o centură ca semn distinctiv. Apoi acesta își va adânci cunoștințele despre cântecele și formulele speciale pentru fiecare împrejurare posibilă care necesită intervenția sa. Urmează o serie de tabu-uri, privind, între altele, care părți din animal se pot mânca, și interdicții speciale pentru femeile șaman.

Pentru ca un șaman să poată fi acceptat se cere ca el să fi parcurs o instrucție ce cuprinde două aspecte. Inițierea va trebui să aibă o bază vizionară de visuri extatice și în același timp să fie ancorată în tradiție. Șamanul va trebui să fie inițiat în limba secretă și în același timp să cunoască miturile tribului.²²⁴ Viziunile sunt adesea necunoscute obștei întrucât au o sursă ezoterică, și pentru ca să fie clar că o persoană e șaman, acesta va apărea într-o ceremonie, sau își va demonstra în vreun fel puterile.²²⁵

O cercetare serioasă a cazurilor de răpire OZN a demonstrat faptul că etapele importante ale descrierilor și contactelor cu inteligențele extraterestre au o încărcătură religioasă.²²⁶ Aici sunt descrise aceste trăiri treptate și fiecărui moment i se găsesc paralele religioase.

Pentru ca răpirea să aibă loc e nevoie ca subiectul să fie singur și să fie izolat pe timp de noapte. Cazurile de răpire relatate conțin aceste elemente, victimele sunt fie în dormitor, fie lucrează ceva noaptea afară. A hoinări prin

²²⁴M. Eliade, *Le chamanisme et les techniques archaïques de l'extase*, 1997, p. 28.

²²⁵D. Merkur, *Becoming ...*, p. 126.

²²⁶J. Whitmore, *Religious Dimensions...*, pp. 65-84.

pustie era începutul inițierii la inuiții Chugach, și în acel mediu își alegeau spiritele un aspirant vrednic.

O caracteristică importantă a celor mai multe răpiri este aceea că ele încep cu experiența unei puternice lumini nenaturale, ceea ce face ca subiectul să-și piardă cunoștința sau să paralizeze.²²⁷ Se presupune că motivul este apropierea de pământ a unei nave spațiale. Duane și Mary (personajele din filmele *Dosarele X. File 3 Abduction* și respectiv *Intruders*) au același avertisment: ele percep o lumină orbitoare și din aceasta disting prezența ființelor spațiale.

Cele mai multe revelații religioase au același simbolism al luminii, pentru a desemna ființa divină. Omul religios se simte neputincios și mic în fața slavei dumnezeiești. S-a putut face și o paralelă cu Dumnezeuul Jahve al *Vechiului Testament*, Ce este descris ca *tufișul arzător*.²²⁸ Lumina este astfel o premiză a atotștiinței ce caracterizează un nivel spiritual superior. O condiție a ritului de inițiere inuit era aceea ca aspirantul să capete o lumină interioară care să-i permită să contemple lumile spirituale. În această lumină, șamanul poate apoi îmbrățișa cu privirea nestingherit întreg globul pământesc.

Persoana răpită (numită în limba engleză *abductee*) povestește că din lumină apar ființe reale, ce sunt socotite a fi extraterestre. Ele au puteri supraomenești, și pot trece prin ziduri și zbura prin aer. Umanoizii care apar în filmele menționate aveau aceste capacități, ei au intrat în dormitor fără să deschidă ușile. Aspectul lor este descris

²²⁷ Op. cit., p. 69.

²²⁸ Erland Sandqvist, *Spökflygarna – 46 dagens UFO-fenomen – forntidens änglabesök*. Stockholm, 1987, pp. 329-370.

ca asemănător cumva corpului omenesc, dar capetele lor sunt anormal de mari în comparație cu corpurile mici. Ființele extraterestre iau apoi persoana la bordul navei lor, unde *abductee*-ul trece prin niște teste dureroase. Aceleași senzații se regăsesc în cazul lui Duane și Mary, și lor li se implantează în corpuri elemente străine. Tehnologia care se folosește pentru aceasta este foarte avansată și ar putea permite ca testele să fie nedureroase, dar se pare că nu există nici o intenție în acest sens. De aceea se poate trage concluzia că experiența acestor chinuri este inevitabilă. Prin implanturi, *abductee*-ul poate fi mai târziu identificat de extratereștri.

Tortura rituală este o parte importantă a inițierii șamaniste, este o premiză pentru crearea unui nou corp spiritual pentru șamanul nou-venit. Aceasta apare în cazul tradiției australiene în care măruntaiele aspirantului se înlocuiesc cu o materie ce poate fi identificată de spirite. Șamanul Iglulik îndepărta astfel sufletul aspirantului din ochi, creier și măruntaie, pentru ca spiritele să-l recunoască pe inițiat, ceea ce făcea posibil pentru acesta să se contemple pe sine însuși ca schelet. Când testele sunt încheiate, *abductee*-ul poate afla intențiile extratereștrilor și revine mai târziu cu mesaj important pentru omenire.²²⁹ Mary află în sfârșit care este sensul experimentului la care a fost supusă. Acesta este dezvăluit de conducătorul extratereștrilor, care adaugă în același timp că ei au ales-o pe ea tot așa cum au ales-o pe mama sa, iar fiul lui Mary va moșteni această chemare. În ambele cazuri mesajul influențează viitorul speciei umane și devine notoriu când persoanele răpite se întorc pe pământ și povestesc ce au trăit printre extratereștri. Metodele de recrutare

²²⁹ J. Whitmore, *Religious Dimensions...*, p. 72.

șamaniste²³⁰ conțin elemente asemănătoare, puterea se moștenește în aceeași familie, dar aspirantul trebuie acceptat și în același timp recunoscut de spirite.²³¹ Unul din rolurile șamanului este și acela de a privi în viitor și de a se întoarce cu această cunoaștere. Mary acceptă trăirile ei și nu le privește negativ, întrucât ei i s-a explicat ce s-a întâmplat cu ea la bordul navei spațiale. Astfel devine posibil să găsim trăsături comune între ritualul inițierii și trăirile abductee.

Ceea ce e esențial în concepțiile cosmologice șamanistice și ale tehnologiei OZN contemporane este un proces de inițiere ce transformă ignorantul sau acea persoană ce năzuiește după cunoaștere spirituală, și care treptat duce la o transformare calitativă a vechiului eu într-o conștiență modificată. Inițierea în lumea supranaturală este dureroasă și incomprehensibilă la început, dar odată ce este integrată de subiect în contextul său cultural devine inteligibilă și operantă.

După o descriere a materialului cu exemple din cazurile de răpiri OZN și ritualuri de inițiere șamanistă, urmează o argumentație a faptului că trăirile conțin același model de bază. Ceea ce au acestea în comun sunt: subiectul se simte ales, apoi se simte purtat într-o altă dimensiune a cosmosului unde parcurge o inițiere dureroasă, ce constă într-o intervenție corporală și o întoarcere finală cu un mesaj asupra destinului omenirii.

²³⁰ Căutarea conștientă de cunoaștere spirituală, ce poate de asemenea să stea la baza unei inițieri șamanice poate corespunde năzuinței pe care o are un *contactee* de a intra în legătură cu extraterestrii, spre deosebire de *abductee*-ul care este răpit împotriva voinței sale.

²³¹ M. Eliade, *Le chamanisme et...*, pp. 27-28.

Întrucât conținutul religios al fenomenelor OZN (UFO) este o realitate incontestabilă, au apărut în consecință o serie de grupări sectare ufolatre, dintre care poate cea mai reprezentativă este cea a „raelienilor”. Numele lor vine de la întemeietorul sectei, Rael, pseudonimul francezului Claude Verilhon (n. 1946). „Revelațiile” acestuia afirmă întemeierea unei generații a viitorului condusă de o „geniocrație”, atent supravegheată de către extraterestrii avansați. Ecouri ale acestor idei de SF elitist au fost preluate la noi de către Alexandru Mironov.

În paralel cu aceste aspecte ce țin de domeniul fenomenului sectant, domeniul OZN a fost abordat și de către cercetători ai organizațiilor secrete de tip franc-masonic, așa cum a fost cel ce semnează sub pseudonimul Jan van Helsing.²³² După un expozeu documentat și pertinent asupra conspirațiilor pe scară mondială orchestrate de diferite organizații secrete, autorul (autorii?) abordează tema OZN-urilor de pe poziția acreditării vieții extraterestre. Potrivit lucrării, recunoașterea oficială a fenomenului ar putea duce printre altele la faptul că: „*Toate religiile ar fi nevoite să-și schimbe dogmele. Nimeni nu dorește acest lucru.*”²³³ În continuare se enunță teoriile organizației ordinului Templier VRIL înființat în Germania în anul 1919, potrivit căruia extraterestrii vin din sistemul solar Aldebaran.

O apologetică anti OZN este prezentată și de autorul francez Marc Dem în lucrarea sa *Anticrist 666*, la Cap. 20 intitulat „*Timpul blasfemiei și misionarii*”

²³² În lucrarea *Organizațiile secrete și puterea lor în secolul XX*, Editura Antet, nu are anul publicației, p. 77 și urm.

²³³ Op. cit., p. 78.

extraterestrilor”²³⁴. La întrebarea dacă fenomenul OZN are vreo legătură cu satanismul, cercetătorul J.M. Lesage răspunde afirmativ în studiul său intitulat *Secretul diabolic al OZN-urilor*, în care afirmă printre altele că martorul acestor evenimente „*pierde brusc legătura cu realitatea prezentă pentru a se pomeni instantaneu în altă «realitate» care nu există, ținând de domeniul iluziei magice.*”²³⁵

O analiză ortodoxă pertinentă a fenomenului a fost făcută de către Ieromonahul Serafim Rose.²³⁶ Astfel, potrivit Părintelui Serafim, filosofia SF ar putea fi rezumată astfel:

1. *Religia în sens tradițional este fie cu totul absentă, fie prezentă în mod accidental sau artificial... «Dumnezeu», atunci când este menționat, este prezentat ca o putere vagă și lipsită de contur, iar nu ca o ființă personală (de ex. «Forța» din Războiul Stelelor, o energie cosmică care are atât un aspect pozitiv, cât și unul negativ).*

2. *În centrul universului SF nu se mai situează Dumnezeu, ci omul, dar nu omul așa cum îl cunoaștem noi astăzi, ci așa cum va „deveni” el în viitor, conform mitologiei evoluționiste moderne. Cercetători ca Erich von Dänniken, au căutat să explice o serie de pasaje biblice prin ipotezele farfuriilor zburătoare, ajungând la interpretări de-a dreptul aberante.*

3. *Capacitățile și performanțele excepționale ale ființelor extraterestre și propovăduirea unei filosofii „spirituale” care se plasează „dincolo de orice religie”.*

4. *„Ființele avansate” din spațiul cosmic sunt adesea înzestrate cu calități „mântuitoare”, iar aterizările*

²³⁴ Op. cit. p. 158.

²³⁵ Idem.

²³⁶ În *Ortodoxia și religia viitorului*, Cap. VI. *Semne din cer.*

*navelor spațiale sunt semnul unor evenimente „apocaliptice” – de obicei sosirea unor ființe binevoitoare care să conducă „oamenii în progresul lor evolutiv”.*²³⁷

Cercetătorul agnostic John Keel a scris despre fenomenele OZN următoarele: *„În esența lor, OZN-urile... sunt manifestarea unei lumi pline de duhuri și de fantome, al cărei univers mental este straniu și aberant; este realitatea unei lumi dominate de iluzie... Aparițiile OZN par a fi pe de-a întregul variații minore ale fenomenelor demonice vechi de când lumea (UFOs: Operation Trojan Horse).*²³⁸ O poziție similară este exprimată și de către Lynn G. Catoe: *„Multe dintre rapoartele asupra OZN-urilor, care se publică în prezent în presa de mare audiență la public, relatează incidente care sunt izbitor de asemănătoare fenomenelor de posedare demonică, psihice, sau de alt fel, pe care teologii și parapsihologii le cunosc de multă vreme.”*²³⁹ Concluziile Ieromonahului Serafim Rose plasează tot spectrul OZN și SF sub semnul rătăcirilor duhovnicești accelerate în vremea noastră. Aparițiile și întâlnirile de gradul III se pot datora acțiunilor directe ale diavolilor, ce își iau înfățișarea potrivit așteptărilor culturale ale epocii și locului respectiv.

²³⁷ Op. cit., pp. 117-121.

²³⁸ Citat în Serafim Rose, *Ortodoxia și religia viitorului*, p.146.

²³⁹ Op. cit., p. 146.

VIII. ÎNCHEIERE

VIII.1. New age și creștinism VIII.1.1. Polemici anti new age VIII.1.2. Încercări de conciliere VIII.2 Pătrunderea în România. VIII.2.1. Până în 1990 VIII.2.2. După 1990 VIII.3. Surse new age în România VIII.4. Concluzii

VIII.1. NEW AGE ȘI CREȘTINISM

VIII.1.1. POLEMICI ANTI NEW AGE

După ce am analizat apariția și reprezentanții fenomenului, ne vom ocupa de reacțiile anti-new age. Desigur, cele mai rapide au avut loc în chiar spațiul de apariție al mișcării: S.U.A. Printre primii care s-au sesizat de pericolele noii mișcări de re-păgânizare au fost teologi și autori din cadrul fundamentalist neo-protestant.

Astfel, în anii '80 au apărut o serie de lucrări ce au atins chiar stadiul de *best seller*, lucrări ale unor autori ca: Dave Hunt, T. A. McMahon, Constance Cumbey, Caryl Matrisciana.

În 1985, cunoscuții autori Dave Hunt și T. A. McMahon au editat o lucrare apologetică ce se intitula *Seducerea creștinătății – Discernământul spiritual în vremurile din urmă* (Harvest House Publishers, versiunea românească la Editura Agape, 1994). Cele 14 capitole ale cărții tratează teme cum ar fi: *Păgânismul în haină modernă* (cap. 2); *O religie mondială oficială?* (cap. 4); *Apostazia se apropie* (cap. 5); *Vrăjitorie, scientism și creștinătate* (cap. 7); *Idolatrie creștinizată* (cap. 11); *O mântuire psihologică* (cap. 12). După cum se poate observa, toate aceste teme sunt de o importanță majoră și

conțin implicații de o gravitate ce trebuie luată în serios, cu atât mai mult cu cât este constatat caracterul globalist și expansiv al mișcării. Acest caracter face ca prezența acestor pericole să se facă simțită (deși atenuat) și în țara noastră.

Așa cum se poate observa, cei doi autori propun o polemică de pe poziții „creștine”, ei considerându-se – probabil cu sinceritate – ca fiind apologeți creștini. Acest lucru trebuie avut în vedere pe tot parcursul acestui fel de lucrări: termenii de „creștini” și „bisericească” au acest înțeles neo-protestant, diferit de ortodoxie. O dată fiind delimitate pozițiile acestor critici, vom avea evident și soluțiile date în același duh. Din această cauză, chiar și criticile lor pertinente și întemeiate vor eșua în găsirea adevăratelor remedii duhovnicești.

VIII.1.2. ÎNCERCĂRI DE CONCILIERE

Din cele descrise până acum, s-a văzut că între new age și creștinism există tensiuni ireconciliabile. Pe lângă aceste tensiuni, au existat și încercări de a le concilia într-un anumit fel antinomic, de a găsi elemente comune și compatibilități.

Una dintre aceste încercări a fost lucrarea autorilor elvețieni K. Lederberger și P. Bieri intitulată *Nouvel Age et Christianisme*. Cei doi sunt angajați direct, unul în new age, iar celălalt în tradiția reformată elvețiană, iar împreună în realizarea dialogului new-age - creștinism.

Potrivit unui sondaj efectuat de Mynarek printre new ageri: „92% resping bisericile; 78% resping în același timp bisericile și creștinismul; 2% recunosc bisericile și

creștinismul; 95% se consideră religioși.”²⁴⁰ Este vorba aici evident despre new agerii din Occident. Sondajul confirmă distincția făcută anterior între creștinism și religiozitate.

O temă comună surprinsă de cei doi autori ar fi *transformarea* omului. În creștinism acest proces este exprimat de termenul „pocăință” (metanoia) și poate fi întâlnit în diferite locuri ale *Noului Testament: Matei III, 2; VIII, 17; Marcu I, 15; XVI, 17; Efeseni IV, 24; Romani VI, 4; 2 Petru III, 13, Apocalipsa XXI, 5*. Totuși, cu toată bunăvoința, încercarea de a împăca new age-ul cu creștinismul, așa cum s-a încercat de exemplu și în Suedia în cadrul așa-numitului *Bromma dialogen*, este sortită eșecului din cauza deosebirilor doctrinare de esență, a țărilor incompatibile și paralele ce se exclud reciproc.

VIII.2. PĂTRUNDEREA ÎN ROMÂNIA

Problemele descrise în această lucrare se manifestă mai acut și mai „la vedere” acolo unde și-a făcut apariția mișcarea new age: spațiul euro-atlantic. În ceea ce privește țările din estul Europei, și deci și România, lucrurile sunt într-o bună măsură diminuate.

În acest sens, amintim de mult mediatizata „linie a lui Huntington” ce trasează o linie de demarcație imaginară a frontierei estice a civilizației occidentale. Această adevărată „cortină de fier” urmează de această

²⁴⁰ K. Lederberger – P. Bieri, *Nouvel age et christianisme*, Droguet et Ardant, Paris, 1992, p. 25.

dată criteriilor geo-politice confesionale. Politologul american împarte Europa în două secțiuni: 1) Vestul: catolic și protestant (luteran și reformat); 2) Estul: ortodox și islamic. Desigur, această împărțire este vulnerabilă în multe privințe, dar în linii mari ea poate constitui o bază relativă de analiză. În continuare, ne propunem să urmărim pe scurt evoluția istorică a fenomenului new age în România.

New age-ul s-a introdus în România pe nesimțite la începutul anilor '80. Existau și în București „corespondenți” ai lui Maharishi, sau mici cluburi sau „cercuri” pe care le frecventau câțiva muzicieni clasici și rock, elevi sau studenți dornici de informații sau de o viață spirituală opusă celor oficiale, ateiste. Aceste cluburi, de pe lângă case de cultură sau mici cooperative ce se voiau a aduce servicii populației, au devenit cu timpul focare de informație new age, cu sau fără voia lor. Pe lângă mult gustată muzică rock, ideile noi, îmbibate de un spirit atât al Vestului, cât și al unor filosofii cu accente îndepărtat orientale, au făcut obiectul unor scandaluri specifice perioadei comuniste. În vara anului 1982 a avut loc scandalul MT-ului (*Meditația transcendențială*), cei care au deja un „guvern mondial”, dar care arată mai mult a parodie a celui preconizat. Atât MT-ul, cât și religia sincretică universală *baha'i* nu sunt decât încercări experimentale. A urmat stoparea pentru 10 ani a fenomenului. Cenzura PCR a lucrat în mod inconștient spre apărarea conștiinței maselor împotriva unor informații de tip globalist, sincretist, new age. De fapt, cenzura nu aceasta urmărea, ci apărarea propriilor privilegii și domenii de un rival primejdios, care s-a dovedit a fi mai puternic în cele din urmă. Partidul cel fără de Dumnezeu a fost în mod dramatic înlăturat de la putere și, în anii din prezent, mișcarea viitorului intră în public. Pe

tarabe se găsesc cărți despre reîncarnare și horoscoape, ezoterismul pentru toți, precum știința vulgarizată a anilor '50. Au apărut edituri profilate pe literatură „paranormală” de tip new age (de exemplu *Miracol*), ziare și reviste de profil. În anii '80 cele de acest fel erau copiate la xerox, în taină și cu teamă. Vechii „guru” din perioada de dinainte de scandalul MT au devenit conducători oficiali ai grupărilor din care nu mai fac parte chiar aceeași membri, dar care funcționează nestingherit. Aceștia s-au afiliat deja la grupări specifice sau apropiate internaționale, ca de exemplu cei din mișcările *Hare Krishna*, *GYPU* (o mișcare de yoga originală cu centrul la Paris), *baha'i*.

VIII.2.1. PÂNĂ ÎN 1990

Întrucât între new age, comunism și globalism există afinități de bază, putem face anumite corelații cu perioada postbelică. În anii '50, comunismul s-a impus în România sub semnul celor 4: Marx, Engels, Lenin și Stalin, ca o ideologie internaționalistă ce ignora originile iudaică, germană, georgiană a autorilor, ideologie ce se situa supra-statal și supra-național, aspirând spre un viitor planetar unitar.

Odată cu anii '60, după dispariția mai întâi a lui Stalin, treptat, modelul internaționalismului marxist este abandonat și înlocuit cu figuri locale ce dau un colorit comunist specific și chiar, paradoxal, naționalist. Astfel se impun dictatori ca Mao-tse-tung (China), Ho-shi-min (Vietnamul de Nord), Fidel Castro (Cuba) și desigur Nicolae Ceaușescu.

Dacă ne referim la mișcarea new age ca la un fenomen apărut în America anilor '60, ne amintim că în acea perioadă a „războiului rece” Apusul și Răsăritul erau

divizate după criteriile ideologice, politice, militare și economice. Acea „cortină de fier” făcea ca nivelul de comunicare dintre cele două regiuni să fie scăzut și în mare măsură bruiat, cenzurat. Păstrând imaginea „războiului rece”, putem să ne exprimăm în continuare prin cuvinte ca „îngheț”, „iarnă” etc. Dar, precum în natură, în cele trei luni întunecoase și friguroase de iarnă, zăpada constituie și un strat protector pentru plante, atât pentru cereale cât și pentru buruieni. „Cerealele” sunt în acest caz Biserica, credința creștină ortodoxă. Acestea au fost prigonite fâțiș și brutal în anii '50, apoi silite la un *modus vivendi* cu autoritățile comuniste atee în perioada 60-90. „Buruienile” sunt ereziile de tot felul, cum ar fi: ocultismul, spiritismul, astrologia, vrăjitoria, sectele, yoga, reîncarnarea etc. Și acestea au fost ținute „la rece”, precum „cerealele” de dinainte.

New age-ul s-a introdus în România pe nesimțite la începutul anilor '80. Începând cu acel moment, bariera informațională a început să fie penetrată dinspre Vest spre Est, în ciuda aparatului de partid și de stat. Fenomenul cultural descris mai întâi de Lovinescu, iar mai pe larg de C.G Jung – sincronismul – combinat cu perfecționarea mijloacelor de comunicare prin apariția foto-copiatoarelor tip xerox și a video-casetofoanelor, a dus la implantarea în timp real a noilor idei de tip new age. Acestea vizau: medicina alternativă, yoga, astrologia, tehnici și filosofii orientale, arte marțiale, masaj, relaxări și meditații, diete naturiste (macrobiotică, etc.), bio-ritmuri, etc.

În coloanele revistei *Flacăra* s-a făcut în acea perioadă o intensă publicitate unor „vindecători alternativi” ca Mudava, Valeriu Popa, Boici și alții. Cursuri de yoga și de karate au funcționat legal în case de cultură și licee, astrologia devenea tot mai dezbătută și cunoscută. În fața acestor fenomene, Biserica Ortodoxă nu

a manifestat practic nici o reacție. Această lipsă de reacție se explică printr-o multitudine de factori. În anii '70 - '80, regimul Ceaușescu conducea țara într-un mod dictatorial. Biserica n-a putut fi desființată în România, motiv pentru care partidul a preferat o alianță prin care o putea controla și restrânge în activitatea sa misionară. Acest lucru a dus la situația ca timp de 40 de ani, cel puțin la orașe să apară generații de creștini nominali, formali. Ei erau botezați, mirunși și împărtașiți la Sfântul Botez, cununați, îngropați, dar cu totul necatehizați și nepracticanți. Între tinerii de la oraș - intelectuali sau nu - și Biserică s-a căscat o prăpastie tot mai mare. De aceea, domeniile lor nu se mai intersectau, ceea ce explică lipsa de reacție a Bisericii. Cei care frecventau slujbele, în cea mai mare parte femei în vârstă, nu aveau cum să aibă preocupări și interese de tip new age.

Cel care a reacționat de o manieră convingătoare și constrângătoare a fost și de data aceasta statul-partid polițist care, prin organele sale de securitate și miliție, era practic prezent și interesat de toate domeniile. Când în 1982 românul Ion Stoian, venit din Elveția pentru a implementa Meditația Transcendentală, a trezit suspiciunile partidului, reacția a fost promptă: interzicerea tuturor acestor practici dubioase, nu numai a meditației, deci „înghețarea” lor.

VIII.2.2. DUPĂ 1990

Î.P.S. Ioan Zizioulas, Mitropolitul Pergamului afirmă în lucrarea sa *Creația ca Euharistie* că ar trebui „să căutăm «chipul lui Dumnezeu» (în om) în libertate”²⁴¹, și nu, cum s-a obișnuit mai ales în teologia medievală apuseană, în rațiune. În creștinism, Adevărul i-a făcut pe oameni liberi²⁴², însă în primul rând, liberi față de păcat, de patimi. Biserica a contribuit decisiv până și la desființarea sclaviei, începutul Evului Mediu feudal. Libertățile sociale s-au completat cu cele personale, ajungându-se până acolo încât, în Apus, mai întâi artiștii, în secolele XVI-XVII, s-au „emancipat” de sub tutela Bisericii (romano-catolice). În secolul XVIII, a fost rândul francmasonilor, în traducere „zidarii liberi”, să deschidă drumul liberei cugetări, se înțelege că libere de Biserică și de poruncile lui Dumnezeu. Revoluția masonică a anului 1848 are ca deviză: Libertate, egalitate, fraternitate. Simbolul tinerelor State Unite ale Americii, primit din partea „fraților” din lojile franceze este până astăzi Statuia Libertății.

Evenimentele din decembrie '89 au fost centrate în mod cert tocmai pe acest element esențial: „*Adevărul vă va face liberi*” (Ioan VIII, 32). Tinerii eroi ce s-au jertfit atunci au făcut-o tocmai în numele libertății. Dar, precum se știe, libertatea e și ea de mai multe feluri. Căci odată sosită primăvara și neaua topindu-se, plantele amintite mai înainte, cereale și buruieni deopotrivă, înmuguresc și își aduc roadele lor.

²⁴¹ *Creația ca euharistie...*, p. 48.

²⁴² *Ioan VIII, 32*

VIII.3. SURSE NEW AGE ÎN ROMÂNIA

Mijloacele mass-media se îmbogățesc cu două invenții decisive: televiziunea prin satelit și sistemul de comunicare (tot prin satelit) internet. Dispărând practic controlul asupra presei și a publicațiilor, românii au acces la informație limitat numai de lipsa resursele materiale.

Literatura de tip ezoteric și new age se răspândește nestingherit, apar și emisiuni Tv de profil, cum ar fi Dosarele Y (Prima Tv), Cutia Pandorei, Lumea Misterelor (Tele 7 abc).

Aceste surse fac o propagandă ideilor și mentalităților new age cum ar fi: paranormalul, terapiile alternative, fenomenele OZN, manifestări neo-păgâne (vrăjitorie, divinație, practici ancestrale păgâne etc.), „viață după viață”, reîncarnare, astrologie, yoga, politică globalistă, ecologie etc. Din aproape toate sursele va lipsi explicit eticheta „new age”, termen ce poate fi chiar contestat.

Ideile new age sunt promovate pe canalele eficiente ale audio-vizualului, dintre care am spicuit (în București, anul 2001) următoarele:

Televiziune:

- Tele 7 ABC: *Lumea Misterelor* – Ion Țugui (se ocupă de fenomene paranormale și vindecători alternativi, uneori și de vrăjitoarele „autohtone” - țigănci -) și *Forța destinului* – Urania. Astrologie.

- Tvr 2: Serialul *Viață după viață* J. Harpun

Reviste și magazine:

Paranormal, Dracula, Revista misterelor (Editura Sophia).

Ideile globaliste supra-statale și supra-naționale de tip new-age vor pătrunde ca atare în anii '80 -'90, dar deja în prezent în România ele au căpătat un caracter și un etos local. Desigur, pe parcurs, denumirea de new age pierde din consistență, ba chiar se evaporă din titulaturi. Acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că și conținutul a suferit aceleași modificări. Prin urmare, pentru marea majoritate a acestor practicanți termenul este peiorativ și chiar total absent. Ei se vor prevala în schimb de: ecologie, științe cognitive, paranormal, medicină complementară (terapii neconvenționale), bio-energie, infoenergie, diverse practici yoga, rei ki, qi qong, OZN etc. Din această înșiruire am omis un element important, specific din păcate spațiului nostru: țigăncile vrăjitoare. Acestea traversează un adevărat „revival”, fiind sprijinite de mai mulți factori:

- o legislație permisivă;
- sprijin din afară al etniei romilor, invocarea promptă a drepturilor minorităților;
- publicitate și reclamă în mass-media;
- erodarea pe parcursul celor 40 de ani a nivelului de credință și cunoștințe creștine.

Ziarul *Jurnalul național* / joi 20 mai 1999 arată, în articolul intitulat „Vrăjitoria: păcat suprem sau dar de la Dumnezeu?”²⁴³, cazul „Mamei Spania”, o vrăjitoare din Ploiești, „cu acte în regulă, autorizație de la Primărie și firmă la poartă.” Ședința de ghicit are loc ziua „într-o încăpere luminoasă, curată, dar ‚sufocată’ de icoane, cruci, statuete reprezentând diverși sfinți, recuzită ținând, paradoxal, de domeniul religios... În fața nedumeririi

²⁴³ Semnat de Florina Băjănică, Cristina Ureche și Cristina Darie, rubrica „Magazin”, p. 13.

noastre țiganca ne explică: «Eu ghicesc într-o cruce de aramă pe care am moștenit-o, împreună cu acest dar al vrăjitoriei, de la mama mea. La noi, țiganii, este o tradiție și nu se transmite decât în familie».” Acest „refren” apare constant în relatările țigăncilor vrăjitoare ce susțin că posedă un „har” ce s-ar transmite ereditar. Or, pe lângă năravul furtului ce apasă această etnie, se constată și *ierosilia*, furtul de cele sfinte, folosirea crucii, icoanelor, relicvelor, aghiasmei etc. în scopuri blestemate de către Dumnezeu și Biserică. În acest caz, „harul” este o simplă noțiune ce nu are nimic în comun cu noțiunea cunoscută în teologie.

Aici trebuie subliniat rolul iresponsabil al unor realizatori de televiziune de pe mai multe canale Tv (Tvr 2, Prima, Tele 7 ABC, Pro Tv) care aduc din ce în ce mai des în centrul atenției publice aceste personaje „pitorești”. Frecvența cu care apar emisiuni de acest fel duce la presupunerea (ce nu poate fi deocamdată probată documentar din motive lesne de înțeles) unor „stimulente” materiale substanțiale, menite în acest caz, ca și în cazul „vindecătorilor” popularizați chiar mai mult, să facă reclamă și publicitate.

Nu numai atât, ci deseori în programe sunt invitați și preoți, chiar profesori de teologie. Astfel se pun bazele unui „dialog” cel puțin deplasat, de la egal la egal între adevărații și preinșii posesori de har divin: sacerdotul lui Hristos și vrăjitoare. Argumentele vrăjitoarelor sunt simpliste, se repetă, sunt ușor de combătut din punct de vedere teologic. Cu toate acestea, semnalăm pericolul pe care îl reprezintă pentru publicul telespectator necatehizat și nepRACTICANT, lipsit de discernământul duhovnicesc și de îndrumarea preotului duhovnic, popularizarea prin imagini a ritualurilor magice amestecate cu icoane, cruci, aghiasmă etc. Aceste elemente lasă în mod viclean impresia unei

lucrări cvasi bisericești. Țigăncile vrăjitoare se legitimează chiar cu „harul” lor, moștenit ereditar de la vreo strămoașă. De asemenea ele introduc permanent distincția dintre vrăjitoarea (magia) albă, și vrăjitoarea (magia) neagră. În fața telespectatorilor sunt aduse cele „albe”, revoltate împotriva imposturii sau răutății celorlalte, cu toate că se știe că orice magie este neagră. Nici aceste cazuri nu ridică probleme în combaterea teologică.

Lucrurile se complică însă în planul practic. Aflați în fața unor probleme de viață ca: boli, necazuri, pagube, divorț, sterilitate, adulter etc. oamenii au tendința de a eluda cauzele și scopul (sensul) mai ascunse ale acestor încercări (ispite) și caută rezolvări imediate pe orice căi. Pentru aceasta ei pot apela inițial la preot (Sfântul Maslu, acatiste, molifte, dezlegări, sfeștanii). Cum însă, de cele mai multe ori, rezolvările nu se produc rapid și total, intervine nerăbdarea și apoi decepția. În această stare sufletească intervine sfatul unei „binevoitoare” - căci trebuie repetată afirmația de la începutul lucrării: în acest domeniu, atât practicanții cât și clientela sunt în marea majoritate femeile – ce îndrumă la serviciile unei vestite ghicitoare sau vrăjitoare. Aceste servicii au fost pe larg popularizate de *Ghidul moaștelor, icoanelor, vindecătorilor și ocultiştilor din România*.²⁴⁴ Iată câteva nume din tagma „tămăduitorilor” alternativi: Maria Kant, medic fizioterapeut (absolventă a Facultății de Medicină din Chișinău); Ion Lisîi, vindecător excepțional prin bioenergie și telepatie (cursuri de parapsihologie la Chișinău, Kiev și Moscova); Ana Matei (Coana Ani); Lidia Fecioru, etc. Revista *Privirea*²⁴⁵ oferă o listă amplă cu numele tămăduitorilor, ocultiştilor/clarvăzătorilor,

²⁴⁴ Total Press Srl, 1997.

²⁴⁵ Anul III, nr. 91/ 1-7 octombrie 1997.

moaștelor și icoanelor făcătoare de minuni „în vogă” la acea dată. Tonul articolelor și comentariilor este tăios critic la adresa acestor impostori, dar din păcate meritele redacției sunt grav estomate de platforma ideologică „liber cugetătoare” de pe care este abordat acest fenomen.

Ca remedii misionare împotriva acestor abateri, se pot folosi, credem, cu folos observațiile pertinente ale medicului Samuel Pfeiffer, care arată printre altele: „« *Din nefericire, mulți creștini nu sunt capabili să discearnă dacă o anumită metodă de vindecare este contaminată sau nu de către diavol. Astfel, ei cad pradă cu ușurință vindecătorilor ocultști, mai ales când scopul lor cel mai important este să fie vindecați cu orice preț, fără să țină seama de voia lui Dumnezeu.*» ”²⁴⁶ Următoarele criterii sugerate de către J. Neidhart, pot fi preluate și de către românii ortodocși:

1. Metoda acționează numai legată de o anumită filosofie? Dacă da, care este aceasta. Este ea compatibilă cu *Sfânta Scriptură* (vezi *Coloseni II*, 8)?
2. Mă apropie această metodă de Dumnezeu sau îmi slăbește credința?
3. Se întrebuițează noțiuni care se regăsesc în ocultism sau în ezoterism?
4. În loc să se apeleze la Duhul Sfânt, se întrebuițează *energii cosmice* sau *puteri impersonale* ale universului?
5. Drumul spre vindecare se clădește pe doctrina mântuirii prin propriile puteri și a dobândirii unei identități divine (vezi *Facerea III*, 5)?
6. Caut prin această metodă ajutor în *credință* sau în *superstiție*?²⁴⁷

²⁴⁶ S. Pfeiffer, *Vindecare...* p. 163.

²⁴⁷ Idem.

Autorul elvețian S. Pfeiffer nu s-a limitat la stadiul contestării medicinei holiste, ci a emis (inspirat de decalogul veterotestamentar) și „zece teze pentru o medicină holistă din perspectivă creștină”²⁴⁸:

„1. *DA, unei perspective unitare asupra omului în toate domeniile sale, însă pornind de la Cuvântul lui Dumnezeu și de la modul cum definește Dumnezeu omul în Cuvântul Său. NU, unei viziuni sincretiste, panteiste sau care se bazează pe ocultism.*

2. *DA, unei utilizări responsabile și prudente a posibilităților terapeutice oferite de medicina modernă. NU, înlocuirii practicilor medicale consacrate cu multitudinea tratamentelor naturiste și ezoterice lipsite de un fundament științific.*

3. *DA, abordării și tratării bolilor respectând influența pe care o are spiritul asupra sănătății. NU, adoptării unei viziuni cosmice asupra procesului de boală, bazată pe spiritualitatea orientală.*

4. *DA, în favoarea creșterii responsabilității personale și pentru sprijinirea forțelor date de Dumnezeu pentru vindecare*

5. *DA, meditației asupra Cuvântului lui Dumnezeu prin studiu biblic și rugăciune. NU, pentru adoptarea ideologiilor și tehnicilor psihologice de autorealizare, care activează puteri vindecătoare pe calea meditației orientale.*

6. *DA, pentru rugăciunea binecuvântătoare pentru bolnavi, menționată în Epistola Sfântului Apostol Iacov, capitolul V²⁴⁹. NU, ritualurilor de transfer de energie vindecătoare pacienților prin atingere și masaje.*

²⁴⁸ Ibidem, p. 170.

²⁴⁹ În Biserica Ortodoxă, slujba Sf. Maslu.

7. *DA, acceptării vindecărilor miraculoase și minunilor prin acțiunea Duhului Sfânt, în cadrul Bisericii și în contextul principiilor formulate în Evanghelii. NU, vindecărilor spirituale făcute cu ajutorul unor forțe și spirite oculte.*

8. *DA, mărturisirii păcatelor și renunțării la practici oculte. Dacă suntem nesiguri de caracterul spiritual al unei metode curative, se recomandă mai degrabă abandonarea ei. NU, explicării pripite și simpliste a unor tulburări psihice și somatice prin afectare ocultă, atunci când s-a efectuat un tratament prin metode ale medicinei alternative.*

9. *DA, realității faptului că oamenii sunt trecători, vulnerabili și slabi în această lume. NU, pentru explicarea sănătății ca expresie a armoniei cu Dumnezeu.*

10. *DA, pentru acceptarea acțiunii lui Dumnezeu în viața noastră și atunci când suntem în suferință, căci ea are drept scop maturizarea noastră pe plan spiritual. Comunitatea creștină are ca misiune importantă îngrijirea permanentă a oamenilor bolnavi, fapt care implică nu numai vindecarea, ci și susținerea celor slabi.”²⁵⁰*

Poziția ortodoxă față de vindecările alternative de la noi din țară a sosit din partea părinților ieromonahi Adrian Făgețeanu și Mihail Stanciu de la Mănăstirea Antim din București.²⁵¹ În capitolul intitulat „*B. Vindecări și vindecători sau cum deosebim sfințenia de șarlatanie?*”, autorii abordează fenomenul luând ca punct de plecare *Ghidul moaștelor, icoanelor, vindecătorilor și ocultiștilor din România*. Cu privire la originea bolilor, diagnosticarea și tratarea lor, autorii ghidului afirmă următoarele: „...

²⁵⁰ Ibid. pp. 170-171.

²⁵¹ În articolul *De ce caută omul semne, minuni și vindecări paranormale?* Revista SCARA, Treapta a Patra, 1999.

acest lucru (stabilirea diagnosticului n.n.) îl poate face cel mai bine un ocultist. Odată ce v-ați lămurit care este natura răului care vă atacă, nu mai aveți de făcut decât să mergeți la tămăduitorul cel mai potrivit» (p. 175).²⁵²

Îndrumările misionare ale broșurii lămuresc explicit că: *„Harul lui Dumnezeu, cel tămăduitor și sfințitor, nu vine prin oameni care au regretabile rătăciri dogmatice și morale (care se pretind ortodocși, chiar dacă au Biblia și Crucea pe masă și icoană pe pereți, chiar dacă spun «Tatăl nostru» și alte rugăciuni la începutul ședinței terapeutice), ci prin oameni sfințiți de Dumnezeu și consfințiți de Biserică.»²⁵³*

„Sunt unii «terapeuți» care apelează și la remedii naturale (acceptate de Biserică) și la întortocheate explicații științifice; dar ce este foarte grav, introduc și răstălmăciri ale remediilor supranaturale (Sfintele Taine) din Biserică. Prezentarea acestora ca simple metode mecanice și magice de vindecare duce mai întâi la pierderea sensului autentic al trăirii comuniunii creștine, apoi la diluarea valorilor Ortodoxiei în masa relativistă a unor practici eterodoxe. Promotorii unor asemenea «sacroterapii» sunt certați cu învățătura și legea bisericească, nefiind sub ascultarea și binecuvântarea nici unui episcop al Bisericii și prezentând, în multe puncte esențiale ale doctrinei, grave confuzii dogmatice, iar în viața lor duhovnicească având serioase rătăciri morale și mistice (unele chiar psiho-patologice).»²⁵⁴

Pentru a ilustra un caz concret vom lua lucrarea *Taina longevității de Raul Dumitrescu*²⁵⁵, ce semnează și

²⁵² Op. cit., p. 38.

²⁵³ Idem, p.47.

²⁵⁴ Ibidem, p.54.

²⁵⁵ Editura Miracol, 1996.

sub pseudonimul „Ramanul”. Autorul, într-un mod tipic new agerilor români, nu se declară nicidecum a fi părtaș al mișcării, ci dimpotrivă, în deplin acord cu *Scriptura* și cu Ortodoxia. Dar afirmațiile sale se năruiesc numaidecât la simpla parcurgere a părții a III-a intitulată „Relaxare, respirație, energizare”²⁵⁶. Antropologia sa este din plecare teosofică-antroposofică, cu tot arsenalul: corpuri, chakre, karma, reîncarnare, energii etc., totul conform analizei Părinților de la Antim. Q.E.D.

În această privință, ca măsuri misionare de combatere a acestui fenomen negativ, credem că se poate aplica principiul medicinei clasice: „Este mai ușor a preveni decât a combate”. Cu alte cuvinte această profilaxie trebuie începută din timp în familie, școală și Biserică. Din fericire „*acolo unde s-a înmulțit păcatul a prisosit harul*” (Romani, V, 20), mijloacele există pe deplin în Biserică. Dar acest lucru nu e suficient atât timp cât familia și școala sunt în mare măsură secularizate, adică descreștinate.

Într-o altă secțiune de tip new age se manifestă interesul pentru fenomenele paranormale, parapsihologie și OZN. Dacă înainte de 1990 acestea erau practic excluse din cadrul oficial științific serios, fiind împiedicată propagarea lor și expediindu-se în sectorul „misticism, obscurantism, superstiții”, astăzi lucrurile s-au schimbat dramatic. Această schimbare constatată la noi este urmarea schimbării produse în centrele de putere: Moscova a cedat, cel puțin temporar, teren Statelor Unite. Dacă până în 1990 știința pozitivistă și materialistă ignora și nu accepta domeniul „supranatural”, suprasenzorial, astăzi, prin așa-numita ramură a paranormalului, aceste fenomene cad sub incidența cercetării și a descriției discursului de tip

²⁵⁶ Op. cit. p.161 și următoarea.

științific. Mărturie în acest sens stă printre altele canalul satelit Tv *Discovery*, un canal de prestigiu și autoritate în domeniu. În ultimii ani, acest canal ce se recepționează relativ ușor și în orașele noastre datorită televiziunii prin cablu, prezintă de 2-3 ori pe săptămână programe cu pretenții de ținută științifică legate de OZN, mistere neexplicate, paranormal, astrologie, poltergeist, viață după viață etc. Aceste enigme nu mai sunt pur și simplu ignorate ca în trecut, ci sunt abordate de pe poziții științifice.

Astfel, în anii '90, în domeniul controversat al OZN-urilor s-a produs pe nesimțite tranziția de la SF (science fiction) la cercetarea științifică serioasă. Rapoartele se înmulțesc, martorii se numără printre oficialități militare sau de poliție, dovezile par a deveni tot mai convingătoare. Spre deosebire însă de posturile Tv românești, la *Discovery* nu apar practic niciodată teologi sau preoți ortodocși ce ar putea combate aceste ipoteze. În fond, fie că este vorba despre OZN, extraterestri, reîncarnare sau spiritism, în toate aceste cazuri, așa cum a observat pe bună dreptate Cardinalul olandez G. Daneels, nu se oferă explicații obiective și absolute, ci interpretări relative și subiective ce au pretenția de explicații. Același lucru s-a petrecut de altfel și în alte cazuri, cum a fost, de exemplu, darwinismul.

Plasându-se deliberat în afara revelației dumnezeiești păstrate și transmise de Biserică, oamenii de știință rătăcesc precum saducheii „*neștiind nici Scripturile, nici cuvântul lui Dumnezeu*” (Matei XXII, 29), rătăcind după ei mulțimi credule și neavizate. Este desigur foarte adevărat și faptul că aceste rătăcirii au soarta descrisă de rabinul Gamaliel: „*dacă această hotărâre sau lucrul acesta este de la oameni, se va nimici*” (Faptele Apostolilor V, 38), însă din punct de vedere misionar nu se

poate adopta aici această atitudine pasiv-comodă ce lasă lucrurile să se rezolve de la sine. Până când nivelul duhovnicesc al familiei va reveni la cote cât de cât normale, este necesar ca Biserica (preoții) și școala (profesorii de religie) să pună baze solide de cosmologie și antropologie creștină, ca astfel toate aceste devieri de la adevăr să se piardă fără urmări serioase.

Dar pentru aceia care nu au chemare și răbdare ca să urmărească programele științifice, există și o abundentă literatură, chiar autohtonă, cum au fost romanele lui Pavel Coruț din seria „Octogonului”, ce au cunoscut un succes notabil la începutul anilor '90. Din nou, nu se face direct o mențiune explicită a apartenenței autorului la mișcarea new age. În schimb, abundă referirile la reîncarnare și viața extraterestră²⁵⁷, păgânism geto-dac naționalist.

În duhul acestui discurs se întâlnesc și pe rețeaua internet materiale cum ar fi cel de site-ul *www.Zalmoxis.ro*, în care, la capitolul „Spiritualitate”, se poate citi următorul material: *Știința pierdută a lui Zalmoxis sau Steaua Tetrahedronică, Octogonul și cultura Carpato-Danubiană* de Cristina Nicoleta Sprinceană²⁵⁸.

Într-o altă lucrare Pavel Coruț afirmă în introducere: „*Această carte este scrisă la cumpănă de vremuri. Am împlinit deja un an de la intrarea sistemului nostru solar în Constelația Vărsătorului și lucrurile din jurul nostru încep deja să se limpezească. Desigur, până la ieșirea definitivă de sub dominația Constelației Peștilor mai e multă vreme. Două generații se vor naște, vor trăi și vor muri pe drumul către generoasa constelație a*

²⁵⁷ Pavel Coruț, *Arta succesului la români*, Miracol, 1993, p. 14 și următoarea.

²⁵⁸ Preluat de pe site-ul <http://www.zum.com/stiintaz.html>, pagina 1.

viitorului. Inițiații susțin că zilele de mâine stau sub semnul unor mari împliniri spirituale și materiale. Cred că au dreptate. Nimeni, nici măcar religiile, nu au ascuns faptul că Peștii au pornit prin durere și ură, prin dezbinare și luptă între oameni.”²⁵⁹ Desigur că aceste idei au o circulație mult mai eficientă când sunt prezentate sub forma atractivă a ficțiunii literare de succes, așa cum a fost și cazul romanului *Șapte ani apocaliptici*²⁶⁰ al autorului Ion Țugui care conține printre alte fabulații capitolul „Contele identifică obiectele spațiale neidentificate”:
„Fiind vorba de lumi mult mai evoluat, din Galaxia noastră...”²⁶¹ Alături de Ion Țugui și Pavel Coruț, Dr. Cristian Negureanu și-a prezentat literatura fantezistă ca pe o certitudine incontestabilă, combătând revelația creștină cu argumentele scientiste de tip OZN în lucrări ca *Lumi paralele – Supranaturalul de la mit la știință*,²⁶² *Civilizațiile extraterestre și a treia conflagrație mondială*,²⁶³ (1993) *Biblia și OZN-urile*²⁶⁴ (febr. 1991).

Trebuie insistat pe caracterul unic al cosmosului: uni-vers, nu multi-vers. Creația văzută e unitară și are ca centru Pământul. Cinstea și întâietatea acestei planete e dată tocmai de existența unică a vieții aici. Iar valoarea vieții este dată de om – cununa creației văzute, creat după chipul și spre asemănarea cu Dumnezeu. În sfârșit, trebuie subliniată valoarea omului, ce îl ridică pe acesta chiar mai

²⁵⁹ *Cântecul nemuririi*, Varanha, 1993, p. 3.

²⁶⁰ Ion Țugui, *Șapte ani apocaliptici*, Gnosis, 1992.

²⁶¹ Op. cit., p. 101.

²⁶² Cristian Negureanu, *Lumi paralele – Supranaturalul de la mit la știință*, F.E.D., nu are anul apariției.

²⁶³ Ed. Datina, 1993.

²⁶⁴ Ed. SITI, 1991.

presus de îngerii – lucru realizat de către Iisus Hristos și Maica Domnului. Ca Om, Mântuitorul Hristos a binevoit a Se întrupa pe acest Pământ, nu pe o altă planetă sau într-un alt sistem solar, aducând prin jertfa unică de pe Golgota mântuirea întregii creații. Căci prin El s-a îndeplinit rostul omului, așa cum a fost voit de la bun început de către Dumnezeu: împărat, preot și prooroc al creației (văzute). În fața nedumeririlor trezite de dimensiunile relativ neînsemnate ale pământului în cosmos, poziția sa, mișcarea în jurul soarelui, vom arăta tinerilor că la rândul Său Mântuitorul S-a născut ca Om în iesle sărăcăcioasă, în sânul poporului iudeu în provincia Galileea, în casa tâmplarului Iosif. Cu adevărat, toate aceste elemente exterioare sunt cu totul departe la prima vedere de orice slavă și prestigiu. Atât poporul – iudeii, la acea dată un popor mic, dezbinat, lipsit de orice valențe dominante – , cât și țara mică aflată sub drastică ocupație romană (vezi *Luca XIII, 1-2*), lipsită de pondere economică, politică, culturală și chiar religioasă. E ușor de făcut comparația Galileii și iudeilor cu Imperiul Roman, ca să vedem disproporția vădită.

Valoarea omului, ca verigă de legătură între Creator și creație, trebuie susținută în fața mitului scientist al unor „civilizații extraterestre mult superioare omului”. Omul rămâne „cununa creației”, nu numai în planul terestru, sau chiar al creației văzute (universul fizic), ci poate întrece chiar și ființele nevăzute, duhovnicești. Temeiul acestei afirmații îndrăznețe este axionul „Cuvine-se cu adevărat”, în care Maica Domnului, Fecioara Maria, este numită „*mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii*”. Am insistat asupra acestor aspecte, deoarece nu poate fi neglijat pericolul inoculării subversive prin canalele mass media a noii variante scientiste a cosmologiei și antropologiei.

Precedentul a existat în perioada materialistă, când generații întregi erau îndoctrinate cu evoluționismul darwinist, ale cărui urme nu s-au stins nici până astăzi.

Asemănător se poate proceda și în combaterea reîncarnării sau a fenomenelor „life after life”, cum au mai fost numite trăirile după moarte. Aceste cazuri clinice au făcut o mare vogă în Occident prin lucrările lui Raymond Moody²⁶⁵, Elisabeth Kübler Ross, Thomas Harpun etc., fiind în continuare mediatizate intens în mass media și în cadrul unor programe quasi-științifice de televiziune, așa cum este serialul *Viață după viață* transmis de Tvr 2. Faptul că aceste preocupări au apărut în apus nu este câtuși de puțin surprinzător, ci este o urmare logică a pierderii cultului morților în spațiul protestant, începând cu sec. XVI. Aceasta a dus, așa cum am văzut, mai întâi la apariția spiritismului în America, în 1848, iar după 100 de ani, tot acolo la aceste preocupări la care ne referim. Punctul de vedere ortodox în analizarea acestor fenomene a fost reprezentat de către Ieromonahul Serafim Rose²⁶⁶ și Î.P.S. Hierotheos, Mitropolit de Nafpaktos.²⁶⁷ Vom spiciu în continuare unele observații critice ale Î.P.S. Arhiepiscop Lazar Puhalo, Arhiepiscop al Bisericii Independente Ucrainene, ca fiind foarte folositoare în abordarea misionară a subiectului.

Mai întâi, aceea că: *„Toți cei care vorbesc despre trăirile extracorporale nu cunosc învățăturile Sfinților Părinți ai Bisericii și se află sub influența latino-scolastico-elenistică.*

În al doilea rând, experiențele extracorporale nu sunt niciodată adevărate, ci sunt fie rezultatul amăgirilor

²⁶⁵ În *Viață după viață*, Chișinău, 1993.

²⁶⁶ În *Sufletul după moarte*, București, 1996.

²⁶⁷ În *Viața după moarte*, Bunavestire, 2000.

*demonice, fie al halucinațiilor, fie al bolilor psihice... În al treilea rând... (Î.P.S. Lazar) afirmă că aceia care vorbesc despre experiențe extracorporale sunt părtași ai cultelor mistice păgâne, ai hinduismului și ai șamanismului, pornesc de la premiza dualismului învățaturii lui Origen, sau chiar a maniheismului.*²⁶⁸

Cele indicate mai sus au desigur un caracter general și nespecific. Dar după cum bine se știe, fiecare duhovnic, sau chiar profesorii de religie au în față niște persoane distincte, cu un caracter, o ereditate, o educație, un nivel de instrucție și cultură specifică, ce vor determina abordări adecvate. Astfel, în multe cazuri mai delicate, nu există practic șanse în abordarea frontală și directă a subiectului. Există destule persoane interesate de yoga, antroposofie, radiestezie, rei ki, paranormal, OZN, astrologie etc. ce ar recunoaște o oarecare autoritate Bisericii, dar nu sunt dispuse deloc să renunțe la înclinațiile lor, ci mai degrabă își canalizează preocupările spre găsirea unor compatibilități între creștinism și aceste practici. Dacă se insistă în a arăta că acest lucru nu e posibil, dialogul eșuează și trebuie abandonat, cel puțin pe moment, în așteptarea unui moment mai prielnic. În acest caz, nu mai ajută decât slujbele și rugăciunile, în nădejdea că nimeni nu este iremediabil pierdut și că oricând există posibilitatea vindecării și întoarcerii la adevăr.

²⁶⁸ Î.P.S. Hierotheos, *Viața...*, p. 94.

VIII.4. CONCLUZII

Printre multiplele cauze socio-religioase ale new age-ului am surprins noutatea de natură sociologico-religioasă, redimensionarea societății prin crearea de interese în zona spirituală, ideală, nematerială. Această zonă de conștientizare spirituală (*spiritual awareness*) a fost potențată și „prelucrată” în multe țări dezvoltate industrial, în sensul de a reabilita valorile „umaniste”, sufocate de către bunurile materiale supraabundente. Prin intermediul cărților, revistelor, filmelor, benzilor audio, expozițiilor, locurilor de odihnă etc., s-a instalat atmosfera specific „înnoitoare” de spiritualizare a societății.

Apărând în Occident, mișcarea a fost mai întâi analizată de sociologii, antropologii sau psihologii occidentali, și în mai mică măsură de către teologi, aceștia fiind mai mult „specialiști în studii religioase”, neimplicați confesional, care, în fața unui asemenea val de „misticism” se doresc a fi imparțiali, lipsiți de empatie, și care să prezinte lucrurile în mod științific, faptic, judecata de valoare morală fiind evitată, sau total absentă.

Strâns înrudite cu new age-ul sunt și postmodernismul și neo-păgânismul. Acest lucru face ca delimitările stricte să nu poată fi aplicate cu certitudine, granițele și încadrările fenomenelor într-unul din aceste domenii fiind flexibile și relative.

Fenomenele sociale de tip new age cum au fost mișcarea „hippy” și rockul, mișcările contestatatoare de tineret s-au manifestat în Occident prin anii '60. Adolescenții de atunci au atins maturitatea în anii '90 și au căutat să aplice acele principii din tinerețe, realizând astfel de pe pozițiile „oficiale” o renaștere a ocultismului, astrologiei, studiului parapsihologiei și terapiilor naturiste. Aceste țeluri au fost sistematizate ideologic într-o serie de

lucrări cum ar fi de exemplu lucrarea lui Mark Satin *New Age Politics*, apărută în 1979.

Din punctul de vedere al filosofiei culturii, se poate afirma că new-age-ul este de fapt o mișcare cu caracter post-modernist, fiind preocupată de mituri, magie, religiozitate, și impropiindu-și în chip formal, exterior, tradiții și mituri cărora le dă un nou conținut.

În planul credinței, new age-ul favorizează „viața spirituală” individuală, în dauna religiei și Bisericii. Față de spiritualitatea new age de tip neo-agnostic și neo-păgân, axiologia creștină diferă esențial și fundamental.

Folosind un concept lansat de T. Kuhn, mișcarea se legitimează prin așa-zisa „schimbare de paradigmă” în mentalul universal. În planul ideologiilor politice, această schimbare de paradigmă a fost aplicată în programele partidelor „verzi” sau ecologiste, formate în Occident în anii '70-'80.

În lucrarea de față s-a considerat că o religie trebuie să conțină pentru a acoperi integral această noțiune următoarele elemente: 1) relația omului cu o Ființă divină infinit superioară, adorarea ei și căutarea unei mântuirii; 2) credința în divinitate și într-o lume de „dincolo”; 3) un cult organizat ce cuprinde rugăciune, sacrificii (jertfe), clasă sacerdotală care operează sacrificiile la altar și conduce rugăciunea de obște, distincție între sacru și profan; 4) existența unui locaș sacru (templu), a unor locuri sacre cu eventuale pelerinaje și perioade sacre de timp; 5) revelații naturale sau supranaturale făcute de clarvăzători, de prooroci, o structură mai mult sau mai puțin dogmatică a doctrinei, consemnată în cărți sacre, fiind prezentă totodată și o tradiție orală; 6) caracter vădit social, comunitar, presupunând existența unui cod moral încheiat.

În raport cu criteriile mai sus menționate, mișcarea new age nu a rezolvat următoarele elemente esențiale ale religiei: sacrificiul, sacerdoțiul, rugăciunea, cultul, aspectul comunitar (instituția) și cel moral-etic. În general vorbind, majoritatea new agerilor contestă faptul că new age ar fi o nouă religie mondială, ci mai degrabă o socotesc ca pe o alternativă spirituală a erei Vărsătorului față de religiile erei Peștilor.

Pentru a se legitima în fața religiilor și credințelor tradiționale, new agerii s-au revendicat a fi continuatorii spiritualității milenare, pornind de pildă de la misterele și filosofia grecească ale secolelor VII-V î.d.Hr., perioadă caracterizată de o efervescență a ideilor și personalităților religioase. În următoarea perioadă culturală, cea a elenismului târziu (sec. II-III d.Hr.), s-au conturat în sânul Bisericii creștine o serie de curente eretice de inspirație elino-iudaică ce s-au numit cu un termen comun *gnosticism*. Refugiați în apusul Europei medievale, evreii au elaborat în cadrul misticismului iudaic sistemul *kabalei*.

Bazându-se pe corpul învățăturilor ezoterice ale magiei și misticismului ermetic din Egiptul elenist, arabi din Spania secolului XII au elaborat alchimia. Aceste preocupări cabalistice și alchimice au fost preluate o dată cu apariția Renașterii de către unii gânditori „creștini” din Italia.

Secolul „luminilor” a marcat apariția „la vedere” a francmasoneriei (1717 Anglia), organizație mai mult sau mai puțin secretă ce controlează de atunci încoace toate mișcărilor para-creștine, situate în planul politic, filosofic, cultural, social, ideologic sau chiar teologic. În secolul următor francmasoneria este mai întâi penetrată de evreii, care iau dreptat conducerea ei și a finanțelor mondiale, ajungând de atunci „conducătorii nevăzuți” (de facto) ai

lumii. Acum se intensifică preocupările culturale pentru filosofii orientale.

O dată cu apariția protestantismului în Europa de nord-vest în secolul XVI, apar o serie de modificări teologice și cultice de esență care au avut ecouri peste sute de ani în spațiul colonizat de către urmașii neo-protestanți: America de Nord. Notăm în acest sens eliminarea treptată a cultului morților (priveghi, parastase, pomeni). După sute de ani de absență a contactului cu cei dispăruți, sufletele oamenilor însetau de reluarea acestuia, lucru ce a condus între altele la apariția spiritismului modern (1848 - S.U.A.).

Creștinismul apusean, uscat și lipsit de o trăire mistică autentică, a făcut ca noi și noi căutări spirituale să-și găsească „împlinirea” în domeniul ocultismului și al teosofiei (1875). Pentru unii cercetători, anul 1875 este socotit a fi anul de naștere al mișcării new age. În tot cazul, mișcarea a avut o serie de precursori care i-au pregătit cărările, chiar dacă nu s-au declarat niciodată în mod explicit a face parte din ea. Acești autori au acționat pe cont propriu sau au făcut parte din organizații și societăți, oficiale sau secrete, așa cum a fost cazul *Societății teosofice*.

Perioada new age propriu-zisă începe în anii '60 în S.U.A. și Anglia (spațiul euro-nord-atlantic prin excelență). Mișcarea hippy a constituit o încercare de protest contra materialismului cras al societății americane postbelice. Însă tinerii care au susținut-o au căzut pradă drogurilor, doctrinelor spiritualiste orientale și amorului liber. Sediul contraculturii hippy, statul California, este și unul din focarele de bază (Institutul Esalen; Big Sur 1962) ale rețelei new age.

Legătura fenomenului new age cu spațiul euro-atlantic neo-protestant din secolul XX ne conduce la conexiunea cu protestantismul și reforma din sec. XVI. În acest sens, new age-ul poate fi socotit ca un *protest și o reformă* a neo-protestantismului. Gradul atât de diluat al creștinismului din cadrul neo-protestantismului apusean nu a mai permis o continuare de tip sectant creștin, ci, așa cum s-a întâmplat, o soluție de tip gnostic, neo-păgân, ocultist și oriental. Dacă se rămâne în cadrul religiei, se constată că religiile orientale din care s-a inspirat new age-ul, având acest caracter monist-panteist, nu pot constitui căi de refacere a legăturii (re-ligere, re-relegare) Ființă divină-om, ci doar căi de conștientizare a unității moniste de tip Brahman-Atman, și realizarea cufundării în Marele Tot sau în Nirvana.

În ceea ce privește țara noastră, influențele new age s-au insinuat discret în anii '70 în mediile culturale din marile orașe, prin contribuția unor personalități ca George Bălan²⁶⁹, Mario Sorin Vasilescu, Andrei Oișteanu,

²⁶⁹ Profesor de estetică muzicală la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București. A susținut o serie de conferințe la Ateneu, în care a introdus „sofianismul” muzical, bazat pe antroposofie și astrologie. A scris și câteva lucrări ce promovează aceste idei (*Mică filosofie a muzicii, Sinteze*), și a pus bazele unui cerc de estetică. Datorită legăturilor sale cel puțin dubioase cu cercuri antroposofico-homosexuale a fost nevoit să părăsească țara.

și alții. După 1989 am asistat la un „boom” al acestor idei, exprimate deschis și necenzurate, dacă nu chiar încurajate.

Sfârșitul mileniului II pare să găsească mișcarea pe panta descendentă. Acest declin vine să confirme spusele rabinului Gamaliel citate mai înainte, ceea ce nu trebuie să ne mire prea mult pe cei credincioși. Mult mai de folos ar fi pentru adepți a medita ce înseamnă ca în loc de 2160 de ani de Vărsător (new age) să fie doar... 20-30 de ani! Sau măcar să-și aducă aminte de lucrarea lui Alvin Toffler, *Șocul viitorului*, unde se arăta scurtarea aproape logaritmică a perioadelor culturale. Sfârșitul trebuie să vină, Scriptura trebuie să se împlinească...

*

Ajunși și noi la sfârșitul acestei cărți, simțim parcă o serie de goluri, sau de scăpări din vedere, inerente vastității subiectului. Fiecare capitol poate fi o carte, iar lucrarea rămâne deschisă continuărilor și completărilor ulterioare.

Și totuși..., am îndrăznit a propune lucrarea cu toate lipsurile ei, ținând seama și de următorul fapt: pe piața noastră de carte *la un titlu* de carte apologetică anti-new age (indiferent de pe ce poziție!) corespund... 2-3000

de titluri care propagă și susțin aceste idei (sub diferite forme și denumiri)! Deci...

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. ABD-RU-SHIN, *Dans la lumière de la vérité*, Graal, 1989
2. ÄIVANHOV, O. M., *Un nou înțeles al Evangheliilor*, Izvor, 1992
3. ALPERT, R, *Be Here Now*, Lama Foundation, 1971
4. ARNOLD, G., *Route 666-On the Road to Nirvana*, St. Martin's Press, N.Y., 1993
5. ANDERSEN, C. *Jagger*, Forum, 1993
6. BAEZ, J., *De Sorgsna nöjesfaltet*, R&S Stockholm 1966
7. BAILEY, A., *The Reappearance of the Christ*, Lucis Trust, 1942
8. - ,, -, *The Unfinished Autobiography*, Lucis Publishing, 1981
9. BAIRD, J., *John Lennon, min bror*, Roth cop., 1990
10. BASTIAN, B., *Le New Age. D'où vient-il, que dit il?*, O.E.I.L., 1991
11. BELLINGHAM, A., *Inledning i grekisk mytologi*, ICA, 1989
12. BENSON, R., *Paul McCartney Behind the Myth*, Norhaven Rotation, 1993
13. BENTOV, I., *A cosmic book*, Vermont, 1988
14. - ,, -, *Univers vibratoire et conscience*, Dangles, 1991
15. BERDIAEV, N., *Un nou ev mediu*, Omniscop, 1995
16. BERGMAN, B., *African Pop*, Bl. Press, 1985
17. BESANT, A., *Thought-Forms*, The Theosophical Publishing House, 1971
18. BEST, P., *The Beatles, The Pete Bests Story*, Plexus 1985
19. BJURSTROM, E., *Rastafari & reggae*, Glacio, 1988
20. BLAGA, L., *Trilogia cosmologică*, Humanitas, 1997
21. BÖHM, D., *Le Danse de l'esprit*, Seveyat, 1989
22. - ,, -, *Fragmentation and Wholeness*, New York, 1973

23. BOWEN, Ch., „Den närmaste kontakten” în *Märkliga UFO-fall*, Höganäs, 1987
24. BRADEN, C., *Spirits In Rebellion*, Southern Methodist University Press
25. BRANCIANINOV, I., *Cuvânt despre moarte*, Pelerinul român, 1993
26. BRUNE, F., *Hristos și karma*, Univers enciclopedic, București, 1997
27. BUCKE, R., *Cosmic Consciousness*, Olimpia Press, 1901
28. BURR, H. S., *Blueprint for Immortality*, London, 1972
29. CANTRANDER, Sh., *Schroeder Psychic Discoveries Behind the Iron Curtains*, Bantam Books, 1977
30. CAPRA, F., *Fysikens Tao*, Göteborg, 1983
31. CARAMAN, F., *Disco Ghid-Rock*, Ed. Muzicală, București, 1977
32. CARRY, R., *The Beatles*, Ill, 1978
33. CASH, J., *Man in Black*, Hodder&Stoughten, 1978
34. CASTANEDA, C., *Le Voyage à Ixtlan*, Paris, 1974
35. CATOE, L., *UFOs and Related Subjects: An Annotated Bibliography*, Washington, 1969
36. CAVE, J., *Utopian visions*, Lademan, 1992
37. CAZENAVE, M., *La Science et l'âme du monde*, Imago, 1983
38. CLAYSON, A., *Ringo Starr-Straight Man, or Joker?* Sidgwick & Jackson, 1991
39. CODRESCU, R., *Spiritul dreptei*, Anastasia, 1997
40. COMĂNESCU, R., DOBRESCU, E., *Istoria francmasoneriei*, vol. 3, Tempus, 1995
41. COOK, B., *The Beat Generation*, Scribners, 1971
42. CORBIN, H., *Paradoxul monoteismului*, Apostrof, 1997
43. CORUȚ, P., *Arta succesului la români*, Miracol, 1993
44. -, -, *Cântecul nemuririi*, Varanha, 1993
45. COSTA DE BEAUREGARD, O., *La Physique moderne et les pouvoirs de l'esprit*, Le Hameau, 1981
46. COXHEAD, N., *Les Pouvoirs de l'esprit*, Calman Lévy, 1979
47. COVEY, S. R., *Eficiența în 7 trepte*, All, 1995

48. CRAINIC, N., *Nostalgia paradisului*, Moldova, Iași, 1994
49. CUCIUC, C., *Religii noi în România*, Gnosis, 1996
50. CULIANU, I. P., *Eros și magie în renaștere*, Nemira, 1994
51. - ,, -, *Religie și putere*, Nemira, 1996
52. CUMBEY, C., *The Hidden Dangers of the Rainbow*, Louisiana, 1983
53. CARD. DANNEELS, G., *Cristos sau Vărsătorul?* București, 1992
54. - ,, -, *Dincolo de moarte*, București, 1994
55. VASILE, D., *Dărâmarea idolilor. Apostazia new age*, Credința noastră, București, 2001.
56. DAVID, K., *A Christian critics of Pantheism*, Grand Rapids, 1990
57. DAVID, P. I., *Călăuză creștină*, Arad, 1987
58. - ,, -, *Sectologie*, Constanța, 1999
59. - ,, -, *Invazia sectelor*, „Crist-1”, 1997
60. DAVIES, H., *The Beatles*, Cape, 1985
61. DECHANET, *Yoga creștină*, Ed. Ananda, București, 1996
62. DEM, M., *Anticrist 666*, Domino, 1997
63. DEMETRESCU, S., *Din tainele vieții și ale universului*, Emet, 1993
64. DE PLANCY, J. C., *Dicționar diabolic*, București, 1992
65. DIMIU, D., *Ce este spiritismul*, Aum, 1944
66. DOWDLING, W. J., *Beatlesongs*, Fireside, 1989
67. DOYLE, R. D., *Witches and Witchcraft*, Lademan, 1992
68. DUMITRESCU, R., *Taina longevității*, Ed. Miracol, 1996
69. ELIADE, M., *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Ed. științifică, 1988
70. - ,, -, *Făurari și alchimiști*, Humanitas, 1994
71. - ,, -, *Morfologia religiilor*, Jurnalul literar, 1993
72. - ,, -, *Șamanismul și tehnicile arhaice ale extazului*, Humanitas, 1997
73. - ,, -, *Tratat de istorie a religiilor*, Humanitas, 1992
74. ELSEN, J., *The Age of Rock*, Random House, 1967

75. ERIKSSON, G., *Sferernas harmoni* Norstedts, 1982
76. EVDOKIMOV, P., *Vârstele vieții spirituale*, Christiana, 1993
77. FAIVRE, A., *Access to Western Esotericism*, 1994
78. FĂGEȚEANU, A., STANCIU, M., *De ce caută omul semne, minuni și vindecări paranormale?* Alexandria, 2000
79. FERGUSSON, M., *The Aquarian Conspiracy*, Tarcher, L. A., 1980
80. FERSLING, P., *Naturligt-övernaturligt*, Forum, 1990
81. FINGER, K., *Das Neue Zeitalter. New Age und kirchliche Erwachsenenbildung*, Peter Lang, 1991
82. FLEMING, W., *Arte și idei*, Meridiane, București, 1983
83. FORNAS, J., *Papers on Pop and Youth Culture*, Stockholm, 1989
84. FOTSCH, R., *Popmusikens utveckling*, Liber, 1984
85. FRANCK, B., *Lexique du Nouvel Âge 100 mots-cles*, Droguet & Ardant, 1993GG
86. FRIELING, R., *Kristendom Och Reinkarnation*, Stockholm, 1985
87. GASSMANN, L., *New Age - Era nouă*, Stephanus, 1996
88. GHELASIE, GH., *Isihasm – dialog în absolut*, Axis Mundi, 1992
89. GIOVETTI, P., *Lumea misterelor*, Lucman, 1997
90. GIULIANO, G., *The Beatles*, Sunburst, 1992
91. GODWIN, J., *The Theosophical Enlightenment*, 1994
92. GOLDMAN, A., *The Lives of John Lennon*, N&S, 1968
93. -, -, *Sound Bites*, Abacus, 1992
94. GROOTHUIS, D. R., *Unmasking the New Age. Is there a new religious movement trying to transforme society?* Inter Varsity Press, 1986
95. GRUBER, E., *Was ist New Age? Bewusstseins transformation und neue Spiritualität* Herder, 1987
96. GUÉNON, R., *Domnia cantității și semnele vremurilor*, Humanitas, 1995
97. HAMMAR, O., *På spaning efter helheten*, W&W, 1997
98. HANEGRAAFF, W.J., *New Age religion and Western*

- culture. Esotericism in the mirror of secular thought*, New York, 1998
99. HARRISON, D., *I, Me, Mine*, Simon & Schuster, 1980
 100. HARRY, B., *Beatles Encyclopedia*, Virgin, 1992
 101. HEDÉN, E., *Grekiska sagor*, A&W, 1956
 102. van HELSIG, J., *Organizațiile secrete și puterea lor în secolul XX*, ALMA, 1997
 103. HERTIGAARD, M., *The Beatles*, Bonnier, 1995
 104. HEYLIN, C., *Dylan*, Wilken, 1993
 105. HUNT, D., *Seducerea creștinătății*, Agape, 1994
 106. HURTAG, J. J., *The Keys of Enoch*, Los Gatos, 1977
 107. HUXLEY, A., *The Perennial Philosophy*, New York, 1970
 108. -, -, *Les Portes de la perception*, Paris, 1974
 109. HYNEK, A.J., *The UFO Experience: A Scientific Inquiry*, Ballantine Books, 1977
 110. JACKSON, C.T., *The Oriental Religions and American Thought*, 1981
 111. JAMES, W., *The Varieties of Religious Experience*, London, 1960
 112. JENSEN, J.P., *Musikens psykologi och sociologi*, A&W, Stockholm, 1979
 113. JOHNSON, K.P., *The Masters Revealed*, 1994
 114. JURMA, GH., *Conspirația universală*, Timpul, 1994
 115. JOLAN, J., *The Psychology of C. G. Jung*, Yale University Press, 1973
 116. JUNG, C. G., *Ma vie, souvenirs, rêves et pensées*, Paris, 1966
 117. KELLER, C. A., *New Age. Entre nouveauté et redécouverte*, Labour et Fides, 1990
 118. KING, F. X., *Häxkonst och trolldom*, Hamlin-Lettura, 1987
 119. KLASS PH., *UFOs Explained*, Random House, 1974
 120. KOCH, K., *Nouvel Âge et foi chrétienne*, Ed. Pneumatèque, 1990
 121. KRISHNAMURTI, *La première et dernière liberté*, Paris, 1975
 122. KUN, A., *Legendele și miturile Greciei antice*, București,

1958

123. LARCHET, J-C, *Teologia bolii*, Sibiu, 1997
124. - ,, -, *Thérapeutique des maladies spirituelles*, Paris, 1991
125. LEARY, T., *The Politics of Extasy*, Paladin, 1970
126. - ,, -, *The Psihedelic Experience*, University Books, 1964
127. LE BAR, J. J., *Cults, Sects and the New Age*, Huntington, 1989
128. LE COUR, P. *L'ère du Verseau*, Paris, 1986
129. LEDERBERGER, K., *Nouvel Age & Christianisme*, Paris, 1992
130. LINDSKOG, C., *Grekiska myter och sagor*, Stockholm, 1966
131. LOVINESCU, V., *Dacia hiperboreană*, Rosmarin, 1994
132. LYOTARD, J. F., *La condition postmoderne*, Paris, 1979
133. MANN, F., *Acupuncture: Cure of Many Diseases* London, 1971
134. MAY, A. A. *Yogic Cure for Diabetes? U.S.A. Psychic*, aug. 1973
135. McDONALD, I., *The Beatles - Inspelningar och 60-talet*, Bo Eneby forlag, 1995
136. McKEEN, *The Beatles, a Biobibliography*, Greenwood, 1989
137. MERKUR, D., *Becoming Half Hidden: Shamanism Among the Inuit*, Stockholm, 1985
138. MÂNZAT, I., *Psihologia credinței religioase*, București, 1997
139. Monks of The Ramakishna Order, *Meditation*, London, 1972
140. MOUNTACIR, H. E., *Les Enfants des sectes*, Fayard, 1994
141. NEEDLEMAN, J., *The new religions*, 1984
142. NICODIM AGHIORITUL, *Războiul nevăzut*, Arta grafică, 1991
143. NILSSON, H., *New Age banar väg för antikrist*, Falun, 1992
144. NORMAN, F., *Simpathy for the Devil: The Rolling Stones Story*, Linden Press, 1984
145. NORMAN, Ph. *Shout!*, Penguin Books, 1993

146. OGRADY, T., *The Beatles, a Musical Evolution* Twayne, 1983
147. OUSPENSKY, P. D., *The Fourth Way*, London , 1957
148. PACWA, M. s.j., *Catholics and the New Age*, Ann Arbor, Mich., 1992
149. PAPADIMITRAKOPOULOS, K. G., *Satanismul în muzica rock*, Tiraspol, 1993
150. PERLS, F. S., *Gestalt Therapy*, New York, 1965
151. PRUYSER, P.W., *Between belief and unbelief*, 1974
152. RAMACHARAKA, *Yogi Philosophy and Oriental Occultism*, London, 1964
153. RAWLINSON, *The book of enlightened masters*, 1997
154. RONEY-DOUGAL, S., *Știință și magie*, Ellit, 1991
155. ROSE, S. *Ortodoxia și religia viitorului*, Chișinău, 1995
156. ROZSAK, T. *The Making of a Counter-culture*, Faber, 1970
157. RUPPELT, *Report on Unidntified Flying Objects*, Ace Books, 1956
158. RUSKIN, J., *Însemnări despre artă*, București, 1968
159. SAGAN, C., *Cosmic Connection ou l'Appel des Étoiles*, Paris, 1975
160. SALOWICZ, C., *McCartney*, St. Martins Press, 1986
161. SANDQVIST, E., *Spökflygarna – 46 dagens UFO-fenomen – forntidens änglabesök*, Stockholm, 1987
162. SCADUTO, T., *Mich Jagger, Everybody's Lucifer*, David McKay, 1974
163. SCHMEMANN, A., *For the life of the World*, New York, 1988
164. - ,, -, *Historical road of eastern orthodoxy*, New York, 1977
165. SHOLES, R., RABKIN, E., *Science Fiction: History, Science, Vision*, Oxford University Press, 1977
166. SCHUON, F., *Despre unitatea transcendentă a religiilor*, Humanitas, 1994
167. SCHWAB, R., *The Oriental Renaissance*, 1984
168. SHASTRI, H. P., *Meditation – its Theory and Practice* London, 1971

169. SIIKALA, A.-L., *The Rite Technique of the Siberian Shaman*, Helsinki, 1978
170. SIMONTON, C. O., *Meditation and Psychoterapy with the Treatment of Cancer*, *Psychic*, iulie 1973

171. SKAPTSIOUNI, D., *Profeții despre Antihrist*, Atena, 1991
172. SOLOVIOV, VI., *Fundamentele spirituale ale vieții*, Deisis, 1994
173. SPANGLER, D., *Reflections on The Christ*, Findhorn, 1978
174. - ,, -, *Revelation: The Birth of a New Age*, 1976
175. STANFORD, R. G., *Psi in Everyday Life*, *ASPR Newsletter*, nr. 16, USA, 1973
176. STĂNILOAE, D., *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 1, Ed. I. B. M. al B.O.R., 1996
177. STEVENSON, D., *The origins of Freemasonry*, 1988
178. - ,, -, *The first Freemasons. Scotland's early lodges and their members*, 1988
179. TARABORELI, J. R., *Michael Jackson: The Magic and the Madness*, Carol Publishing, 1981
180. TEILHARD de CHARDIN, P., *Le Phénomène humain*, Paris 1955
181. - ,, -, *Je m'explique*, Paris, 1966
182. THEODORU, R., *România ca o pradă*, ALMA, 1997
183. TILLER, W. A., *The Varieties of Healing Experience*, Los Altos, 1971
184. VALENTINE, T., *Psychic Surgery*, New York, 1973
185. VALLÉE, J., *The Invisible College*, N.Y., 1975
186. VELASCO, J. M., *Introducere în fenomenologia religiei*, Polirom, 1997
187. VERNETTE, J., *Il New Age*, Ed. Paoline, 1992
188. - ,, -, *Sectele*, Meridiane, 1996
189. VITZ, P., *Psihology As Religion: The Cult of Self-worship* Freedmans, 1977
190. WALLACE, R. K., *The Physiological Effects of Transcendental Meditation*, *Science*, nr. 222/1970

191. WASHINGTON, P., *Madame Blavatsky's Baboon*, 1995
192. WAYER, J. F., *Sectele*, Ed. enciclopedică, 1998
193. WEBER, M., *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Humanitas, 1993
194. WHITE, J., *The Highest State of Consciousness*, New York, 1972
195. WHITMORE, J., *Religious Dimensions of the UFO Abductee Experience în The Gods Have Landed: New Religions From Other Worlds*, Albany, 1995
196. WILSON, C., *From Atlantis to the Sphinx*, 1996
197. WOLFF, O., *Anthroposophisch orientierte Medizin und ihre Heilmittel*, Arlesheim, 1977
198. WISE, N., *The Beach Boys*, Omnibus Press, 1994
199. WÜRTZ, B., *New age*, Ed. de vest, 1992
200. YATES, F.A. *The occult philosophy in the Elizabethan Age*, 1979
201. *** *Acupuncture*, UDP New York, 1972
202. *** *American Society for Psychical Research Newsletter*, New York, Nr. 5, 6/1970
203. *** *Auroville*, Pondicherry, 1974
204. *** *Celălalt Noica*, Anastasia, 1994
205. *** *Energivågen*, an 15, nr. 78, ian-feb., Orsa, 1997
206. *** *Eranos-Jahrbuch*, IV, 1937
207. *** *Foaia Diecezană*, An IV, Nr. 7-8, Iulie-August, 1998
208. *** *Gazeta de vest*, nr. 30 (94), feb. Gordian, 1994
209. *** *Jurnalul național*, joi 20 mai 1999
210. *** *Le Figaro*, 13-14 feb. 1993
211. *** *Messages*, an 1, nr. 3, oct.-dec. 1996, Örebro, 1996
212. *** *Privirea*, an 3, nr. 91, 1-7 oct., București, 1997
213. *** *Rugăciuni pentru bolnavi*, Christiana, 2001
214. *** *Scara – revista de oceanografie ortodoxă*, treptele I, II, III, IV, V, VI, București, 1997-2001
215. *** *Souroz*, nr. 72/mai, 1998
216. *** *Sökaren*, nr 3, 1997
217. *** *Telegraful român*, nr. 29-32/1997; 7-10 și 11-12, 15-20, 29-32/1998
218. *** *UFO's in Space: Anatomy of a Phenomenon*, Ballantine Books, 1965

219. *** *Yoga Magazin*, nr. 7/1998, București, 1998

Termeni, definiții²⁷⁰

A

Antroposofie – din gr. *Anthropos* (om) și *sophia* (înțelepciune). „Înțelepciunea umană”, concepție despre lume neo-gnostică și ezoterică întemeiată de Rudolf Steiner (1865-1925). Integrează elemente teosofice, elemente orientale, creștine, mistere antice, ezoterism rozicrucian, astrologie, alchimie, ocultism.

Arhetip – „primul model”, „tipul perfect”, „referința primordială”. La Plotin, idee sau imagine fundamentală a lumii spirituale. Pentru C.G. Jung, dispoziție perceptivă sau energetică răspândită în inconștientul colectiv și care se manifestează sau se concretizează sub forma imaginilor, miturilor, legendelor, viselor, etc.

Astrologie – ansamblu de tehnici ezoterice și simbolice, ce leagă poziția și mersul corpurilor cerești de trăsături de caracter și temperament uman, sau chiar de evenimente istorice și culturale.

B

Budism – mișcare religioasă inițiată de Sakyamuni (sec. VI-V î.d.Hr.), supranumit Buddha. Este desprinsă din hinduism, de la care a păstrat o serie de elemente cărora le-a dat un conținut diferit.

C

Channeling – din *channel* (canal), termen american desemnând posibilitatea captării și canalizării mesajelor venite dintr-o sferă transcendentă (morți, maeștri spirituali, extraterestri, etc.) și de a le mediatiza în beneficiul celorlalți.

²⁷⁰ Prelucrare după Bernard Franck *Lexique du Nouvel Age*, Droguet & Ardant 1993

Conștiință cosmică – expresie introdusă de către Richard M. Bucke în 1901.

D

Dualism – doctrină potrivit căreia, fie în morală, fie în psihologie, în metafizică sau în teologie, există două principii fundamentale ireductibile.

E

Ecologie – din gr. *oikos* (casă) și *logos* (cuvânt, rațiune). Știință de factură holistică new age-istă al cărei obiect este mediul înconjurător.

Energie – din gr. *energeia*, comun: capacitatea de efort, în sens psihologic: voința de întrebuințare a tuturor forțelor, în sens fizic: proprietatea unui corp de a produce lucru mecanic. În new age: totalitatea calităților și capacităților unei persoane, un fel de impresie sau aură atmosferică.

Ezoterism – școală inițiativă de gândire secretă, ce cuprinde ermetismul, teosofia și ocultismul.

G

Gnoza – în new age: cunoaștere ezoterică accesibilă unui mic număr de inițiați.

Gnosticism – concepție dualistă asupra lumii și ființelor. Conține două divinități.

Guru – maestru sau ghid spiritual (indian).

H

Hinduism – formă a religiei indiene în stadiul ei final de dezvoltare. Este un ansamblu pluralist complex.

Holism – din gr. *holou* (întreg, tot). „Holocaust”: ceea ce este ars de tot. „Catholic”: din *kat' holou* (toate locurile, toate

timpurile, toate aspectele realității, toate fațetele realității).
Concepție de viață unificatoare.

I

I Ching – „Cartea transformărilor”. Lucrare chineză sapiențială ce conține oracole și afirmații.

Inițiere – la populațiile primitive, intrare rituală într-o fază nouă și decisivă a vieții. În ezoterism: ansamblu de rituri sau de ceremonii ce introduc în cunoașterea secretelor de către inițiați, cunoaștere intuitivă și iluminativă.

Kabbala – din ebr. (tradiție). Gnoză ebraică mistică, ezoterică și inițiativă.

Karma – în hinduism, budism, ocultism și new age. Din sanscrită (acțiune, activitate) ca și gr. *energeia*. În perioada vedică: actul ritual și consecințele benefice ce decurg din aceasta pentru cel mort. În *Upanișade*: toate consecințele actelor. Legea karmei: cauza și efectul. Legată de *samsara* (reîncarnare). În hinduism are o conotație negativă. În new age: evoluție spirituală.

M

Meditație – etimologic: introducerea mediatizată (prin anumite tehnici) în interiorul omului. „Intrare în sine”.

Monism – sistem de gândire, religios sau filosofic, ce consideră că totul este reductibil la unitate, că în final nu există decât o singură realitate identică, fie materială, fie spirituală. Hinduismul și budismul sunt monist-spiritualiste. Monismul duce la panteism, sau la panenteism.

Mistica – o cunoaștere experimentală a lui Dumnezeu, unire cu divinitatea sau cu un principiu superior. Mistica creștină este trinitară, hristologică și pnevmatologică.

O

***Ocultism* – etimologic: realități ascunse, secrete, ignorate de către profani. Ansamblu de practici care permit omului fie să cunoască și să stăpânească forțele și influențele secrete din afara lui, fie să descopere potențialitățile sau energiile ascunse care dormitează latent în fondul ființei sale și pe care trebuie să le trezească și să le activeze.**

Principalele practici oculte sunt: astrologia, cartomancia, spiritismul, tarotul.

P

Paradigmă – din grec. *paradigma* („exemplu”, „model”, „referință”). Cadru de gândire, structură intelectuală, model explicativ.

Psi – Ψ , a 23-a literă din alfabetul grecesc. Semnifică un ansamblu de practici și fenomene „paranormale” ca de ex.: parapsihologia, telepatia, clarvoianța, psihokinezia, etc. Este legat implicit sau explicit de ocultism.

R

Reîncarnare – În hinduism și budism *samsâra*. În new age curbă transmigratoare în continuă ascensiune. Legată de karma și de „éternel retour”.

T

Taoism – În chineză: calea. De asemenea, principiul fundamental inerent întregii existențe, ce este sub-iacent

timpului, procesului ciclic al vieții și morții. Coincide parțial cu *dharmă* hindusă. Este legea universală. Mai coincide și cu *brâhman*, absolutul. Este realitatea ultimă, indescriptibilă. Este manifestarea energiei.

Terapie – din greacă, înseamnă vindecare, grijă, cult.

V

Vărsător – lat. *Aquarius*: al 11-lea semn al zodiacului.
Corespunde aproximativ perioadei 19 ianuarie – 21 februarie.

Y

Yoga – *cale sau disciplină ce urmărește controlul asupra activităților mentale, pentru a se ajunge la eliberare, la uniune cu absolutul.*

Z

Zen – japonez, din chinezescul *chan* și sanscritul *dhyâna*: meditație, concentrare. Școală budistă.

CĂRȚI PUBLICATE DE EDITURA CHRISTIANA

- Dr. Pavel Chirilă, Pr. M. Valică, *Meditație la medicina biblică*
- Dr. Pavel Chirilă, Dr. Maria Chirilă, *Terapie naturistă*
- Dr. Pavel Chirilă și colab., *Rețetar selectiv de etnofito-terapie*
- Episcop Kallistos Ware, *Puterea Numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă*, trad. Gabriela Moldoveanu
- Paul Evdokimov, *Vârstele vieții spirituale*, trad. Pr. Prof. Ion Buga
- Paul Evdokimov, *Taina iubirii. Sfințenia iubirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, trad. Gabriela Moldoveanu
- Dr. Pavel Chirilă și colab., *Medicină Naturistă. Fitoterapie. Acupunctură. Homeopatie*
- Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, trad. Gabriela Moldoveanu
- Paul Evdokimov, *Cunoașterea lui Dumnezeu în tradiția răsăriteană*, trad. Pr. Dr. Lect. Vasile Răducă
- Michel Quenot, *Învierea și icoana*, trad. Pr. Dr. Conf. Vasile Răducă
- Episcopul Kallistos Ware, *Împărăția lăuntrică*, trad. Eugenia Vlad
- Olivier Clément, *Trupul morții și al slavei. Scurtă introducere la o teopoetică a trupului*, trad. Eugenia Vlad
- Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Șapte tâlcuiri biblice despre Maica Domnului*
- Serafim Rose, *Descoperirea lui Dumnezeu în inima omului*
- *Rugăciune de fiecare zi din Sfintele Scripturi*

- Maica Taisia, *Scrisori către o începătoare*, trad. Monahul Vasile de la Sfântul Munte Athos
- Părintele Amédée și Dominique Megglé, *Monahul și psihiatrul. Convorbiri despre fericire*, trad. Eugenia Vlad
- Robert Tisserand, *Arta aromaterapiei*, trad. biolog Nicoleta Macovei și dr. Mihail Mihălcioiu
- Ștefan Pârvan, *Colț de îngenunchere*, poezii
- Arhimandrit Paulin Lecca, *Rugăciunea vameșului*
- Preot Ioan C. Teșu, *Teologia necazurilor*
- Preot Ioan C. Teșu, *Din iadul patimilor spre raiul virtuților*
- Ieroschimonahul Daniil Tudor, *Scrieri 1*
- Ieroschimonahul Daniil Tudor, *Acatiste*
- Preacuviosul Părinte Daniil de la Rarău (Sandu Tudor), *Caiete 1, Dumnezeu-Dragoste*
- Preacuviosul Părinte Daniil de la Rarău (Sandu Tudor), *Caiete 2, Sfințita Rugăciune*
- ***, *Acatiste*
- ***, *Canon de rugăciune pentru copilul bolnav și povățuiri pentru folosul copilului*
- ***, *File de pateric din Împărăția Monahilor – Sfântul Munte Athos*, trad. Ierom. Evloghie Munteanu
- Pr. Marian Sava, *Hristos Profetul Profeților*
- ***, *Un preot de mir cu Sfinte Moaște – Sfântul Iona Taumaturgul din Odessa*
- ***, *Rugăciuni pentru bolnavi și învățături de credință ortodoxă despre boală*

ÎN PREGĂTIRE

- Dr. Med. Pavel Chirilă, *Conceptul de medicină creștină*
- Teodorit, Episcop al Kirului, *Zece cuvinte despre dumnezeiasca Pronie*
- Sfântul Ioan Damaschin, *Logica (Dialectica)*
- Florica Elena Laurențiu, *Poveștile Cocostârcului Alb; Brățara cu cheițe*
- ***, *Dosarul de canonizare a lui Valeriu Gafencu – Sfântul închisorilor*
- Alexandru Mironescu, *Floarea de Foc*, trilogie (Rugul aprins, Întruparea, Învierea)

